

MỤC LỤC

Chương 1: Kinh doanh tại Armenia.....	02
Chương 2: Môi trường kinh tế - chính trị	14
Chương 3: Bán sản phẩm và dịch vụ	30
Chương 4: Thương mại song phương giữa Việt Nam và Armenia	52
Chương 5: Các tiêu chuẩn, quy định và hải quan	120
Chương 6: Môi trường đầu tư	139
Chương 7: Tài trợ dự án và thương mại	190
Chương 8: Đi lại	199
Chương 9: Thông tin liên hệ	225

Chương 1: Kinh doanh tại Armenia

Tổng quan thị trường Armenia

Tên đầy đủ: Cộng hòa Armenia

Quốc khánh: 21/9

Thủ đô: Yerevan

Các thành phố lớn: Gyumri, Vanadzor và Abovian, Echmiadzin

Múi giờ: UTC+4

Diện tích: 29.743 km²

- Đất liền: 28.203 km²
- Nước: 1.540 km²

Biên giới đất liền: 1.570 km

Các quốc gia xung quanh có đường biên giới:

- Azerbaijan: 996 km
- Georgia: 219 km
- Iran: 44 km
- Thổ Nhĩ Kỳ: 311 km

Bờ biển: 0 Km (không giáp biển)

Vị trí địa lý: Armenia là một quốc gia nằm kín trong lục địa tại nam Caucasus. Nằm giữa Biển Đen và Biển Caspia, Armenia có biên giới phía bắc và đông với Gruzia và Azerbaijan, phía nam và phía tây với Iran và Thổ Nhĩ Kỳ. Về địa lý nằm ở Tây Á, về chính trị và văn hóa Armenia gần gũi với Châu Âu. Về lịch sử, Armenia từng là ngã tư đường giữa Châu

Âu và Tây Nam Á, và vì thế được coi là một quốc gia liên lục địa.

Cộng hoà Armenia, bao phủ diện tích 30 000 kilômét vuông (11.600 dặm vuông), nằm ở đông bắc cao nguyên Armenia (bao phủ diện tích 400 000 km² hay 154.000 dặm vuông), được coi là nước Armenia trong lịch sử và cũng là quê hương của người Armenia.

Đất đai chủ yếu là núi non, với những dòng sông chảy nhanh và một ít rừng. Khí hậu cao nguyên lục địa: mùa hè nóng và mùa đông lạnh. Vùng đất này cao 4095 mét (13.435 ft) trên mực nước biển tại núi Aragats, và không có điểm nào thấp dưới 400 mét (1.312 ft) trên mực nước biển. Núi Ararat, được người Armenia coi là một biểu tượng của quốc gia họ, là núi cao nhất trong vùng và từng là một phần của Armenia cho tới tận khoảng năm 1915, khi nó rơi vào tay người Thổ Nhĩ Kỳ.

Khí hậu: Xích đạo, với nhiệt độ thấp hơn và nhiều mưa ở độ cao cao hơn. Ở nhiệt độ cao nguyên trung tâm thay đổi rất nhiều vào mùa đông và mùa hè, mùa hè nóng (tháng 7 có nhiệt độ 20 - 25⁰C), mùa đông lạnh (tháng Giêng 5⁰C), lượng mưa trung bình 200 – 400 mm, thường xảy ra hạn hán và động đất.

Tài nguyên thiên nhiên: Một lượng nhỏ vàng, đồng, molybden, kẽm, nhôm

Đất sử dụng (ước tính năm 2022):

- Đất nông nghiệp: 58,8% (đất trồng trọt: 15,6%; đất trồng thường xuyên: 2,1%; đồng cỏ cố định: 41,1%)
- Đất rừng: 11,5%
- Đất khác: 29,6%

Phân bố dân số: Phần lớn dân số nằm ở nửa phía bắc của đất nước; thủ đô của Yerevan là nơi có số dân nhiều gấp 5 lần Gyumri, thành phố lớn thứ hai trong nước.

Các vấn đề hiện tại về môi trường: ô nhiễm đất từ hóa chất độc hại như DDT; phá rừng; ô nhiễm các sông Hrazdan (Razdan) và Aras; việc thoát nước của Sevana Lich (hồ Sevan), kết quả của việc sử dụng hồ như một nguồn thủy điện, đe dọa nguồn cung cấp nước uống;

khởi động lại nhà máy điện hạt nhân Metsamor bắt chắp vị trí của hồ trong vùng hoạt động địa chấn.

Các môi nguy hiểm tự nhiên: Đôi khi động đất nghiêm trọng; hạn hán

Dân số (ước tính năm 2024): 2.976.765

- Nam: 1.456.415
- Nữ: 1.520.350

Đô thị hóa:

- Dân số thành thị: 63,7% tổng dân số (2023)
- Tỷ lệ đô thị hóa: 0,23% tỷ lệ thay đổi hàng năm (ước tính năm 2020 - 2025)

Các nhóm sắc tộc (ước tính năm 2022):

- Người Armenia: 98,1%
- Người Yezidi (Kurd): 1,1%
- Nhóm khác: 0,8%

Ngôn ngữ (ước tính năm 2011):

- Armenia (ngôn ngữ chính thức): 97,9%
- Kurdish (được tộc người thiểu số Yezidi dùng): 1%
- Ngôn ngữ khác: 1%
- Lưu ý: Tiếng Nga được sử dụng rộng rãi.

Tôn giáo (ước tính năm 2022):

- Giáo hội Tông truyền Armenia: 95,2%
- Tin lành: 1,6%
- Tôn giáo khác: 0,9%

- Không tôn giáo: 0,6%
- Tôn giáo không xác định: 1,7%

Dân số: Cấu trúc tuổi (theo ước tính năm 2024):

- 0 – 14 tuổi: 17,7% (275.589 nam/ 250.630 nữ)
- 15 – 64 tuổi: 67% (991.490 nam/ 1.004.101 nữ)
- ≥ 65 tuổi: 15,3% (189.336 nam/ 265.619 nữ)

Tỉ lệ phụ thuộc (theo ước tính năm 2024):

- Tỷ lệ phụ thuộc hoàn toàn: 49,2%
- Tỷ lệ phụ thuộc trẻ: 26,4%
- Tỷ lệ phụ thuộc già: 22,8%
- Tỷ số hỗ trợ tiềm năng: 4,4%

Độ tuổi trung bình (theo ước tính năm 2024): 38,9 tuổi

- Nam: 37,6 tuổi
- Nữ: 40,3 tuổi

Tỷ lệ tăng dân số: -0,42% (ước tính năm 2024)

Chi tiêu cho sức khỏe:

- 12,3% GDP (năm 2021)
- 6,5% ngân sách quốc gia (ước tính năm 2022)

Chi tiêu cho giáo dục:

- 2,4% GDP (ước tính năm 2023)
- 10% ngân sách quốc gia (ước tính năm 2023)

Số người dùng internet: 80% dân số (ước tính năm 2023)

Cảng hàng không: 11 (năm 2025)

Đường sắt: 686 km (2017)

Đường bộ: 7.700 km (2014)

Armenia là một thị trường nhỏ, với những thách thức khó khăn do vị trí địa lý và chiến sự đang diễn ra giữa Nagorno-Karabakh đã làm đóng cửa hai trong bốn cửa khẩu biên giới. Những thay đổi chính trị bất ngờ vào tháng 4 và tháng 5 năm 2018 không gây ảnh hưởng xấu đến thị trường và nếu quan điểm chính trị mới được giữ vững có thể sẽ giải quyết một cách tích cực các vấn đề về tham nhũng và các hành vi biến dạng thị trường do các doanh nghiệp thân hữu với chính trị gia gây ra.

Do biên giới của Armenia với nước láng giềng Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan đóng cửa, nên gần như tất cả hàng hóa giao thương với Armenia phải vận chuyển qua Georgia, nơi áp thuế vận tải cao, gây cản trở sự tăng trưởng trong lĩnh vực xuất khẩu của Armenia. Triển vọng kinh tế dài hạn phụ thuộc đáng kể vào việc liệu Armenia có thành công trong việc giải quyết cuộc xung đột Nagorno - Karabakh hay không và trong việc thiết lập quan hệ ngoại giao và thương mại bình thường với Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan.

Là một thành viên WTO từ năm 2003, Armenia có cơ chế đầu tư tự do nhất trong số các quốc gia EAEU, điều này khiến cho Armenia trở thành một điểm hấp dẫn để từ đó các hoạt động quốc tế và khu vực tập trung vào các thị trường EAEU. Armenia có GSP tiếp cận với Hoa Kỳ, EU và Nhật Bản và Thỏa thuận Thương mại Tự do với Gruzia đã có ngay sau khi Armenia gia nhập EAEU.

Năm 2024, GDP đã vượt ngưỡng 10 nghìn tỷ AMD (25,8 tỷ USD), vượt qua mức của ba thập kỷ qua. GDP bình quân đầu người đạt 3,34 triệu AMD (8.501 USD). Tốc độ tăng trưởng kinh tế của Armenia năm 2024 đạt 5,9%, đạt và vượt mục tiêu do Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF) và Chính phủ Armenia đặt ra, trong khi chỉ số hoạt động kinh tế đạt 8%, phản ánh mức tăng trưởng thực tế của hàng hóa và dịch vụ trong nước.

Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF) dự báo tăng trưởng GDP thực tế khoảng 4,5% vào năm 2025 và lạm phát giá tiêu dùng khoảng 3,2%, phản ánh sự bình thường hóa sau làn sóng tăng trưởng 2022 – 2023 gắn với di cư và tái định hướng thương mại từ Nga. Ngân hàng Thế giới cũng dự báo tăng trưởng sẽ giảm dần xuống mức khoảng 5% trong năm 2025 khi các yếu tố ngoại lực suy yếu. Số liệu sơ bộ trong nước cho thấy hoạt động vẫn mạnh mẽ giữa năm 2025 – GDP quý 2/2025 tăng khoảng 5,9% so với cùng kỳ.

Cơ cấu GDP năm 2024: Công nghiệp: 16,2%; Nông nghiệp: 7,9%; Xây dựng: 7,1%; Thuế ròng: 10%; Thương mại & Dịch vụ: 61,4%. Thương mại của Armenia vẫn đa dạng nhưng chủ yếu gắn với các khối khu vực. Trong Liên minh Kinh tế Á-Âu (EAEU), thương mại nội khối chiếm 25,6% tổng kim ngạch ngoại thương của Armenia năm 2024, trong đó 94,6% xuất khẩu sang EAEU là đến Nga, theo Ủy ban Kinh tế Á-Âu. Dữ liệu của Ngân hàng Thế giới/UN Comtrade cho thấy thương mại hàng hóa phục hồi mạnh sau đại dịch, với kim ngạch xuất khẩu vượt 5,3 tỷ USD năm 2023 và tiếp tục điều chỉnh trong năm 2024. Xuất khẩu ròng nhìn chung ở mức trung tính trong nửa đầu 2025 khi cả xuất và nhập khẩu đều giảm từ mức đỉnh trước đó.

Xuất khẩu & Tiền lương: Kim ngạch xuất khẩu năm 2024 đạt 13,09 tỷ USD, tăng 53,1% so với năm trước. Mức lương danh nghĩa trung bình hàng tháng tăng 6,4% so với cùng kỳ năm trước, trong khi tiền lương thực tế tăng 12,4%. Thông tin nhân khẩu học: Năm 2024, dân số thường trú của Armenia tăng 1,2%, đạt 3,03 triệu người. Tất cả những chỉ số này cho thấy sự tăng trưởng ổn định của nền kinh tế đất nước, môi trường đầu tư được cải thiện và năng suất lao động liên tục tăng. Những kết quả kinh tế đáng kể này xuất phát từ các cải cách do chính phủ dẫn dắt và hoạt động kinh doanh gia tăng, đặc biệt là trong các lĩnh vực công nghiệp, công nghệ thông tin, nông nghiệp và dịch vụ. Thành tựu này không chỉ là một chỉ số quan trọng về sự ổn định kinh tế quốc gia mà còn là chất xúc tác cho sự phát triển trong tương lai và những cơ hội mới. Đảm bảo tăng trưởng kinh tế bền vững vẫn là ưu tiên hàng đầu, nhằm củng cố năng lực cạnh tranh kinh tế của Armenia trên trường quốc tế. (<https://enterprisearmenia.am/media/news/armenias-2024-macroeconomic-indicators->

revealed/)

Báo cáo Chỉ số Hệ sinh thái Khởi nghiệp Toàn cầu 2025 đã được công bố, với Armenia tăng 3 bậc lên vị trí thứ 54 trên toàn cầu. Hệ sinh thái khởi nghiệp của Armenia đã ghi nhận mức tăng trưởng 22,8% so với cùng kỳ năm trước. Armenia đứng đầu khu vực Trung Á và nằm trong số 40 quốc gia hàng đầu thế giới về lĩnh vực Phần mềm & Dữ liệu. Ba quốc gia dẫn đầu năm nay vẫn là Hoa Kỳ, Vương quốc Anh và Israel. Các quốc gia lân cận, Georgia xếp hạng 71, Thổ Nhĩ Kỳ xếp hạng 39 và Azerbaijan xếp hạng 74. (Theo enterprisearmenia)

Theo ADB, triển vọng năm 2025 của Armenia, có lưu ý lạm phát cao hơn một chút do chính sách nới lỏng, nhưng vẫn trong phạm vi kiểm soát. Báo cáo rà soát Thỏa thuận Dự phòng của IMF tháng 6/2025 tái khẳng định các nền tảng kinh tế vẫn vững chắc, dù động lực tăng trưởng đang bình thường hóa và cải cách về năng suất, cạnh tranh và quản trị vẫn giữ vai trò then chốt.

Theo ADB và IMF, tăng trưởng cơ bản khoảng 4,5 – 5% trong năm 2025 là đáng tin cậy, được hỗ trợ bởi dịch vụ và nhu cầu nội địa. Các rủi ro chính bao gồm sự kiện an ninh khu vực, nhu cầu bên ngoài chậm lại, biến động hàng hóa trở lại và khả năng gián đoạn từ các chế độ thương mại đang thay đổi. Theo World Bank, các kịch bản tích cực gồm thực thi cải cách nhanh hơn, hội nhập sâu hơn với thị trường EU và tiếp tục nâng cấp cơ sở công nghệ cũng như dịch vụ xuất khẩu.

Kể từ 2024, Armenia đã đa dạng hóa rõ rệt các quan hệ đối ngoại. Tháng 4/2025, Yerevan thông qua khuôn khổ pháp lý để khởi động tiến trình hội nhập EU (chưa phải gia nhập chính thức), thể hiện sự điều chỉnh chính sách trong khi vẫn tiếp tục đàm phán với Azerbaijan. Tháng 1/2025, Armenia và Hoa Kỳ ký thỏa thuận hợp tác chiến lược bao gồm trụ cột an ninh và kinh tế. Những bước đi này có thể mở rộng khả năng tiếp cận thị trường và hài hòa tiêu chuẩn trong trung hạn, trong khi rủi ro ngắn hạn đến từ an ninh khu vực, tắc nghẽn logistics và yêu cầu cân bằng quan hệ với các đối tác truyền thống trong EAEU.

Lạm phát chung đã được kiềm chế trong giai đoạn 2024 – 2025 nhờ chính sách thắt chặt trước đó và áp lực hàng hóa toàn cầu giảm bớt. Ngân hàng Trung ương Armenia (CBA) duy trì lãi suất tái cấp vốn ở mức 6,75% vào tháng 9/2025, lưu ý các tác động ngắn hạn từ giá thực phẩm theo mùa và giá vé vận tải tăng. Sự kết hợp giữa kỳ vọng ổn định và lập trường thận trọng tạo dư địa cho việc nới lỏng dần nếu xu hướng giảm phát tiếp diễn, nhưng CBA nhấn mạnh sự nhạy cảm với biến động giá lương thực nhập khẩu và các cú sốc bên ngoài.

Sau làn sóng nhập cư rùng rợn lớn giai đoạn 2022 – 2023, dân số cư trú của Armenia đạt khoảng 3,075 triệu người tính đến ngày 1/1/2025. Thị trường lao động khan hiếm và mức lương tăng đã đi cùng với dòng chảy lao động có kỹ năng, đặc biệt trong lĩnh vực CNTT; tiền lương danh nghĩa trung bình hàng tháng tiếp tục xu hướng tăng trong đầu năm 2025.

Hệ sinh thái CNTT và dịch vụ công nghệ vẫn là điểm sáng mang tính cấu trúc. Việc làm trong ngành vượt 58.700 người vào năm 2024 (khoảng 7% lực lượng lao động), dù tốc độ tăng nhân lực chậm lại còn khoảng 2% khi làn sóng chuyên gia nước ngoài suy giảm; hiện khoảng 81% lực lượng lao động được tuyển dụng trong nước, cho thấy năng lực nội địa đang trưởng thành (theo EVN Report). Các báo cáo dài hạn từ EU4Digital và các đơn vị giám sát khác cho thấy mức tăng trưởng 20 – 25%/năm trong một thập kỷ, với một số giai đoạn bùng nổ gắn liền với thành lập doanh nghiệp và làn sóng tái định cư. Du lịch và dịch vụ kinh doanh cũng hưởng lợi từ kết nối hàng không cải thiện và sự tái định hướng luồng khu vực được các tổ chức tài chính quốc tế ghi nhận.

Theo Ủy ban Thống kê Cộng hòa Armenia, khối lượng dịch vụ CNTT đạt 142,2 tỷ AMD trong 3 tháng đầu năm năm 2025, tăng trưởng 24,5% so với cùng kỳ năm trước. Con số này vượt xa tốc độ tăng trưởng trung bình của toàn ngành dịch vụ, chỉ đạt 11,5%. Sự phát triển năng động của ngành còn được thể hiện qua việc ngành thông tin và truyền thông ghi nhận mức tăng trưởng thực tế 18% trong quý 1 năm 2025, xếp thứ hai trong số các ngành dịch vụ, chỉ sau ngành tài chính, với mức tăng trưởng 20,1%.

Để so sánh, con số 142,2 tỷ AMD của ngành CNTT trong giai đoạn này vượt qua con số của một số ngành quan trọng khác, chẳng hạn như:

- Dịch vụ lưu trú và ăn uống: 74 tỷ AMD
- Chăm sóc sức khỏe: 40,7 tỷ AMD
- Vận tải: 76,3 tỷ AMD
- Giáo dục: 23,3 tỷ AMD

Sự tăng trưởng mạnh mẽ này của ngành CNTT Armenia đã nâng cao vị thế của quốc gia này như một điểm đến cạnh tranh và tiềm năng cho các khoản đầu tư công nghệ. Điều này báo hiệu một nền kinh tế số ổn định và đang phát triển nhanh chóng, mang đến những cơ hội hấp dẫn cho cả nhà đầu tư trong nước và quốc tế.

Cơ hội thị trường

Vẫn còn nhiều thách thức khi chính phủ Armenia công khai thừa nhận sự cần thiết phải tạo ra một môi trường kinh doanh hấp dẫn hơn. Có lẽ thách thức quan trọng nhất mà chính phủ phải đối mặt là sự cần thiết phải nâng cao tính cạnh tranh trong nền kinh tế Armenia bằng cách chia nhỏ việc độc quyền kinh doanh/ các tập đoàn đầu sỏ chính trị do một nhóm nhỏ các doanh nhân có quan hệ với những người giàu có về nhập khẩu và bán một loạt các sản phẩm quan trọng. Đây là những rào cản đáng kể đối với các doanh nghiệp trong và ngoài nước, và gây thiệt hại cho cạnh tranh và phúc lợi người tiêu dùng. Việc tiến hành kinh doanh cũng có thể bị cản trở bởi: các cơ chế quản lý phiền toái; việc bảo vệ và thực thi quyền sở hữu trí tuệ không đầy đủ (IPR); tham nhũng rộng rãi và luật pháp không đầy đủ; việc áp dụng pháp luật và các quy định không phù hợp; thiếu minh bạch; và một sân chơi bình đẳng cho việc cạnh tranh.

Việc quản lý thuế và hải quan của Chính phủ thiếu năng lực thể chế để thu về tất cả các khoản thu bị nợ, và dịch vụ Hải quan phải khắc phục các hành vi tham nhũng. Chính phủ vẫn triển khai 2 cơ quan đối với các đối thủ chính trị và các doanh nghiệp độc lập. Cơ sở

hạ tầng kém phát triển đặt ra những thách thức về hậu cần, đặc biệt là trong việc tiếp cận các thị trường bên ngoài Yerevan và các thành phố lớn. Tiếng Anh không được nói rộng rãi, mặc dù kiến thức về ngôn ngữ đang nâng cao, đặc biệt là ở các thành phố lớn.

EAEU vẫn chưa đáp ứng lời hứa thúc đẩy thương mại giữa các quốc gia thành viên, việc giao thương không có EAEU của Armenia cũng có thể bị hạn chế nhiều hơn do Armenia phải tuân thủ các tiêu chuẩn của EAEU. Các nhà nhập khẩu bị ảnh hưởng bởi việc thực hiện hội nhập EAEU yếu kém, việc áp dụng không chuẩn hóa của mã hải quan chung và các yêu cầu tài liệu không rõ ràng cũng có thể ảnh hưởng đến một số công ty nước ngoài.

Tư cách thành viên trong EAEU đã yêu cầu Armenia áp dụng mức thuế cao hơn trước đây đối với nhiều hàng hóa nhập khẩu. Mặc dù Armenia đã đàm phán các trường hợp ngoại lệ cho khoảng 500 sản phẩm chủ chốt trong 5 năm (hết hiệu lực vào năm 2020), nhiều hàng hóa khác phải chịu mức thuế cao hơn nhiều kể từ năm 2015. Một thách thức khác là việc quản lý các quy định và quy trình hải quan mới của EAEU. Armenia đã chuyển đổi hệ thống hải quan cho phù hợp với các yêu cầu của EAEU trong một thời gian tương đối ngắn và theo các doanh nghiệp thì vẫn còn một số vấn đề với việc triển khai gây nên sự chậm trễ và dư thừa giấy tờ.

Lệnh cấm vận thương mại được áp đặt bởi Azerbaijan và đóng cửa biên giới với Thổ Nhĩ Kỳ là trở ngại chính cho sự phát triển. Theo các cửa hàng thương mại lớn của Armenia, chi phí vận chuyển qua Georgia rất đắt, do khoảng cách đi lại tăng lên, thiếu các lộ trình thay thế và cơ sở hạ tầng kém. Thương mại với Iran là thấp, bị hạn chế bởi các biện pháp trừng phạt quốc tế, thiếu các mạng lưới giao thông tốt và hoạt động bảo vệ thị trường Iran. Các thách thức thị trường khác bao gồm quy mô thị trường tương đối nhỏ của Armenia.

Do thị trường nội địa của Armenia nhỏ và chi phí vận chuyển cao, nên có khá ít cơ hội nhưng cơ hội cho xuất khẩu trực tiếp truyền thống đối với các sản phẩm nước ngoài thì đang tăng. Nhiều hàng hóa nước ngoài được chuyển đến Armenia, một số được bán lại từ các đại lý ở các quốc gia láng giềng, đôi khi có sự cho phép phép từ nhà sản xuất ban đầu.

Các nhà đầu tư nước ngoài có thể hưởng lợi từ cơ chế thương mại thuận lợi từ Liên bang các quốc gia độc lập (CIS) và phương Tây, và lực lượng lao động của Armenia có tay nghề tương đối cao và mức lương thấp.

Các lĩnh vực năng lượng và khai mỏ nói chung (thăm dò, khai thác, và các dịch vụ phụ trợ,...) và sản lượng nguồn năng lượng thay thế đem lại nhiều hứa hẹn cho doanh nghiệp nước ngoài. Các khu vực khác có tiềm năng thương mại có thể thấy trong kinh doanh nông nghiệp; công nghệ thông tin; và dịch vụ, bao gồm bán lẻ và du lịch. Đạo luật Khu vực kinh tế tự do mới của Armenia (FEZ) tập trung vào việc cung cấp một môi trường thuế và hải quan thuận lợi cho các doanh nghiệp định hướng xuất khẩu sáng tạo.

Armenia có tiềm năng sản xuất và xuất khẩu các mặt hàng điện tử cao cấp, đồng, dây cáp, thuốc lá, sữa, thịt, rượu cô nhắc, đồ trang sức,... và có nhu cầu nhập khẩu các mặt hàng ngũ cốc, đường, sản phẩm công nghệ cao và nhiên liệu.

Chiến lược thâm nhập thị trường

Chiến lược thâm nhập thị trường của một công ty phần lớn sẽ phụ thuộc vào loại sản phẩm hoặc dịch vụ mà công ty đó cung cấp. Như trong hầu hết các thị trường, các doanh nghiệp được khuyến khích nên tìm kiếm nhà nhập khẩu, nhà phân phối hoặc đối tác đáng tin cậy và có thẩm quyền. Hiểu rõ về luật pháp địa phương, đặc biệt là luật về thuế và hải quan là điều bắt buộc.

Các văn phòng tư vấn pháp lý kiểu phương Tây có thể giúp doanh nghiệp tìm kiếm đối tác hoặc thực hiện trách nhiệm giải trình; tuy nhiên, khả năng hoạt động với vai trò là các đại lý có trách nhiệm bị giới hạn, chủ yếu là do sự thiếu minh bạch trong văn hóa doanh nghiệp nói chung. Hầu hết các nhà đầu tư nước ngoài thành công đều có những đối tác người Armenia quen thuộc với môi trường kinh doanh địa phương. Tiếp xúc trực tiếp trong văn hóa doanh nghiệp Armenia rất quan trọng. Ngoài ra:

- Dự kiến về thời gian thực hiện, nhân sự và vốn, do phát triển và duy trì kinh doanh ở

Armenia cần tập trung nhiều tài nguyên.

- Tiến hành thăm định trực tiếp để xác định độ tin cậy của các đối tác kinh doanh.
- Giao tiếp thường xuyên với các đối tác kinh doanh Armenia để đảm bảo sự hiểu biết chung về triển vọng.
- Thường xuyên đến Armenia để thiết lập và duy trì mối quan hệ với các đối tác và hiểu các thay đổi về điều kiện thị trường.
- Duy trì khung thời gian dài hạn.

Chương 2: Môi trường Kinh tế - Chính trị

Dù theo hiến pháp Armenia là một quốc gia phi tôn giáo nhưng Thiên chúa giáo đóng vai trò quan trọng trong lịch sử và bản sắc riêng của dân tộc Armenia.

Armenia hiện là một thành viên của Liên hiệp quốc, Hội đồng châu Âu và Cộng đồng các quốc gia độc lập, và là quan sát viên của Cộng đồng Kinh tế Á - Âu. Đất nước này là một nền dân chủ đang nổi lên và do vị trí chiến lược nên Armenia nằm trong tầm ảnh hưởng của Nga và Hoa Kỳ.

Chính trị

1. Hệ thống chính trị

Chính trị Armenia theo khuôn khổ nền cộng hoà đại diện dân chủ tổng thống, theo đó Tổng thống là Lãnh đạo chính phủ, và một hệ thống chính trị đa đảng. Quyền hành pháp thuộc chính phủ. Quyền lập pháp được cả chính phủ và nghị viện đảm nhiệm.

Chính thể: Cộng hòa.

Hệ thống luật: Hệ thống dân luật

Đơn vị hành chính: 11 tỉnh, gồm Aragatsotn, Ararat, Armavir, Geghark'unik', Kotayk', Lorri, Shirak, Syunik', Tavush, Vayots' Dzor, Yerevan

Hiến pháp: Thông qua ngày 5/7/1995.

2. Bầu cử và quyền bầu cử

Tổng thống được bầu theo phổ thông đầu phiếu, nhiệm kỳ 5 năm

Thủ tướng do Tổng thống bổ nhiệm, Quốc hội thông qua.

Quyền bầu cử từ 18 tuổi trở lên, phổ thông đầu phiếu.

Đợt bầu cử tiếp theo:

- Bầu cử Tổng thống: tháng 2029.
- Bầu cử Quốc Hội: tháng 30/06/2026.

3. Các Đảng phái chính trị:

- Đảng My Step Alliance.
- Đảng Thịnh vượng Armenia.
- Đảng Bright Armenia.
- Quốc hội Armenia (ANC) (khối các bên độc lập và phe đối lập)
- Đảng Phong trào Quốc gia Armenia (ANM)
- Liên đoàn Cách mạng Armenia (ARF)
- Đảng Dân sự
- Đảng Di sản
- Đảng Dân tộc Armenia
- Đảng Cộng hòa
- Đảng trị vì pháp luật
- Liên minh Tsarukyan

4. Quyền lập pháp, hành pháp và tư pháp

a) Cơ quan hành pháp:

- **Đứng đầu Nhà nước:** Tổng thống.
- **Đứng đầu Chính phủ:** Thủ tướng. Thủ tướng do Tổng thống giới thiệu, Thủ tướng chỉ định và có quyền cách chức thành viên Hội đồng Bộ trưởng.

b) Cơ quan lập pháp:

Quốc hội là cơ quan lập pháp.

Tổng thống được Quốc hội bầu cử gián tiếp qua 3 vòng (nếu cần thiết) cho một nhiệm kỳ 7 năm; lần bầu cử cuối được tổ chức vào ngày 02 tháng 3 năm 2018; Thủ tướng được Quốc hội bầu theo đa số phiếu trong 2 vòng (nếu cần thiết); lần bầu cử gần nhất được tổ chức vào ngày 14 tháng 01 năm 2019.

c) Cơ quan tư pháp

Tòa án Tối cao; Tòa án Hiến pháp

5. Thành viên chính phủ hiện nay

- Tổng thống: Vahagn Khachaturyan (kể từ ngày 13 tháng 3 năm 2022)
- Thủ tướng: Nikol Pashinyan (từ ngày 10 tháng 9 năm 2021)
- Phó Thủ tướng: Tigran Khachatryan
- Phó Thủ tướng: Mher Grigoryan
- Chủ tịch Quốc hội: Alen Simonyan
- Bộ trưởng bộ nội vụ: Arpine Sargsyan
- Bộ trưởng Bộ Ngoại giao: Ararat Mirzoyan
- Bộ trưởng Bộ Quốc phòng: Suren Papikyan
- Bộ trưởng Bộ Kinh tế: Gevorg Papoyan
- Bộ trưởng Bộ Giáo dục, Khoa học, Văn hóa và Thể thao: Zhanna Andreasyan
- Bộ trưởng Bộ Môi trường: Hakob Simidyan
- Bộ trưởng Bộ Tài chính: Vahe Hovhannisyan

- Bộ trưởng Bộ Y Tế: Anahit Avanesyan
- Bộ trưởng Bộ Công nghiệp Công nghệ cao: Mkhitar Hayrapetyan
- Bộ trưởng Bộ Tư pháp: Srбуhi Galyan
- Bộ trưởng Bộ Lao động và Xã hội: Narek Mkrtchyan
- Bộ trưởng Bộ Quản lý Lãnh thổ và Phát triển Cơ sở Hạ tầng: Davit Khudatyan
- Đại sứ đặc mệnh toàn quyền Cộng hòa Armenia tại Việt Nam: Suren Baghdasaryan

6. Thông tin liên hệ Lãnh sự Armenia

a) Đại sứ quán Armenia tại Việt Nam

Địa chỉ: Số 73, D5C Vườn Đào, Phú Thượng, Tây Hồ, Hà Nội, Việt Nam

Điện thoại: (024) 3758 5228

Fax: (024) 3758 5229

Email: armvietnamembassy@mfa.am

Website: <https://vietnam.mfa.am/en/>

Ngày và giờ làm việc: từ thứ Hai đến thứ Sáu (09g00 – 18g00)

b) Thông tin liên hệ Đại Sứ quán Việt Nam tại Liên bang Nga (kiêm nhiệm Cộng hòa Uzbekistan và Cộng hòa Armenia)

Đại sứ đặc mệnh toàn quyền: ông Đặng Minh Khôi

Địa chỉ: 13, Bolshaya Pirogovskaya, Matxcova

Điện thoại: (+7-499)-2451092/ 2450925

Fax: (+7-499)-2463121

Email: vnem.ru@mofa.gov.vn

c) Thương vụ Việt Nam tại Ukraine (kiêm nhiệm Moldova, Armenia)

Địa chỉ: 18 Instituskaya street., 01103 Kiev, Ukraine

Điện thoại: (+380) 44 253 02 53

Fax: (+380) 44 253 02 53

Email: ua@moit.gov.vn

Kinh tế**1. Các chỉ số kinh tế****GDP theo sức mua:**

- 57,516 tỷ USD (ước tính năm 2023)
- 53,108 tỷ USD (ước tính năm 2022)
- 47,165 tỷ USD (ước tính năm 2021)

GDP được tính theo tỉ giá hối đoái: 24,086 tỷ USD (ước tính năm 2023)

Tỉ lệ tăng trưởng thực của GDP:

- 8,3% (ước tính năm 2023)
- 12,6% (ước tính năm 2022)
- 5,8% (ước tính năm 2021)

GDP tính theo đầu người (PPP):

- 19.200 USD (ước tính năm 2023)
- 17.900 USD (ước tính năm 2022)
- 15.900 USD (ước tính năm 2021)

Tổng ngạch tiết kiệm quốc dân:

- 17,8% (ước tính năm 2017)
- 16.6% (ước tính năm 2016)
- 18,4% (ước tính năm 2015)

GDP theo lĩnh vực (ước tính năm 2023):

- Tiêu dùng theo hộ gia đình: 65,4%
- Tiêu dùng của chính phủ: 14,1%
- Đầu tư vào tài sản cố định: 20,9%
- Đầu tư vào hàng tồn kho: 0,4%
- Xuất khẩu hàng hóa và dịch vụ: 59,5%
- Nhập khẩu hàng hóa và dịch vụ: -60,3%

GDP theo ngành: (ước tính năm 2023)

- Nông nghiệp: 8,5%
- Công nghiệp: 23,4%
- Dịch vụ: 59,4%

Sản phẩm nông nghiệp: sữa, khoai tây, nho, rau, lúa mì, cà chua, dưa hấu, mơ, táo, lúa mạch (năm 2023)

Các ngành công nghiệp: Rượu mạnh, khai mỏ, chế tác kim cương, máy cắt kim loại, rèn và ép, động cơ điện, hàng dệt kim, giày, vải lụa, hóa chất, xe tải, dụng cụ, vi điện tử, đồ trang sức, phần mềm, chế biến thực phẩm.

Tốc độ tăng trưởng sản xuất công nghiệp: 2,7% (ước tính năm 2023)

Lực lượng lao động: 1,478 triệu (ước tính năm 2024)

Tỉ lệ thất nghiệp:

- 13,3% (ước tính năm 2024)
- 13,2% (ước tính năm 2023)
- 13,4% (ước tính năm 2022)

Tỉ lệ thất nghiệp, độ tuổi từ 15 – 24 tuổi: 26,2% (ước tính năm 2024)

- Nam: 24,8%
- Nữ: 27,9%

Kiều hối:

- 6,03% GDP (ước tính năm 2023)
- 10,41% GDP (ước tính năm 2022)
- 11,22% GDP (ước tính năm 2021)

Ngân sách nhà nước (ước tính năm 2022):

- Doanh thu: 4,617 tỷ USD
- Chi tiêu: 4,13 tỷ USD

Thuế và các khoản thu khác: 22,5% GDP (ước tính năm 2023)

Thặng dư (+) hoặc thâm hụt (-) ngân sách: -4,8% (ước tính năm 2017)

Nợ công: 48,3% GDP (ước tính năm 2023)

Tỉ lệ lạm phát (giá tiêu dùng): 0,9% (ước tính năm 2017)

Lãi suất cho vay của ngân hàng thương mại:

- 16% (ước tính đến ngày 31/12/2017)
- 17,36% (ước tính đến ngày 31/12/2016)

Xuất khẩu:

- 14,338 tỷ USD (ước tính năm 2023)
- 10,118 tỷ USD (ước tính năm 2022)
- 5,04 tỷ USD (ước tính năm 2021)

Hàng hóa xuất khẩu (năm 2023): vàng, kim cương, quặng đồng, thiết bị phát sóng, đồ trang sức.

Đối tác xuất khẩu (năm 2023):

- Nga: 37%
- UAE: 25%
- Hồng Kông (Trung Quốc): 7%
- Trung Quốc: 5%
- Georgia: 4%

Nhập khẩu:

- 14,532 tỷ USD (ước tính năm 2023)
- 10,265 tỷ USD (ước tính năm 2022)
- 6,155 tỷ USD (ước tính năm 2021)

Hàng hóa nhập khẩu (năm 2023): xe hơi, vàng, kim cương, thiết bị phát sóng, khí đốt tự nhiên.

Đối tác nhập khẩu (năm 2023):

- Nga: 29%
- Trung Quốc: 12%
- Việt Nam: 6%
- Georgia: 5%

- Iran 4%

Tỷ giá hối đoái: (ngày 7/7/2025)

Tiền tệ quốc gia: Dram Armenia (AMD)

1 AMD = 0,0019 GBP, 1 GBP = 523,4768 AMD

1 AMD = 0,0026 USD, 1 USD = 383,9200 AMD

1 AMD = 0,0022 EUR, 1 EUR = 451,9809 AMD

2. Tình hình kinh tế

Cho tới khi độc lập, kinh tế Armenia chủ yếu dựa trên công nghiệp với các sản phẩm hóa chất, điện tử, máy móc, thực phẩm chế biến, cao su nhân tạo, và dệt may và dựa nhiều vào các nguồn tài nguyên từ bên ngoài. Các sản phẩm mỏ Armenia là đồng, kẽm, vàng, và chì. Đa đa số năng lượng có từ nguồn nhiên liệu nhập khẩu từ Nga, gồm khí đốt và nhiên liệu hạt nhân (với một nhà máy điện hạt nhân); nguồn năng lượng chủ yếu trong nước là thủy điện. Một lượng nhỏ than, khí đốt, và dầu mỏ vẫn chưa được khai thác.

Từ giữa những năm 90, Armenia bắt đầu tiến hành cải cách kinh tế, chuyển sang kinh tế thị trường, tiến hành tư nhân hoá, cải cách hệ thống ngân hàng - tài chính, luật pháp nhằm thu hút đầu tư nước ngoài và khuyến khích sản xuất trong nước. Những năm gần đây, tốc độ phát triển của Armenia tương đối ổn định, lạm phát thấp. Armenia có tiềm năng sản xuất và xuất khẩu các mặt hàng điện tử cao cấp, đồng, dây cáp, thuốc lá, sữa, thịt, rượu cô-nhắc, đồ trang sức; có nhu cầu nhập khẩu: ngũ cốc, đường, sản phẩm công nghệ cao và nhiên liệu.

Tuy thế, chính phủ vẫn đưa ra được những cuộc cải cách kinh tế ở quy mô lớn, làm giảm đáng kể nạn lạm phát và ổn định tăng trưởng. Armenia đã đạt tăng trưởng kinh tế mạnh từ năm 1995, một bước ngoặt so với giai đoạn trước đó, và lạm phát đã ở mức chấp nhận được trong những năm tiếp theo. Những lĩnh vực mới, như gia công đá quý và chế tạo đồ kim

hoàn, công nghệ thông tin và công nghệ viễn thông, và thậm chí cả du lịch đang bắt đầu có đóng góp vào nền kinh tế bên cạnh các lĩnh vực truyền thống như nông nghiệp.

Sự tăng trưởng kinh tế ổn định đã giúp Armenia nhận được thêm sự giúp đỡ từ các định chế quốc tế. Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF), Ngân hàng Thế giới, Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu (EBRD), cùng nhiều định chế tài chính quốc tế khác (IFIs) và nước ngoài đã kéo dài thời hạn trả nợ cũng như cung cấp cho nước này nhiều khoản vay lớn.

Chính phủ đã gia nhập Tổ chức Thương mại Thế giới ngày 05/02/2003. Nhưng một trong những nguồn đầu tư trực tiếp nước ngoài là cộng đồng Do Thái Armenia, với những khoản tiền lớn cho việc tái thiết cơ sở hạ tầng và các dự án công cộng. Là một quốc gia dân chủ đang phát triển, Armenia cũng hy vọng có được thêm viện trợ tài chính từ phương Tây.

Một luật tự do đầu tư nước ngoài đã được thông qua tháng 6 năm 1994, và Luật về Tư nhân hóa được thông qua năm 1997, cũng như một chương trình tư nhân hóa các tài sản nhà nước. Tương lai phát triển sẽ phụ thuộc vào khả năng của chính phủ trong việc tăng cường quản lý kinh tế vi mô, gồm cả tăng nguồn thu, cải thiện môi trường đầu tư, và chiến đấu chống tham nhũng.

Armenia đã trải qua sự tăng trưởng kinh tế nhanh chóng trong những năm gần đây, được thúc đẩy bởi kiều hối từ người dân sống ở nước ngoài, giá đồng quốc tế tăng cao và chính sách tiền tệ thân thiện với doanh nghiệp. Đất nước này có lợi thế nhờ tài nguyên khoáng sản dồi dào bao gồm molybden, kẽm, đồng và vàng, cùng với sự hỗ trợ tài chính từ các tổ chức quốc tế. Việc là thành viên của Liên minh Kinh tế Á-Âu (EAEU) và hợp tác với Liên minh châu Âu (EU) cũng góp phần củng cố sức mạnh kinh tế của Armenia. Mặc dù gặp phải nhiều thách thức (bao gồm cả chiến sự Nga - Ukraine), tăng trưởng GDP của Armenia vẫn được duy trì ở mức 6% vào năm 2024, nhờ vào nhu cầu nội địa mạnh mẽ, bao gồm cả sự gia tăng đầu tư công. Tuy nhiên, do xuất khẩu hàng hóa chậm lại, du lịch suy giảm và dòng tài chính vào giảm, tăng trưởng của Armenia dự kiến sẽ chậm lại còn 4,9% vào năm 2025. Việc từng bước thắt chặt tài khóa và tăng trưởng tín dụng trở lại mức bình thường

được kỳ vọng sẽ định hướng cho hoạt động kinh tế, với mức tăng trưởng ổn định ở mức tiềm năng là 4,5%, theo IMF.

Về tài chính công, thâm hụt ngân sách được dự báo sẽ tăng lên mức 4,7% GDP vào năm 2024, do chi phí hỗ trợ người tị nạn, lãi suất trong nước cao và chi đầu tư lớn. Mục tiêu thâm hụt ngân sách năm 2025 được đặt ở mức 5,5% GDP nhằm đáp ứng nhu cầu chi tiêu khẩn cấp, ưu tiên cho an ninh quốc gia và hòa nhập người tị nạn. Hỗ trợ xã hội, nhà ở, lương hưu, giáo dục, y tế và phát triển vùng tiếp tục là các trọng tâm chính, trong khi chi tiêu cho hàng hóa và dịch vụ sẽ được hợp lý hóa thêm. Việc triển khai Bảo hiểm Y tế Toàn dân và hệ thống trợ cấp gia đình mới sẽ bị trì hoãn. Ngược lại, tỷ lệ nợ công trên GDP đã tăng lên vào năm 2024 (so với mức 50,7% một năm trước đó) và dự kiến sẽ tăng nhẹ lên 56,6% vào năm 2026, do các yếu tố liên quan đến rủi ro tỷ giá (tính đến tháng 10 năm 2024, 48,6% khoản nợ được định giá bằng ngoại tệ). Trong năm 2024, chỉ số giá tiêu dùng tăng 0,3% so với cùng kỳ năm trước, tuy nhiên lạm phát được dự báo sẽ tăng dần lên mức mục tiêu 4% trong trung hạn do chính sách nới lỏng tiền tệ, chi phí vận tải và mức tăng trưởng vượt tiềm năng được kỳ vọng sẽ tạo áp lực lạm phát, theo IMF.

Tỷ lệ thất nghiệp được IMF ước tính ở mức 13% vào năm 2024 và dự kiến sẽ duy trì tương đối ổn định ở khoảng 14% trong giai đoạn dự báo. Tỷ lệ nghèo quốc gia này ước tính ở mức 23,7%, với GDP bình quân đầu người (PPP) đạt 23.376 USD. Theo Cơ sở dữ liệu Kinh tế Phi chính thức của Ngân hàng Thế giới, khoảng 40% lực lượng lao động đang làm việc trong nền kinh tế phi chính thức của Armenia, chiếm khoảng 36% tổng sản phẩm quốc nội (GDP) của quốc gia này.

Năm 2024, Tổ chức Minh bạch Quốc tế (Transparency International - TI) đã công bố Chỉ số Nhận thức Tham nhũng (Corruption Perceptions Index - CPI) xếp hạng thứ 63/180 quốc gia. Điểm số của Armenia năm 2019 là 47/100.

Điểm tự do kinh tế của Armenia là 65,4 và đưa nền kinh tế nước này lên vị trí thứ 57 trong Chỉ số Tự do Kinh tế (Index of Economic Freedom) năm 2025. Xếp hạng của Armenia đã

tăng 0,5 điểm so với năm ngoái và Armenia được xếp hạng 30 trong số 44 quốc gia trong khu vực châu Âu. Điểm tự do kinh tế của Armenia cao hơn mức trung bình thế giới nhưng thấp hơn mức trung bình khu vực. Nền kinh tế Armenia được coi là "tương đối tự do" theo Chỉ số năm 2025.

Các ngành công nghiệp chính

Nền kinh tế Armenia khá đa dạng, bao gồm nông nghiệp, khai thác khoáng sản, thủy điện, viễn thông, chế tác trang sức và du lịch. Nông nghiệp chiếm 8,5% GDP và sử dụng 52,3% tổng lực lượng lao động, theo Ngân hàng Thế giới. Các loại cây trồng chính gồm có khoai tây, cà chua, nho, lúa mì, dưa, bông và thuốc lá. Ngành chăn nuôi chiếm gần 40% tổng sản phẩm nông nghiệp của cả nước. Armenia đang đối mặt với những thách thức do diện tích đất canh tác hạn chế, đất đai bị chia nhỏ và tiềm năng tăng trưởng thấp do bất ổn chính trị.

Năm 2024, tổng giá trị sản xuất trong các lĩnh vực nông nghiệp, lâm nghiệp và nuôi trồng thủy sản của Armenia đạt 1.020.542,8 triệu dram (ARD) theo giá hiện hành, tăng 0,9% so với năm 2023, theo Ủy ban Thống kê Quốc gia. Sản xuất nông nghiệp tăng 1,6% lên 958.804,3 triệu ARD, trong đó chăn nuôi tăng 2,2% đạt 503.237,2 triệu ARD, còn trồng trọt tăng 0,9% đạt 455.567,1 triệu ARD. Cả nước tiêu thụ 183,8 nghìn tấn thịt tại các lò mổ, tăng 4,6%. Trong khi đó, sản lượng sữa giảm 0,9% xuống còn 574,4 nghìn tấn, và sản lượng trứng giảm 1,5% xuống 721,2 triệu quả.

Ngành dịch vụ chiếm 59,4% GDP và sử dụng 33,6% lực lượng lao động đang hoạt động. Lĩnh vực này bao gồm chế tác trang sức, được thúc đẩy nhờ chất lượng kim cương và du lịch. Ngành công nghệ thông tin và truyền thông (ICT) cũng đang phát triển mạnh và được chính phủ ưu tiên. Ngành ngân hàng, đặc biệt ổn định và vững mạnh, hiện có 17 ngân hàng thương mại (theo Liên đoàn Ngân hàng châu Âu). Theo Bộ trưởng Kinh tế, Armenia đã đón 2,2 triệu lượt khách du lịch trong năm 2024, giảm 7% so với năm trước, chủ yếu do lượng khách từ Nga sụt giảm. Chính phủ đặt mục tiêu đạt 2,6 triệu lượt khách vào năm 2026. Ngành bán lẻ cũng đóng vai trò quan trọng: tổng doanh thu thương mại nội địa năm

2024 đạt 6.378.265,3 triệu dram (ARD) theo giá hiện hành, tăng 17% so với năm 2023, theo số liệu của Ủy ban Thống kê Quốc gia Armenia.

3. Những phát triển kinh tế gần đây

Năm 2024, GDP tăng trưởng 5,9%, nhờ tiêu dùng tư nhân tăng 6,8% và đầu tư tăng 11%. Các ngành thương mại, bất động sản, dịch vụ tài chính và xây dựng lần lượt tăng trưởng 17%, 19%, 18% và 14%. Tuy nhiên, ngành khai khoáng giảm 8,3% và nông nghiệp chỉ tăng 1%. Tỷ lệ thất nghiệp tăng lên 13,9%, một phần do dòng người tị nạn chưa hòa nhập được vào thị trường lao động.

Năm 2024, lạm phát trung bình giảm xuống 0,3%, so với mức 2% của năm 2023, chủ yếu do giảm phát lương thực 2%; tuy nhiên, áp lực giá cả tăng lên vào cuối năm và kéo dài sang quý 1 năm 2025. Thâm hụt ngân sách là 3,5% GDP vào năm 2024, với cả chi thường xuyên và chi đầu tư đều thấp hơn so với kế hoạch ngân sách. Nợ công vẫn dưới ngưỡng 50%, ở mức 48,3% GDP.

Năm 2024, thâm hụt tài khoản vãng lai tăng lên 3,9% GDP. Xuất khẩu và nhập khẩu hàng hóa tăng lần lượt 53,1% và 33,7%, giúp giảm thâm hụt thương mại 5,5%. Tuy nhiên, thương mại dịch vụ suy yếu do lượng khách du lịch giảm 4,7%, đặc biệt là từ Nga (giảm 17,5%). Chuyển khoản phi thương mại ròng giảm 35%. Đồng Dram Armenia tăng giá 2% so với USD. (nguồn: Wolrdbank)

4. Triển vọng kinh tế

Tăng trưởng kinh tế của Armenia được dự báo sẽ chậm lại còn 4% vào năm 2025, sau đó tăng lên 4,5% khi nhu cầu nội địa dần ổn định và các chính sách thương mại toàn cầu tác động đến nền kinh tế. Lạm phát có thể tăng lên 3,5% trong năm 2025 trước khi ổn định ở mức 3%. Thâm hụt ngân sách có thể đạt 5,3% GDP vào năm 2025 do chi tiêu gia tăng cho quốc phòng, hạ tầng, an sinh xã hội và trả nợ, sau đó giảm xuống còn 3,8% vào năm 2027. Nợ công có thể tăng lên 56,6% GDP vào năm 2027. Thâm hụt tài khoản vãng lai được dự

báo sẽ xấu đi, lên mức 4,9% GDP vào năm 2027, do khối lượng xuất khẩu giảm và kiều hối sụt giảm.

Theo Wolrdbank , triển vọng kinh tế của Armenia đang đối mặt với nhiều rủi ro tiêu cực, bao gồm rủi ro địa chính trị, việc hoạt động tái xuất khẩu suy giảm nhanh hơn dự kiến và những thách thức trong việc hòa nhập người tị nạn vào xã hội. Nếu tăng trưởng toàn cầu và tâm lý nhà đầu tư xấu đi mạnh hơn so với dự đoán, tốc độ tăng trưởng của Armenia có thể sẽ chậm lại hơn nữa. Ở chiều tích cực, việc bình thường hóa quan hệ với các nước láng giềng có thể thúc đẩy tăng trưởng và giúp đa dạng hóa nền kinh tế.

5. Thương mại nước ngoài của Armenia

Theo Ngân hàng Thế giới, Thương mại nước ngoài của Armenia chiếm 120% GDP và quốc gia này theo đuổi chính sách cởi mở, tự do trong thương mại quốc tế. Xuất khẩu của Armenia về đá quý, kim loại và các sản phẩm liên quan đã tăng gấp 2,3 lần, đạt 3,2 tỷ USD vào năm 2023, trở thành nhóm hàng xuất khẩu lớn nhất. Máy móc và thiết bị đứng thứ hai, tăng 79,6% lên 1,29 tỷ USD. Các sản phẩm khoáng sản và thực phẩm chế biến sẵn lần lượt đứng thứ ba và thứ tư, với giá trị xuất khẩu 887,7 triệu USD và 885,1 triệu USD, trong đó khoáng sản giảm 13,6%, còn thực phẩm chế biến chỉ tăng nhẹ 0,3%. Nhóm phương tiện vận tải đường bộ, đường hàng không và đường thủy đứng thứ năm, tăng 64,9% so với năm trước, đạt 548,3 triệu USD (Ủy ban Thống kê Quốc gia Armenia, 2023).

Ở chiều ngược lại, nhập khẩu máy móc và thiết bị là nhóm lớn nhất, tăng 42,3% trong năm 2023 lên 2,46 tỷ USD. Nhóm đá quý, bán quý, kim loại và sản phẩm liên quan đứng thứ hai, tăng mạnh 233,0% lên 2,30 tỷ USD. Nhóm phương tiện vận tải đường bộ, đường hàng không và đường thủy đứng thứ ba, đạt 1,83 tỷ USD sau khi tăng 91,3%. Nhập khẩu khoáng sản giảm 6,9%, còn 1,11 tỷ USD, xếp thứ tư. Hàng dệt may đứng thứ năm, tăng 63% lên 650 triệu USD.

Theo dữ liệu từ OEC, các đối tác xuất khẩu chính của Armenia trong năm 2023 là Nga (37,5% tổng kim ngạch), Các Tiểu vương quốc Ả Rập Thống nhất (24,9%), Hồng Kông –

Trung Quốc (7,4%), Trung Quốc (4,7%) và Gruzia (3,8%). Trong khi đó, hàng nhập khẩu chủ yếu đến từ Nga (29,0%), Trung Quốc (12,1%), Việt Nam (6,1%), Gruzia (5,3%) và Iran (4,5%). Quốc gia này đang tìm kiếm các nguồn năng lượng mới, đặc biệt sau cuộc xung đột Nga–Gruzia, vốn đã tạm thời làm gián đoạn nguồn cung hydrocarbon và bộc lộ điểm yếu năng lượng của Armenia. Căng thẳng vẫn tồn tại với một số quốc gia láng giềng như Azerbaijan và Thổ Nhĩ Kỳ, gây tác động đến hoạt động thương mại. Quan hệ gần gũi với Nga và việc tham gia Liên minh Kinh tế Á-Âu cũng hạn chế khả năng hội nhập sâu hơn với Liên minh châu Âu (EU) của Armenia.

Theo Ngân hàng Thế giới, Armenia có thâm hụt thương mại mang tính cơ cấu, ước tính chiếm 0,8% GDP trong năm 2023, so với mức 1% của năm trước đó. Theo số liệu từ WTO, năm 2023, Armenia xuất khẩu hàng hóa trị giá 8,4 tỷ USD (+57% so với năm trước), trong khi nhập khẩu đạt 12,3 tỷ USD (+40,3%). Đối với dịch vụ, nước này xuất khẩu 6,3 tỷ USD và nhập khẩu 3,7 tỷ USD (tăng lần lượt 47,7% và 41,6% so với năm trước). Theo số liệu sơ bộ của Ủy ban Thống kê Quốc gia (NSC), thương mại nước ngoài của Armenia trong năm 2024 đã tăng 41,5% so với 2023, đạt trên 30,1 tỷ USD. Xuất khẩu tăng 53,1%, đạt hơn 13 tỷ USD, trong khi nhập khẩu đạt hơn 17 tỷ USD, tăng 33,8% so với năm 2023.

Chính sách đối ngoại của Armenia và các nước

Armenia thực hiện chính sách đa phương, cân bằng, quan hệ với Nga và phương Tây, EU nhằm tranh thủ tối đa đầu tư nước ngoài và vốn để phát triển kinh tế, cũng như đảm bảo an ninh quốc gia. Ưu tiên chính trong chính sách đối ngoại của Armenia là hợp tác khu vực và giải quyết xung đột tại Nagorno-Karabakh với Azerbaijan.

Armenia thiết lập quan hệ hợp tác đồng minh với Nga; đẩy mạnh quan hệ với Mỹ; coi hội nhập châu Âu là một trong những ưu tiên hàng đầu trong chính sách đối ngoại, đã ký Hiệp định đối tác và hợp tác (PCA) với EU, tham gia Chương trình Đối tác phương Đông của EU và đang tiến hành đàm phán Hiệp định tự do thương mại toàn diện với EU (DCFTA).

Armenia là thành viên của hơn 40 tổ chức quốc tế và khu vực, trong đó có Liên hợp quốc,

Cộng đồng các quốc gia độc lập - SNG (CIS), Tổ chức An ninh và Hợp tác Châu Âu (OSCE), Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa Liên hợp quốc (UNESCO), Hội đồng châu Âu, WTO, Tổ chức hợp tác kinh tế biển Đen, Cộng đồng Pháp ngữ, đồng thời tích cực tham gia vào các cơ chế hợp tác khác như là Phong trào không liên kết, tham gia chương trình “Đối tác vì hòa bình” của NATO.

Armenia tham gia vào Tổ chức Hiệp ước An ninh tập thể (ODKB), bao gồm Armenia, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Nga, Tajikistan và Uzbekistan, liên minh quân sự được thành lập trên lãnh thổ các nước Liên Xô cũ dựa trên Hiệp ước An ninh tập thể được ký ngày 15/5/1992. Ngoài ra Armenia cũng tham gia thiết lập hệ thống phòng không chung cùng với các đồng minh thuộc Liên Xô cũ.

Tổng thống Armenia ký Hiệp ước gia nhập Liên minh Kinh tế Á-Âu vào tháng 10/2014. Armenia chính thức trở thành thành viên của Liên minh vào tháng 1/2015.

Chương 3: Bán sản phẩm và dịch vụ

Sử dụng đại lý hoặc nhà phân phối

Các công ty Armenia thường sẵn sàng trở thành đại lý hoặc nhà phân phối cho các sản phẩm nước ngoài. Trong những năm gần đây, các công ty trong nước đã đồng ý trở thành nhà phân phối cho các công ty sau: Procter & Gamble, Mars, Johnson & Johnson, Kodak, Philip Morris, FedEx, UPS, Dell Computers, Intel, IBM, Reebok, Nike và các công ty khác.

Thành lập văn phòng

Người nước ngoài có thể lựa chọn các hình thức tổ chức đa dạng có sẵn để tiến hành kinh doanh ở Armenia. Bộ luật dân sự của Armenia định nghĩa các hình thức pháp nhân sau đây: Doanh nhân/ Chủ sở hữu duy nhất, Đối tác kinh doanh (Đối tác chính thức và Đối tác tin cậy), Công ty trách nhiệm hữu hạn, Công ty cổ phần, Văn phòng hoặc chi nhánh hợp tác và đại diện. Văn phòng đại diện của các công ty nước ngoài có thể được thành lập tại Armenia với mục đích đại diện và bảo vệ quyền của công ty thành lập nhưng không được quyền thực hiện các hoạt động thương mại. Các công ty nước ngoài có nhu cầu kinh doanh tại thị trường Armenia nên tìm đến các công ty tư vấn pháp lý hoặc tổ chức của Armenia có chức năng tư vấn các vấn đề pháp lý về đăng ký kinh doanh hoặc mở văn phòng để nhận được sự trợ giúp.

Nói chung, quá trình đăng ký một doanh nghiệp ở Armenia nhanh chóng và tinh giản. Việc đăng ký công ty được thực hiện qua mạng điện tử thông qua Cơ quan luật đăng ký Quốc gia thuộc Bộ Tư pháp nước Cộng hòa Armenia theo nguyên tắc một cửa và bao gồm việc đăng ký tên công ty, đăng ký quốc gia của công ty và đăng ký cơ quan thuế. Hồ sơ giấy tờ cần thiết có thể được nộp bằng bản in hoặc nộp hồ sơ đăng ký điện tử.

Các doanh nghiệp có thể theo dõi đơn xin cấp phép của công ty và tìm kiếm thông tin về các công ty hiện có. Việc đăng ký của các cơ quan thương mại được xem xét ngay lập tức nếu doanh nghiệp nộp hồ sơ điện tử. Nếu doanh nghiệp nộp hồ sơ bằng bản in thì doanh

ng nghiệp phải sử dụng các mẫu văn bản được cấp cho các hồ sơ cần thiết và việc phê duyệt có thể mất đến 2 ngày làm việc.

Tại Yerevan, doanh nghiệp có thể sở hữu văn phòng với không gian rộng rãi và mức giá để mua từ 700 USD - 1200 USD/m² ở trung tâm và 450 USD - 700 USD ở ngoại ô. Tiền thuê nhà hàng tháng cho các văn phòng thương mại là từ 10 - 35 USD/m².

Thủ tục đăng ký kinh doanh (thời gian và chi phí chính thức được xác định nếu có):

- Dịch thuật và công chứng hồ sơ của người sáng lập, hồ sơ chuẩn bị và văn bản ký thành lập công ty
- Mở tài khoản ngân hàng và ký quỹ vốn điều lệ, yêu cầu phải có bản kê khai tài khoản ngân hàng
- Có văn bản xác nhận vốn điều lệ (1 ngày)
- Đăng ký tên công ty, mã số đăng ký kinh doanh và mã số thuế tại Cơ quan đăng ký nhà nước để biết (thời gian đăng ký từ 3 đến 7 ngày với mức phí là 45 USD)
- Thanh toán phí đăng ký tại bất kỳ ngân hàng nào
- Nộp hồ sơ cho Quỹ An sinh Xã hội
- Nhận giấy chứng nhận đăng ký xã hội (2 ngày)
- Nộp hồ sơ cho Cảnh sát để xin con dấu
- Nhận con dấu được cấp từ Phòng giấy phép và cấp phép của Cảnh sát (1 ngày)
- Con dấu đặt hàng tại công ty sản xuất con dấu của quốc gia
- Nhận con dấu (thời gian nhận từ 2 đến 30 ngày với khoản phí 7 USD hoặc nhận gấp trong 1 ngày với mức phí là 40 USD)
- Gửi hồ sơ đến Cục Thống kê Quốc gia
- Nhận giấy chứng nhận đăng ký thống kê (7 ngày)

- Bắt đầu hoạt động (tối thiểu sau 15 ngày và chi phí chính thức là 85 USD)

Để biết thêm thông tin, hãy liên hệ với Trung tâm Phát triển Doanh nghiệp Vừa và Nhỏ (SME DNC).

- **SME DNC**

Địa chỉ: 5 Mher Mkrtchyan Street,

Yerevan 375010

Điện thoại: 54 16 48

Fax: 54 16 42

Email: info@smednc.am

Website: <http://www.smednc.am>

- **Luật tổ chức kinh doanh**

+ Luật đăng ký đối với các cơ quan pháp nhân của quốc gia

+ Luật dành cho các công ty trách nhiệm hữu hạn

+ Luật về các công ty cổ phần

Nhượng quyền thương mại

Số lượng nhượng quyền thương mại của châu Âu ở Armenia ngày càng tăng và sự phổ biến của các cửa hàng và nhà hàng theo mô hình copycat (mô hình kinh doanh sao chép) cho thấy các thương hiệu nhượng quyền thương mại của nước ngoài có khả năng thành công, đặc biệt là ở Yerevan. Mặc dù hiện tại chỉ có các thương hiệu về thực phẩm của Hoa Kỳ ở Armenia như Coca-Cola, Pepsi, Pizza Hut, KFC, Burger King, Tutti Frutti và Cinnabon nhưng các cửa hàng bánh pizza mới, nhà hàng và các quán bán sandwich thường xuyên xuất hiện. Các nhà hàng giá cao phục vụ ẩm thực nước ngoài cũng đang tìm kiếm thành công tại các thị trường ngách. Kinh doanh bán lẻ cũng là một cơ hội đầu tư và hợp

tác hấp dẫn cho các công ty nước ngoài. Có một số cửa hàng bán lẻ bán quần áo thương hiệu Mỹ như Polo, GAP, v.v... Bên cạnh các nhượng quyền thương mại của Hoa Kỳ còn có rất nhiều thương hiệu nhượng quyền quốc tế, bao gồm Debenhams, Next, Segafredo, Carrefour, v.v... Các đề nghị nhượng quyền thương mại từ các chuỗi cửa hàng nổi tiếng của nước ngoài có thể thu hút sự quan tâm đáng kể từ phía khách hàng và nhà đầu tư trong nước.

Chủ sở hữu thương hiệu sẽ phải đối mặt với tình trạng không theo luật trong việc bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ (IPR) của nền văn hóa doanh nghiệp địa phương. Các doanh nghiệp nước ngoài thường sẽ dễ dàng bảo vệ thương hiệu của mình khỏi bị xâm phạm ở thị trường Armenia nếu có sự hiện diện hợp pháp trực tiếp hoặc thông qua đại lý hoặc nhà phân phối được ủy quyền ở Armenia. Các cơ quan luật và cơ quan quốc gia của Armenia có xu hướng giải quyết các khiếu nại về quyền sở hữu trí tuệ cho các công ty nước ngoài đang hoạt động kinh doanh thực tế ở Armenia hơn là một công ty nước ngoài không hoạt động tại Armenia. Trong trường hợp công ty nước ngoài không có hoạt động kinh doanh tại Armenia bị tổn hại trực tiếp bởi hoạt động giả mạo thì các cơ quan Armenia thường có xu hướng xem vi phạm này là một hành vi phạm tội không làm tổn hại ai và có thể tha thứ. Nhận thức về IPR đang dần được cải thiện, tuy nhiên, chính phủ đã áp dụng và đưa ra các sửa đổi pháp luật nhằm nâng cao khả năng bảo vệ quyền lợi của chủ sở hữu nhãn hiệu.

Tiếp thị trực tiếp

Việc sử dụng tiếp thị trực tiếp đang phát triển ở Armenia, đặc biệt là với các công ty CNTT và viễn thông có sử dụng thư trực tiếp, quảng cáo tin nhắn văn bản và phát tờ rơi. Hàng năm, triển vọng tiếp thị kỹ thuật số tiếp tục phát triển với tốc độ nhanh và số lượng các đại lý tiếp thị đã tăng lên. Điều kiện tiên quyết đối với việc tiếp thị kỹ thuật số là kết nối internet phổ biến rộng rãi trong cả nước và hàng ngàn người Armenia đang tham gia vào phương tiện truyền thông xã hội. Dù các tài liệu in vẫn được sử dụng, nhưng ngày càng có nhiều doanh nghiệp thường xuyên đưa ra các ưu đãi đặc biệt thông qua các trang mạng xã hội,

ứng dụng di động và email cho khách hàng hiện tại hoặc khách hàng tiềm năng. Các công ty bán hàng trực tiếp hàng đầu như Mary Kay, Oriflame và Herbalife sử dụng hình thức kinh doanh mạng, một chiến lược tiếp thị mà trong đó lực lượng bán hàng không những được trả thù lao cho doanh số bán hàng của họ mà được tính theo doanh số bán hàng của những người mà họ tuyển dụng. So với những năm trước, việc thu hút đại lý có lòng trung thành cao đối với sản phẩm đang trở nên khó khăn hơn trong phân khúc bán hàng trực tiếp của lĩnh vực làm đẹp. Gửi thư trực tiếp vẫn còn hạn chế vì các dịch vụ bưu chính thường không được sử dụng rộng rãi và nhiều nỗ lực tiếp thị trực tiếp thiếu phân khúc thị trường rõ ràng dựa trên các hồ sơ tiêu dùng mục tiêu. Các dịch vụ chuyển phát nhanh tại Yerevan bao gồm FedEx, UPS và DHL.

Các cửa hàng truyền thông lớn ở Armenia bao gồm:

- Public TV Company of Armenia
- Kentron
- TV Armenia
- Shant T

Liên doanh/ Cấp phép

Liên doanh là hình thức phổ biến nhất trong các thỏa thuận thương mại và đầu tư giữa các công ty của Armenia và nước ngoài. Các công ty liên doanh thường được đăng ký là công ty trách nhiệm hữu hạn hoặc công ty cổ phần. Trong hầu hết các trường hợp, đối tác nước ngoài nên duy trì quyền kiểm soát quản lý và bỏ phiếu. Trong liên doanh, các đối tác nước ngoài với số cổ phần ít sẽ tùy thuộc vào mục tiêu của các chủ sở hữu đa số cổ phần người Armenia.

Nhiều loại hình doanh nghiệp phải có giấy phép. Danh sách các hoạt động được cấp phép được quy định tại Chương VII, Điều 43 của Luật Cấp phép. Luật này cung cấp 2 loại giấy phép: giấy phép đơn và giấy phép kép (tự động và không tự động). Giấy phép đơn được

cấp bởi Bộ Tài chính trong vòng 3 ngày kể từ khi nộp hồ sơ đăng ký. Giấy phép kép được cấp trong vòng 30 ngày sau khi gửi hồ sơ và chỉ có thể được cấp bởi ủy ban cấp phép. Hiện nay có 96 loại hoạt động được cấp phép, 12 trong số đó được cấp phép đơn và có thể xin cấp phép trực tuyến tại website <http://www.e-gov.am/licenses>. Thông thường, các nhà cung cấp dịch vụ được quy định phải có khả năng chuyên nghiệp như bác sĩ, luật sư, tài xế xe buýt hoặc xe tải đòi hỏi phải có nhiều giấy phép kết hợp. Armenia đã thực hiện các cải cách quan trọng để đơn giản hóa các yêu cầu và thủ tục để có được giấy phép. Trong số những ngành hưởng lợi chính từ việc cải cách thì ngành công nghiệp xây dựng là ngành có thủ tục xin giấy phép được đơn giản hóa với chi phí giảm đáng kể. Hiện nay giấy phép xây dựng được cấp trong vòng 27 ngày so với 137 ngày trước khi cải cách.

Bán hàng cho Chính phủ

Các giao dịch mua sắm của chính phủ được thực hiện thông qua Cơ quan mua sắm Quốc gia. Luật mua sắm mới của Cộng hòa Armenia (năm 2010) có hiệu lực từ ngày 01/01/2011. Luật quy định các hoạt động của Cơ quan mua sắm Quốc gia và hỗ trợ cho các công dân nước ngoài tham gia vào lĩnh vực mua sắm công. Hầu hết các giao dịch mua sắm lớn của chính phủ được kết nối với các chương trình được tài trợ bởi các nhà tài trợ quốc tế. Các Bộ mua sắm hàng hóa nước ngoài thông qua các công ty thương mại nước ngoài và đấu thầu quốc tế. Tháng 9/2011, Armenia trở thành quốc gia CIS đầu tiên và quốc gia thứ 15 tham gia Hiệp định Mua sắm Chính phủ của WTO (GPA) và gần đây đã ký sửa đổi GPA. Luật Đấu thầu mới của Cộng hòa Armenia (2016) có hiệu lực ngày 25/4/2017 đưa ra các biện pháp chống tham nhũng mới và tăng tính minh bạch và hiệu quả của hệ thống. Luật quy định việc mua sắm của chính phủ phải phù hợp với các yêu cầu của GPA và cho phép các công dân nước ngoài tham gia trên cơ sở bình đẳng trong lĩnh vực mua sắm công. Từ năm 2011, các cơ quan nhà nước thực hiện hoạt động mua sắm một cách độc lập. Việc phân cấp mua sắm nhằm mục đích cải thiện việc tổ chức quy trình mua sắm theo nhu cầu của quốc gia và cộng đồng, tăng cường tính công khai và minh bạch. Kết quả là sự tham

gia và trách nhiệm của cơ quan nhà nước đối với thủ tục mua sắm đã tăng lên.

Các quy định mua sắm của Armenia nhằm cung cấp các tiêu chuẩn quốc tế về tính minh bạch và trách nhiệm giải trình công khai. Tuy nhiên, những quy định có trong các văn bản và những gì xảy ra trong thực tế có thể rất khác nhau. Thời gian cho phép chuẩn bị hồ sơ dự thầu sau khi phát thông báo đấu thầu thường ngắn và các yêu cầu về hồ sơ, bao gồm cả bản dịch, có thể phù hợp với các công ty không có trụ sở tại Armenia. Sự thiếu minh bạch trong giao dịch kinh doanh vẫn còn.

Hầu hết các giao dịch mua sắm lớn của chính phủ được kết nối với các chương trình được tài trợ bởi các nhà tài trợ quốc tế. Các Bộ mua hàng hóa nước ngoài thông qua các công ty thương mại nước ngoài và đấu thầu quốc tế. Điều khoản tín dụng là một trong những yếu tố quan trọng nhất trong quyết định mua sắm của chính phủ. Chất lượng sản phẩm và uy tín của nhà cung cấp là các yếu tố khác. Các công ty nước ngoài được khuyến khích tiếp cận bất kỳ đấu thầu của chính phủ một cách thận trọng. Tuy nhiên, các cơ hội có lợi và các công ty nước ngoài đã thành công ở Armenia.

Liên tục cải cách hệ thống mua sắm là một trong những ưu tiên của Bộ Tài chính. Hội đồng kháng cáo và kháng nghị mua sắm đã được thành lập cho mục đích này. Nhằm nhấn mạnh sự minh bạch của thủ tục mua sắm, Bộ Tài chính công bố mọi thông tin liên quan đến việc mua sắm, bao gồm cả hợp đồng mua sắm.

- Thư mục mua sắm điện tử
- Hệ thống mua sắm điện tử
- Thông tin về các hồ sơ dự thầu cũng có sẵn từ các bộ

Giống như nhiều chính phủ, Armenia tài trợ các dự án công trình công cộng thông qua việc vay từ các Ngân hàng Phát triển Đa phương (Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu, Ngân hàng Phát triển Châu Á, Ngân hàng Thế giới). Dịch vụ Thương mại duy trì các văn phòng liên lạc thương mại tại mỗi ngân hàng phát triển đa phương chính, bao gồm Ngân

hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu, Ngân hàng Phát triển Châu Á và Ngân hàng Thế giới. Các tổ chức này cho vay hàng tỷ USD ở các nước đang phát triển trong các dự án nhằm thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và phát triển xã hội bằng cách giảm nghèo và bất bình đẳng, cải thiện sức khỏe và giáo dục và thúc đẩy phát triển cơ sở hạ tầng. Văn phòng Liên lạc Thương mại giúp các doanh nghiệp nước ngoài tìm hiểu cách tham gia vào các dự án do ngân hàng tài trợ và thay mặt cho các nhà thầu nước ngoài. Doanh nghiệp có thể tìm hiểu thêm thông tin bằng cách liên hệ với Văn phòng Liên lạc Thương mại với Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu, Ngân hàng Phát triển Châu Á và Ngân hàng Thế giới.

Các website doanh nghiệp có thể tham khảo thêm thông tin:

- Văn phòng Liên lạc Thương mại cho Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu
- Văn phòng Liên lạc Thương mại cho Ngân hàng Phát triển Châu Á
- Văn phòng Liên lạc Thương mại cho Ngân hàng Thế giới

Kênh phân phối và bán hàng

Các kênh phân phối nội địa của Armenia phù hợp với quy mô nhỏ, dân số và thị trường của Armenia. Các cơ sở lưu trữ và các công ty bán buôn chính có trụ sở tại thủ đô Yerevan, trung tâm phân phối trong nước. Các hoạt động bán lẻ và bán buôn thường được kết hợp. Việc công nhận tên thương hiệu tùy thuộc vào loại sản phẩm và người dân Armenia có xu hướng trung thành với các thương hiệu được thành lập. Các công ty giao nhận vận chuyển hàng hóa của Armenia và nước ngoài đã thiết lập một hệ thống vận chuyển hàng hóa đáng tin cậy đến và đi từ Armenia. Do hai biên giới của Armenia đóng cửa hạn chế các tuyến xuất nhập khẩu và tăng chi phí vận chuyển, các nhà sản xuất, nhập khẩu và vận chuyển hàng hóa của Armenia đã thông qua các tuyến vận tải đáng tin cậy, nhưng đắt tiền thông qua Georgia. Hàng hóa từ hoặc trên đường đến châu Âu và xa hơn nữa vào hoặc ra các cảng Poti và Batumi của Georgia trên bờ Biển Đen. Tuyến đường bộ giữa các cảng này và Yerevan thường là phần đắt nhất trong hành trình.

Hầu hết các sản phẩm và dịch vụ được nhập khẩu đều do các đại lý và nhà phân phối xử lý. Hầu hết các công ty ở Armenia có quy mô tương đối nhỏ và do gia đình sở hữu và điều hành, mặc dù có một số ngoại lệ đáng chú ý, bao gồm một số chuỗi siêu thị lớn của địa phương và châu Âu (Carrefour) và một vài cửa hàng bách hóa. Các công ty lớn đại diện cho nhiều thương hiệu thường có các trung tâm phân phối riêng ở Yerevan.

1. Phương tiện vận chuyển hữu ích chính

Do lệnh cấm vận của Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan, hàng hóa đến Armenia và hàng hóa từ Armenia sẽ được vận chuyển qua tuyến đường Georgian. Hàng hóa từ hoặc trên đường đến châu Âu và xa hơn nữa vào hoặc ra các cảng Poti và Batumi của Georgia. Do đó, phần lớn đường bộ vận tải được sử dụng đến Georgia, vận tải biển được sử dụng sau. Doanh nghiệp có thể tham khảo thêm về các cảng tại các website sau:

2. Cảng

Bộ Giao thông Vận tải Armenia

3. Cảng Hàng không

- Sân bay Quốc tế Zvartnots (Cảng hàng không chính ở Yerevan)
- Sân bay Erebuni
- Sân bay Shirak airport (tỉnh Gyumri)

4. Các tổ chức vận tải biển, vận tải đường bộ, vận tải đường sắt

Bộ Giao thông Vận tải

5. Các tổ chức vận tải hàng không

Tổng Cục Hàng không Dân dụng

6. Lĩnh vực phân phối

Các kênh phân phối nội địa của Armenia phù hợp với quy mô, dân số và thị trường của Armenia. Cơ sở lưu trữ và các công ty bán buôn chính có ở Yerevan. Thương mại bán lẻ tập trung nhiều hơn ở các thành phố nhỏ và các nơi khác của Armenia.

7. Thị phần

Hoạt động kinh doanh tập trung gần 80% ở thủ đô Yerevan. Hầu hết các sản phẩm và dịch vụ được nhập khẩu đều do các đại lý và nhà phân phối quản lý. Hầu hết các doanh nghiệp ở Armenia có quy mô tương đối nhỏ và thuộc sở hữu gia đình, mặc dù có một số ngoại lệ đáng chú ý như một số chuỗi siêu thị lớn của địa phương và châu Âu (Carrefour đã mở siêu thị đầu tiên vào năm 2014) và một số cửa hàng bách hóa. Các công ty lớn đại diện cho một số thương hiệu thường có các trung tâm phân phối riêng có trụ sở tại Yerevan.

Phân phối thực phẩm chiếm khoảng 18% tổng GDP của Armenia, và các nhà phân phối chính là:

- Artashat Cannery (29% thị phần)
- Euroterm (27% thị phần)
- Nhà máy thực phẩm Ararat (14% thị phần)
- Nicola International (11% thị phần)
- Sis Natural (11% thị phần)

Chuyển phát nhanh

Các công ty bưu chính/chuyên phát của Armenia và nước ngoài đã thiết lập một hệ thống đáng tin cậy để vận chuyển hàng hóa đến và đi từ Armenia.

HayPost CJSC là nhà khai thác bưu chính quốc gia chính thức của Armenia cung cấp dịch vụ bưu chính, thanh toán và bán lẻ. Haypost hiện đang hoạt động thông qua 900 bưu điện

trên khắp Armenia, từ thành thị đến các vùng nông thôn xa xôi nhất. Website: <https://www.haypost.am/en>

Dịch vụ chuyển phát nhanh hoạt động tại Yerevan bao gồm FedEx, UPS, EMS và DHL. Theo luật hải quan Armenia, các lô hàng hoặc vận chuyển hàng hóa và sản phẩm cho mục đích sử dụng cá nhân thông qua dịch vụ chuyển phát thư quốc tế của cá nhân địa phương và cá nhân nước ngoài là miễn thuế nếu tổng trọng lượng hàng hóa dưới 30 kg và giá trị hải quan không vượt quá 200.000 AMD (417 USD).

Yếu tố và kỹ thuật bán hàng

Cũng như với bất kỳ quốc gia khác, việc tiếp thị và bán hàng hóa và dịch vụ thành công ở Armenia đòi hỏi phải thích ứng với môi trường thương mại và thực tiễn kinh doanh. Nghiên cứu thị trường cần phải xác định cơ hội và tiềm năng của các đối tác kinh doanh Armenia. Việc lựa chọn đối tác là chìa khóa và chỉ nên được thực hiện sau khi tiến hành đủ điều tra chi tiết để xác định danh tiếng và độ tin cậy của đối tác tiềm năng. Các nhà xuất khẩu nên tránh bán hàng cho các tài khoản chưa thanh toán cho đến khi đã phát triển được hồ sơ theo dõi được thiết lập tốt với người mua. Thu tín dụng và các phương tiện tài chính an toàn khác ngày càng có nhiều. Các nhà xuất khẩu nên chuẩn bị điều chỉnh giá theo biến động tiền tệ. Mặc dù việc sử dụng thẻ thanh toán được phổ biến khắp Armenia, đặc biệt là trong các cửa hàng và siêu thị có thương hiệu, nhiều cơ sở kinh doanh, đặc biệt là ở các khu vực vẫn thiếu thiết bị và cơ sở hạ tầng chấp nhận thanh toán điện tử. Đồng thời, các máy ATM có sẵn tại nhiều trung tâm thương mại hoặc gần đó. Cần ghi nhãn tiếng Armenia cho thực phẩm và một số sản phẩm khác. Quảng cáo cũng phải bằng tiếng Armenia, mặc dù quảng cáo có thể bao gồm ngoại ngữ ngoài tiếng Armenia.

Thương mại điện tử

1. Tổng quan

Thương mại điện tử đang phát triển ở Yerevan do việc sử dụng phổ biến đối với internet, thẻ tín dụng và ngân hàng trực tuyến. Tuy nhiên ứng dụng không phù hợp và không công bằng của thuế hải quan là một trở ngại khác đối với việc phát triển thương mại điện tử. Sử dụng email trong giao tiếp kinh doanh ngày càng phổ biến ở Yerevan mặc dù điện thoại vẫn là phương thức giao tiếp kinh doanh chính. Hầu hết các công ty đều có trang web riêng. Một số doanh nghiệp bao gồm một trong những chuỗi siêu thị hàng đầu, gần đây đã bắt đầu việc đặt hàng trực tuyến và các kỹ thuật thương mại điện tử khác, tận dụng các thỏa thuận của HayPost để giao hàng quốc tế và miễn thuế tiêu dùng cá nhân của Hải quan. Ngân hàng trực tuyến ngày càng trở nên phổ biến và người Armenia đang trở nên quen với phương thức tiếp nhận các dịch vụ tài chính. Người Armenia dùng internet ngày càng tăng để mua sắm trực tuyến các thiết bị gia dụng, sách, điện thoại di động và máy tính, quần áo và giày dép, hàng hóa cho trẻ em và nước hoa, vì các sản phẩm trực tuyến có xu hướng rẻ hơn.

Theo Internetworldstats, tháng 12/2019 có 2.126.716 người dùng Internet, chiếm 71,8% dân số. Số lượng người dân Armenia sử dụng Facebook là 1.252.000 tính đến ngày 31/01/2020, chiếm 42,3% số lượng người dùng Internet.

Quyền lợi của người tiêu dùng ở Armenia được bảo vệ trong quá trình sử dụng thương mại điện tử. Dự thảo sửa đổi tương ứng đối với Bộ luật Dân sự Armenia đã được thông qua trong phiên họp Nội các tháng 3/2016. Theo đó, đề xuất rằng người tiêu dùng Armenia có quyền trả lại một sản phẩm phi thực phẩm trong vòng 14 ngày kể từ ngày mua hàng cũng được áp dụng cho thương mại điện tử. Nhưng quyền này sẽ chỉ được bảo vệ nếu sản phẩm không sử dụng được, người tiêu dùng phải uy tín và có bằng chứng mua hàng. Danh sách các sản phẩm không được đổi trả sẽ được phê duyệt riêng.

2. Xu hướng thị trường hiện nay

Luật pháp Armenia quy định các khía cạnh quan trọng của Thương mại điện tử trong nước phù hợp với yêu cầu của Liên minh kinh tế Á - Âu. Pháp luật bao gồm:

- Bộ luật dân sự của nước Cộng hòa Armenia
- Luật Thương mại và Dịch vụ
- Luật bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng
- Luật cài đặt máy thu ngân

Thương mại điện tử tiếp tục phát triển và số lượng trang web thương mại điện tử ngày càng tăng. Đối với việc phát triển thương mại điện tử, Armenia có kết nối internet rộng khắp cả nước và hàng ngàn người Armenia đang tham gia vào các phương tiện truyền thông xã hội. Tuy nhiên, thương mại điện tử chưa thâm nhập sâu vào thị trường khách hàng vì thu nhập dùng một lần ít và nền kinh tế không được kiểm soát. Nhiều người tiếp tục thích thanh toán tiền mặt và ở nhiều nơi dịch vụ bưu chính không đủ mạnh.

3. Thương mại điện tử trong nước (B2C)

Theo số liệu của Ngân hàng Trung ương, khối lượng thương mại điện tử địa phương năm 2015 tăng lên mức 43 triệu USD, tăng gấp 3 lần so với năm trước. Trong năm 2016, tăng trưởng khoảng 30%. Khối lượng giao dịch trực tuyến trong hệ thống ngân hàng của Armenia lên đến 176 triệu USD trong năm 2016. Khoảng 16% tổng các giao dịch mua và thanh toán trực tuyến là từ nước ngoài. Tuy nhiên, thanh toán bằng tiền mặt khi giao hàng vẫn là phương thức thanh toán chủ yếu trong quá trình mua hàng điện tử tại địa phương. Hơn 50% hộ gia đình Armenia có internet ở nhà và khoảng 30% dân số sử dụng Facebook.

4. Thương mại điện tử xuyên biên giới

Người tiêu dùng Armenia sử dụng phổ biến Amazon, Alibabaexpress, Ebay và các nền tảng trực tuyến khác để mua thiết bị gia dụng, sách, điện thoại di động và máy tính, quần áo và giày dép, hàng hóa cho trẻ em và nước hoa. Thẻ Visa và MasterCard là các phương thức thanh toán quốc tế phổ biến nhất.

5. Thương mại điện tử B2B

Trong thương mại điện tử B2B, các lĩnh vực hàng đầu ở Armenia là ICT và Tài chính & Ngân hàng. Cả hai lĩnh vực đều có cơ sở hạ tầng và quy mô phát triển tốt cho người dùng doanh nghiệp và cung cấp dịch vụ chất lượng. B2B cũng phổ biến trong các lĩnh vực khác của nền kinh tế do độ phủ sóng internet cao trong nước. Website B2B của Armenia:

- www.spyur.am
- www.b2barmenia.com
- www.armenian.com
- www.arbet.am

6. Dịch vụ Thương mại điện tử

Hệ thống thanh toán thống nhất thẻ ArCa được giới thiệu bởi các ngân hàng thương mại Armenia và Ngân hàng Trung ương năm 2001. Chủ sở hữu và nhà điều hành hệ thống là 'Thẻ tiếng Armenia' CJSC, đồng thời giám sát và điều chỉnh hoạt động của hệ thống, chính sách phát triển của hệ thống và đảm bảo thực hiện chính sách của hệ thống. Các khoản thanh toán trong hệ thống được thực hiện theo nguyên tắc mạng lưới đa phương trong khi quyết toán cuối cùng được thực hiện thông qua tài khoản của các ngân hàng tham gia với Ngân hàng Trung ương. Các luồng thông điệp thanh toán trong hệ thống thuộc cấu trúc Y. Các thành viên của hệ thống ArCa là các bên đã tham gia và đủ điều kiện là thành viên của hệ thống ArCa theo điều lệ, quy tắc và quy định của hệ thống, và đã ký kết các thỏa thuận liên quan với “Thẻ Armenia” CJSC và CBA. Các tổ chức tài chính hoạt động trong hoặc ngoài Armenia và các tổ chức khác chuyên về lĩnh vực ngân hàng/ thẻ thanh toán có thể là thành viên của hệ thống ArCa.

Hệ thống Idram cho phép người dùng thực hiện mua hàng trực tuyến hoặc thanh toán cho các dịch vụ công cộng, thuế và phí, thanh toán khoản vay, mua vé máy bay, v.v... Idram là công ty đầu tiên ở Armenia được phép phát hành tiền điện tử từ Ngân hàng Trung ương.

7. Quyền sở hữu trí tuệ thương mại điện tử

Armenia là thành viên của Tổ chức Sở hữu trí tuệ thế giới (WIPO) từ năm 1993 và Văn phòng bằng sáng chế Eurasia (EAPO) từ năm 1995. Mặc dù vậy, việc thực thi quyền sở hữu trí tuệ (IPR) trong nước yếu kém có thể gây trở ngại cho sự phát triển nhiều hơn cho thương mại điện tử.

8. Trang web thương mại điện tử phổ biến

Các trang web thương mại điện tử phổ biến ở Armenia là: Aliexpress.com, amazon.com, Ebay.com, Google play, App store, Windows Phone Store list.am, edram.am, arca.am, mobidram.am, onex.am, GGtaxi và Taxi Yandex.

Dịch vụ internet và ngân hàng di động được cung cấp bởi HSBC, Ameriabank và các dịch vụ khác.

9. Thanh toán trực tuyến

Hệ thống thanh toán hợp nhất thẻ ArCa được các ngân hàng thương mại Armenia và Ngân hàng Trung ương đưa ra vào năm 2001.

Thẻ Visa và MasterCard cũng được chấp nhận cho các khoản thanh toán trực tuyến.

Dịch vụ ngân hàng di động và Internet được cung cấp bởi HSBC, Ameriabank và các dịch vụ khác.

Hệ thống Idram và Mobidram cho phép người dùng mua hàng trực tuyến hoặc thanh toán cho các dịch vụ công cộng, thuế và phí, thanh toán khoản vay, mua vé máy bay, v.v.

Thương mại điện tử di động đã được phát triển ở Armenia đặc biệt là với việc sử dụng rộng rãi các điện thoại thông minh trong số dân số trẻ, nhiều người trong số họ đang mua hàng trong App Store và Google Store. Các ứng dụng địa phương được phát triển nhưng vẫn không phổ biến ngoại trừ các dịch vụ vận tải. Ứng dụng GG taxi và Yandex taxi là 2 ứng dụng rất phổ biến trên thiết bị di động ở Yerevan dành cho các dịch vụ gọi xe và dịch vụ

đi chung xe.

10. Tiếp thị kỹ thuật số

Hàng năm, triển vọng tiếp thị kỹ thuật số tiếp tục phát triển và số lượng đại lý tiếp thị ngày càng tăng. Đối với tiếp thị kỹ thuật số điều kiện tiên quyết cần phải có là kết nối Internet được bao phủ rộng rãi trên khắp Armenia và hàng ngàn người Armenia đang tham gia vào phương tiện truyền thông xã hội.

11. Những ngày lễ mua sắm lớn

Các ngày lễ mua sắm chính của người Armenia là Đêm Giao thừa và Giáng sinh ở Armenia vào ngày 06/01. Người tiêu dùng có xu hướng mua sắm từ ngày 25/12 đến 31/12. Một ngày lễ mua sắm khác là Ngày Quốc tế Phụ nữ (ngày 8/3) và ngày Valentine. Người Armenia cũng kỷ niệm Phục Sinh Chính Thống trên quy mô lớn.

12. Truyền thông xã hội

Facebook và Russian OK và VK là những nền tảng truyền thông xã hội phổ biến nhất và được sử dụng rộng rãi. Instagram, Tweeter, WhatsApp phổ biến trong giới trẻ. Việc sử dụng Skype và Viber cũng được phổ biến rộng rãi.

Xúc tiến thương mại và quảng cáo

Đài phát thanh, truyền hình và phương tiện truyền thông bằng báo chí in được phổ biến rộng rãi cho các nhà quảng cáo, và các doanh nghiệp sáng tạo đã áp dụng nhiều phương tiện hiện đại hơn, chẳng hạn như vẽ trên các mặt của xe buýt công cộng. Kính đứng với áp phích quảng cáo lật và biển quảng cáo đã trở thành một phương pháp phổ biến của quảng cáo. Truyền hình nắm giữ phần lớn thị phần ngành công nghiệp quảng cáo. Việc quảng cáo có thể được sắp xếp thông qua các đại lý quảng cáo địa phương hoặc trực tiếp với đài truyền hình, đài phát thanh và báo chí. Việc tiếp thị qua điện thoại (quảng cáo trên TV, với các số

gọi trực tiếp để đặt hàng) cũng phổ biến. Truyền hình cáp và vệ tinh đang mở rộng phạm vi tiếp cận và cung cấp một phương tiện quảng cáo khác. Quảng cáo trên internet đã phát triển đáng kể trong vài năm qua vì số lượng người dùng internet ở Armenia đã tăng lên. Một số công ty internet chuyên thiết kế trang web.

Năm 1996, Armenia đã thông qua Luật Quảng cáo quy định các tiêu chuẩn và nguyên tắc quảng cáo, luật bao gồm việc chỉ thị tiếng Armenia trở thành ngôn ngữ chính thức trong quảng cáo. Văn bản tiếng Armenia có thể được kèm theo văn bản bằng tiếng nước ngoài. Quy định này không áp dụng đối với báo chí, ấn phẩm đặc biệt, nhãn hiệu, v.v..., được phát hành hoặc in bằng tiếng nước ngoài. Quảng cáo có thể có bản quyền theo luật Armenia.

Sự cho phép của Bộ Y tế là cần thiết để quảng cáo dược phẩm, thiết bị y tế hoặc phương pháp điều trị. Luật cấm quảng cáo quảng bá tác dụng kích thích hoặc thư giãn của rượu và thuốc lá. Quảng cáo vũ khí (trừ vũ khí thể thao và săn bắn) đều bị cấm. Các hạn chế cụ thể áp dụng cho ngân hàng, bảo hiểm và các dịch vụ và tổ chức tài chính khác. Quảng cáo không lành mạnh hoặc không chính xác bị cấm và Bộ luật dân sự cho phép hành động dân sự đối với các tổ chức pháp nhân hoặc những người có quyền bị xâm phạm do quảng cáo không công bằng hoặc sai trái.

Các kênh truyền thông lớn ở Armenia bao gồm:

- Public TV Company of Armenia
- Kentron
- Armenian TV
- Shant TV

Giá cả

Giá cả chủ yếu được xác định bởi cung và cầu. Khi đưa ra quyết định về giá, người tham gia thị trường nên cân nhắc:

- Sức mua thấp của dân số;
- Chi phí vận chuyển cao;
- Thuế giá trị gia tăng 20%; và
- Việc thiếu cạnh tranh hoặc sản phẩm được sản xuất trong nước với nhiều chủng loại.

Thị trường ở Armenia khá nhạy cảm về giá cả. Người dân có khả năng nhận ra sự chênh lệch giá nhỏ giữa các thương hiệu khác nhau. Các mặt hàng giá cao, như ô tô hoặc căn hộ, theo truyền thống có giá tiền bằng USD (số tiền phải trả), mặc dù tất cả giá chính thức phải được chỉ định và tất cả các khoản thanh toán được thực hiện bằng nội tệ - đồng Dram của Armenia (AMD). Không có công thức tính giá chuẩn, nhưng thông thường giá cả bao gồm giá thành xuất xưởng cộng thêm thuế (thuế VAT, thuế tiêu thụ đặc biệt) cộng với lợi nhuận và phí vận chuyển. Việc sử dụng giá tham chiếu của Dịch vụ Hải quan Armenia có thể ảnh hưởng đáng kể đến lợi nhuận của các sản phẩm nhập khẩu và các sản phẩm được sản xuất từ nguyên liệu nhập khẩu. Ủy ban Bảo vệ Cạnh tranh Kinh tế Quốc gia đã có vài lần can thiệp để ngăn chặn tình trạng quá đắt đỏ đối với một số mặt hàng tiêu dùng nhất định do lạm dụng vị trí ưu thế trên thị trường.

Dịch vụ bán hàng/ Hỗ trợ khách hàng

Ở Armenia, việc hỗ trợ khách hàng cho các sản phẩm và dịch vụ đang phát triển. Hầu hết các cửa hàng, bao gồm các doanh nghiệp có thương hiệu đều miễn cưỡng cho phép trả lại các mặt hàng đã mua. Tuy nhiên, ngày càng có nhiều công ty cung cấp dịch vụ bảo hành rõ ràng và tư vấn theo dõi các dịch vụ được cung cấp. Dịch vụ bán hàng qua điện thoại hoặc hỗ trợ khách hàng không phổ biến. Trong hầu hết các trường hợp, khách hàng cần tiếp cận trực tiếp với nhà cung cấp.

Các dịch vụ chuyên nghiệp địa phương

Tại Yerevan, có nhiều văn phòng của một số công ty kế toán, pháp lý và tư vấn lớn của

phương Tây, kết hợp các kỹ năng của các chuyên gia Armenia và nước ngoài. Các công ty nhỏ hơn có đủ khả năng cũng hoạt động dưới sự quản lý của Armenia hoặc phương Tây. Các công ty nước ngoài nên tận dụng các chuyên gia tại địa phương quen thuộc với các vấn đề mà các công ty phương Tây ở Armenia phải đối mặt.

Hạn chế bán sản phẩm và dịch vụ

Luật pháp Armenia không giới hạn quyền sở hữu và chỉ bán cho công dân Armenia hoặc một nhóm nhỏ dân số trong bất kỳ ngành công nghiệp. Cả đối thủ cạnh tranh nước ngoài và địa phương và các doanh nghiệp ở Armenia đều phải tuân theo các luật và quy định tương tự.

Thẩm định chi tiết

Các công ty nước ngoài nên thực hiện việc thẩm định chi tiết trước khi ký hợp đồng với các đối tác mới. Các công ty tư vấn pháp lý kiểu phương Tây tồn tại nhằm giúp tìm kiếm đối tác hoặc thực hiện việc thẩm định chi tiết, tư cách hoạt động với trách nhiệm là một đại lý bị hạn chế, phần lớn là do thiếu tính minh bạch trong văn hóa doanh nghiệp. Hầu hết các nhà đầu tư nước ngoài thành công đều có những đối tác người Armenia quen thuộc với môi trường kinh doanh địa phương.

Bảo vệ sở hữu trí tuệ của bạn

1. Bảo vệ sở hữu trí tuệ ở Armenia

Có một số nguyên tắc chung quan trọng để quản lý hiệu quả quyền sở hữu trí tuệ (“IP”) ở Armenia. Trước tiên, điều quan trọng là phải có chiến lược tổng thể để bảo vệ IP của doanh nghiệp. Thứ hai, IP được bảo vệ khác ở Armenia so với các quốc gia. Thứ ba, các quyền phải được đăng ký và thực thi tại Armenia, theo luật pháp địa phương. Việc đăng ký nhãn hiệu và bằng sáng chế ở nước ngoài của doanh nghiệp sẽ không bảo vệ doanh nghiệp ở

Armenia. Không có chuyên “Bản quyền quốc tế” sẽ tự động bảo vệ tác phẩm của tác giả trên toàn thế giới. Việc bảo vệ chống lại việc sử dụng trái phép ở một quốc gia cụ thể, về cơ bản tùy vào luật pháp của quốc gia đó. Tuy nhiên, hầu hết các quốc gia cung cấp việc bảo hộ bản quyền cho các tác phẩm nước ngoài theo một số điều kiện nhất định và các điều kiện này đã được đơn giản hóa rất nhiều bởi các hiệp định và hiệp ước về bản quyền quốc tế.

Việc đăng ký bằng sáng chế và nhãn hiệu là điều cơ bản đầu tiên, vì vậy doanh nghiệp nên cân nhắc vấn đề đăng ký bảo hộ nhãn hiệu và bằng sáng chế trước khi bán sản phẩm hoặc dịch vụ tại thị trường Armenia. Điều quan trọng là các công ty hiểu rằng sở hữu trí tuệ chủ yếu là quyền riêng tư và chính phủ nước ngoài thường không thể thực thi các quyền đối với các cá nhân ở Armenia. Chủ sở hữu có trách nhiệm đăng ký, bảo vệ và thực thi các quyền của mình khi có liên quan, giữ lại tư vấn và cố vấn riêng. Các công ty có thể tìm kiếm lời khuyên từ luật sư địa phương hoặc tư vấn viên IP là chuyên gia về luật Armenia.

Doanh nghiệp luôn luôn được khuyến khích để tiến hành thăm định chi tiết về các đối tác tiềm năng. Đàm phán từ vị trí của đối tác và cung cấp cho đối tác các ưu đãi rõ ràng để tôn trọng hợp đồng. Một đối tác tốt là một đồng minh quan trọng trong việc bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ. Tuy nhiên, doanh nghiệp hãy xem xét cẩn thận liệu có cho phép đối tác đăng ký quyền sở hữu trí tuệ nhân danh doanh nghiệp hay không. Làm như vậy có thể tạo ra rủi ro mà đối tác của doanh nghiệp sẽ tự liệt kê là chủ sở hữu IP và không chuyển quyền nếu việc hợp tác kết thúc. Theo dõi cấu trúc giá và giảm lợi nhuận (và ưu đãi) của các đối tác xấu. Các dự án và bán hàng ở Armenia đòi hỏi sự chú ý liên tục. Làm việc với luật sư quen thuộc với luật Armenia để đưa ra một hợp đồng vững chắc bao gồm các điều khoản không cạnh tranh và các điều khoản bảo mật/ không tiết lộ.

Các công ty vừa và nhỏ nên hiểu tầm quan trọng của việc hợp tác với các hiệp hội và tổ chức thương mại để hỗ trợ các nỗ lực bảo vệ IP và ngăn chặn hàng giả.

Pháp luật trong nước, bao gồm Luật về quyền tác giả và các quyền liên quan năm 2006,

quy định về việc bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ, các tác phẩm khoa học và nghệ thuật (bao gồm các chương trình máy tính và cơ sở dữ liệu), các bằng sáng chế và các quyền khác của sáng chế, kiểu dáng công nghiệp, bí quyết, bí mật thương mại, thương hiệu và nhãn hiệu dịch vụ. Luật pháp của Armenia tuân thủ Thỏa thuận liên quan đến thương mại về sở hữu trí tuệ (TRIPS). Vào tháng 01/2005, chính phủ đã lập ra một Cục tội phạm có tổ chức và Đơn vị thực thi IP thuộc Cảnh sát Armenia.

Mặc dù có sự tồn tại của các cấu trúc pháp lý và cơ quan chính phủ có liên quan, nhưng khái niệm IPR vẫn chưa được một phần lớn dân số địa phương công nhận. Dù việc sản xuất âm thanh và video lậu phần lớn có tại các cửa hàng bán lẻ giải trí lớn ở Yerevan, một số bằng chứng chính xác cho thấy các biện pháp được thắt chặt đối với việc vi phạm bản quyền phần mềm máy tính. Các khiếu nại IP vẫn còn với bên bị xâm phạm.

2. Website tham khảo thông tin dành cho doanh nghiệp

- Luật về quyền tác giả, nhãn hiệu, bằng sáng chế: [Luật về quyền tác giả và quyền liên quan](#)
- [Luật thương hiệu, nhãn hiệu dịch vụ và tên gọi xuất xứ](#)
- [Luật sáng chế](#)
- [Bộ Kinh tế Công hòa Armenia](#)
- [Cơ quan sở hữu trí tuệ Armenia](#)
- [Cơ quan Phát triển Armenia](#)

Chương 4: Quan hệ thương mại song phương giữa Việt Nam và Armenia

Quan hệ Việt Nam – Armenia

Việt Nam và Armenia có quan hệ hữu nghị truyền thống, thiết lập quan hệ ngoại giao ngày 14/7/1992. Armenia đã mở Đại sứ quán tại Việt Nam tháng 8 năm 2013. Đại sứ quán Việt Nam tại Liên bang Nga kiêm nhiệm Armenia.

1. Về chính trị:

Quan hệ chính trị giữa hai nước tốt đẹp, không có vấn đề tồn tại cần giải quyết. Hai nước luôn phối hợp, ủng hộ lẫn nhau tại các diễn đàn quốc tế.

- Phó Tổng thống Armenia - Gagik Harutyunyan thăm Việt Nam (tháng 12/1992).
- Bộ trưởng Ngoại giao Armenia - Vartan Oskanian thăm Việt Nam (tháng 8/2002).
- Bộ trưởng Ngoại giao - Edward Nalbandian thăm Việt Nam (24 – 25/2/2012).
- Tổng thống Armenia - Serzh Sargsyan thăm Việt Nam (6/2012).
- Bộ trưởng Tư pháp Việt Nam - Hà Hùng Cường thăm Armenia (10/2015).
- Ủy viên Trung ương Đảng, Trưởng Ban Đối ngoại Trung ương - Hoàng Bình Quân thăm Armenia (14 – 18/4/2019)
- Thủ tướng Armenia Nikol Pashinyan thăm Việt Nam (4 -7/7/2019)
- Phó Chủ tịch Quốc hội Armenia, Trưởng nhóm hữu nghị Armenia-Việt Nam Vahe Enfiayyan thăm Việt Nam (tháng 11/2019)
- Chủ tịch Quốc hội Trần Thanh Mẫn thăm Armenia (4/2025)
- Chủ tịch Quốc hội Cộng hòa Armenia - Alen Simonyan thăm Việt Nam (17-23/11/2024)

Việt Nam và Armenia có cơ chế Ủy ban Liên chính phủ về hợp tác kinh tế - thương mại và

khoa học – kỹ thuật, đã hợp khóa đầu tiên vào tháng 3/2017 tại Hà Nội.

2. Hợp tác kinh tế:

Do Armenia là nước nhỏ, địa lý xa xôi, tiềm năng kinh tế không lớn nên quan hệ kinh tế - thương mại với ta còn ở mức thấp.

Armenia nhập một số mặt hàng của Việt Nam như điện thoại và linh kiện, máy vi tính, nông sản (gạo, chè, cà phê...), thủy sản, dệt may; xuất sang Việt Nam chủ yếu là máy móc, thiết bị phụ tùng, bông, hóa chất, chất dẻo nguyên liệu.

Việt Nam và Liên minh Kinh tế Á – Âu (Nga, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan và Armenia) đã ký chính thức Hiệp định Thương mại tự do (FTA) giữa Việt Nam và Liên minh kinh tế Á-Âu (EAEU) vào ngày 29/5/2015 tại tỉnh Burabay, Kazakhstan. Hiệp định có hiệu lực từ 05/10/2016.

3. Các hiệp định đã ký:

- Hiệp định hợp tác kinh tế - thương mại (1992);
- Hiệp định hợp tác văn hóa và khoa học-kỹ thuật (1992);
- Hiệp định khuyến khích và bảo hộ đầu tư (1992);
- Hiệp định hợp tác văn hoá, khoa học - kỹ thuật (1992);
- Nghị định thư hợp tác giữa hai Bộ Ngoại giao (1992);
- Hiệp định miễn thị thực cho người mang hộ chiếu ngoại giao và hộ chiếu công vụ (2012);
- Hiệp định thành lập khu vực thương mại tự do giữa Việt Nam và EAEC vào ngày 17/06/2016
- Hiệp định hợp tác trong lĩnh vực văn hóa giai đoạn 2015-2018 (2015).

Tổng quan thương mại song phương giữa Việt Nam và Armenia**Kim ngạch xuất nhập khẩu Việt Nam - Armenia 2020 – 2024***Đơn vị tính: ngàn USD*

Năm	2020	2021	2022	2023	2024
Xuất khẩu	33.369	36.525	175.681	815.197	881.065
Nhập khẩu	1.491	1.226	1.421	642	6.330
Tổng kim ngạch XNK	34.860	37.751	177.102	815.839	887.395
Cán cân thương mại	-31.878	-35.299	-174.260	-814.555	-874.735

Nguồn: Trade map 2024

Kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam sang thị trường Armenia tăng dần theo từng năm từ năm 2020 đến năm 2024. Trong giai đoạn 2020 - 2024, xuất khẩu của Việt Nam sang Armenia tăng trưởng cao nhất vào năm 2022 và năm 2024 là năm có mức tăng trưởng thấp nhất. Tăng trưởng xuất khẩu Armenia trong năm 2021 là 9% so với năm 2020, năm 2022 tăng 381%, năm 2023 tăng 364% và năm 2024 tăng 8%. Xuất khẩu của Việt Nam sang Armenia bình quân mỗi năm tăng 163% trong giai đoạn này.

Năm 2024, Việt Nam xuất khẩu sang Armenia đạt khoảng 881,065 triệu USD, chiếm 5,2% thị phần nhập khẩu từ thế giới của Armenia. Việt Nam xếp vị trí thứ 3 trong tổng số các quốc gia và vùng lãnh thổ xuất khẩu sang Armenia. Đứng thứ nhất là Nga với thị phần là 55%, tiếp theo là Trung Quốc (9,9%).

Các mặt hàng xuất khẩu chính của Việt Nam sang Armenia trong năm 2024 gồm:

- HS 85: Máy điện và thiết bị điện và các bộ phận của chúng; máy ghi và tái tạo âm thanh, máy ghi và tái tạo hình ảnh và âm thanh truyền hình, bộ phận và phụ kiện của các loại máy trên.

- HS 84: Lò phản ứng hạt nhân, nồi hơi, máy và thiết bị cơ khí; các bộ phận của chúng.
- HS 09: Cà phê, chè, chè Paragoay và các loại gia vị.
- HS 64: Giày, dép, ghệt và các sản phẩm tương tự; các bộ phận của các sản phẩm trên.
- HS 90: Dụng cụ, thiết bị quang học, nhiếp ảnh, điện ảnh, đo lường, kiểm tra độ chính xác, y tế hoặc phẫu thuật; các bộ phận và phụ kiện của chúng.
- HS 62: Quần áo và các hàng may mặc phụ trợ, không dệt kim hoặc móc.
- HS 40: Cao su và các sản phẩm bằng cao su.
- HS 08: Quả và lợi ăn được; vỏ quả thuộc họ cam quýt hoặc các loại dưa.
- HS 61: Quần áo và hàng may phụ hỗ trợ, dệt kim hoặc móc.
- HS 42: Các sản phẩm thuộc vè; Yên cương và an yên; các mặt hàng du lịch, túi xách và các loại đồ chứa tương tự; các sản phẩm làm từ lòng động vật (trừ tơ từ cò con tằm).

Có 2 nhóm hàng có tốc độ tăng trưởng mạnh về kim ngạch xuất khẩu trong giai đoạn 2020 – 2024 là Máy điện và thiết bị điện và các bộ phận của chúng... (HS 85) tăng 219% và Lò phản ứng hạt nhân... (HS 84) tăng 168%.

Các mặt hàng xuất khẩu chính của Việt Nam sang Armenia 2024

Đơn vị tính: ngàn USD

Mã sản phẩm	Tên sản phẩm	Kim ngạch xuất khẩu		% tăng /giảm năm 2023 - 2024	% tăng /giảm năm 2020 - 2024
		Năm 2023	Năm 2024		
Tổng cộng		815.83	881.065		
85	Máy điện và thiết bị điện...	722.994	790.966	9,41	219
84	Lò phản ứng hạt nhân, nồi hơi...	44.884	44.924	0,089	168

09	Cà phê, chè, chè Paragoay và các loại gia vị	5.388	9.588	77,93	25
64	Giày, dép, ghệt và các sản phẩm tương tự; ...	10.675	8.307	- 22,18	36
90	Dụng cụ, thiết bị quang học, nhiếp ảnh...	10.494	4.993	- 52,43	143
62	Quần áo và các hàng may mặc phụ trợ...	5.518	4.808	- 12,87	15
40	Cao su và các sản phẩm bằng cao su.	1.950	2.965	52,05	23
08	Quả và lợi ăn được...	1.193	2.798	134,59	88
61	Quần áo và hàng may phụ hỗ trợ, dệt kim hoặc móc.	3.842	2.760	- 28,16	25
42	Các sản phẩm thuộc về; Yên cương và an yên...	2.316	2.187	- 5,57	118

Nguồn: Trade map 2024

1. Thiết bị điện, điện tử... (HS 85)

Đơn vị tính: ngàn USD

	2020	2021	2022	2023	2024
Nhập khẩu từ Việt Nam	15.050	18.414	139.103	722.994	790.966
Nhập khẩu từ thế giới	341.460	382.246	864.973	1.414.633	1.597.114

Nguồn: Trademap.org

Năm 2024, Việt Nam xếp vị trí thứ 1 trong tổng số các quốc gia và vùng lãnh thổ xuất khẩu nhóm hàng (HS 85) sang Armenia, Trung Quốc và Ai Cập lần lượt đứng thứ 2 và thứ 3. Việt Nam chiếm 49,5% thị phần trong tổng nhập khẩu nhóm hàng này của Armenia. Việt Nam đã xuất khẩu gần 790,966 triệu USD, tăng 9% so với năm 2023, nhìn chung trong toàn giai đoạn 2020 – 2024, tăng trưởng xuất khẩu của (HS 85) từ Việt Nam sang Armenia trung bình đạt 219% mỗi năm. Trong đó, Trung Quốc là quốc gia xuất khẩu thứ 2 nhóm hàng (HS 85), giá trị xuất khẩu đạt hơn 356,499 triệu USD, chiếm 22,3% thị phần. Kế đến là Ai Cập có giá trị xuất khẩu đạt khoảng 164,982 triệu USD, với thị phần 10,3%. Nhà cung ứng có giá trị cao xếp thứ 4 và thứ 5 là: Nga hơn 83,216 triệu USD chiếm 5,2% thị phần, Đức đạt hơn 37,826 triệu USD (2,4%).

Các sản phẩm dòng (HS 85) của Việt Nam có mức thuế nhập khẩu vào thị trường Armenia ở mức bình quân 0,6%. Điều này cho thấy rào cản với nhóm hàng này tương đối thấp và có khả năng phát triển thị phần.

Các sản phẩm thuộc nhóm hàng (HS 85) đạt giá trị xuất khẩu cao nhất từ Việt Nam sang Armenia trong năm 2024 gồm:

- (HS 8517) Bộ điện thoại, kể cả điện thoại di động (telephones for cellular networks) hoặc điện thoại dùng cho mạng không dây khác; thiết bị khác để truyền và nhận tiếng, hình ảnh hoặc dữ liệu khác, kể cả các thiết bị viễn thông nối mạng hữu tuyến hoặc không dây (như loại sử dụng trong mạng nội bộ hoặc mạng diện rộng), trừ loại thiết bị truyền và thu của nhóm 84.43, 85.25, 85.27 hoặc 85.28.
- (HS 8528) Màn hình và máy chiếu, không gắn với máy thu dùng trong truyền hình; máy thu dùng trong truyền hình, có hoặc không gắn với máy thu thanh sóng vô tuyến hoặc máy ghi hoặc tái tạo âm thanh.

Trong nhóm này, nhóm hàng có kim ngạch xuất khẩu cao nhất thuộc nhóm (HS 8517). Từ năm 2020 đến 2024, mặt hàng (HS 8517) có mức tăng trưởng xuất khẩu trung bình là 6% mỗi năm. Riêng giai đoạn 2021 - 2022 xuất khẩu có mức tăng trưởng cao vượt bậc là 361%

so với các giai đoạn khác. Năm 2024, sản phẩm (HS 8517) xuất khẩu tăng 16% so với năm 2023, đạt hơn 826,816 triệu USD. Thị phần sản phẩm (HS 8517) của Việt Nam trên thị trường Armenia hiện tại xếp thứ 1 với 82,6%, tiếp theo là Trung Quốc (12,8%).

Sản phẩm (HS 8528) là mặt hàng có giá trị xuất khẩu từ Việt Nam sang Armenia xếp thứ hai sau (HS 8517) trong năm 2024. (HS 8528) xuất khẩu sang Armenia đạt 49,280 triệu USD, chiếm 19,6% thị phần, giảm 73 % so với năm 2023. Việt Nam xếp thứ 2 về thị phần nhập khẩu (HS 8528) của Armenia, xếp vị trí đầu tiên là Ai Cập (65,5%) và có giá trị xuất khẩu sang Armenia đạt 164,864 triệu USD.

2. Lò phản ứng hạt nhân, nồi hơi, máy và thiết bị cơ khí... (HS 84)

Đơn vị tính: ngàn USD

	2020	2021	2022	2023	2024
Nhập khẩu từ Việt Nam	1.483	2.159	12.696	44.884	44.924
Nhập khẩu từ thế giới	522.793	512.553	851.509	1.038.963	1.053.960

Nguồn: Trademap.org

Trong giai đoạn 2020 – 2024, Việt Nam xuất khẩu nhóm hàng (HS 84) sang thị trường Armenia tăng trưởng liên tục. Trong giai đoạn 2021 – 2022, xuất khẩu nhóm hàng này đạt tăng trưởng cao nhất là 488%.

Việt Nam xuất khẩu nhóm hàng (HS 84) sang thị trường Armenia với tổng kim ngạch khoảng 44,924 triệu USD trong năm 2024, trung bình tăng 168%/năm trong giai đoạn 2020 – 2024. Đây cũng là nhóm sản phẩm hiện đang được hưởng mức thuế suất khá thấp, bình quân 0,3%, cho thấy thị trường Armenia mở cửa đối với sản phẩm lò phản ứng hạt nhân, nồi hơi, máy và thiết bị cơ khí...

Việt Nam là quốc gia xếp thứ 5 về xuất khẩu các nhóm hàng (HS 84) sang Armenia với thị

phần 4,3%, nhà cung cấp lớn nhất là Trung Quốc (41,8%). 4 quốc gia xuất khẩu hàng đầu nhóm hàng (HS 84) sang Armenia là Trung Quốc với 41,8% thị phần, Nga (7,9%), Ý (6,6%) và Đức (6,1%).

Các sản phẩm xuất khẩu chính trong nhóm hàng (HS 84) là:

- (HS 8471) Máy xử lý dữ liệu tự động và các khối chức năng của chúng; đầu đọc từ tính hay đầu đọc quang học, máy truyền dữ liệu lên các phương tiện truyền dữ liệu dưới dạng mã hóa và máy xử lý những dữ liệu này, chưa được chi tiết hay ghi ở nơi khác.
- (HS 8443) Máy in sử dụng các bộ phận in như khuôn in (bát chữ), trục lăn và các bộ phận in của nhóm 84.42; máy in khác, máy copy (copying machines) và máy fax, có hoặc không kết hợp với nhau; bộ phận và các phụ kiện của chúng.

Năm 2024, Việt Nam xuất khẩu sản phẩm (HS 8471) sang Armenia đạt 39,637 triệu USD, giảm 2% so với năm 2023. Việt Nam xếp thứ 2 trong tổng số các nhà cung ứng sản phẩm này qua Armenia, chiếm thị phần khá ít là 18,3%. Tăng trưởng giá trị xuất khẩu trong giai đoạn 2020 - 2024 là 234%. Trong giai đoạn này xuất khẩu tăng trưởng cao nhất vào năm 2022 đạt 9,975 triệu USD, tăng 1072% so với năm 2021. Mức thuế trung bình của Armenia áp cho sản phẩm HS 8471 của Việt Nam là 0%. Nhà cung ứng lớn nhất là Trung Quốc chiếm 60,9% thị phần, đứng thứ 3 là Cộng Hoà Czech với 5,4% và Ba Lan đứng thứ 4 với 2,5%.

Mức thuế trung bình của Armenia áp cho sản phẩm HS 8443 của Việt Nam là 0%. Năm 2024, Việt Nam là quốc gia xếp thứ 2 trong tổng số các quốc gia và vùng lãnh thổ xuất khẩu sản phẩm này vào Armenia, đạt 2,629 triệu USD, tăng 55% so với năm 2023 và chiếm 11,7% thị phần. Tăng trưởng giá trị xuất khẩu trong giai đoạn 2020 - 2024 là 58%. Nhà cung cấp lớn nhất là Trung Quốc 26,6% thị phần, đứng thứ 3 là Cộng Hoà Czech 11,2% và tiếp theo là Đức 9,3%.

3. Nhóm hàng cà phê, trà và gia vị (HS 09)

Đơn vị tính: ngàn USD

	2020	2021	2022	2023	2024
Nhập khẩu từ Việt Nam	3.700	3.755	4.517	5.388	9.588
Nhập khẩu từ thế giới	27.203	42.957	51.938	56.956	66.863

Nguồn: Trademap.org

Việt Nam là quốc gia xếp thứ 2 về xuất khẩu các nhóm hàng (HS 09) sang Armenia với thị phần 14,3%, nhà cung cấp lớn nhất là Indonesia (52,2%).

Xuất khẩu (HS 09) của Việt Nam sang Armenia từ năm 2015 đến năm 2019 tăng trưởng liên tục, năm 2021 xuất khẩu tăng 26% so với năm 2020, sau đó tăng mạnh 50% năm 2022, tăng 3% trong năm 2023 và tiếp tục tăng 15% năm 2024. Về giá trị xuất khẩu, Việt Nam xuất khẩu nhóm hàng này sang thị trường Armenia tăng đột biến từ 19,627 triệu USD năm 2021 lên 29,398 triệu USD năm 2022.

Nhìn chung trong giai đoạn 2020 – 2024, kim ngạch xuất khẩu nhóm hàng (HS 09) từ Việt Nam sang Armenia có tốc độ tăng trưởng thường niên tăng 25%. Thuế nhập khẩu Armenia áp cho (HS 09) của Việt Nam trung bình ở mức 1,3%.

Các sản phẩm xuất khẩu chính thuộc nhóm hàng này là:

- Cà phê, rang hoặc chưa rang, đã hoặc chưa khử chất caphêin; vỏ quả và vỏ lụa cà phê; các chất thay thế cà phê có chứa cà phê theo tỷ lệ nào đó (HS 0901)
- Hạt tiêu thuộc chi Piper; quả ớt thuộc chi Capsicum hoặc chi Pimenta, khô, xay hoặc nghiền (HS 0904)

Cà phê là nhóm hàng dẫn đầu trong nhóm các sản phẩm (HS 09) xuất khẩu sang thị trường Armenia trong năm 2024, với mức giá xuất khẩu là 4.070 USD/tấn. Nhập khẩu cà phê Việt Nam vào thị trường Armenia đã có sự biến động trong những năm 2020 – 2024 và tăng

trường xuất khẩu bình quân tăng 26%/năm. Phân tích các dữ liệu của Trade map cho thấy Việt Nam là nước cung ứng cà phê lớn thứ 2 của Armenia, sau Indonesia (57,5% thị phần). Trong năm 2024, Việt Nam đã cung ứng hơn 8,8 triệu USD giá trị nhập khẩu cà phê của Armenia. Thị phần của cà phê Việt Nam trong nhập khẩu của Armenia đạt 14,6%, tăng 83% về giá trị và tăng 13% về khối lượng so với năm 2023. Mức thuế Armenia áp cho mặt hàng (HS 0901) của Việt Nam là 0,8%. Các đối thủ cạnh tranh của Việt Nam về mặt hàng cà phê ngoài Indonesia còn có Ấn Độ (5,7%) và Nga (4%) là các nguồn cung ứng cà phê lớn thứ 3 và thứ 4 của Armenia.

Năm 2024, tổng khối lượng hạt tiêu nhập khẩu từ thế giới của Armenia đạt 688 tấn, trong đó Việt Nam chiếm 160 tấn, giá trị kim ngạch đạt 663 nghìn USD, tăng 32% so với mức 502 nghìn USD hồi năm 2023, thuế suất trung bình Armenia áp cho sản phẩm (HS 0904) của Việt Nam là 0%, giá nhập khẩu cho một tấn hồ tiêu trung bình là 4.144 USD/tấn. Nhìn chung trong toàn giai đoạn năm 2020 – 2024, xuất khẩu tăng trưởng trung bình 16%/năm. Việt Nam là một trong những nguồn cung ứng tiêu chính cho thị trường Armenia. Năm 2024, Việt Nam chiếm 38% thị phần của Armenia, xếp vị trí thứ nhất, kế đến là Trung Quốc (35,7%), Nga (8,4%), Ấn Độ (7%).

4. Giày, dép, ghệt và các sản phẩm tương tự... (HS 64)

Đơn vị tính: ngàn USD

	2020	2021	2022	2023	2024
Nhập khẩu từ Việt Nam	3.904	2.191	4.624	10.675	8.307
Nhập khẩu từ thế giới	41.614	55.865	71.117	107.460	111.344

Nguồn: Trademap.org

Xuất khẩu (HS 64) của Việt Nam sang Armenia từ năm 2020 đến năm 2024 tăng trưởng

không đồng đều, xuất khẩu giảm 44% trong năm 2021, sau đó tăng 111% trong năm 2022, từ 2,191 triệu USD trong năm 2021 tăng mạnh hơn 4,6 triệu USD trong năm 2022, xuất khẩu tiếp tục tăng 131%, đạt hơn 10,6 triệu USD trong năm 2023, và lại giảm sâu vào năm 2024, với mức tăng trưởng giảm 322% so với năm 2023, còn 8,307 triệu USD.

Nhìn chung trong toàn giai đoạn 2020 – 2024, (HS 64) xuất khẩu tăng trưởng trung bình 36%/năm. Năm 2024, mức thuế suất nhập khẩu trung bình Armenia áp cho nhóm hàng (HS 64) là 1,8%. Việt Nam là quốc gia xếp thứ 4 trong số các quốc gia xuất khẩu sang Armenia, chiếm 7,5% thị phần, sau Trung Quốc (50,3%), Ý (15,5%) và Nga (8,7%).

Các sản phẩm xuất khẩu đạt giá trị cao trong nhóm hàng (HS 64) là:

- Giày, dép có đế ngoài bằng cao su, plastic, da thuộc hoặc da tổng hợp và mũ giày bằng vật liệu dệt (HS 6404)
- Giày, dép có đế ngoài bằng cao su, plastic, da thuộc hoặc da tổng hợp và mũ giày bằng da thuộc (HS 6403)
- Các loại giày, dép khác có đế ngoài và mũ bằng cao su hoặc plastic (HS 6402)

Sản phẩm (HS 6404) trong giai đoạn 2020 – 2024 có mức tăng trưởng xuất khẩu cao nhất 65%/năm trong 3 sản phẩm xuất khẩu hàng đầu của nhóm hàng (HS 64). Năm 2024, mặt hàng này xuất khẩu đạt 4,457 triệu USD, giảm 29% so với năm 2023. Trung Quốc chiếm lĩnh thị trường HS 6404 với thị phần áp đảo so với các nhà cung cấp khác là 57,9%, tiếp theo là Nga (14,3%) và Việt Nam đứng thứ ba với 12,5%. Thuế nhập khẩu trung bình của Armenia đối với (HS 6404) là 0%.

Với mức thuế nhập khẩu 3,9% Armenia áp dụng cho sản phẩm (HS 6403), năm 2024, Việt Nam là quốc gia xếp thứ 4 về xuất khẩu sản phẩm này sang Armenia và là mặt hàng xuất khẩu đạt giá trị cao thứ hai trong xuất khẩu nhóm hàng (HS 64), đạt giá trị xuất khẩu là 1,925 triệu USD, giảm 25% so với năm 2023, chiếm 4,8% thị phần của Armenia. Riêng giai đoạn 2020 – 2024, xuất khẩu sản phẩm này tăng trưởng trung bình 21%/năm. Các nhà

cung ứng hàng đầu của mặt hàng này là Ý (37,8%), Trung Quốc (26,7%), Nga (6,2%).

Năm 2024, Armenia áp thuế nhập khẩu 0% đối với sản phẩm này. Xuất khẩu (HS 6402) đạt 1,920 triệu USD, tăng 8% so với năm 2023, chiếm thị phần khá nhỏ của Armenia (6,5%), giữ vị trí thứ 2 trong số các quốc gia hàng đầu xuất khẩu sang Armenia, sau Trung Quốc (81,8%).

5. Dụng cụ, thiết bị quang học, nhiếp ảnh... (HS 90)

Đơn vị tính: ngàn USD

	2020	2021	2022	2023	2024
Nhập khẩu từ Việt Nam	252	562	616	10.494	4.988
Nhập khẩu từ thế giới	107.519	114.660	183.464	248.416	271.237

Nguồn: Trademap.org

Xuất khẩu nhóm hàng (HS 90) của Việt Nam sang Armenia tăng dần từ năm 2020 đến năm 2023 và giảm lại trong năm 2024.

Xuất khẩu nhóm hàng (HS 90) của Việt Nam sang Armenia tăng dần từ năm 2020 đến năm 2024 với xuất khẩu tăng trưởng trung bình 143%/năm. Năm 2024, giá trị xuất khẩu đạt hơn 4,9 triệu USD, giảm 52% so với năm 2023 và mức thuế suất nhập khẩu trung bình Armenia áp cho nhóm hàng này là 0,4%. Riêng trong năm 2023, sản phẩm này có kim ngạch xuất khẩu tăng trưởng vượt bậc 1.604% so với năm 2022. Việt Nam là quốc gia xếp thứ 11 trong số các quốc gia xuất khẩu sang Armenia, chiếm 2,1% thị phần. Các quốc gia xuất khẩu hàng đầu khác là Trung Quốc xếp vị trí thứ nhất (18,9%), kế đến là Đức (15,6%), Hoa Kỳ (10,6%) và Hàn Quốc (6,3%).

Các sản phẩm xuất khẩu chính trong nhóm hàng (HS 90) là:

- (HS 9018) Thiết bị và dụng cụ dùng cho ngành y, phẫu thuật, nha khoa hoặc thú y, kể cả thiết bị ghi biểu đồ nháy nháy, thiết bị điện y học khác và thiết bị kiểm tra thị lực.
- (HS 9023) Các dụng cụ, máy và mô hình, được thiết kế cho mục đích trưng bày (ví dụ, dùng trong giáo dục hoặc triển lãm), không sử dụng được cho các mục đích khác.

Năm 2024, Việt Nam xuất khẩu sản phẩm (HS 9018) sang Armenia đạt 4,831 triệu USD, giảm 53% so với năm 2023. Việt Nam xếp thứ 6 trong tổng số các nhà cung ứng sản phẩm này qua Armenia, chiếm thị phần khá ít là 6,4%. Trong giai đoạn 2020 – 2024, tăng trưởng giá trị xuất khẩu mức tăng trưởng trung bình là 146%. Trong giai đoạn này xuất khẩu tăng trưởng cao nhất vào năm 2023 đạt 10,315 triệu USD, tăng 1.732% so với năm 2022. Mức thuế trung bình của Armenia áp cho sản phẩm HS 9018 của Việt Nam là 0,2%. Nhà cung ứng lớn nhất là Đức chiếm 15,9% thị phần, tiếp theo là Trung Quốc với 15,3% và Hoa Kỳ với 9%.

Mức thuế trung bình của Armenia áp cho sản phẩm HS 9023 của Việt Nam là 0%. Năm 2024 Việt Nam là quốc gia xếp thứ 4 trong tổng số các quốc gia và vùng lãnh thổ xuất khẩu sản phẩm này vào Armenia, đạt 80 nghìn USD, tăng 95% so với năm 2023 và chiếm 4,6% thị phần. Các nhà cung cấp lớn nhất là Trung Quốc 65,4% thị phần, Nga 16,9% và Đức 5,3%. Trong giai đoạn 2020 - 2024, tăng trưởng giá trị xuất khẩu tăng dần theo từng năm với giá trị tăng trưởng trung bình mỗi năm là 534%.

6. Quần áo và các hàng may mặc phụ trợ, không dệt kim hoặc móc (HS 62)

Đơn vị tính: ngàn USD

	2020	2021	2022	2023	2024
Nhập khẩu từ Việt Nam	3.335	2.750	2.891	5.518	4.808
Nhập khẩu từ thế giới	59.684	79.611	107.361	198.625	194.276

Nguồn: Trademap.org

Năm 2024, Armenia áp thuế nhập khẩu đối với nhóm hàng (HS 62) xuất khẩu từ Việt Nam là 1,3%. Việt Nam là quốc gia xếp thứ 6 trong số các nhà cung cấp nhóm hàng này sang Armenia, chiếm 2,5% thị phần nhập khẩu của Armenia. Xuất khẩu (HS 62) đạt hơn 4,8 triệu USD, giảm 13% so với năm 2023. Nhìn chung trong toàn giai đoạn năm 2020 – 2024, tăng trưởng xuất khẩu trung bình tăng 15%/năm.

5 nhà cung cấp (HS 62) hàng đầu của Armenia trong năm 2024 là: Nga (32,5%), Trung Quốc (20%), Ý (11,2%), Thổ Nhĩ Kỳ (10%) và Bangladesh (6,9%).

Các sản phẩm xuất khẩu hàng đầu thuộc nhóm hàng (HS 62) trong năm 2019 là:

- Áo khoác ngoài, áo choàng mặc khi đi xe (carcoats), áo khoác không tay, áo choàng không tay, áo khoác có mũ trùm (kể cả áo jacket trượt tuyết), áo gió, áo jacket chống gió và các loại tương tự, dùng cho nam giới hoặc trẻ em trai, trừ các loại thuộc nhóm 62.03 (HS 6201)
- Áo sơ mi nam giới hoặc trẻ em trai (HS 6205)
- Bộ comlê, bộ quần áo đồng bộ, áo jacket, áo khoác thể thao, váy dài, váy, chân váy, quần dài, quần yếm có dây đeo, quần ống chèn, và quần soóc (trừ quần áo bơi) dùng cho phụ nữ hoặc trẻ em gái (HS 6204)
- Áo khoác ngoài, áo choàng mặc khi đi xe (carcoats), áo khoác không tay, áo choàng không tay, áo khoác có mũ (kể cả áo jacket trượt tuyết), áo gió, áo jacket chống gió và các loại tương tự, dùng cho phụ nữ hoặc trẻ em gái, trừ loại thuộc nhóm 62.04 (HS 6202)

Mặt hàng (HS 6201) xuất khẩu từ Việt Nam sang Armenia đạt 1,464 triệu USD, giảm 9% so với năm 2023 và tăng 27% trung bình mỗi năm trong giai đoạn 2020 – 2024. Việt Nam chiếm thị phần là 7,4% trong tổng thị phần nhập khẩu sản phẩm này của Armenia, giữ vị trí thứ 4 trong tổng số các nhà cung ứng (HS 6201) sang Armenia đứng sau Trung Quốc (48,1%), Ý (12,2%) và Nga (10%). Mức thuế Armenia áp cho sản phẩm này của Việt Nam

là 2,4%.

Trong giai đoạn từ 2020 – 2024, Việt Nam xuất khẩu sản phẩm (HS 6205) sang Armenia tăng trưởng không đều. Năm 2021 tăng trưởng xuất khẩu giảm 20% so với năm 2020. Giai đoạn từ 2022 – 2024, xuất khẩu mặt hàng này tăng trưởng liên tục với các mức tăng tương ứng là 9% (năm 2022), 41% (năm 2023), 12% (năm 2024). Việt Nam đứng thứ 4 trong số các quốc gia xuất khẩu (HS 6205) sang Armenia, chiếm 9,3% thị phần nhập khẩu của Armenia.

Năm 2024, Việt Nam xuất khẩu mặt hàng (HS 6204) sang Armenia đạt 769 nghìn USD, tăng 3% so với năm 2023. Trong giai đoạn 2020 – 2024, tăng trưởng xuất khẩu trung bình hàng năm tăng 26%. Thị phần sản phẩm (HS 6204) của Việt Nam tại Armenia khá ít, chỉ 1,8% và xếp vị trí thứ 10 trong tổng số các quốc gia và vùng lãnh thổ xuất khẩu sản phẩm này sang Armenia. Nga đứng đầu về xuất khẩu (HS 6204) sang Armenia, đạt hơn 8 triệu USD, chiếm 18,8% thị phần.

Năm 2024, mức thuế nhập khẩu của Armenia dành cho mặt hàng (HS 6202) là 5,6%, Việt Nam đã xuất khẩu sản phẩm này sang Armenia đạt giá trị 580 nghìn USD, giữ vị trí thứ 5 trong số các quốc gia cung cấp và chiếm 3,5% thị phần nhập khẩu của Armenia, sau Trung Quốc (58,3%), Ý (10,3%), Nga (6,5) và Bangladesh (3,6). Giá trị xuất khẩu trong giai đoạn 2020 – 20124 giảm 1%, riêng năm 2023 xuất khẩu tăng trưởng vượt bậc 102% so với năm 2022.

7. Cao su và các sản phẩm bằng cao su (HS 40)

Đơn vị tính: ngàn USD

	2020	2021	2022	2023	2024
Nhập khẩu từ Việt Nam	965	2.327	2.481	1.950	2.965
Nhập khẩu	60.731	72.545	91.871	105.959	105.054

từ thế giới					
-------------	--	--	--	--	--

Nguồn: *Trademap.org*

Xuất khẩu (HS 40) của Việt Nam sang Armenia từ năm 2020 đến năm 2024 tăng trưởng không đồng đều. Trong giai đoạn từ năm 2020 – 2022, xuất khẩu tăng trưởng liên tục, năm 2021 tăng 141% so với năm 2020 đạt 2,327 triệu USD, năm 2022 tiếp tục tăng 7% so với năm 2021. Xuất khẩu nhóm hàng này xuất khẩu vào thị trường Armenia giảm 21% vào năm 2023 và tiếp tục tăng 52% vào năm 2024 đạt 2,965 triệu USD

Nhìn chung trong giai đoạn 2020 – 2024, kim ngạch xuất khẩu nhóm hàng (HS 40) từ Việt Nam sang Armenia có tốc độ tăng trưởng thường niên tăng 23%. Thuế nhập khẩu Armenia áp cho (HS 40) của Việt Nam trung bình ở mức 2,1%.

Các sản phẩm xuất khẩu chính thuộc nhóm hàng này là:

- Lớp loại bơm hơi bằng cao su, chưa qua sử dụng. (HS 4011)
- Cao su tự nhiên, nhựa cây balata, nhựa kết, nhựa cây cúc cao su, nhựa cây họ sacolasea và các loại nhựa tự nhiên tương tự, ở dạng nguyên sinh hoặc dạng tấm, lá hoặc dải. (HS 4001)

Sản phẩm lớp loại bơm hơi bằng cao su (HS 4011) xuất khẩu sang thị trường Armenia trong năm 2024, với mức giá xuất khẩu là 3.062 USD/tấn. Nhập khẩu sản phẩm này vào thị trường Armenia đã có sự biến động trong những năm 2020 – 2024 và tăng trưởng xuất khẩu bình quân tăng 84%/năm. Phân tích các dữ liệu của Trade map cho thấy Việt Nam là nước cung ứng sản phẩm (HS 4011) lớn thứ 4 của Armenia, sau Trung Quốc (57,6% thị phần), Nga (20,2%) và Tây Ban Nha (6,5%). Trong năm 2024, Việt Nam đã cung ứng hơn 1,9 triệu USD giá trị nhập khẩu sản phẩm (HS 4011) của Armenia. Thị phần của Việt Nam về sản phẩm này trong nhập khẩu của Armenia đạt 3,2%, tăng 42% về giá trị và tăng 36% về khối lượng so với năm 2023. Mức thuế Armenia áp cho mặt hàng (HS 4011) của Việt Nam là 5,2%.

Năm 2024, Việt Nam xuất khẩu mặt hàng (HS 4001) sang Armenia đạt 738 nghìn USD, tăng 94% so với năm 2023. Trong giai đoạn 2020 – 2024, tăng trưởng xuất khẩu trung bình hàng năm giảm 2%. Việt Nam là quốc gia xuất khẩu sản phẩm (HS 4001) hàng đầu vào thị trường Armenia với thị phần 47,2%. Thái Lan đứng thứ 2 về xuất khẩu (HS 6204) sang Armenia, đạt 720 nghìn USD, chiếm 46% thị phần.

8. Quả và lợi ăn được; vỏ quả thuộc họ cam quýt hoặc các loại dưa (HS 08)

Đơn vị tính: ngàn USD

	2020	2021	2022	2023	2024
Nhập khẩu từ Việt Nam	173	577	1.326	1.193	2.798
Nhập khẩu từ thế giới	69.870	86.579	100.904	96.826	111.397

Nguồn: Trademap.org

Việt Nam xuất khẩu nhóm hàng (HS 08) sang thị trường Armenia với tổng kim ngạch gần 2,8 triệu USD trong năm 2024, trung bình tăng 135%/năm trong giai đoạn 2020 – 2024. Đây cũng là nhóm sản phẩm hiện đang được hưởng mức thuế suất khá thấp, bình quân 0,2%, cho thấy thị trường Armenia mở cửa đối với sản phẩm quả và lợi ăn được; vỏ quả thuộc họ cam quýt hoặc các loại dưa.

Việt Nam là quốc gia xếp thứ 7 về xuất khẩu các nhóm hàng (HS 08) sang Armenia với thị phần 2,5%. 5 quốc gia xuất khẩu hàng đầu nhóm hàng (HS 08) sang Armenia là Iran với 26,2% thị phần, Ecuador (21,2%), Georgia (12,1%), Thổ Nhĩ Kỳ (9,4%) và Mỹ (5,5%).

Sản phẩm xuất khẩu chính trong nhóm hàng (HS 08) là: (HS 0801) Dừa, quả hạch Brazil và hạt điều, tươi hoặc khô, đã hoặc chưa bóc vỏ hoặc lột vỏ.

Năm 2024, Việt Nam xuất khẩu sản phẩm (HS 0801) sang Armenia đạt hơn 2,7 triệu USD, tăng 143% so với năm 2023. Việt Nam đứng thứ nhất trong tổng số các nhà cung ứng sản

phẩm này qua Armenia, chiếm thị phần là 52,6%. Tăng trưởng giá trị xuất khẩu trong giai đoạn 2020 - 2024 là 88%. Trong giai đoạn này xuất khẩu tăng trưởng cao nhất vào năm 2021 đạt 556 nghìn USD, tăng 235% so với năm 2020. Mức thuế trung bình của Armenia áp cho sản phẩm HS 0801 của Việt Nam là 0%. Nhà cung ứng lớn thứ 2 là Ấn Độ chiếm 28,5% thị phần, đứng thứ 3 là Peru với 5,3% và nga đứng thứ 4 với 4,7%.

9. Quần áo và hàng may mặc phụ trợ, dệt kim hoặc móc (HS 61)

Đơn vị tính: ngàn USD

	2020	2021	2022	2023	2024
Nhập khẩu từ Việt Nam	1.761	1.053	1.407	3.842	2.760
Nhập khẩu từ thế giới	67.966	70.640	87.768	151.085	173.156

Nguồn: Trademap.org

Năm 2024, Việt Nam là quốc gia xếp thứ 9 trong số các nhà cung ứng hàng đầu nhóm hàng (HS 61), chiếm 1,6% thị phần nhập khẩu của Armenia. Xuất khẩu (HS 61) của Việt Nam sang Armenia, đạt gần 2,8 triệu USD, giảm 28% so với năm 2023 và trung bình tăng 25% mỗi năm trong giai đoạn 2020 – 2024. Thuế suất trung bình Armenia áp cho dòng sản phẩm thuộc nhóm (HS 61) của Việt Nam là 0,4%.

Các nhà cung cấp hàng đầu nhóm hàng (HS 61) của Armenia là Nga (hơn 54,3 triệu USD, chiếm 31,4% thị phần); Trung Quốc (hơn 37,8 triệu USD, 21,9%); Bangladesh (11,3%) và Thổ Nhĩ Kỳ (10,7%).

Sản phẩm có giá trị xuất khẩu cao của nhóm hàng (HS 61) gồm:

- (HS 6109) Áo phong, áo may ô và các loại áo lót khác, dệt kim hoặc móc.
- (HS 6110) Áo bó, áo chui đầu, áo cài khuy (cardigans), gilê và các mặt hàng tương tự,

dệt kim hoặc móc.

- (HS 6105) Áo sơ mi nam giới hoặc trẻ em trai, dệt kim hoặc móc.

Nhìn chung trong toàn giai đoạn năm 2020 – 2024, trong 3 sản phẩm này, sản phẩm (HS 6105) là sản phẩm có tốc độ tăng trưởng trung bình hàng năm đạt mức cao nhất (34%), kế đến là sản phẩm (HS 6110) tăng 33% và (HS 6109) tăng 31%.

Các mặt hàng khác có tốc độ tăng trưởng trung bình mỗi năm đạt mức cao trong giai đoạn năm 2020 – 2024 là: Quần lót, quần sịp, áo ngủ, bộ pyjama, áo choàng tắm, áo khoác ngoài mặc trong nhà và các loại tương tự, dùng cho nam giới hoặc trẻ em trai, dệt kim hoặc móc (HS 6107) tăng 135%; Các loại quần áo khác, dệt kim hoặc móc (HS 6114) tăng 76% và Quần tất, quần áo nịt, bít tất dài (trên đầu gối), bít tất ngắn và các loại hàng bít tất dệt kim khác, kể cả nịt chân (ví dụ, dùng cho người giãn tĩnh mạch) và giày dép không đế, dệt kim hoặc móc (HS 6115) tăng 64%.

Việt Nam là quốc gia xuất khẩu (HS 6109) lớn thứ 7 của Armenia chiếm 3,9% thị phần trong số các nhà cung ứng mặt hàng của Armenia. HS 6109 là sản phẩm có giá trị xuất khẩu có giá trị cao thứ 1 trong nhóm hàng (HS 61), đạt 916 nghìn USD, giảm 27% so với năm 2023 và trung bình tăng 31% trong giai đoạn 2020 – 2024. Việt Nam được Armenia áp thuế 0% cho sản phẩm này.

Xét riêng trong năm 2024, sản phẩm (HS 6110) là sản phẩm xuất khẩu đứng thứ 2 về giá trị trong nhóm hàng (HS 61) mà Việt Nam xuất khẩu sang Armenia, với giá trị 367 nghìn USD, giảm 42% so với năm 2023, chiếm 1% thị phần nhập khẩu của Armenia. Mức thuế Armenia áp cho sản phẩm này từ Việt Nam là 0%. Việt Nam là quốc gia xuất khẩu (HS 6110) lớn thứ 12 của Armenia. 5 nhà cung ứng hàng đầu sản phẩm này sang Armenia lần lượt là Trung Quốc (33,7%), Bangladesh (15,9%), Ý (12,9%), Nga (9,2%) và Thổ Nhĩ Kỳ (8,6%).

Mặt hàng (HS 6105) từ Việt Nam nhập khẩu vào Armenia có mức thuế là 0%. Năm 2024, xuất khẩu (HS 6105) của Việt Nam sang Armenia đạt 366 nghìn USD, giảm 29% so với

năm 2023. Trong giai đoạn năm 2020 – 2024, Việt Nam xuất khẩu mặt hàng này sang Armenia trung bình tăng 34%/năm. Việt Nam xếp thứ 6 trong tổng số các nhà xuất khẩu (HS 6105) sang Armenia, với thị phần 5%. Các quốc gia xuất khẩu hàng đầu khác là Trung Quốc xếp vị trí thứ nhất (27%), kế đến là Bangladesh (15,8%), Thổ Nhĩ Kỳ (15,6%) và Ý (10,2%).

10. Các sản phẩm bằng da thuộc; yên cương và bộ yên cương ... (HS 42)

Đơn vị tính: ngàn USD

	2020	2021	2022	2023	2024
Nhập khẩu từ Việt Nam	189	130	593	2.316	2.187
Nhập khẩu từ thế giới	9.737	16.362	22.115	37.470	46.909

Nguồn: Trademap.org

Năm 2024, giá trị xuất khẩu nhóm hàng (HS 42) của Việt Nam sang thị trường Armenia đạt hơn 2,1 triệu USD, giảm 6% so với năm 2023 và mức thuế suất nhập khẩu trung bình Armenia áp cho nhóm hàng này là 0,6%. Riêng trong năm 2022, sản phẩm này có kim ngạch xuất khẩu tăng trưởng vượt bậc 356% so với năm 2021. Việt Nam là quốc gia xếp thứ 4 trong số các quốc gia xuất khẩu sang Armenia, chiếm 4,7% thị phần. Các quốc gia xuất khẩu hàng đầu khác là Trung Quốc xếp vị trí thứ nhất (40,9%), kế đến là Nga (30,8%) và Ý (10,5%).

Sản phẩm xuất khẩu chính trong nhóm hàng (HS 42) là: (HS 4202) Hòm, va ly, xách đựng đồ nữ trang, cặp tài liệu, cặp sách, túi cặp học sinh, bao kính, bao ống nhòm, hộp camera, hộp nhạc cụ, bao súng, bao súng ngắn mắc vào yên ngựa và các loại đồ chứa tương tự; túi du lịch, túi đựng đồ ăn hoặc đồ uống có phủ lớp cách, túi đựng đồ vệ sinh cá nhân, ba lô, túi xách tay, túi đi chợ, xách cốt, ví, túi đựng bản đồ, hộp đựng thuốc lá điếu, hộp đựng

thuốc lá sợi, túi đựng dụng cụ, túi thể thao, túi đựng chai rượu, hộp đựng đồ trang sức, hộp đựng phấn, hộp đựng dao kéo và các loại túi hộp tương tự bằng da thuộc hoặc da thuộc tổng hợp, bằng tấm plastic, bằng vật liệu dệt, bằng sợi lưu hóa hoặc bằng bìa, hoặc được phủ toàn bộ hay chủ yếu bằng các vật liệu trên hoặc bằng giấy..

Năm 2024, Việt Nam xuất khẩu sản phẩm (HS 4202) sang Armenia đạt 2,172 triệu USD, giảm 5% so với năm 2023. Việt Nam xếp thứ 4 trong tổng số các nhà cung ứng sản phẩm này qua Armenia, chiếm thị phần khá ít là 5,2%. Trong giai đoạn 2020 – 2024, tăng trưởng giá trị xuất khẩu tăng dần theo từng năm và có mức tăng trưởng trung bình là 121%. Trong giai đoạn này xuất khẩu tăng trưởng cao nhất vào năm 2022 đạt 579 nghìn USD, tăng 375% so với năm 2021. Mức thuế trung bình của Armenia áp cho sản phẩm HS 4202 của Việt Nam là 0,7%. Nhà cung ứng lớn nhất là Trung Quốc chiếm 41% thị phần, tiếp theo là Nga với 34,3% và Ý với 9%.

Tình hình nhập khẩu của Việt Nam từ Armenia năm 2024

Kim ngạch nhập khẩu hàng hoá của Việt Nam từ Armenia năm 2024 đạt 6,330 triệu USD, tăng 886% so với 2023. Trong giai đoạn 2020 – 2024, giá trị tăng trưởng nhập khẩu hàng hóa của Việt Nam từ Armenia hàng năm là 25%. Việt Nam nhà quốc gia nhập khẩu thứ 37 của Armenia.

Kim ngạch nhập khẩu các nhóm hàng chính của Việt Nam từ Armenia năm 2024

Đơn vị tính: ngàn USD

Mã sản phẩm	Tên sản phẩm	Kim ngạch nhập khẩu		% tăng /giảm năm 2023 - 2024	% tăng /giảm năm 2020 - 2024
		Năm 2023	Năm 2024		
	Tổng cộng	642	6.330		

24	Thuốc lá và nguyên liệu thay thế thuốc lá lá đã chế biến	545	3.847	605,87	23
85	Máy điện và thiết bị điện và các bộ phận của chúng; máy ghi và tái tạo âm thanh, máy ghi và tái tạo hình ảnh và âm thanh truyền hình, bộ phận và phụ kiện của các loại máy trên	0	2.156	N/A	N/A
18	Ca cao và các chế phẩm từ ca cao	37	247	567,57	-26
04	Sản phẩm bơ sữa; trứng chim và trứng gia cầm; mật ong tự nhiên; sản phẩm ăn được gốc động vật, chưa được chi tiết hoặc ghi ở nơi khác	56	45	20	16
84	Lò phản ứng hạt nhân, nồi hơi, máy và thiết bị cơ khí; các bộ phận của chúng	0	36	N/A	N/A

Nguồn: Trade map 2024

Năm 2024, nhóm hàng HS 24 có 3 sản phẩm nhập khẩu chính từ Armenia vào Việt Nam là Xi gà, xi gà xén hai đầu, xi gà nhỏ và thuốc lá điếu, từ lá thuốc lá hoặc từ các chất thay thế lá thuốc lá (HS 2402) - Lá thuốc lá chưa chế biến; phế liệu lá thuốc lá (HS 2401) và Lá thuốc lá đã chế biến và các chất thay thế thuốc lá đã chế biến khác; thuốc lá "thuần nhất" hoặc thuốc lá "hoàn nguyên"; chiết xuất và tinh chất lá thuốc lá (HS 2403). Mặt hàng HS 2402 có giá trị nhập khẩu là 3,847 triệu USD với mức giá nhập khẩu là 48.696 USD/tấn, HS 2401 có giá trị nhập khẩu là 83 nghìn USD và HS 2403 có giá trị nhập khẩu 33 nghìn USD.

(HS 8518) Micro và giá đỡ micro; loa đã hoặc chưa lắp ráp vào trong vỏ loa; tai nghe có khung chụp qua đầu và tai nghe không có khung chụp qua đầu, có hoặc không ghép nối với một micro, và các bộ gồm có một micro và một hoặc nhiều loa; thiết bị điện khuếch đại âm tần; bộ tăng âm điện được Armenia xuất khẩu sang Việt Nam với giá trị đạt 2,143 triệu USD và chiếm thị phần là 7,7%. Giá nhập khẩu sản phẩm này là 1.071.500 USD/tấn.

Trong nhóm hàng HS18, Việt Nam chỉ nhập khẩu 1 mặt hàng Sô cô la và các chế phẩm thực phẩm khác có chứa ca cao (HS 1806) của Armenia từ Việt Nam trong năm 2024 với giá trị là 247 nghìn USD, với mức giá nhập khẩu là 5.614 USD/tấn.

Việt Nam nhập khẩu sản phẩm Pho mát và sữa đông (curd) (HS 0406) của Armenia đạt 45 nghìn USD, với mức giá 11.250 USD/tấn.

Thiết bị cơ khí (được điều khiển bằng tay hoặc không) để phun bắn, phun rải, hoặc phun áp lực các chất lỏng hoặc chất bột; bình dập lửa, đã hoặc chưa nạp; súng phun và các loại tương tự; máy phun bắn bằng hơi nước hoặc cát và các loại máy phun bắn tia tương tự (HS 8424) của Armenia đạt 31 nghìn USD, với mức giá 31.000 USD/tấn.

Các lĩnh vực xuất khẩu và đầu tư triển vọng

1. Lĩnh vực nông nghiệp

a) Tổng quan

Nông nghiệp là một trong những lĩnh vực quan trọng nhất của nền kinh tế Armenia. Armenia là một trong những quốc gia đầu tiên tư nhân hóa đất đai sau sự sụp đổ của Liên Xô. Đầu tư của cả 2 khu vực tư nhân và các tổ chức quốc tế đã cải thiện tình hình trong ngành công nghiệp chế biến nông sản. Ngành công nghiệp vẫn đang thích nghi với nền kinh tế thị trường và nỗ lực tập trung vào việc nâng cao hiệu quả, sức cạnh tranh của sản phẩm và đa dạng hóa sản xuất. Một số công ty trong nước đang cạnh tranh trong nước, cũng như trong các thị trường thực phẩm quốc tế và đang đầu tư để mở rộng quy mô sản

xuất. Nhu cầu đối với các sản phẩm nông sản Armenia xuất khẩu gia tăng đã tạo động lực nâng cao hiệu quả hoạt động và gia tăng sản xuất cho nông dân địa phương. Khoảng 30% lực lượng lao động của Armenia làm việc trong nông nghiệp, cho thấy tầm quan trọng về xã hội – việc làm của khu vực này.

Trong năm 2017, ngành nông nghiệp giảm 4% do thời tiết không thuận lợi và cơ sở hạ tầng kém (ví dụ: thủy lợi). Ngành nông nghiệp chiếm khoảng 15% tổng thu nhập quốc nội của Armenia. Bao gồm cả ngành công nghiệp chế biến nông sản, thị phần kinh tế ngành này tăng lên tới 21%. Nông nghiệp dự kiến sẽ tăng trưởng trở lại trong năm 2018. Tuy nhiên, từ năm 2021, sản lượng nông nghiệp giảm khoảng 1% mỗi năm, chủ yếu do thời tiết bất lợi và tình trạng thiếu nước; Chính phủ kỳ vọng sẽ đảo chiều xu hướng thông qua tín dụng ưu đãi, phát triển chuỗi giá trị và nâng năng suất – hiệu quả canh tác.

Nếu thời tiết vẫn thuận lợi, ngành nông nghiệp sẽ tăng trưởng trong vài năm tới. Việc hỗ trợ liên tục từ phía chính phủ và các biện pháp thúc đẩy tiếp cận tín dụng được trợ cấp, phát triển các chuỗi giá trị và nâng cao năng suất và hiệu quả của nông nghiệp, chẳng hạn như thiết lập hợp tác xã, sẽ thúc đẩy việc mở rộng. Việc chú ý nhiều hơn từ khu vực tư nhân trong sử dụng nhà kính nông nghiệp có thể góp phần tăng trưởng. Chính phủ đã ban hành một Chiến lược 10 năm phát triển nông nghiệp, nhấn mạnh nông nghiệp bền vững, ứng dụng công nghệ – giải pháp đổi mới và “nâng cấp giá trị” để tăng tỷ trọng sản phẩm xuất khẩu. Các biện pháp trọng tâm gồm: mở rộng đất canh tác, cải thiện hệ thống tưới, tăng tiếp cận tài chính, nâng chất lượng giống – vật liệu trồng, hiện đại hóa chăn nuôi (kỹ thuật và cơ sở vật chất), tích tụ – hợp nhất đất đai và phát triển các chợ đầu mối.

Theo dữ liệu từ Ủy ban thống kê quốc gia, tổng giá trị nông sản năm 2017 là 1.937 triệu USD, bao gồm 969,7 triệu USD từ các sản phẩm thực vật và 907,6 triệu USD từ chăn nuôi gia súc và 60,1 triệu USD từ thủy sản. Theo số liệu từ Bộ Nông nghiệp, tổng giá trị sản phẩm nông nghiệp năm 2016 là 1.945 triệu USD, bao gồm 1.081 triệu USD từ các sản phẩm thực vật và 810 triệu USD từ chăn nuôi gia súc. Trong năm 2015, tổng giá trị sản phẩm nông nghiệp là 2.096 triệu USD bao gồm 1,268 triệu USD từ các sản phẩm thực vật

và 828 triệu USD từ chăn nuôi gia súc. Trong năm 2014, tổng giá trị sản phẩm nông nghiệp đạt 2.393 triệu USD cao hơn 7,2% so với năm 2013.

Cấu trúc đất đai tiếp tục là điểm nghẽn: Armenia có hơn 335.000 hộ nông với quy mô bình quân khoảng 1,4 ha/hộ; quy mô nhỏ cản trở hiệu quả và đa dạng hóa cây – con. Khoảng 70% lãnh thổ Armenia được phân loại là đất nông nghiệp, nhưng đất trồng trọt chỉ chiếm khoảng 15% tổng diện tích; thoái hóa đất là thách thức đáng kể cần xử lý.

Chăn nuôi là lĩnh vực chủ yếu của ngành nông nghiệp Armenia. Trong những năm qua, gần 40% tổng sản phẩm nông nghiệp của Armenia xuất phát từ chăn nuôi: 95% sữa và gần 55% thịt ở Armenia được sản xuất trong nước; 93% gia súc được nuôi ở Armenia lấy sữa và thịt bò thuộc nhóm Brown Caucasians thích nghi tốt với điều kiện khí hậu địa phương. Các loài Holstein, Brown Swiss, Simmental và Black cũng được lai tạo ở Armenia. Hàng năm khoảng 18 tấn thịt cừu được sản xuất ở Armenia. Armenia có khả năng xuất khẩu 180 - 200 nghìn con cừu mỗi năm. Tuy vậy, năng suất thấp và nguồn cung không ổn định khiến thịt nhập khẩu chiếm khoảng một nửa tiêu thụ nội địa; sữa tập trung mùa hè và gần như không sản xuất vào mùa đông – xuân, dẫn đến biến động nguồn cung sữa. Chăn nuôi lợn là một trong những ngành chăn nuôi chính ở Armenia và được phát triển nhiều hơn ở Armavir và Ararat. Ở phần phía bắc Armenia, Tavush và Lori đã sử dụng hệ thống nhà ở trên núi và rừng miễn phí. Các trang trại chăn nuôi lợn thương mại chủ yếu nuôi các giống Landras, Petren và Duroc, được sử dụng để lai tạo thương mại. Hàng năm, 17 - 18 nghìn tấn thịt lợn được sản xuất trong nước (trọng lượng sống).

Armenia có điều kiện khí hậu thuận lợi cho ngành công nghiệp cá quanh năm, đặc biệt là cá hồi và cá nhám. Hiện tại, mỗi năm có 13 - 14 tấn cá thương phẩm được nuôi trong nước, phần lớn trong số đó là cá hồi. Do chất lượng cao, cá hồi có nhu cầu cao ở Liên bang Nga, cũng như ở các nước khác và kết quả là khoảng 20% sản phẩm cá được xuất khẩu. Các loài cá chính được sản xuất ở Armenia cho mục đích thương mại là cá chép, cá chép bạc, cá hồi trắng và đen, cá hồi mùa hè Sevan, Gegarkuni, cá hồi vàng, cá vây đỏ (karmrakhayt) và cá tầm. Hiện nay có 250 trang trại nuôi cá trong nước, trong đó 83% nằm ở Armavir và Ararat.

Tổng diện tích mặt nước của các trang trại nuôi cá trong cả nước là 3.542 ha trong đó có 2.479,4 ha, gần 70% nằm ở Ararat và 956 ha, khoảng 27% ở vùng Armavir. Tính theo diện tích mặt nước, 4 ao cá lớn nhất chiếm 2.000 ha, 56,5% tổng diện tích mặt nước. Tổng diện tích của các trang trại cá là 1.542 ha, bề mặt trung bình của mỗi trang trại là gần 3,0 ha.

Chăn nuôi gia cầm là một trong những phân khúc chăn nuôi tự động hóa lớn nhất của ngành chăn nuôi Armenia và sử dụng các công nghệ hiện đại. Hiện nay có hơn 10 doanh nghiệp gia cầm cỡ vừa và lớn ở Armenia về sản xuất trứng và thịt gia cầm. Các công ty sản xuất trứng lớn nhất là “Araks Poultry” OJSC, “Lusakert Pedigree Poultry” OJSC và “Arzni Pedigree Farm” OJSC với khoảng 40% trứng sản xuất trong nước, “Araks Poultry” OJSC là doanh nghiệp sản xuất thịt gia cầm hàng đầu của Armenia. Do việc tuyển chọn được thực hiện bởi các học giả Armenia, giống gà mái của Yerevan được phát triển với các loại màu đen và trắng. Loài này thích nghi tốt với điều kiện khí hậu địa phương và chủ yếu được nuôi trong sân sau. Khoảng 650 - 700 triệu trứng và 7 - 8 tấn thịt gia cầm được sản xuất trong nước mỗi năm.

Theo Bộ Nông nghiệp, đất trồng trọt chiếm 332,76 ha. Trong những năm gần đây, đã có sự tăng trưởng ổn định về số lượng đất canh tác, có khả năng sẽ tiếp tục tăng trưởng trong tương lai gần. Nhiều loại rau, hạt, trái cây và các loại quả mọng được tìm thấy ở Armenia, bao gồm đậu xanh, cây bạch hoa, tiêu đen và tiêu đỏ, cà rốt, bí ngô, cây trần, hoa súng và các loại thực vật hoang dã khác, gần như tất cả các loại quả mọng như lựu, cây mận qua, mận, cherry dại, cherry, Gỗ óc chó, cây hoa tầm xuân, dâu tầm, mơ, đào, táo, lê, quả óc chó, quả hồ trần, quả phỉ, phúc bồn tử, quả mâm xôi, dâu tây... Kể từ năm 2011, sản lượng của hầu hết các loại cây trồng đã tăng lên. Nhu cầu quốc tế tăng đối với trái cây, hạt và nông sản chế biến của Armenia đang tạo thêm động lực để nông hộ cải thiện hiệu quả và chất lượng, nhằm đáp ứng thị trường ngoài nước.

Theo dữ liệu từ Bộ Nông nghiệp, hiện có khoảng 1.600 công ty sản xuất thực phẩm ở Armenia, trong đó:

- 35 công ty chế biến rau quả...
- 350 công ty sản xuất trái cây sấy khô và gia vị...
- 50 công ty chế biến nho...
- 65 công ty chế biến sữa...
- 68 công ty chế biến thịt...
- Giết mổ – khoảng 20 lò giết mổ nhỏ... (5 lò mổ FAO sắp đưa vào hoạt động)...
- 8 công ty sản xuất cá...
- Bánh mì nướng – hơn 500 công ty...
- Sản xuất bánh kẹo và mì ống – khoảng 135 doanh nghiệp...
- 50 công ty sản xuất nước khoáng, nước uống và đồ uống không cồn...
- 7 công ty sản xuất bia...
- 30 công ty chế biến và đóng gói cà phê và trà...

Ngoài ra, Chính phủ đang khuyến khích hình thành – nâng cấp các “liên kết chuỗi giá trị” (value chains) để giảm thất thoát sau thu hoạch, mở rộng chế biến sâu và cải thiện truy xuất nguồn gốc phục vụ xuất khẩu.

Sự chênh lệch lớn vẫn còn ở khu vực nông thôn nghèo khó giữa các vùng của Armenia... (đoạn về nghèo đói theo độ cao – giữ nguyên). Chính phủ chú trọng mô hình hợp tác xã và tích tụ ruộng đất nhằm nâng hiệu quả sử dụng tài nguyên đất – nước, đồng thời khắc phục tình trạng quản lý đồng cỏ chưa bền vững.

Chính phủ Armenia thực hiện các chương trình áp dụng công nghệ hiện đại tại các trang trại mẫu, và đang đẩy mạnh các chương trình chăn nuôi có giá trị gia tăng và công nghệ cao. Xuất khẩu cừu sang Trung Đông tăng trong những năm gần đây.

Năm 2011, Armenia đã thông qua chiến lược và kế hoạch hành động đưa hệ thống an toàn

thực phẩm phù hợp với các tiêu chuẩn của EU. Luật về thực phẩm của Armenia bao gồm Luật “An toàn thực phẩm”, Luật “Thú y”, Luật “Cho gia cầm ăn”, Luật “Các phương pháp kiểm dịch động thực vật”, Luật “Thương mại và Dịch vụ”, Luật “Đảm bảo An toàn Vệ sinh và Dịch tễ học của Dân số”, Luật “Đảm bảo tính đồng nhất của các phép đo”, Luật “Bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng”, Luật “Tiêu chuẩn hóa” và Luật “Đánh giá sự phù hợp”.

03 tổ chức chủ yếu chịu trách nhiệm kiểm soát thực phẩm ở Armenia:

- Bộ Nông nghiệp, với Cơ quan Dịch vụ về An toàn Thực phẩm Quốc gia (SSFS)...
- Bộ Y tế, với Thanh tra Y tế Nhà nước; và,
- Bộ Kinh tế, với Viện Tiêu chuẩn Quốc gia.

Bộ Kinh tế hiện là cơ quan đầu mối chính sách nông nghiệp; các cơ quan trực thuộc phụ trách thú y, kiểm dịch thực vật, an toàn thực phẩm; cơ quan tiêu chuẩn – đo lường thuộc Bộ Kinh tế và Thanh tra Y tế Nhà nước thuộc Bộ Y tế.

Mặc dù cải thiện khả năng tiếp cận thị trường Nga, chi phí – thời gian biên mậu (đặc biệt tại cửa khẩu Georgia–Lars) và một số vấn đề về VAT vẫn làm suy giảm khả năng cạnh tranh đối với hàng nông sản Armenia.

Tóm lại, nông nghiệp Armenia đang chuyển trọng tâm sang bền vững – công nghệ – chuỗi giá trị, giải quyết hạn chế quy mô đất nhỏ, thiếu nước và năng suất chăn nuôi, đồng thời khai thác cơ hội xuất khẩu thông qua chuẩn hóa chất lượng – an toàn thực phẩm – hữu cơ và đầu tư vào chế biến sâu. Các điều chỉnh chính sách và đầu tư tư nhân vào công nghệ (nhà kính, tưới tiết kiệm, số hóa truy xuất) sẽ quyết định khả năng đảo chiều suy giảm từ 2021 và nâng vị thế nông sản Armenia trong các thị trường khu vực.

b) Các phân ngành hàng đầu

Armenia có ngành chế biến thực phẩm tăng trưởng nhanh với tiềm năng xuất khẩu tốt dựa trên các sản phẩm nông nghiệp xanh thân thiện với môi trường. Là một trong những lĩnh vực phát triển nhất của quốc gia, và đứng thứ hai về khối lượng xuất khẩu (14% tổng số),

lĩnh vực chế biến thực phẩm đóng vai trò quan trọng trong nền kinh tế. Trong những năm gần đây, thực phẩm chế biến là nhóm nông sản xuất khẩu dẫn đầu, chiếm “hơn 1/5” tổng kim ngạch hàng hóa xuất khẩu hằng năm. Hầu hết các sản phẩm quan trọng được sản xuất thành thực phẩm đóng hộp và sản xuất đồ uống có cồn, đặc biệt là rượu vang và rượu mạnh được làm từ nho trồng tại địa phương. Xuất khẩu thực phẩm chế biến chính của Armenia là đồ uống có cồn, cá, pho mát, trái cây đóng hộp, mứt, cà phê và nước khoáng. Một số nhà xuất khẩu cũng xuất khẩu trái cây và rau quả đông lạnh. Điều kiện đất đai và khí hậu, độ cao của Armenia và hạn chế sử dụng phân bón hóa học là nguyên nhân tạo nên hương vị sản phẩm. Sản phẩm này có thể được giới thiệu thành công trên thị trường quốc tế với công nghệ chế biến và đóng gói hiện đại đang được sử dụng để xuất khẩu các sản phẩm của Armenia như nước giải khát, nước khoáng, rượu, trái cây và rau quả đóng hộp, sữa và các sản phẩm từ sữa, thịt và các sản phẩm từ thịt.

Armenia có danh tiếng lâu đời về đồ uống có cồn chất lượng cao, đặc biệt là rượu brandy; Công ty Rượu Brandy Yerevan sản xuất rượu brandy danh tiếng quốc tế từ năm 1887. Khoảng 90% sản lượng brandy của Armenia được xuất khẩu, chủ yếu sang Nga; nước này đang tích cực tìm kiếm thị trường xuất khẩu mới. Rượu vang Armenia phát triển mạnh trong những năm gần đây, được thúc đẩy bởi nhận thức ngày càng cao về cội nguồn nghề làm vang tại Armenia và các khoản đầu tư lớn vào vang chất lượng cao. Số lượng nhà máy rượu hiện đã lên tới vài chục và gần như tăng gấp đôi so với năm 2013; diện tích vườn nho đang khai thác tăng đáng kể, đảo chiều xu hướng suy giảm sau độc lập. Mỗi năm sản xuất hơn 10 triệu lít rượu vang, khoảng một nửa xuất khẩu; giá trị xuất khẩu vang đã tăng gấp đôi trong 5 năm qua. Giống nho Areni noir ngày càng được công nhận rộng rãi trên thị trường quốc tế.

Sản xuất cây trồng trong nhà kính ở Armenia là một ngành kinh tế có tiềm năng tăng trưởng sản xuất và xuất khẩu cao, do đó tiểu ngành này hấp dẫn đối với các nhà đầu tư. Lĩnh vực này đã chứng minh và tiếp tục chứng minh tốc độ tăng trưởng và lợi nhuận cao. Sự phát triển của tiểu ngành này đã tạo ra động lực lớn, đặc biệt trong 4–5 năm qua. Theo ước tính

của chuyên gia, việc thiết lập một nhà kính bằng kính công nghệ cao được lắp đặt trên khung kim loại đòi hỏi đầu tư 150–200 USD/m² — vì vậy, thiết lập 1 ha trang trại nhà kính hiện đại đòi hỏi 1,5–2 triệu USD. Ngoài ra còn có các trang trại nhà kính bằng nhựa được trang bị công nghệ trên thị trường; vốn đầu tư cần thiết 80–100 USD/m² (tương đương 0,8–1 triệu USD/ha). Từ giữa năm 2023, Chính phủ đã phê duyệt kế hoạch hỗ trợ xây dựng các trang trại nhà kính hiện đại tổng diện tích khoảng 35 ha giai đoạn 2023 – 2026; đầu tư vào hệ thống tưới nhỏ giọt thế hệ mới gia tăng nhanh, mang lại cải thiện rõ rệt về năng suất.

Sự ra đời các hệ thống tưới cây tiên tiến, đặc biệt là hệ thống tưới nhỏ giọt, đang trở nên phổ biến trong nông nghiệp. Hệ thống tưới nhỏ giọt được nhập khẩu từ các quốc gia khác nhau, như Hàn Quốc, các nước EU, Israel và Trung Quốc.

Phần lớn hạt giống rau được sử dụng cho sản xuất nông nghiệp ở Armenia được nhập khẩu. Đất nước này sản xuất vào khoảng 24 tấn hạt giống, nhỏ hơn 10% so với tổng số hạt giống rau được sử dụng hàng năm. Quốc gia xuất khẩu hạt giống rau cho Armenia rất nhiều và đa dạng, bao gồm các nước EU, Nga, Hoa Kỳ và Thổ Nhĩ Kỳ. Đơn vị sản xuất hạt giống chính tại địa phương là Trung tâm Khoa học Rau, Dưa và Cây trồng Công nghiệp (SCVIC), một tổ chức phi thương mại nhà nước (SNCO), sản xuất 500–800 kg hạt giống mỗi năm (cà chua, dưa chuột, đậu và hạt tiêu). SCVIC cũng sản xuất 3 triệu hạt giống trên các cánh đồng và 200.000 cây giống trong nhà kính hàng năm.

Nông dân Armenia sử dụng phân bón và thuốc trừ sâu nhập khẩu. Phân bón được nhập khẩu từ các nước EU, Mỹ, Trung Quốc và Nga. Gần một chục nhà nhập khẩu cung cấp dịch vụ này trong thị trường Armenia. Armenia chỉ cho phép nhập khẩu phân bón và thuốc trừ sâu đã đăng ký của nhà nước. Để có được đăng ký nhà nước, phân bón và thuốc trừ sâu phải trải qua phân tích tài liệu, hóa chất, các loại thử nghiệm khác và các thủ tục khác, để chứng minh chúng thực sự an toàn và hiệu quả.

c) Cơ hội

Mặc dù không lớn về dân số và sức mua, Armenia vẫn được xem là một thị trường năng

động và hấp dẫn cho các nhà đầu tư và nhà xuất khẩu nông sản, đặc biệt trong các phân khúc chuyên biệt như nông nghiệp công nghệ cao, sản phẩm hữu cơ và chế biến sâu.

Chính phủ Armenia đang tập trung phát triển mạnh lĩnh vực nông nghiệp, ban hành các cải cách chính sách và mở rộng ưu đãi như tín dụng ưu đãi, miễn giảm thuế và phí hải quan nhằm thúc đẩy sản xuất, xuất khẩu và tạo sinh kế bền vững cho khu vực nông thôn. Trọng tâm của chính phủ là đưa nông nghiệp Armenia “lên chuỗi giá trị” (move up the value chain) thông qua ứng dụng công nghệ hiện đại, nâng cao tiêu chuẩn chất lượng, đa dạng hóa sản phẩm xuất khẩu (đặc biệt hướng tới thị trường châu Âu) và tăng cơ hội kinh tế cho người dân nông thôn.

Cơ hội trong sản xuất hữu cơ và nông sản giá trị cao: Một số nhà sản xuất trong nước đang thử nghiệm mô hình canh tác hữu cơ. Armenia có tiềm năng lớn để phát triển nông nghiệp hữu cơ, nông sản giá trị cao và các sản phẩm chế biến – chưa qua chế biến với bao bì hiện đại, đáp ứng tiêu chuẩn an toàn thực phẩm quốc tế. Các sản phẩm như rau củ, trái cây, quả hạch, các loại thảo mộc và tinh dầu tự nhiên có thể trở thành lợi thế cạnh tranh của Armenia trên thị trường quốc tế nhờ điều kiện tự nhiên trong lành, đất đai sạch và khí hậu thuận lợi.

Cơ hội cho đầu tư và hợp tác công nghệ: Ngành nông nghiệp Armenia đang mở rộng nhanh chóng việc ứng dụng công nghệ hiện đại. Các dự án đầu tư vào nông nghiệp công nghệ cao, đặc biệt là nhà kính hiện đại, tưới nhỏ giọt, tự động hóa canh tác và quản lý dữ liệu nông nghiệp bằng GPS, đang được Chính phủ khuyến khích và miễn thuế nhập khẩu từ năm 2015. Từ năm 2023, chính phủ đã phê duyệt kế hoạch hỗ trợ xây dựng 35 ha nhà kính công nghệ cao trong giai đoạn 2023 – 2026, kết hợp với mở rộng hệ thống tưới tiết kiệm nước và cơ sở hạ tầng nông nghiệp thông minh.

Các lĩnh vực đầu tư ưu tiên bao gồm:

- Công nghệ nhà kính hiện đại và thiết bị tưới tiết kiệm nước (như tưới nhỏ giọt nhập từ Israel, Hàn Quốc, EU, Trung Quốc);
- Kho lạnh, chuỗi logistics nông sản và cơ sở đóng gói hiện đại, giúp bảo quản và kéo dài

thời gian lưu trữ sản phẩm tươi;

- Thiết bị chế biến và đóng gói thực phẩm, dây chuyền sản xuất nông sản giá trị cao;
- Máy móc nông nghiệp, công nghệ giám sát vi khí hậu, nông nghiệp chính xác (precision agriculture) và phần mềm quản lý nông trại.

Các doanh nghiệp nước ngoài có nhiều cơ hội xuất khẩu sản phẩm, công nghệ và dịch vụ cho các đối tác Armenia, bao gồm máy móc nông nghiệp, công nghệ chế biến thực phẩm, thiết bị bảo quản lạnh và giải pháp số hóa chuỗi cung ứng nông sản.

An ninh lương thực và nhu cầu nhập khẩu:

Armenia là nước nhập khẩu lương thực thực phẩm, đặc biệt là lúa mì, dầu thực vật và các thực phẩm thiết yếu khác. Ngành nông nghiệp trong nước chưa thể đáp ứng nhu cầu nội địa về thịt, gia cầm, đường, bột mì, nước giải khát, rượu vang, gạo, dầu thực vật và các sản phẩm thực phẩm có giá trị cao. Do đó, thu hút đầu tư vào sản xuất trong nước không chỉ mang ý nghĩa kinh tế mà còn góp phần đảm bảo an ninh lương thực quốc gia.

Thuế nhập khẩu hiện tại ở mức thấp (cao nhất là 10%). Sau khi Armenia gia nhập Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU), nước này đã đàm phán thành công việc miễn thuế tạm thời đối với một số mặt hàng nhập khẩu chủ chốt, giúp giảm rủi ro lạm phát và bất ổn xã hội. Quy trình chứng nhận chất lượng và an toàn thực phẩm cũng được điều chỉnh theo tiêu chuẩn mới của EAEU và WTO, tạo điều kiện thuận lợi cho hoạt động thương mại quốc tế.

Cơ hội đầu tư nổi bật: ngành rượu vang và đồ uống có cồn

Rượu vang được xem là một trong những cơ hội đầu tư hấp dẫn nhất của Armenia. Với giống nho bản địa quý hiếm (như Areni noir), chi phí đất và lao động cạnh tranh, khí hậu ôn hòa và thổ nhưỡng giàu khoáng chất, Armenia đang trở thành “điểm đến đầu tư mới” cho các doanh nghiệp rượu vang quốc tế. Sản lượng và giá trị xuất khẩu rượu vang đã tăng gấp đôi trong 5 năm qua và nước này đang đẩy mạnh quảng bá thương hiệu “Armenian Wine” trên các thị trường châu Âu và Bắc Mỹ.

Ngành nông nghiệp Armenia đang bước vào giai đoạn chuyển đổi sâu rộng, hướng tới nông nghiệp thông minh, giá trị gia tăng cao và xuất khẩu bền vững. Nhờ chính sách ưu đãi đầu tư, vị thế thương mại trong khối EAEU, quan hệ thuận lợi với EU và khả năng phát triển sản phẩm đặc trưng vùng miền, Armenia được đánh giá là một trong những thị trường tiềm năng nhất tại khu vực Nam Caucasus cho đầu tư nông nghiệp, công nghệ nông nghiệp và chế biến thực phẩm trong thập kỷ tới.

d) Nguồn thông tin doanh nghiệp có thể tham khảo thêm:

- [Ministry of Agriculture of the Republic of Armenia](#)
- [State Service for Food Safety](#)
- [Center for Agribusiness and Rural Development Foundation](#)
- [Fund for Rural Economic Development of Armenia](#)
- [Ecoglobe](#)
- [National Institute of Standards](#)
- [AgroCredit](#)
- [Invest in Armenia](#)
- [Development Foundation of Armenia](#)

2. Ngành hàng tiêu dùng nhanh (FMCG, viết tắt của Fast Moving Consumer Goods)

a) Tổng quan

Theo Cục Thống kê Quốc gia Armenia, tổng doanh thu thương mại nội địa năm 2022 đã tăng 17,5% so với năm trước, đạt khoảng 11 tỷ USD, gấp hơn hai lần mức 5,4 tỷ USD của năm 2017. Trong đó, thương mại bán buôn đạt khoảng 6,4 tỷ USD, còn thương mại bán lẻ chiếm khoảng 4,1 tỷ USD.

Sự tăng trưởng mạnh mẽ này phản ánh mức thu nhập bình quân và tiêu chuẩn sống của người dân Armenia ngày càng được cải thiện, tạo điều kiện cho ngành bán lẻ phát triển nhanh và hiện đại hóa sâu rộng. Nền kinh tế Armenia hiện mang tính tiêu dùng cao, với nguồn tài chính tiêu dùng dồi dào nhờ các ngân hàng cung cấp tín dụng dễ tiếp cận, qua đó thúc đẩy mức chi tiêu hộ gia đình và quy mô thị trường bán lẻ.

Vai trò của kiều hối và thị trường tiêu dùng

Theo dữ liệu của Ngân hàng Trung ương Armenia (CBA), kiều hối cá nhân chuyển qua hệ thống ngân hàng năm 2022 đạt khoảng 2,58 tỷ USD, tăng mạnh so với 1,495 tỷ USD năm 2017. Phần lớn nguồn kiều hối (trên 70%) đến từ Nga, tiếp theo là từ Hoa Kỳ và các nước Liên minh châu Âu. Do phụ thuộc vào Nga trong xuất khẩu và lao động di cư, tình hình kinh tế của Nga có ảnh hưởng lớn đến thu nhập hộ gia đình và quy mô kiều hối đổ về Armenia, qua đó tác động trực tiếp đến tiêu dùng và doanh số bán lẻ nội địa.

Thị trường bán lẻ và xu hướng hiện đại hóa

Theo Chỉ số Phát triển Bán lẻ Toàn cầu (Global Retail Development Index – GRDI) năm 2015 của AT Kearney, Armenia đứng thứ 10 thế giới về tiềm năng phát triển bán lẻ (giảm 4 bậc so với năm 2014) do tốc độ tăng trưởng kinh tế chậm lại, nhưng vẫn được đánh giá là một thị trường bán lẻ chưa bão hòa, đang chuyển dịch nhanh sang các mô hình hiện đại.

Thủ đô Yerevan chiếm khoảng 75% tổng doanh thu bán lẻ của cả nước, với mức chi tiêu khoảng 250 triệu USD mỗi tháng cho hàng tiêu dùng, chủ yếu là thực phẩm. Các nhóm hàng không thực phẩm có doanh số cao gồm trang trí nhà cửa, quần áo và đồ nội thất.

Năm 2017, doanh thu bán lẻ của Armenia đạt khoảng 2,8 tỷ USD, và từ đó đến nay liên tục tăng nhờ thu nhập khả dụng tăng, sự mở rộng của các trung tâm thương mại và hệ thống phân phối hiện đại.

Sự phát triển của hệ thống siêu thị và trung tâm thương mại

Thị trường bán lẻ Armenia đang dịch chuyển mạnh từ các cửa hàng nhỏ và vừa sang các chuỗi siêu thị và trung tâm thương mại lớn. Yerevan hiện có hàng trăm cửa hàng và trung tâm bán lẻ quy mô lớn, đặc biệt trong lĩnh vực thực phẩm và hàng tiêu dùng nhanh (FMCG). Các siêu thị là kênh mua sắm phổ biến nhất tại thủ đô, phục vụ trung bình hơn 360.000 lượt khách hàng mỗi ngày. Tuy nhiên, thị phần của các chuỗi siêu thị lớn vẫn chiếm khoảng 39% tổng giá trị thương mại FMCG ở Yerevan, cho thấy dư địa tăng trưởng lớn trong lĩnh vực bán lẻ hiện đại.

Các trung tâm thương mại lớn ở Yerevan đã thay đổi bộ mặt tiêu dùng đô thị:

- Yerevan Mall (khai trương tháng 2/2014) – nơi quy tụ Carrefour và các thương hiệu quốc tế thuộc tập đoàn Inditex (Zara, Bershka, Massimo Dutti...), đánh dấu bước ngoặt trong việc thu hút các nhà bán lẻ toàn cầu vào thị trường Armenia.
- Rossia Mall (khai trương năm 2016, vốn đầu tư khoảng 15 triệu USD) – nổi bật với trung tâm trang sức lớn nhất Armenia và nhiều thương hiệu quốc tế mới.
- RIO Mall (khai trương năm 2017) – góp phần mở rộng khu vực bán lẻ cao cấp.
- Carrefour Armenia tiếp tục mở thêm các điểm bán mới, trong đó có một siêu thị tại Rossia Mall (2018) và các dự án đang triển khai tại Yerevan và các thành phố lớn khác.

Các dự án trung tâm thương mại mới đang được xây dựng, phản ánh xu hướng phát triển chuỗi bán lẻ quy mô lớn (hypermarkets, supermarkets) tương tự các quốc gia phát triển. Song song đó, sự mở rộng của các dịch vụ logistics và giao hàng thương mại điện tử cũng đang mở rộng phạm vi tiêu dùng và gia tăng năng lực cạnh tranh cho bán lẻ nội địa.

Đánh giá tổng quan

Thị trường bán lẻ Armenia đang bước vào giai đoạn hiện đại hóa toàn diện, với:

- Tốc độ tăng trưởng ổn định hai con số,
- Sự xuất hiện ngày càng nhiều thương hiệu quốc tế,
- Nguồn kiều hối lớn hỗ trợ tiêu dùng,

- Chính sách hỗ trợ phát triển hạ tầng thương mại – logistics của Chính phủ.

Mặc dù quy mô thị trường còn nhỏ so với các nước trong khu vực, tiềm năng phát triển bán lẻ hiện đại và thương mại điện tử tại Armenia được đánh giá là rất cao, đặc biệt khi tầng lớp trung lưu và mức sống đô thị đang gia tăng nhanh chóng.

b) Các phân ngành hàng đầu

Bán lẻ thực phẩm (food retail) chiếm tỷ trọng lớn nhất trong tổng doanh thu bán lẻ của Armenia, phản ánh đặc trưng của nền kinh tế tiêu dùng hướng nội, nơi chi tiêu của hộ gia đình tập trung vào hàng hóa thiết yếu. Trong khi đó, các nhóm hàng phi thực phẩm (non-food) chủ đạo gồm vật liệu xây dựng, dệt may, quần áo, giày dép và đồ nội thất, đóng vai trò quan trọng trong tăng trưởng của ngành bán lẻ hiện đại.

Hoạt động thương mại bán lẻ đang chuyển dịch rõ rệt từ các cửa hàng nhỏ và vừa sang các trung tâm thương mại lớn, bao gồm hệ thống siêu thị và đại siêu thị. Hiện nay, Yerevan có nhiều trung tâm mua sắm và cửa hàng quy mô lớn chuyên kinh doanh thực phẩm và hàng tiêu dùng nhanh (FMCG).

Các siêu thị là kênh mua sắm phổ biến nhất, với gần 400.000 khách hàng mỗi ngày. Doanh thu từ các siêu thị lớn hiện chiếm gần 50% tổng giá trị thị trường FMCG của Yerevan, cho thấy sự chuyển đổi nhanh sang mô hình bán lẻ hiện đại.

Sự phát triển của trung tâm thương mại và thương hiệu quốc tế

Dalma Garden Mall, trung tâm mua sắm hiện đại đầu tiên của Armenia, khai trương vào năm 2013, mở ra kỷ nguyên mới cho ngành bán lẻ nước này. Tiếp đó, Yerevan Mall (khai trương tháng 2/2014) nhanh chóng trở thành biểu tượng của thị trường bán lẻ hiện đại, quy tụ các thương hiệu nổi tiếng thuộc tập đoàn Inditex Group (Zara, Bershka, Pull & Bear, Massimo Dutti...) cùng siêu thị Carrefour – đánh dấu bước tiến lớn trong việc thu hút nhà bán lẻ toàn cầu sau nhiều năm đàm phán khó khăn.

Sự gia nhập của Carrefour được xem là bước ngoặt mang tính biểu tượng, thể hiện môi

trường đầu tư dần cải thiện, khi các rào cản hành chính, tham nhũng và độc quyền trong lĩnh vực bán lẻ từng cản trở sự hiện diện của doanh nghiệp quốc tế. Từ năm 2018, Chính phủ mới của Armenia tuyên bố loại bỏ toàn bộ các thủ tục hải quan và hành chính cản trở đầu tư nước ngoài, khuyến khích các nhà bán lẻ quốc tế và doanh nghiệp FDI mở rộng hoạt động trong nước.

Những trung tâm mua sắm hiện đại kiểu phương Tây ra đời từ năm 2012 đã tạo cú hích mạnh mẽ cho sự chuyên nghiệp hóa trong quản trị bán lẻ, tiêu chuẩn hóa dịch vụ, và đa dạng hóa sản phẩm. Các nhà bán lẻ quốc tế được hưởng lợi từ sự dịch chuyển quản lý theo phong cách phương Tây, cùng chính sách mở cửa đầu tư và nỗ lực hội nhập kinh tế của Chính phủ Armenia.

Nhượng quyền thương mại và thị trường thương hiệu nước ngoài

Số lượng thương hiệu nhượng quyền (franchise) châu Âu và Mỹ tại Armenia tăng nhanh trong những năm gần đây. Các thương hiệu quốc tế trong lĩnh vực ẩm thực, thời trang, dịch vụ và bán lẻ hàng tiêu dùng đang thâm nhập ngày càng sâu vào thị trường Armenia, đặc biệt là ở Yerevan, nơi tập trung khoảng 75% tổng doanh thu bán lẻ cả nước.

Một đặc điểm đáng chú ý là sự xuất hiện của các cửa hàng và nhà hàng “copycat” – mô phỏng thương hiệu quốc tế. Hiện tượng này, cùng với xu hướng người tiêu dùng ưa chuộng thương hiệu có tên tuổi (premium on name recognition), cho thấy cơ hội rất lớn cho các chuỗi nhượng quyền thương mại chính thức từ nước ngoài.

Mặc dù mức thu nhập trung bình của người dân Armenia còn thấp, nhưng nhiều doanh nhân địa phương có khả năng huy động vốn để đầu tư hoặc mua nhượng quyền thương mại. Điều này mở ra thị trường tiềm năng cho các thương hiệu quốc tế, đặc biệt trong các lĩnh vực ẩm thực nhanh (fast food), thời trang, dịch vụ chăm sóc sức khỏe và giáo dục.

Đánh giá tổng quan và triển vọng

Theo AT Kearney (Global Retail Development Index), những thách thức chính của thị trường Armenia là quy mô dân số nhỏ và tình trạng độc quyền trong một số lĩnh vực bán

lẻ chủ chốt. Tuy nhiên, nỗ lực cải cách môi trường kinh doanh sau năm 2018, cùng với tốc độ đô thị hóa nhanh, tầng lớp trung lưu tăng, và lượng kiều hối lớn, đang giúp Armenia trở thành thị trường bán lẻ năng động nhất khu vực Nam Caucasus.

Thị trường bán lẻ Armenia đang hướng đến mô hình phát triển cân bằng giữa thương mại hiện đại (modern trade) và kênh bán lẻ truyền thống (traditional retail), trong đó vai trò của siêu thị, trung tâm thương mại và thương hiệu quốc tế sẽ tiếp tục gia tăng đáng kể đến năm 2030.

c) Cơ hội

Các thương hiệu nhượng quyền thương mại nổi tiếng của phương Tây, đặc biệt là trong lĩnh vực nhà hàng và ẩm thực nhanh (fast food), đang có nhu cầu cao tại Armenia và lĩnh vực này đang cho thấy dấu hiệu tăng trưởng mạnh mẽ.

Tại thủ đô Yerevan, các thương hiệu ẩm thực như Pizza Hut, KFC, Burger King, Tutti Frutti và Cinnabon đã có mặt từ nhiều năm qua và hoạt động ổn định. Những năm gần đây, nhiều chuỗi nhà hàng mới, tiệm cà phê và cửa hàng bánh pizza nhỏ cũng xuất hiện ngày càng nhiều, góp phần làm phong phú bức tranh ẩm thực đô thị.

Số lượng thương hiệu nhượng quyền quốc tế và nội địa tại Armenia đã tăng nhanh sau năm 2019, đặc biệt trong lĩnh vực ẩm thực, khách sạn, bán lẻ, thể hình và dịch vụ tiêu dùng. Bên cạnh các thương hiệu truyền thống, nhiều tập đoàn quốc tế như Hard Rock Café, Hyatt, Hilton, Marriott, Radisson, Nike, Calvin Klein, Tommy Hilfiger, Polo và GAP đã có mặt và duy trì hoạt động hiệu quả tại thị trường Armenia.

Các nhà hàng cao cấp phục vụ ẩm thực nước ngoài (như Ý, Pháp, Nhật và Trung Đông) cũng đang tìm thấy thành công tại các phân khúc thị trường ngách dành cho tầng lớp trung lưu và du khách quốc tế. Đặc biệt, sự bùng nổ của các mô hình nhà hàng concept và chuỗi cà phê boutique tại Yerevan cho thấy sự chuyển đổi trong hành vi tiêu dùng và xu hướng “đô thị hóa lối sống” của giới trẻ Armenia.

Cơ hội đầu tư và mở rộng trong lĩnh vực bán lẻ – dịch vụ

Lĩnh vực kinh doanh bán lẻ và dịch vụ tiêu dùng đang trở thành một cơ hội đầu tư hấp dẫn cho các doanh nghiệp nước ngoài. Các chuỗi bán lẻ quốc tế hiện diện ngày càng nhiều trong các trung tâm thương mại hiện đại như Yerevan Mall, Dalma Garden Mall, Rossia Mall và RIO Mall. Nhiều thương hiệu quần áo và phụ kiện nổi tiếng như Calvin Klein, Tommy Hilfiger, Polo Ralph Lauren, GAP và Nike đã có mặt tại đây, phục vụ phân khúc khách hàng trẻ, có thu nhập trung bình và cao. Sự xuất hiện của các thương hiệu này không chỉ thể hiện sức hấp dẫn của thị trường tiêu dùng Armenia, mà còn cho thấy khả năng thích nghi và hội nhập của doanh nghiệp trong nước với các chuẩn quốc tế về quản lý, dịch vụ và thương hiệu.

Tiềm năng nhượng quyền thương mại tại Armenia

Armenia đang nổi lên như một thị trường tiềm năng cho mô hình nhượng quyền thương mại (franchising) nhờ vào các yếu tố thuận lợi sau:

- Dân số trẻ, có xu hướng tiêu dùng theo phong cách phương Tây và sẵn sàng trả tiền cho chất lượng và thương hiệu;
- Tốc độ đô thị hóa và hiện đại hóa tiêu dùng nhanh chóng tại Yerevan, nơi chiếm gần 80% doanh thu bán lẻ cả nước;
- Hệ thống trung tâm thương mại và siêu thị phát triển mạnh, tạo điều kiện cho sự hiện diện của các thương hiệu quốc tế;
- Chính phủ khuyến khích đầu tư nước ngoài và xóa bỏ nhiều rào cản hành chính, hải quan kể từ năm 2018;
- Các doanh nhân Armenia có khả năng huy động vốn tốt và kinh nghiệm hợp tác với đối tác nước ngoài.

Mặc dù quy mô thị trường Armenia còn nhỏ, mức độ trung thành với thương hiệu và nhu cầu trải nghiệm chất lượng quốc tế của người tiêu dùng ngày càng tăng, tạo ra động lực lớn

cho sự phát triển của các chuỗi nhượng quyền thực phẩm, thời trang, dịch vụ và giải trí.

Các thương hiệu nhượng quyền của Hoa Kỳ và châu Âu được đánh giá là phù hợp nhất với nhu cầu và mô hình tiêu dùng hiện nay của Armenia, đặc biệt tại các khu đô thị lớn như Yerevan, Gyumri và Dilijan.

Triển vọng tương lai

Sự phát triển mạnh mẽ của lĩnh vực nhượng quyền thương mại tại Armenia phản ánh xu hướng hội nhập tiêu dùng toàn cầu. Nếu được hỗ trợ bằng chính sách đầu tư rõ ràng, bảo hộ thương hiệu và môi trường kinh doanh minh bạch, Armenia có thể trở thành trung tâm nhượng quyền thương mại mới của khu vực Nam Caucasus vào năm 2030.

Các lĩnh vực được dự báo có tiềm năng tăng trưởng cao bao gồm:

- Ẩm thực nhanh (fast food) và cà phê chuỗi (coffee chains);
- Thời trang – phụ kiện cao cấp;
- Thể thao – sức khỏe – thể hình (fitness & wellness);
- Bán lẻ hàng tiêu dùng (FMCG retail) và cửa hàng tiện lợi (convenience stores);
- Giải trí và dịch vụ phong cách sống (lifestyle services).

d) Web Resources

- [Ministry of Economy and Investments of the Republic of Armenia](#)
- [Development Foundation of Armenia](#)
- [Armenia](#)
- [American Chamber of Commerce in Armenia](#)
- [Spyur Information System](#)
- [AT Kearney's 2015 Global Retail Development Index](#)

3. Lĩnh vực công nghệ thông tin

a) Tổng quan

Armenia đã duy trì lợi thế cạnh tranh nổi bật trong phát triển công nghệ, đặc biệt với vai trò là trung tâm phát triển phần mềm, điện toán công nghiệp, điện tử và sản xuất chất bán dẫn. Ngành công nghệ thông tin và truyền thông (ICT) tiếp tục đóng vai trò quan trọng trong nền kinh tế Armenia nhờ lực lượng lao động có trình độ cao, chi phí cạnh tranh, tỷ trọng đóng góp lớn vào GDP và tốc độ tăng trưởng nhanh của các công ty cùng tổng doanh thu.

Theo Cục Thống kê Quốc gia Armenia, ngành ICT năm 2017 tăng 5,3%, trong đó dịch vụ CNTT tăng 27,3% so với năm trước, đạt hơn 170 triệu USD. Theo Báo cáo của Quỹ Vươn ươm Doanh nghiệp Armenia (EIF), năm 2017 có khoảng 650 công ty CNTT đang hoạt động (800 nếu tính cả các công ty khởi nghiệp), duy trì tốc độ tăng trưởng trung bình 10%/năm. Khoảng 17.700 người làm việc trong lĩnh vực này, trong đó 31% tại công ty quốc tế và 69% tại công ty trong nước. Lợi nhuận hàng năm đạt 765 triệu USD (tăng 36,8%), thu nhập bình quân của nhân viên CNTT đạt 3.300 USD/tháng (tăng 25%).

Từ năm 2007 đến 2017, trung bình có 43 công ty CNTT mới được thành lập mỗi năm, xuất khẩu sản phẩm CNTT năm 2017 tăng 57,8%, đạt 339,5 triệu USD, với nguồn đầu tư chính đến từ Hoa Kỳ và Canada (36,4%), châu Âu (28,5%), và Nga cùng Cộng đồng các Quốc gia Độc lập – CIS (15,5%). Các doanh nghiệp từ Úc và châu Á cũng bày tỏ nhu cầu hợp tác cao trong cùng giai đoạn.

Tăng trưởng mới và chuyển đổi số quốc gia (2018–2025)

Đến năm 2024, Armenia có hơn 3.000 doanh nghiệp ICT đang hoạt động, tuyển dụng hơn 20.000 lao động và tạo ra doanh thu vượt 1 tỷ USD mỗi năm. Ngành công nghiệp này tăng trưởng trung bình khoảng 20%/năm, với tiềm năng còn tăng mạnh hơn do sự xuất hiện của hàng nghìn lao động công nghệ cao từ Nga di cư sang Armenia sau chiến sự Nga – Ukraine.

Các lĩnh vực kinh doanh chủ lực của ICT Armenia bao gồm phát triển phần mềm tùy chỉnh, thiết kế và phát triển web, dịch vụ và tư vấn CNTT, phát triển ứng dụng di động, thiết kế và kiểm thử vi mạch, đồ họa máy tính, đa phương tiện và phát triển trò chơi điện tử. Các lĩnh vực mới nổi đang được chú trọng gồm khoa học dữ liệu (data science), trí tuệ nhân tạo (AI), điện toán lượng tử (quantum computing) và tự động hóa thiết kế điện tử (electronic design automation – EDA). Đây được xem là trụ cột chiến lược trong giai đoạn tăng trưởng công nghệ mới của Armenia.

Chính phủ Armenia đã và đang đóng vai trò tích cực trong việc hỗ trợ phát triển ngành ICT. Từ năm 2019, Bộ Công nghiệp Công nghệ cao (Ministry of High-Tech Industry) được thành lập để giám sát và thực hiện các chính sách, chiến lược và chương trình quốc gia về công nghệ và chuyển đổi số.

Chiến lược Chuyển đổi số Quốc gia giai đoạn 2021 – 2025 (Digitalization Strategy 2021 – 2025) được Chính phủ Armenia phê duyệt vào tháng 2 năm 2021, hướng đến chuyển đổi số toàn diện trong Chính phủ, nền kinh tế và xã hội. Chiến lược này bao gồm các mục tiêu:

- Phát triển chính phủ điện tử (e-government) và hạ tầng dữ liệu quốc gia (data policy);
- Tăng cường an ninh mạng (cybersecurity);
- Đồng bộ hóa quá trình số hóa trong khu vực công – tư, xây dựng chuẩn chung về công nghệ và dữ liệu;
- Khuyến khích đổi mới sáng tạo, R&D và hợp tác quốc tế trong lĩnh vực công nghệ cao.

Nguồn nhân lực và hợp tác quốc tế.

Lực lượng lao động là một trong những lợi thế cạnh tranh lớn nhất của Armenia trong ngành ICT. Chi phí nhân công tương đối thấp, năng suất cao và kỹ năng chuyên sâu giúp Armenia trở thành điểm đến hấp dẫn đối với các nhà đầu tư công nghệ quốc tế.

Khoảng 1/3 các công ty ICT tại Armenia có vốn sở hữu nước ngoài, trong đó hơn 50% đến từ Hoa Kỳ, tiếp theo là châu Âu và Nga (chiếm 21%). Các chi nhánh nước ngoài chủ yếu

hoạt động như trung tâm phát triển (R&D centers) cho công ty mẹ, đảm nhiệm các mảng kỹ thuật như nghiên cứu, thiết kế, lập trình, kiểm thử và dịch vụ khách hàng.

Nhiều công ty quốc tế lớn như Microsoft, IBM và National Instruments đã hợp tác với các trường đại học và viện nghiên cứu Armenia để thành lập phòng thí nghiệm, trung tâm sáng tạo và “maker spaces”, chủ yếu tại Yerevan, nhưng cũng mở rộng ra Gyumri và Vanadzor. Các liên kết học thuật và nghiên cứu giữa Armenia và các trường đại học lớn ở nước ngoài ngày càng được củng cố, góp phần nâng cao năng lực nghiên cứu, đào tạo và đổi mới sáng tạo.

Khó khăn và định hướng tương lai

Mặc dù ngành ICT phát triển nhanh, các doanh nghiệp vẫn đối mặt với thách thức trong việc mở rộng quy mô, do nhu cầu nhân lực chất lượng cao vượt quá nguồn cung trong nước. Đầu tư công cho nghiên cứu và phát triển (R&D) vẫn còn hạn chế, trong khi chi tiêu xã hội thấp ảnh hưởng đến chất lượng giáo dục kỹ thuật.

Ngoài ra, các vấn đề hệ thống trong môi trường kinh doanh, như thiếu cạnh tranh, tính minh bạch chưa cao, hạn chế tiếp cận tín dụng và quy trình thuế – hải quan còn phức tạp, cũng ảnh hưởng đến sức cạnh tranh của ngành.

Để khắc phục những hạn chế này, chính phủ Armenia đã triển khai hàng loạt biện pháp hỗ trợ khởi nghiệp công nghệ cao, bao gồm:

- Miễn, giảm thuế cho doanh nghiệp khởi nghiệp (startup tax privileges);
- Thành lập các khu công nghệ cao, khu đổi mới sáng tạo và vùng kinh tế tự do (innovation districts, free economic zones);
- Chương trình tài trợ, học bổng, tour học tập và quỹ đầu tư công nghệ mới (investment fund);
- Hợp tác chặt chẽ với các đối tác quốc tế như Hoa Kỳ, Liên minh châu Âu và Ngân hàng Thế giới để nâng cao năng lực cạnh tranh toàn cầu của doanh nghiệp công nghệ Armenia.

Với nguồn nhân lực trẻ, trình độ toán học – khoa học tự nhiên xuất sắc, khả năng tiếng Anh ngày càng cải thiện, chi phí vận hành cạnh tranh, chính sách hỗ trợ mạnh mẽ và mạng lưới kiều bào rộng khắp, Armenia đang định vị mình là trung tâm công nghệ và đổi mới sáng tạo hàng đầu của khu vực Nam Caucasus.

Chiến lược Chuyển đổi số 2021 – 2025 cùng với các khu công nghệ cao mới và các chính sách khuyến khích đầu tư được kỳ vọng sẽ giúp Armenia chuyển đổi từ một nền kinh tế đang phát triển sang một “xã hội số hóa” (digital society), nơi công nghệ, sáng tạo và tri thức trở thành động lực trung tâm của tăng trưởng bền vững.

b) Các phân ngành hàng đầu

Doanh thu trong nước của ngành ICT Armenia đã tăng đáng kể trong 5 năm qua, chủ yếu nhờ nhu cầu dịch vụ CNTT trong các lĩnh vực công nghiệp, tài chính, giáo dục và thương mại điện tử ngày càng tăng. Mặc dù thị trường trong nước mở rộng, tốc độ phát triển vẫn còn chậm do một số yếu tố như lợi nhuận thấp, chi phí nhân công chưa cao, nhu cầu hạn chế đối với các công cụ tăng năng suất, thiếu vốn đầu tư và tỷ lệ vi phạm bản quyền phần mềm còn cao.

Phần lớn các phần mềm bán tại thị trường nội địa là phần mềm kế toán, tài chính cho doanh nghiệp và ngân hàng lớn. Ngoài ra, nhu cầu đang tăng nhanh đối với giải pháp hoạch định nguồn lực doanh nghiệp (ERP), thương mại điện tử, dịch vụ phát triển website, công cụ trong lĩnh vực y tế, và các chương trình học trực tuyến.

Chính sách ưu đãi thuế và chuyển đổi số

Từ năm 2014, Chính phủ Armenia đã ban hành luật ưu đãi thuế cho các công ty CNTT mới thành lập, áp dụng đến năm 2020. Chính sách này giúp các doanh nghiệp khởi nghiệp có dưới 15 nhân viên được giảm 10% thuế thu nhập doanh nghiệp và miễn thuế lợi tức, trong khi các doanh nghiệp cá nhân khởi nghiệp được miễn thuế thu nhập hoàn toàn.

Luật thuế năm 2016 (có hiệu lực từ năm 2018) cũng miễn thuế VAT cho các hoạt động

nghiên cứu và phát triển (R&D) đủ điều kiện theo tiêu chuẩn của Chính phủ Armenia.

Chiến lược Phát triển Chính phủ Điện tử (E-Government Development Strategy) được triển khai từ năm 2010, hướng đến hiện đại hóa quản trị công và cải thiện giao tiếp giữa người dân, doanh nghiệp và nhà nước thông qua các nền tảng kỹ thuật số (e-gov.am). Năm 2017, Quỹ Kỹ thuật số Armenia (Digital Armenia Foundation) được thành lập nhằm xây dựng môi trường số thống nhất cho toàn bộ khu vực hành chính công. Dù sau năm 2018, hoạt động của Quỹ này có điều chỉnh do thay đổi chính phủ, Armenia vẫn tiếp tục triển khai mạnh mẽ Chiến lược Chuyển đổi số quốc gia giai đoạn 2021 – 2025, hướng đến chính phủ điện tử, kinh tế số và xã hội số.

Hợp tác quốc tế và đầu tư nước ngoài

Một số dự án quy mô lớn đã được thực hiện với các tập đoàn CNTT đa quốc gia, nhằm thúc đẩy đổi mới sáng tạo, mở rộng khả năng tiếp cận đầu tư mạo hiểm và nâng cao kỹ năng nhân sự kỹ thuật. Các đối tác tiêu biểu bao gồm: Microsoft, D-Link, National Instruments, Synopsys, Mentor Graphics, Nokia, Intel, Cisco, IBM, GFI, Oracle, VMware và nhiều tập đoàn khác.

Cisco Systems đã mua lại Memoir Systems Armenia năm 2014, mở rộng năng lực thiết kế bộ nhớ tốc độ cao cho chip ASIC. Cùng năm, Oracle mua lại LiveLOOK và duy trì trụ sở R&D tại Yerevan với quy mô 200–300 nhân viên. Các thương hiệu khởi nghiệp nổi tiếng của Armenia như PicsArt và Shadowmatic đã đạt được thành công quốc tế, chứng minh năng lực sáng tạo công nghệ của quốc gia này.

- PicsArt, phát triển tại Yerevan, được tạp chí *Forbes* xếp hạng là “Hottest Startup 2015”, với định giá ước tính 250 triệu USD.

- Shadowmatic, sản phẩm của Triada Studio (Yerevan), đoạt Giải thưởng Thiết kế của Apple năm 2015, khẳng định vị thế Armenia trên bản đồ sáng tạo toàn cầu.

Hệ sinh thái đổi mới và các khu công nghệ cao

Công viên công nghệ ViaSphere Technopark (thành lập năm 2002) tiếp tục hoạt động như vườn ươm doanh nghiệp (incubator), hỗ trợ khởi nghiệp công nghệ phát triển. Nền tảng tuyển dụng Teamable (Yerevan) – hợp tác với Uber, Facebook, Lyft, Stripe, Oracle, Intuit – đã nhận đầu tư mạo hiểm 5 triệu USD từ True Ventures (2017).

Trung tâm Công nghệ Sáng tạo TUMO (thành lập 2011) là một trung tâm học tập kỹ thuật số miễn phí cho thanh thiếu niên (12–18 tuổi), cung cấp môi trường sáng tạo, công cụ hiện đại và chương trình đào tạo nghệ thuật – công nghệ tích hợp. Năm 2016, Chính phủ Armenia và National Instruments đã ký thỏa thuận thành lập Công viên Kỹ thuật Thành phố (Engineering City) – hiện đang được triển khai tại vùng ven Yerevan, dự kiến trở thành trung tâm nghiên cứu, sản xuất và ươm tạo khởi nghiệp công nghệ hàng đầu Nam Caucasus.

Tính đến năm 2024, Armenia đã trở thành điểm đến cho khoảng 500 công ty công nghệ Nga di dời hoặc mở chi nhánh tại đây sau chiến sự Nga – Ukraine, góp phần tăng nhanh quy mô nguồn nhân lực và dòng vốn công nghệ vào thị trường trong nước.

Các doanh nghiệp công nghệ lớn và lĩnh vực chuyên sâu

Hoạt động chủ yếu trong ngành ICT Armenia tập trung vào phần mềm, thiết kế web, phát triển ứng dụng di động, thiết kế hệ thống và tư vấn CNTT. Armenia cũng nổi bật trong lĩnh vực thiết kế tự động hóa vi mạch (Electronic Design Automation – EDA) nhờ sự hiện diện của các công ty hàng đầu thế giới như Synopsys, Mentor Graphics, và National Instruments.

Các tập đoàn công nghệ quốc tế lớn hoạt động tại Armenia hiện nay gồm: Synopsys, NVIDIA, Adobe, DISQO, AMD, Microchip, Apple, Microsoft, D-Link, National Instruments, Siemens, Intel, Cisco, IBM, Oracle, VMware, ServiceTitan, VOLO, Salesforce, BostonGene, cùng nhiều công ty khởi nghiệp công nghệ địa phương.

Sự kiện và triển lãm công nghệ quốc tế

Armenia đã tổ chức nhiều sự kiện công nghệ lớn mang tầm quốc tế, góp phần đưa quốc gia này trở thành trung tâm công nghệ mới của khu vực.

- Hội nghị Công nghệ Thông tin Thế giới (WCIT 2019) thu hút 2.500 đại biểu từ hơn 70 quốc gia và Armenia sẽ tiếp tục đăng cai WCIT 2024.
- Diễn đàn Đổi mới Toàn cầu (Global Innovation Forum) do Quỹ Khoa học và Công nghệ Armenia (FAST) tổ chức hằng năm, quy tụ nhiều diễn giả quốc tế.
- Enterprise Incubator Foundation (EIF) tổ chức Hội nghị ArmTech hằng năm, tập trung vào xu hướng công nghệ cao và hợp tác đầu tư.
- Liên minh Doanh nghiệp Công nghệ Cao Armenia (UATE) tổ chức Hội chợ Công nghệ DigiTec Expo – sự kiện lớn nhất ngành công nghệ Armenia, tạo cơ hội giao lưu giữa doanh nghiệp, chuyên gia và công chúng.
- Engineering Week, được tổ chức thường niên gần đây, thúc đẩy sự kết nối giữa công nghệ thông tin và kỹ thuật công nghiệp.

Tổng kết và triển vọng

Ngành ICT của Armenia đang phát triển nhanh chóng, đóng vai trò xương sống của nền kinh tế tri thức. Với chính sách ưu đãi thuế, môi trường khởi nghiệp năng động, liên kết quốc tế sâu rộng, cùng sự hiện diện của các tập đoàn toàn cầu, Armenia đang định vị mình như “Thung lũng Silicon của Nam Caucasus.”

Trong tương lai, các trung tâm công nghệ mới, khu đổi mới sáng tạo (innovation districts) và khu kỹ thuật cao (Engineering City) sẽ thúc đẩy sự hình thành của hệ sinh thái công nghệ toàn diện, nơi các startup, doanh nghiệp, viện nghiên cứu và chính phủ cùng hợp tác để đưa Armenia trở thành trung tâm công nghệ – sáng tạo – chuyển đổi số hàng đầu khu vực.

c) Cơ hội

Nhu cầu về dịch vụ công nghệ thông tin (CNTT) tại thị trường nội địa Armenia đang gia tăng ổn định, tuy nhiên quy mô thị trường còn nhỏ, thu nhập bình quân thấp, nhu cầu hạn chế đối với các công cụ tăng năng suất, khó khăn tài chính và tỷ lệ vi phạm bản quyền phần

mềm cao khiến tốc độ phát triển trong nước chưa tương xứng với tiềm năng. Thị trường nội địa hiện chưa đủ lớn để khuyến khích doanh nghiệp đầu tư mạnh vào phát triển sản phẩm phần mềm hoặc dịch vụ mới. Tuy nhiên, các gói phần mềm chuẩn hóa vẫn có tiềm năng thương mại, bao gồm phần mềm kế toán, tài chính cho doanh nghiệp và ngân hàng lớn. Ngoài ra, các sản phẩm và dịch vụ có nhu cầu cao tại thị trường trong nước hiện nay bao gồm giải pháp hoạch định nguồn lực doanh nghiệp (ERP), thương mại điện tử, phát triển website, hệ thống y tế và các nền tảng học trực tuyến.

Armenia – điểm đến tiềm năng cho đầu tư và nghiên cứu công nghệ cao

Armenia hiện được xem là một trong những quốc gia hấp dẫn nhất trong khu vực cho đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) vào lĩnh vực ICT, nhờ nhiều lợi thế cạnh tranh chiến lược so với các nước lân cận:

- Năng lực R&D đẳng cấp quốc tế trong các lĩnh vực kỹ thuật, khoa học máy tính, vật lý và toán học;
- Lực lượng lao động trẻ, có trình độ cao, kỹ năng kỹ thuật tốt và khả năng tiếng Anh thành thạo;
- Hệ thống giáo dục đại học mạnh về công nghệ thông tin và khoa học tự nhiên;
- Chi phí lao động cạnh tranh và chi phí vận hành thấp;
- Chính phủ cam kết hỗ trợ và cải thiện môi trường đầu tư công nghệ;
- Ngành CNTT tăng trưởng liên tục và ổn định trong suốt hơn một thập kỷ qua;
- Kinh nghiệm hợp tác sâu rộng với các tập đoàn công nghệ đa quốc gia hàng đầu thế giới.

Chính phủ Armenia đã chủ động hợp tác với các tổ chức quốc tế, trong đó có Ngân hàng Thế giới, nhằm tăng cường năng lực cạnh tranh của ngành CNTT trên thị trường toàn cầu. Quỹ Vườn ươm Doanh nghiệp (Enterprise Incubator Foundation – EIF) do Bộ Kinh tế thành lập, đã đóng vai trò trung tâm trong việc ươm tạo khởi nghiệp, kết nối đầu tư và hỗ trợ doanh nghiệp ICT Armenia tiếp cận các nhà đầu tư quốc tế.

Định hướng phát triển và những lĩnh vực công nghệ mới nổi

Khi Armenia tìm cách tiến lên trong chuỗi giá trị toàn cầu và duy trì năng lực cạnh tranh trong lĩnh vực công nghệ, nhiều lĩnh vực mới nổi và cơ hội phát triển công nghệ cao đang dần hình thành. Nếu Armenia thành công trong việc phát triển công nghệ tiên tiến và năng lực nghiên cứu – sáng tạo nội địa, quốc gia này có thể trở thành điểm đến hấp dẫn cho các dự án nghiên cứu và phát triển (R&D) thuê ngoài toàn cầu, đặc biệt là trong các mảng kiểm thử phần mềm, mô phỏng, nguyên mẫu (prototyping) và tư vấn kỹ thuật.

Các phân ngành được đánh giá có tiềm năng nổi bật trong giai đoạn tới bao gồm:

- Nghiên cứu cơ bản và kỹ thuật ứng dụng về trí tuệ nhân tạo (AI research & engineering);
- Thiết kế chất bán dẫn (semiconductor design) và tự động hóa thiết kế điện tử (EDA – Electronic Design Automation);
- Khoa học dữ liệu (data science) và phân tích dữ liệu lớn (big data analytics).

Những lĩnh vực này không chỉ có tiềm năng tăng trưởng cao về kinh tế, mà còn mang lại giá trị gia tăng lớn, giúp Armenia dịch chuyển từ mô hình gia công phần mềm (outsourcing) sang mô hình sáng tạo và xuất khẩu tri thức công nghệ (knowledge-based innovation).

Chiến lược đổi mới và chuyển dịch giá trị

Trong bối cảnh toàn cầu hóa số, Armenia đang từng bước tái định vị vai trò của mình trong chuỗi giá trị công nghệ quốc tế. Bên cạnh việc cung cấp các dịch vụ kỹ thuật và lập trình truyền thống, Armenia hướng đến phát triển năng lực sáng tạo nội địa thông qua:

- Tăng cường nghiên cứu chuyên sâu trong AI, điện toán lượng tử, dữ liệu lớn và robot học;
- Thúc đẩy liên kết giữa doanh nghiệp, viện nghiên cứu và các trung tâm đổi mới sáng tạo (innovation hubs);
- Xây dựng hệ sinh thái R&D tích hợp, khuyến khích khởi nghiệp công nghệ (startup ecosystem);

- Phát triển mạng lưới hợp tác với các trung tâm công nghệ toàn cầu như Hoa Kỳ, Đức, Singapore và Hàn Quốc.

Sự chuyển hướng này được xem là bước tiến chiến lược giúp Armenia vươn lên thành “trung tâm công nghệ giá trị cao” của khu vực Nam Caucasus, đồng thời thu hút đầu tư chất lượng cao, tạo việc làm kỹ thuật và thúc đẩy tăng trưởng kinh tế bền vững.

d) Các website tham khảo

- [Enterprise Incubator Foundation](#)
- [Armenian ICT Sector 2015 Report](#)
- [Guide to Armenian Information Technology Companies](#)
- [Ministry of Economic Development and Investments of the Republic of Armenia](#)
- [Gyumri Technological Center Establishment Program](#)
- [Vanadzor Technological Center Establishment Program](#)
- [Armenian-Indian Center for Excellence in ICT](#)
- [Microsoft Innovation Center](#)
- [Armenian National Engineering Laboratories \(ANEL\)](#)
- [IBM Innovative Solutions and Technologies Center](#)
- [Digitec Expo](#)

4. Du lịch và ngành du lịch

Trong hơn một thập kỷ qua, Armenia đã đạt được những bước tiến ấn tượng trong ngành du lịch, khi quốc gia này bắt đầu thu hút du khách từ ngày càng nhiều quốc gia và chiếm thị phần lớn hơn trong nhóm khách du lịch Nga đi nghỉ theo mùa. Từ năm 2010 đến năm 2020, Armenia ghi nhận tốc độ tăng trưởng du lịch trung bình hằng năm gần 15%, trở thành

một trong những điểm đến du lịch phát triển nhanh nhất thế giới.

Năm 2020, do tác động của đại dịch COVID-19 và các xung đột khu vực, Armenia ghi nhận lượng khách quốc tế thấp nhất kể từ năm 2005. Tuy nhiên, lượng khách đã phục hồi mạnh mẽ vào năm 2021 dù vẫn chưa đạt mức trước đại dịch. Đến năm 2022, Armenia đón khoảng 1,67 triệu lượt khách quốc tế, phần lớn đến từ Nga sau khi xảy ra chiến sự Nga – Ukraine. Năm 2023, lượng khách quốc tế được kỳ vọng vượt qua mức trước COVID-19; trong nửa đầu năm, Chính phủ Armenia đã báo cáo hơn 1 triệu lượt khách – cho thấy xu hướng tăng ổn định so với 1,9 triệu lượt khách của năm 2019.

Armenia chủ yếu dựa vào lượng khách đến từ cộng đồng người Armenia hải ngoại (Diaspora) về thăm thân nhân, bên cạnh đó là nhóm nhỏ khách doanh nhân. Tuy nhiên, trong thập kỷ qua, số lượng khách đến vì mục đích nghỉ dưỡng và tham quan đã tăng đáng kể. Cơ quan Du lịch chính thức của chính phủ – Ủy ban Du lịch Armenia – được thành lập vào năm 2016, với chức năng hoạch định chính sách và xây dựng chiến lược xúc tiến du lịch quốc gia. Chiến lược này tập trung quảng bá các lĩnh vực du lịch khác nhau như du lịch nghỉ dưỡng, du lịch nông thôn, du lịch tâm linh và du lịch văn hóa. Các chính sách can thiệp có trọng tâm hơn của chính phủ đã giúp thúc đẩy tăng trưởng ngành du lịch và tạo thêm việc làm, tăng nguồn thu ngân sách.

Theo Báo cáo Năng lực Cạnh tranh Du lịch và Lữ hành năm 2021 của Diễn đàn Kinh tế Thế giới (World Economic Forum), Armenia xếp hạng 61 trong số 117 quốc gia, tăng 4 bậc so với năm 2019. Báo cáo đánh giá Armenia đạt kết quả tốt về môi trường thuận lợi cho phát triển du lịch, nhưng vẫn còn nhiều hạn chế về hạ tầng và năng lực dịch vụ.

Hạn chế về các chuyến bay quốc tế vẫn là trở ngại lớn cho phát triển du lịch, mặc dù khả năng kết nối đang được cải thiện. Các cải cách trong lĩnh vực hàng không dân dụng, được triển khai trong những năm gần đây, đã thu hút nhiều hãng hàng không giá rẻ (low-cost carriers) mở các tuyến bay giữa Armenia và các điểm đến lớn ở châu Âu cũng như Trung Đông.

Mô hình du lịch tại Armenia vẫn mang tính mùa vụ cao, với lượng khách tập trung đông nhất vào các tháng cuối xuân, mùa hè và đầu thu.

Armenia có hơn 700 điểm thu hút du lịch – hầu hết là các nhà thờ và tu viện cổ đại – nhưng phần lớn các điểm này chưa được đầu tư phát triển hoặc khó tiếp cận. Cảnh quan thiên nhiên tuyệt đẹp và du lịch mạo hiểm (adventure tourism) là những tiềm năng lớn trên khắp các vùng miền của Armenia. Tuy nhiên, rào cản về kỹ năng ngoại ngữ (đặc biệt là tiếng Anh), thiếu khách sạn đạt chuẩn quốc tế, nhà hàng và dịch vụ du lịch phụ trợ, cùng với hạ tầng giao thông hạn chế đang cản trở sự phát triển.

Việc kết nối các chuyến bay quốc tế với lịch trình hạn chế và bất tiện cũng từng là trở ngại lớn cho ngành du lịch. Tuy nhiên, vào cuối năm 2013, Chính phủ Armenia đã tiến hành tự do hóa ngành hàng không dân dụng, giúp thu hút nhiều hãng hàng không mới, tăng tần suất bay và giảm giá vé nhờ cạnh tranh. Hiện nay, các tuyến bay giữa Yerevan và các thành phố lớn ở châu Âu – Trung Đông ngày càng đa dạng, giúp cải thiện đáng kể khả năng tiếp cận của du khách quốc tế.

a) Các phân ngành hàng đầu

Armenia là một điểm đến du lịch độc đáo với di sản văn hóa phong phú và đa dạng, mang đến nhiều cơ hội năng động để phát triển thị trường du lịch. Quốc gia này cung cấp nhiều loại hình du lịch khác nhau như du lịch văn hóa, tôn giáo, sinh thái, nông nghiệp, nghỉ dưỡng, ẩm thực, thiên nhiên, mạo hiểm và du lịch truy tìm cội nguồn.

Armenia có nhiều địa điểm văn hóa, tự nhiên và lịch sử phong phú, trong đó có 6 di sản thế giới được UNESCO công nhận, cùng với các tu viện thời trung cổ, nhà thờ và pháo đài cổ kính. Hơn 2.000 doanh nghiệp trong lĩnh vực dịch vụ lưu trú – nhà hàng đang hoạt động tại Armenia, bao gồm khách sạn, nhà nghỉ (B&B), nhà hàng, công ty vận tải, công ty điều hành tour du lịch và đại lý lữ hành. Các thị trường du lịch quốc tế chính của Armenia là Pháp, Đức, Nga, Iran và Hoa Kỳ.

Thủ đô Yerevan là cửa ngõ chính đón khách du lịch quốc tế đến Armenia. Thành phố này

có nền ẩm thực và không gian cà phê – rượu vang đang phát triển mạnh, kết hợp giữa phong vị truyền thống và hiện đại. Các lựa chọn lưu trú ngày càng đa dạng, cùng hệ thống bảo tàng, lễ hội, hòa nhạc, rạp chiếu phim và không gian xanh phong phú. Yerevan cũng là nơi tập trung nhiều công trình và địa điểm có ý nghĩa văn hóa, lịch sử và tôn giáo quan trọng.

Thị trấn nghỉ dưỡng Tsaghkadzor, cách Yerevan khoảng một giờ lái xe, là điểm đến nổi tiếng cho cả khách trong và ngoài nước, đặc biệt vào mùa đông. Thị trấn này có khách sạn thuộc thương hiệu Marriott, đồng thời nhiều dự án khu trượt tuyết mới đang được quy hoạch tại các tỉnh Aragatsotn và Shirak. Năm 2023, một khu nghỉ dưỡng trên núi mới đã được khai trương ở sườn phía đông của núi Aragats, thuộc vùng Aparan.

Thị trấn Dilijan, được mệnh danh là “Thụy Sĩ của Armenia”, là điểm nghỉ dưỡng phổ biến khác gần Yerevan, nơi tập trung nhiều cơ sở lưu trú nhỏ và thân thiện, cùng với Vườn quốc gia Dilijan nổi tiếng có hàng chục tuyến đường mòn leo núi được cải thiện gần đây, phục vụ du khách yêu thích thiên nhiên và khám phá.

Hồ Sevan, một trong những hồ nước ngọt có độ cao lớn nhất ở khu vực Á-Âu, là điểm đến mùa hè nổi tiếng của khách du lịch trong và ngoài nước. Hồ mang đến nhiều hoạt động giải trí ngoài trời và là nơi có nhiều công trình văn hóa và tôn giáo có giá trị.

Tỉnh Vayots Dzor được xem là “vùng đất rượu vang” của Armenia, nơi du khách có thể tham quan các vườn nho, thưởng thức rượu truyền thống và khám phá các địa danh tôn giáo, văn hóa cùng nhiều cung đường trekking. Thị trấn Jermuk lại nổi tiếng là khu nghỉ dưỡng chữa bệnh hàng đầu, với nguồn nước khoáng và hệ thống suối nước nóng tự nhiên, thu hút đông đảo khách đến điều trị và thư giãn.

Các lễ hội văn hóa và ẩm thực ngày càng trở thành điểm nhấn đặc sắc của du lịch Armenia, với nhiều sự kiện tôn vinh bản sắc dân tộc và niềm tự hào quốc gia, như Lễ hội Rượu vang, Lễ hội Thịt nướng (Barbecue Festival) và các lễ hội ẩm thực truyền thống khác.

Ủy ban Du lịch Quốc gia của Armenia được thành lập vào năm 2016 với tư cách là cơ quan

hoạch định chính sách du lịch chủ chốt của Armenia. Ủy ban đã thông qua chiến lược xúc tiến du lịch, làm nổi bật các lĩnh vực du lịch khác nhau ở Armenia bao gồm du lịch giải trí, nông thôn, tâm linh và văn hóa.

Trong 5 năm qua, Armenia đã đạt được sự tăng trưởng đáng kể trong ngành du lịch nhờ chính sách định hướng của chính phủ kết hợp với sáng kiến từ khu vực tư nhân. Năm 2015, chính phủ đã sáp nhập một số cơ quan để thành lập Quỹ Phát triển Armenia, phụ trách các chương trình về xuất khẩu, đầu tư và du lịch. Đến năm 2017, Quỹ Phát triển Du lịch Armenia được thành lập, đảm nhiệm vai trò thực thi các chương trình du lịch của Chính phủ.

Năm 2018, Armenia trở thành quốc gia được tôn vinh trong Chương trình Lễ hội Dân gian Smithsonian (Smithsonian Folklife Festival) – một sự kiện mang tính bước ngoặt, giới thiệu nét văn hóa đặc sắc của Armenia ra thế giới, từ kiến trúc, thủ công, ẩm thực đến truyền thống di cư và bản sắc cộng đồng. Gần 800.000 du khách đã tham dự lễ hội này, góp phần nâng cao đáng kể hình ảnh và sức hút du lịch Armenia trên trường quốc tế.

Dự án “Hồi sinh Tatev” (Tatev Revival Project) được triển khai theo mô hình đối tác công – tư (PPP) giữa Chính phủ Armenia và Quỹ Ruben Vardanian & Veronika Zonabend (RVVZ), là một trong những dự án du lịch biểu tượng của quốc gia. Dự án này bao gồm khôi phục và bảo tồn quần thể tu viện Tatev ngàn năm tuổi, đồng thời xây dựng cơ sở hạ tầng phục vụ cộng đồng địa phương và phát triển du lịch bền vững.

Một điểm nhấn nổi bật của dự án là tuyến cáp treo đảo chiều dài nhất thế giới – “Wings of Tatev” – giúp kết nối du khách đến khu tu viện và tạo biểu tượng cho ngành du lịch Armenia hiện đại.

b) Cơ hội

Armenia vẫn có một số vùng có tiềm năng du lịch chất lượng cao nhưng thiếu cơ sở lưu trú, nhà hàng và dịch vụ hiện đại đạt chuẩn quốc tế. Nhiều khu vực đẹp như tranh vẽ vẫn chưa được khai thác đúng mức, đặc biệt là miền nam Syunik – nơi nổi tiếng với tu viện

Tatev và vùng Vayots Dzor, nằm ngay phía nam Yerevan. Ở phía bắc, các khu vực như Gyumri và Dilijan cũng được xác định là trọng điểm ưu tiên đầu tư do giá trị lịch sử, văn hóa và tiềm năng du lịch tự nhiên cao.

Chính phủ Armenia đã phát triển các kế hoạch đầu tư tổng thể (investment master plans) dọc theo các hành lang du lịch chiến lược, với mục tiêu thu hút vốn đầu tư và cải thiện hạ tầng phục vụ du lịch bền vững. Một ví dụ tiêu biểu là Dự án “Hồi sinh Tatev” – một quan hệ đối tác công – tư (PPP) quy mô lớn, đã khôi phục và bảo tồn quần thể tu viện Tatev hơn 1.000 năm tuổi. Tuyến cáp treo đảo chiều dài nhất thế giới – “Wings of Tatev” – bắc qua sông Vorotan đã trở thành biểu tượng du lịch của khu vực và góp phần thúc đẩy mạnh mẽ lượng khách đến Syunik.

Tuy nhiên, chất lượng và số lượng cơ sở lưu trú hiện đại, đặc biệt là khách sạn và nhà nghỉ đạt tiêu chuẩn quốc tế, vẫn còn thiếu, khiến khả năng tiếp nhận du khách quốc tế bị hạn chế. Các đối tác quốc tế, bao gồm Ngân hàng Thế giới (World Bank) và Chương trình Phát triển Liên Hợp Quốc (UNDP), đã khuyến nghị chính phủ cần tập trung phát triển hệ thống khách sạn, nhà nghỉ và dịch vụ đạt chuẩn để thu hút nhiều hơn du khách nước ngoài.

Ngân hàng Thế giới gần đây đã khởi động Dự án “Phát triển Cơ sở hạ tầng và Kinh tế Địa phương” trị giá 55 triệu USD, nhằm tăng cường đóng góp của ngành du lịch vào phát triển kinh tế địa phương tại các vùng được chọn. Dự án áp dụng cách tiếp cận tích hợp (integrated approach), bao gồm đầu tư cơ sở hạ tầng, tái sinh đô thị, phục hồi di sản văn hóa, phát triển kỹ năng lao động, phát triển sản phẩm du lịch và thu hút đầu tư tư nhân.

Dự án này hướng đến xây dựng các “hành lang du lịch” (tourism corridors) kết nối nhiều địa điểm trong các vùng được chọn, trong đó hành lang phía Nam (Garni–Geghard – Khor Virap – Areni – Jermuk – Sisian – Tatev – Goris – Meghri) đi qua 4 tỉnh Kotayk, Ararat, Vayots Dzor và Syunik, kết hợp giữa di sản văn hóa, cảnh quan thiên nhiên, nông nghiệp truyền thống, các trang trại, núi Ararat hùng vĩ, nghề dệt thảm, du lịch rượu vang và ẩm thực địa phương. Hai di sản thế giới ở Hành lang phía Bắc – Haghpat và Sanahin – cũng

nằm trong danh mục được phục hồi và phát triển theo chương trình này.

Ngoài Ngân hàng Thế giới và UNDP, nhiều tổ chức quốc tế khác đang tiến hành các nghiên cứu thị trường, phân tích đầu tư và phát triển kỹ năng cho lực lượng lao động địa phương, nhằm xác định những khu vực có tiềm năng hình thành “cụm du lịch” (tourism clusters) và hành lang phát triển bền vững.

Cơ hội đầu tư và mở rộng thương mại trong lĩnh vực dịch vụ du lịch tiếp tục gia tăng, khi số lượng khách du lịch quốc tế đến Armenia tăng đều mỗi năm. Các thương hiệu nhà hàng nổi tiếng của Mỹ và châu Âu đang được ưa chuộng, và thị trường dịch vụ ăn uống cao cấp đang cho thấy dấu hiệu phát triển tích cực.

Các nhà hàng giá cao phục vụ ẩm thực nước ngoài cũng đang tìm kiếm thành công tại các thị trường ngách. Việc kinh doanh nhà hàng và dịch vụ ăn uống chất lượng quốc tế là một cơ hội đầu tư và hợp tác hấp dẫn cho các công ty nước ngoài.

Hiện nay, nhiều chuỗi khách sạn lớn đã có mặt hoặc mở rộng hoạt động tại Armenia, bao gồm Marriott, Hyatt, Radisson, Hilton và Best Western. Sự xuất hiện của các tập đoàn quốc tế này đã góp phần nâng cao tiêu chuẩn dịch vụ lưu trú và khẳng định Armenia như một điểm đến đáng tin cậy trên bản đồ du lịch toàn cầu.

Các hình thức nhượng quyền thương mại (franchising) từ các chuỗi cửa hàng nổi tiếng nước ngoài cũng được dự báo sẽ thu hút mạnh mẽ sự quan tâm của cả nhà đầu tư trong nước lẫn khách du lịch quốc tế, đặc biệt tại Yerevan và các khu vực du lịch trọng điểm như Dilijan, Jermuk và Syunik.

c) Nguồn thông tin tham khảo dành cho doanh nghiệp

Các cơ quan và tổ chức nhà nước của Armenia

- Bộ Kinh tế Cộng hòa Armenia (Ministry of Economy of the Republic of Armenia) – cơ quan chịu trách nhiệm hoạch định chính sách và điều phối chiến lược phát triển kinh tế, trong đó có lĩnh vực du lịch quốc gia.

- Ủy ban Du lịch Quốc gia Armenia (Tourism Committee of Armenia) – trực thuộc Bộ Kinh tế, phụ trách quảng bá hình ảnh du lịch Armenia trên thị trường quốc tế và triển khai các chương trình phát triển du lịch bền vững.
- Ủy ban Thống kê Cộng hòa Armenia (Statistical Committee of the Republic of Armenia) – cơ quan công bố dữ liệu chính thức về du lịch, kinh tế và đầu tư của Armenia.

Các tổ chức phát triển và đầu tư

- Quỹ Lợi ích Quốc gia Armenia (Armenian National Interests Fund – ANIF) – cơ quan đầu tư chiến lược của Chính phủ Armenia, phụ trách thu hút vốn đầu tư nước ngoài vào các dự án trọng điểm, bao gồm cơ sở hạ tầng và du lịch.
- Enterprise Armenia (Cơ quan Xúc tiến Đầu tư và Xuất khẩu quốc gia) – được thành lập trên cơ sở sáp nhập Quỹ Phát triển Armenia (Development Foundation of Armenia) và các đơn vị tiền thân, chịu trách nhiệm hỗ trợ doanh nghiệp, đầu tư và xúc tiến du lịch.
- Invest in Armenia – nền tảng chính thức cung cấp thông tin và cơ hội đầu tư tại Armenia, bao gồm các lĩnh vực du lịch, công nghiệp, nông nghiệp và công nghệ.

Các tổ chức quốc tế và đối tác phát triển

- Ngân hàng Thế giới (World Bank) – đặc biệt thông qua Dự án Phát triển Kinh tế Địa phương và Hạ tầng (Local Economy and Infrastructure Development Project) trị giá 55 triệu USD, nhằm thúc đẩy du lịch bền vững tại các hành lang chiến lược.
- Hội đồng Du lịch và Lữ hành Thế giới (World Travel & Tourism Council – WTTC) – cung cấp các báo cáo thường niên về đóng góp của ngành du lịch đối với GDP và việc làm tại Armenia.
- Chương trình Phát triển Liên Hợp Quốc (UNDP Armenia) – hỗ trợ phát triển kỹ năng, quản trị du lịch bền vững và bảo tồn di sản văn hóa.

Các tổ chức và hiệp hội doanh nghiệp

- Spyur Information System – hệ thống dữ liệu doanh nghiệp toàn quốc của Armenia, cung

cấp thông tin liên lạc, lĩnh vực hoạt động và cơ hội hợp tác với các doanh nghiệp Armenia.

- Armenian Directory – cơ sở dữ liệu thương mại nội địa, hỗ trợ tra cứu thông tin doanh nghiệp, dịch vụ và điểm đến du lịch tại Armenia.

5. Năng lượng

a) Tổng quan

Ngành năng lượng của Armenia đã chuyển mình từ tình trạng khủng hoảng nghiêm trọng trong những năm 1990 sang ổn định tương đối hiện nay. Sự kết hợp giữa chính sách, pháp lý, cải cách thể chế và quản trị đã mang lại những kết quả tích cực. Việc nâng cao hiệu quả vận hành, giảm tổn thất kỹ thuật và phi kỹ thuật trên đường truyền, cùng với tỷ lệ thu tiền điện gần như đạt 100%, đã giúp hình thành các nhà cung cấp dịch vụ năng lượng có tính thương mại bền vững. Tuy nhiên, vấn đề về nguồn cung năng lượng, tự do hóa thị trường điện và quản lý hành chính vẫn còn tồn tại.

Armenia có nguồn tài nguyên năng lượng hạn chế và chỉ có thể đáp ứng một phần nhỏ nhu cầu năng lượng trong nước. Quốc gia này không có trữ lượng dầu mỏ hay khí đốt tự nhiên, nên phụ thuộc lớn vào nguồn năng lượng nhập khẩu. Armenia nhập dầu và sản phẩm dầu mỏ từ Nga, Georgia, Iran và châu Âu; khí đốt tự nhiên chủ yếu nhập từ Nga qua Georgia, cùng với một lượng nhỏ từ Iran thông qua thỏa thuận trao đổi điện - khí (electricity-for-gas swap). Nhiên liệu hạt nhân được nhập khẩu từ Nga. Hiệu suất sử dụng năng lượng của Armenia còn thấp so với các quốc gia phát triển, do đó chính phủ đã ban hành nhiều đạo luật nhằm phát triển năng lượng trong nước, đặc biệt là năng lượng tái tạo và thúc đẩy sử dụng năng lượng hiệu quả.

b) Khung pháp lý và cải cách

- Luật Năng lượng (Law on Energy) quy định các mối quan hệ giữa các tổ chức pháp nhân trong lĩnh vực năng lượng, đồng thời đặt nền tảng pháp lý cho sản xuất và cung cấp điện, nhiệt và khí đốt cho người tiêu dùng.

- Luật Hiệu quả năng lượng và Năng lượng tái tạo (Law on Energy Efficiency and Renewable Energy) đề ra các cơ chế cải thiện hiệu suất năng lượng và phát triển các nguồn năng lượng tái tạo mới. Luật yêu cầu toàn bộ điện năng tái tạo sản xuất trong nước phải được công ty phân phối điện mua lại.

- Ủy ban Điều tiết Dịch vụ Công (PSRC) – cơ quan quản lý lĩnh vực năng lượng – đã thiết lập mức giá ưu đãi cho các nhà máy thủy điện nhỏ, điện gió và điện mặt trời mới, đồng thời đảm bảo rằng biểu giá điện áp dụng ổn định trong ít nhất 15 năm kể từ ngày cấp giấy phép hoạt động.

Năm 2017, Chính phủ sửa đổi Luật Năng lượng nhằm tăng cường tự do hóa thị trường, và hiện toàn bộ cải cách đã được thực thi. Nguồn cung năng lượng được đảm bảo thông qua các hợp đồng mua điện (PPA) hiện hành. Các nhà phát điện chỉ phải trả phí phân phối cho hệ thống điện, trong khi người tiêu dùng được phép mua điện từ các nhà cung cấp khác. Đặc biệt, người tiêu dùng lớn (wholesale consumers) có thể mua điện từ ngoài lãnh thổ Armenia. Các cải cách này chính thức có hiệu lực từ ngày 1/2/2022, phá vỡ thế độc quyền phân phối của Công ty Điện lực Armenia (ENA).

c) Cơ quan quản lý năng lượng chính

- Bộ Quản lý Lãnh thổ và Cơ sở Hạ tầng (MTAI) – hoạch định chính sách năng lượng tổng thể.

- Bộ Môi trường (Ministry of Environment).

- Ủy ban Điều tiết Dịch vụ Công (PSRC).

- Ủy ban An toàn Hạt nhân (ANRA).

- Ủy ban Thống kê Armenia (ArmStat) – cơ quan cung cấp dữ liệu và thống kê năng lượng.

d) Chiến lược và hợp tác quốc tế

Tháng 1/2021, Chính phủ thông qua Chương trình Phát triển Ngành Năng lượng 20 năm, hướng đến xây dựng một hệ thống minh bạch, đa dạng và hiệu quả, phục vụ phát triển bền

vững. Chương trình này xác định các dự án điện mới, hệ thống truyền tải và các vấn đề thể chế liên quan đến tự do hóa thị trường.

Armenia đã đạt tiến bộ đáng kể trong hội nhập thị trường khu vực. Quốc gia này đã ký Hiệp định Đối tác Toàn diện và Tăng cường (CEPA) với Liên minh châu Âu (EU), có hiệu lực từ tháng 3/2021, trong đó đặt lộ trình hài hòa pháp luật năng lượng với tiêu chuẩn EU đến năm 2029. Đồng thời, Armenia là thành viên Liên minh Kinh tế Á-Âu (EAEU), hướng tới xây dựng thị trường chung về khí đốt và điện vào năm 2025.

đ) Nguồn phát điện và cơ sở hạ tầng

Armenia hiện có năng lực phát điện đủ để đáp ứng nhu cầu trong nước, nhưng nhu cầu điện dự kiến tăng khoảng 3% mỗi năm.

- Điện hạt nhân (ANPP), thủy điện, và nhiệt điện là ba nguồn phát chính.

- Điện mặt trời hiện chỉ chiếm dưới 2% tổng sản lượng điện.

Hệ thống điện Armenia hoạt động ở 220V AC, tần số 50 Hz, đồng bộ với Iran và có liên kết theo mùa với Georgia. Các dự án liên kết cao áp một chiều (HVDC) giữa Armenia – Georgia và Armenia – Iran đang được triển khai nhằm hình thành “Hành lang Bắc-Nam”, cho phép mở rộng thương mại điện với Nga và các nước khác.

Nhà máy điện hạt nhân Armenia (ANPP) có công suất 385 MW, cung cấp khoảng 40% điện năng quốc gia. Dưới sức ép quốc tế về an toàn hạt nhân, chính phủ đã thông qua kế hoạch gia hạn hoạt động đến năm 2036 (từ hạn cũ 2026), theo khuyến nghị của chuyên gia quốc tế. Đồng thời, Armenia dự kiến xây dựng nhà máy hạt nhân mới vào năm 2036, với nhóm công tác liên ngành đã được thành lập để xem xét phương án sử dụng lò phản ứng mô-đun nhỏ (SMR).

Thủy điện cung cấp khoảng 20% sản lượng điện, phụ thuộc vào mùa mưa và lượng nước hàng năm, trong khi nhiệt điện chiếm phần lớn phần còn lại.

Từ 2006 đến 2022, Công ty Điện lực Armenia (ENA) là nhà phân phối độc quyền, hiện

vẫn phục vụ 985.000 khách hàng và là nhà tuyển dụng lớn nhất quốc gia. Tập đoàn Tashir Group – chủ sở hữu của ENA – đã công bố kế hoạch đầu tư 150 triệu USD vào hai nhà máy nhiệt điện mới trước năm 2025, sau cam kết 600 triệu USD năm 2021 cho toàn ngành năng lượng.

Công ty Lưới điện Cao thế (High Voltage Electric Networks) – do Nhà nước sở hữu – quản lý tài sản truyền tải điện quốc gia, vận hành, bảo trì và thực hiện các chương trình đầu tư. Công ty Vận hành Hệ thống Điện (Electro Power System Operator CJSC) phụ trách hoạt động chiến lược của hệ thống điện. Ủy ban PSRC quy định cách thức thiết lập và điều chỉnh giá điện, trong khi Trung tâm Thanh toán (Settlement Center) đảm nhiệm thanh toán thương mại, quản lý nhập – xuất khẩu điện, và giám sát đo lường, hóa đơn cho thị trường bán buôn. Trung tâm này được PSRC cấp phép hoạt động như Nhà điều hành thị trường điện tự do (Market Operator).

Cuối cùng, Quỹ Năng lượng Tái tạo và Hiệu quả Năng lượng Armenia là tổ chức nhà nước có nhiệm vụ tạo môi trường thuận lợi cho đầu tư vào năng lượng tái tạo, bao gồm điện mặt trời, gió và địa nhiệt, nhằm thu hút vốn và đẩy mạnh chuyển đổi xanh tại Armenia.

e) Các phân ngành hàng đầu

Armenia có thể thu được lợi ích kinh tế đáng kể nếu cải thiện hiệu quả năng lượng. Hệ thống điện của Armenia được đánh giá có tiềm năng lớn cho phát triển năng lượng bền vững, nhờ sự hiện diện của các nguồn năng lượng tái tạo như thủy điện, năng lượng mặt trời, gió và địa nhiệt.

Thủy điện (Hydropower)

Tổng công suất lắp đặt của toàn bộ hệ thống thủy điện Armenia đạt 1.293 MW. Thủy điện có thể đóng góp nhiều hơn nữa vào nhu cầu điện năng của quốc gia, nếu các nhà sản xuất có thể khắc phục những hạn chế tại các nhà máy thủy điện nhỏ — vốn thiếu công nghệ điều khiển hiện đại, phụ thuộc vào thiết bị và vật liệu kém ổn định, thiết kế kỹ thuật chưa đạt chuẩn, và chưa tuân thủ đầy đủ các yêu cầu môi trường hiện đại.

Năng lượng mặt trời (Solar Energy)

Armenia có tiềm năng năng lượng mặt trời rất đáng kể. Lượng bức xạ mặt trời trung bình hàng năm đạt khoảng 1.720 kWh/m², cao hơn nhiều so với mức trung bình của châu Âu (1.000 kWh/m²). Trong những năm gần đây, chính phủ ưu tiên phát triển các nhà máy điện mặt trời hơn các nguồn năng lượng tái tạo khác. Các dự án điện mặt trời được đấu thầu mới hiện có tổng công suất 210 MW. Chính phủ đặt mục tiêu đạt 100 MW công suất điện mặt trời vào năm 2024 và 1.000 MW vào năm 2030, góp phần quan trọng vào quá trình chuyển đổi năng lượng sạch của Armenia.

Năng lượng gió (Wind Energy)

Theo Bộ Quản lý Lãnh thổ và Cơ sở Hạ tầng (MTAI) – cơ quan phụ trách ngành năng lượng, tiềm năng năng lượng gió của Armenia ước tính khoảng 450 MW. Các vùng đèo núi có tiềm năng gió cao bao gồm:

- Karakhach, Pushkin và Jajur (thuộc dãy Bazum),
- Sevan (thuộc dãy Areguni),
- Sisian (thuộc dãy Zangezur).

Chính phủ trong những năm gần đây đã ký các Biên bản ghi nhớ (MoU) với các nhà phát triển dự án điện gió và ban hành quyết định hỗ trợ doanh nghiệp trong việc phát triển các dự án điện gió công suất lên đến 150 MW.

Năng lượng địa nhiệt (Geothermal Energy)

Chính phủ Armenia cũng đang tích cực phát triển nguồn năng lượng địa nhiệt. Các nghiên cứu gần đây cho thấy quốc gia này có tiềm năng khoảng 150 MW. Các khu vực có tiềm năng địa nhiệt tập trung ở phía nam Armenia, bao gồm:

- Karkar,
- Sisian,

- Jermaghbyur.

Mỗi địa điểm có công suất ước tính khoảng 30 MW, tuy nhiên cần tiến hành thêm các nghiên cứu khả thi để đánh giá tính hiệu quả về kỹ thuật và kinh tế của các dự án.

Sinh khối (Biomass)

Hiện nay, sinh khối chưa được sử dụng rộng rãi như một nguồn phát điện tại Armenia. Tuy nhiên, các tổ chức tài trợ quốc tế đang hợp tác với chính phủ để nâng cấp hệ thống bãi chôn lấp rác thải trong những năm tới, điều này có thể trì hoãn việc tận dụng khí gas từ bãi rác để phát điện trong ngắn hạn.

Tổng thể, với nguồn năng lượng tái tạo phong phú và định hướng chính sách rõ ràng, Armenia đang mở ra tiềm năng lớn cho phát triển năng lượng xanh, vừa thúc đẩy tăng trưởng kinh tế, vừa góp phần bảo vệ môi trường.

6. Khai thác và khoáng sản

a) Tổng quan

Armenia có lịch sử lâu đời về khai thác mỏ, bắt đầu với việc khai thác đồng tại mỏ Alaverdi từ những năm 1770, mỏ vàng Kapan vào những năm 1840 và mỏ đồng-molybden tại Kajaran vào những năm 1950. Sau khi Armenia giành được độc lập, sự phát triển tiếp tục của ngành khoáng sản bị cản trở bởi nhiều yếu tố, bao gồm vị trí địa lý và điều kiện vận chuyển hàng hóa ra thị trường quốc tế khó khăn. Ngành công nghiệp này cũng bị tụt hậu về mặt công nghệ. Cùng với đó là khung pháp lý và quy định chưa phù hợp với thông lệ quốc tế, làm dấy lên nhiều lo ngại về tác động tiêu cực đến môi trường, tính bền vững, tham nhũng, quyền sử dụng đất, và các căng thẳng kinh tế - xã hội. Công cuộc cải cách bắt đầu thực sự từ đầu những năm 2000, với việc sửa đổi khung pháp lý, tự do hóa các cơ chế hợp đồng, và tư nhân hóa các công ty khai khoáng lớn.

Các vấn đề về khai thác và khoáng sản do Bộ Quản lý Lãnh thổ và Cơ sở hạ tầng quản lý, bộ này được thành lập vào năm 2019 thông qua việc sáp nhập Bộ Cơ sở hạ tầng năng lượng

và Tài nguyên thiên nhiên với Bộ Quản lý lãnh thổ và Phát triển.

Ngành khai khoáng và khoáng sản của Armenia được điều chỉnh bởi các văn bản pháp lý cốt lõi, bao gồm: Bộ luật Khai thác Mỏ, Bộ luật Đất đai, Bộ luật Dân sự, Bộ luật Nước, Bộ luật Hành chính, Luật về Chất thải, Luật Giám sát Môi trường, Luật Phí sử dụng tài nguyên thiên nhiên và môi trường, cùng Luật Đánh giá Tác động Môi trường và Thẩm định Môi trường.

Các tổ chức tài trợ quốc tế đã hỗ trợ Armenia trong việc hoàn thiện luật pháp về khai khoáng phù hợp với thông lệ quốc tế. Chính phủ Armenia xác định phát triển ngành khai khoáng là một ưu tiên chiến lược. Ngân hàng Thế giới đã có một báo cáo đánh giá tính bền vững của ngành khoáng sản chiến lược, hoàn thành vào năm 2016, tập trung vào các thách thức và cơ hội chính của ngành, nhấn mạnh việc xây dựng môi trường pháp lý vừa thúc đẩy phát triển bền vững, vừa thu hút đầu tư.

Vào tháng 5 năm 2023, Chính phủ Armenia đã thông qua Chiến lược hiện đại hóa ngành khai khoáng trong nước đến năm 2035. Các mục tiêu chính bao gồm:

- Xây dựng cơ sở dữ liệu địa chất thống nhất;
- Nâng cao hiệu quả ra quyết định trong lĩnh vực sử dụng tài nguyên dưới lòng đất và bảo vệ thiên nhiên;
- Đảm bảo tuân thủ các tiêu chuẩn quốc tế về môi trường và sức khỏe;
- Phân phối doanh thu công bằng.

Chính phủ cũng đã thông qua các sửa đổi luật nhằm tăng cường kiểm soát tiêu chuẩn môi trường, cấp phép và kỹ thuật xây dựng. Năm 2022, Armenia đã thông qua sửa đổi Bộ luật Thuế và Luật về Nghĩa vụ Nhà nước, nhằm cải cách hệ thống thuế tài nguyên đối với doanh nghiệp khai khoáng, chuyển sang cơ chế thuế lũy tiến hai bậc, thay thế mô hình thuế dựa trên giá và thuế xuất khẩu linh hoạt trước đây.

Năm 2017, Armenia trở thành quốc gia ứng viên của Sáng kiến Minh bạch trong Công

ngành Khai thác (EITI). Đến năm 2020, sau khi Hội đồng EITI đánh giá tích cực, Armenia đã được công nhận về việc triển khai sáng kiến này.

Mặc dù tỷ trọng của ngành khai khoáng trong GDP của Armenia không lớn, nhưng ngành này chiếm ưu thế trong xuất khẩu hàng hóa của quốc gia. Xuất khẩu tài nguyên khai thác, bao gồm các sản phẩm chế biến từ nguyên liệu thô như nhôm lá và kim cương, chiếm hơn một nửa tổng kim ngạch xuất khẩu hàng hóa hằng năm của Armenia. Trong đó, đồng khai thác là mặt hàng xuất khẩu đơn lẻ lớn nhất. Giá trị tài sản khoáng sản bình quân đầu người của Armenia cao hơn nhiều so với các quốc gia nhập khẩu dầu mỏ trong khu vực.

Hoạt động khai khoáng tại Armenia tập trung vào việc khai thác kim loại như sắt, đồng, molybden, chì, kẽm, vàng, bạc, antimon và nhôm. Nước này cũng sở hữu trữ lượng kim loại hiếm quý giá trong các mỏ đa kim vàng, đồng-molybden và đồng pyrit.

Ngoài kim loại, Armenia còn sản xuất nhiều khoáng sản công nghiệp khác như xi măng, đá diatomit, thạch cao, đá vôi và perlite. Quốc gia này cũng có nguồn vật liệu xây dựng tự nhiên như bazan, đá granit, đá vôi, đá cẩm thạch và đá tuff. Ngoài ra, Armenia còn phát triển ngành chế tác kim cương, dựa trên nguyên liệu kim cương nhập khẩu.

b) Các phân ngành hàng đầu

Khai thác và xuất khẩu đồng cùng trữ lượng molybden đi kèm chiếm vị trí thống trị trong bức tranh khai khoáng của Armenia. Doanh nghiệp sản xuất đồng và molybden lớn nhất của quốc gia là Tổ hợp đồng-molybden Zangezur (ZCMC), đơn vị vận hành mỏ lớn tại Kajaran và chiếm khoảng 60% tổng doanh thu hằng năm của ngành khai khoáng. Khu vực Agarak, gần biên giới với Iran, cũng là nơi có hoạt động khai thác đồng. Mỏ Teghut ở phía bắc Armenia từng là một nguồn cung cấp đồng quan trọng khác, nhưng hiện đã ngừng hoạt động từ năm 2022 do các lo ngại về môi trường. Mỏ Teghut thuộc sở hữu của Ngân hàng VTB của Nga, hiện đang bị trừng phạt quốc tế.

Chính phủ Armenia đang xem xét thu hút đầu tư mới để thay thế nhà máy luyện đồng xuống cấp tại thị trấn Alaverdi. Ngành đồng nói chung đã trở thành một trong những lĩnh

vực thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) lớn nhất trong toàn bộ ngành khai khoáng của Armenia.

Năm 2021, công ty Industrial Company, một công ty con thuộc sở hữu hoàn toàn của Geopromining Armenia, đã mua lại 60% cổ phần của ZCMC. Sau đó, công ty này chuyển nhượng 25% cổ phần cho Chính phủ Armenia như một phần của thỏa thuận hợp tác.

Vàng là lĩnh vực khai khoáng quan trọng thứ hai tại Armenia. Năm 2023, Chính phủ Armenia đã ký Biên bản ghi nhớ (MoU) với Lydian Armenia cho phép khôi phục hoạt động tại mỏ vàng Amulsar, một trong những dự án khai khoáng lớn nhất của nước này, đồng thời giúp huy động khoản đầu tư trị giá 250 triệu USD. Theo thỏa thuận, Lydian Armenia nhượng lại 12,5% cổ phần của mình tại mỏ vàng này cho Chính phủ Armenia.

Mỏ Sotk, nằm ở phía đông Armenia, hiện là nhà sản xuất vàng hàng đầu của quốc gia. Tuy nhiên, vào tháng 4 năm 2023, công ty khai thác mỏ này đã phải tạm ngừng hoạt động khai thác lộ thiên do pháo kích qua biên giới từ các vị trí quân sự của Azerbaijan, chỉ duy trì khai thác hầm lò quy mô nhỏ hơn. Mỏ Shahumyan, gần thị trấn Kapan ở miền nam Armenia, là mỏ vàng lớn thứ hai của đất nước.

Ngoài đồng và vàng, các lĩnh vực xuất khẩu có giá trị cao khác bao gồm kim cương và trang sức, đây cũng là những ngành công nghiệp đang phát triển mạnh mẽ tại Armenia.

c) Cơ hội

Armenia có khả năng sẽ tiếp tục phát triển các cơ sở chế biến đồng, vàng và molybden trong thời gian tới. Tuy nhiên, một bộ phận đáng kể trong xã hội Armenia đã bày tỏ quan ngại về các tác động tiêu cực tiềm tàng đến môi trường từ các dự án khai thác khoáng sản, và các hoạt động bảo vệ môi trường của doanh nghiệp đang ngày càng được giám sát chặt chẽ hơn. Nguyên nhân chủ yếu xuất phát từ việc quản lý yếu kém trong quá khứ và việc sử dụng các công nghệ, quy trình lỗi thời.

Đặc biệt, những dự án khai thác gần hồ Sevan hoặc các khu vực nhạy cảm về môi trường thường thu hút sự chú ý và phản đối mạnh mẽ từ công chúng. Tuy nhiên, sự nhận thức

ngày càng cao về tầm quan trọng của ngành khai khoáng đối với nền kinh tế và nguồn thu ngoại tệ của Armenia đã khiến nhiều người ủng hộ hơn cho các dự án mới, đồng thời thúc đẩy chính phủ tăng cường phát triển ngành theo hướng hiệu quả và có trách nhiệm hơn.

Trước các cuộc biểu tình phản đối những dự án bị cho là gây tranh cãi, chính phủ Armenia đã cam kết thực hiện đánh giá tác động môi trường (EIA) đối với tất cả các dự án khai thác hiện tại, với sự tham gia rộng rãi của cộng đồng và các tổ chức xã hội dân sự.

Do sự nhạy cảm ngày càng tăng của dư luận và sự quan tâm của chính phủ đối với tác động môi trường tiêu cực tiềm tàng của hoạt động khai thác, cùng với mong muốn đảm bảo rằng ngành này trở thành động lực cho tăng trưởng kinh tế bền vững, Armenia đang mở ra nhiều cơ hội mới cho các dịch vụ và công nghệ có thể khắc phục hậu quả môi trường lịch sử, thông qua các hoạt động cải tạo, phục hồi và xử lý ô nhiễm tại các mỏ và khu vực lân cận.

d) Nguồn tham khảo

Các cơ quan và tổ chức liên quan tại Armenia

- Bộ Quản lý Lãnh thổ và Cơ sở Hạ tầng (Ministry of Territorial Administration and Infrastructure)
- Bộ Kinh tế (Ministry of Economy)
- Quỹ Lợi ích Quốc gia Armenia – ANIF (Armenian National Interests Fund)
- Tổ chức Xúc tiến Doanh nghiệp Armenia (Enterprise Armenia)
- Ủy ban Thống kê Cộng hòa Armenia (Statistical Committee of the Republic of Armenia)
- Hệ thống Thông tin Spyur (Spyur Information System)

Hợp tác đầu tư giữa Việt Nam và Armenia

Tình hình đầu tư của Armenia tại Việt Nam: Tính đến tháng 3/2025, Armenia có 5 dự án đầu tư còn hiệu lực tại Việt Nam với tổng số vốn đăng ký đạt 22,59 triệu USD. Armenia là nhà đầu tư xếp vị trí thứ 96/153 quốc gia và vùng lãnh thổ đầu tư vào Việt Nam.

Chương 5: Các tiêu chuẩn, quy định và hải quan

Rào cản thương mại

Mặc dù Armenia đã đạt được tiến bộ đáng kể trong việc hội nhập kinh tế quốc tế, các doanh nghiệp trong và ngoài nước vẫn gặp sự thiếu rõ ràng trong các quy định liên quan đến cấp phép nhập khẩu, thủ tục hải quan, dán nhãn và thực thi quyền sở hữu trí tuệ (IPR), đặc biệt là kể từ khi nước này gia nhập Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU) và áp dụng Bộ luật Hải quan của EAEU.

Các công ty nước ngoài, đặc biệt là doanh nghiệp Hoa Kỳ và châu Âu, có thể phải đối mặt với nhiều hàng rào thuế quan và phi thuế quan, bao gồm giá tham chiếu hải quan, các quy định về kiểm định kỹ thuật, tiêu chuẩn hóa, an toàn vệ sinh thực phẩm và kiểm dịch động thực vật. Một vấn đề tiềm ẩn đáng chú ý là hệ thống tiêu chuẩn phức tạp của EAEU, được xây dựng dựa trên cơ chế tiêu chuẩn hóa của Nga, vốn thiếu minh bạch, chông chéo và khó áp dụng nhất quán.

Do đó, các công ty nước ngoài được khuyến nghị tìm kiếm tư vấn pháp lý và kỹ thuật từ các nhà phân phối, đại lý hoặc chuyên gia có kinh nghiệm trong lĩnh vực thương mại EAEU, nhằm đảm bảo tuân thủ đầy đủ các quy định kỹ thuật và pháp lý của khối.

Tác động của việc gia nhập Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU)

Tư cách thành viên EAEU buộc Armenia phải áp dụng các tiêu chuẩn kỹ thuật, vệ sinh, an toàn thực phẩm và kiểm dịch thực vật (SPS) nghiêm ngặt hơn, phù hợp với các quy định của Nga và các nước thành viên khác. Việc này khiến Armenia mất một phần quyền tự chủ trong chính sách thương mại, đồng thời phải điều chỉnh mức thuế và quy định kỹ thuật nhằm bảo vệ một số ngành công nghiệp trong nước.

Theo lộ trình chuyển tiếp từ 2016 – 2022, tất cả hàng hóa sản xuất và lưu thông trong lãnh thổ EAEU đều phải tuân thủ tiêu chuẩn kỹ thuật thống nhất của khối. Chính phủ Armenia khuyến nghị các nhà nhập khẩu và xuất khẩu chủ động áp dụng các quy định của EAEU

càng sớm càng tốt, đồng thời hướng dẫn doanh nghiệp liên hệ với Cơ quan Đánh giá Sự phù hợp của Armenia (Armenian Conformity Assessment Body) hoặc Ủy ban Kinh tế Á – Âu (Eurasian Economic Commission) để được hỗ trợ kỹ thuật cụ thể.

Quan hệ thương mại quốc tế và nghĩa vụ theo WTO

Armenia là thành viên Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO) từ năm 2003 và là bên ký kết của nhiều hiệp định đa phương trong khuôn khổ WTO. Tuy nhiên, nước này vẫn chưa phê chuẩn một số nghị định thư thực thi đầy đủ các hiệp định này, dẫn đến sự khác biệt giữa cam kết và thực tiễn áp dụng.

Các vấn đề trong thủ tục hải quan và quản lý biên mậu

Việc áp dụng không nhất quán các thủ tục và quy định hải quan vẫn là một rào cản lớn đối với thương mại. Armenia đã nỗ lực cải thiện bằng cách thiết lập hệ thống khai báo tự động tại các điểm hải quan, đầu tư thiết bị kiểm tra hiện đại, áp dụng quản lý rủi ro và nâng cấp cơ sở hạ tầng cửa khẩu, giúp rút ngắn thời gian và chi phí thông quan.

Theo Báo cáo Kinh doanh (Doing Business) 2017 của Ngân hàng Thế giới, Armenia xếp thứ 48 trong 190 nền kinh tế về mức độ thuận lợi giao thương qua biên giới. Trung bình, thời gian nhập khẩu là 41 giờ để hoàn tất thủ tục biên giới và 2 giờ cho hồ sơ giấy tờ, với chi phí khoảng 100 USD cho mỗi lô hàng.

Tuy nhiên, doanh nghiệp vẫn phản ánh tình trạng pháp luật thiếu minh bạch, thủ tục phức tạp, và việc thực thi không đồng nhất giữa các cơ quan quản lý, dẫn đến chi phí giao dịch không chính thức (facilitation payments). Kể từ khi Chính phủ mới lên nắm quyền năm 2018, tình trạng tham nhũng đã được cải thiện đáng kể, song năng lực chuyên môn và tính minh bạch của đội ngũ hải quan vẫn cần được củng cố.

Các thủ tục hành chính phức tạp đối với xuất khẩu

Mặc dù thủ tục xuất khẩu nhìn chung đơn giản hơn so với nhập khẩu, doanh nghiệp vẫn gặp phải một số yêu cầu không chính thức. Một ví dụ phổ biến là doanh nghiệp phải xin

“giấy phép đặc biệt” từ người đứng đầu cơ quan hải quan, dù không được quy định trong khung pháp lý hiện hành. Việc này làm gia tăng gánh nặng hành chính và giảm tính minh bạch của quy trình xuất khẩu.

Thủ tục chứng nhận xuất xứ hàng hóa

Việc cấp chứng nhận xuất xứ hiện do Phòng Thương mại và Công nghiệp Armenia (ACCI) thực hiện thông qua bộ phận chuyên môn ArmExpertiza LLC. ArmExpertiza có trách nhiệm phân tích mẫu hàng hóa và xác nhận tiêu chuẩn xuất xứ trước khi cấp chứng nhận, tuy nhiên quy trình này được đánh giá là phức tạp, tốn thời gian và chi phí cao. Các doanh nghiệp nhỏ hoặc xuất khẩu với khối lượng thấp thường gặp khó khăn trong việc tuân thủ và dễ bị nản lòng do biểu phí và thủ tục kiểm định phức tạp.

Chính phủ đã từng nỗ lực đơn giản hóa quy trình bằng việc bãi bỏ phí nhà nước vào năm 2002 và chuyển trách nhiệm cấp phép sang một tổ chức bán công nhằm xúc tiến xuất khẩu, tuy nhiên ArmExpertiza sau đó đã tăng mức phí đáng kể, viện dẫn chi phí thuê chuyên gia thẩm định cao hơn.

Đánh giá chung và khuyến nghị

Armenia đang cải thiện môi trường thương mại và hải quan, nhưng vẫn còn nhiều bất cập về tính minh bạch, hiệu lực thực thi và tính nhất quán trong quy trình hành chính. Các doanh nghiệp nước ngoài nên chủ động tìm hiểu khung pháp lý, tiêu chuẩn EAEU và cơ chế thực thi của cơ quan hải quan Armenia. Để giảm rủi ro pháp lý và chi phí tuân thủ, doanh nghiệp được khuyến nghị làm việc với các đơn vị tư vấn địa phương, hãng luật quốc tế hoặc đại lý hải quan có kinh nghiệm về thương mại trong khu vực EAEU.

Website tham khảo thêm thông tin dành cho doanh nghiệp

Bao gồm website liên quan đến các quy định thương mại, hải quan và tiêu chuẩn ở Armenia.

- [Bộ Kinh tế và Đầu tư của Cộng hòa Armenia](#)

- Dịch vụ Hải quan của Cộng hoà Armenia
- Dịch Vụ về An Toàn Thực Phẩm Quốc gia
- Bộ Y Tế
- Luật về cấp phép
- Export.gov
- WBG Open Knowledge Repository

Thuế nhập khẩu

Bao gồm thông tin về loại thuế và thuế suất trung bình mà các công ty nước ngoài cần lưu ý khi xuất khẩu sang thị trường Armenia.

Việc Armenia gia nhập Liên minh Hải quan Á - Âu do Nga dẫn đầu và EAEU vào ngày 02/01/2015 đã dẫn đến việc tăng thuế quan đối với phần lớn hàng nhập khẩu. Armenia được yêu cầu phải làm hài hòa thuế hải quan với thuế của EAEU, với việc miễn giảm thuế tạm thời tới 5 năm, cho khoảng 500 hàng nhập khẩu chính (bao gồm cả thực phẩm). Biểu thuế chung bên ngoài (CET) cho EAEU phần lớn tương ứng với thuế suất của Nga. Ủy ban Kinh tế Á - Âu (EAEC) là một tổ chức đa phương do các nước thành viên EAEU thành lập để quản lý Liên minh. EAEC xử lý hài hòa tất cả các vấn đề như thuế quan, hạn ngạch thuế quan, và cấp giấy phép và chứng nhận giữa các quốc gia thành viên. Tuy nhiên, việc thực hiện cho đến nay không đồng đều và chính phủ của các quốc gia vẫn giữ nguyên một số quyết định.

Thông tin hiện tại về biểu thuế hài hòa của Liên minh Á - Âu có thể được tìm thấy bằng tiếng Nga tại website <http://www.eurasiancommission.org/ru/act/trade/catr/ett/Pages/default.aspx>.

Danh mục đầy đủ hàng hóa mà Armenia đã thương lượng miễn thuế tạm thời và thời gian miễn thuế có trong Phụ lục 4 của Hiệp ước Armenia gia nhập Liên minh kinh tế Á-Âu. Văn

bản của hiệp ước và Phụ lục 4 có thể được tìm thấy bằng tiếng Nga tại website <http://www.eurasiancommission.org/docs/Download.aspx?IsDlg=0&print=1&ID=5731>.

Thuế nhập khẩu đối với hàng hóa được phân loại theo Hệ thống hài hòa mô tả và mã hóa hàng hóa (HS). Hàng hoá địa phương được miễn thuế là 0 hoặc 10% theo giá hàng và được tính vào Chi phí, Bảo hiểm và Giao nhận (C.I.F.).

Mặc dù Bộ luật Hải quan hiện hành vẫn tuân thủ các quy định của WTO, nhưng giá trị thị trường (“giá tham chiếu”) được áp dụng hơn là giá trị giao dịch trong việc xác định giá trị hàng hóa là một thực tế phổ biến, hình thành nên một môi trường không thể đoán trước và đáng sợ cho các nhà đầu tư quốc tế cũng như các công ty trong nước. Đồng thời, các quan chức hải quan phàn nàn rằng các nhà nhập khẩu thường báo cáo thấp về giá trị giao dịch của hàng hóa để tránh thuế quan, thuế giá trị gia tăng (VAT) và thuế tiêu thụ đặc biệt. Để có hóa đơn tính bằng phương pháp giá trị giao dịch, người nhập khẩu phải nộp hóa đơn hợp lệ cho hàng hóa được mua ở nước xuất khẩu cùng với tờ khai hải quan.

Hóa đơn phải bao gồm các thông tin sau:

- Ngày nộp hồ sơ
- Số thứ tự
- Thông tin về người mua và người bán
- Mô tả chi tiết hàng hóa
- Thông tin về phí hoa hồng và môi giới cho việc vận chuyển, bốc dỡ, chuyển tải và bảo hiểm
- Thông tin thanh toán do người mua cung cấp cho người bán

Không có các loại thuế đối với hàng nhập khẩu tạm thời, hoặc hàng nhập khẩu được trả bằng các khoản tín dụng cho chính phủ hoặc theo sự hỗ trợ khác của quốc tế. Armenia không có thuế xuất khẩu. Cơ quan hải quan tính và thu thuế GTGT (20%), thuế đường bộ và các khoản thanh toán về môi trường tại thời điểm nhập cảnh. Tuy nhiên, sau khi gia

nhập EAEU, các sản phẩm nhập khẩu từ các nước thành viên của Liên minh được miễn quy định này và thay cho việc các nhà nhập khẩu có 20 ngày để thực hiện thanh toán VAT. Ngoài ra, có thuế tiêu thụ đặc biệt đối với dầu thô và các sản phẩm phát sinh, rượu và thuốc lá. Để biết thêm thông tin về các khoản thanh toán, hãy xem trang web của Hải quan Armenia.

Thuế tiêu thụ

Thuế suất: 20%

Thuế suất giảm: Một số hàng hóa và dịch vụ nhất định được miễn thuế GTGT trong khi có một số hàng hóa và dịch vụ có mức thuế là 0%. Một số thực phẩm nhất định (như bánh mì), giáo dục, tài liệu giáo dục được miễn thuế GTGT.

Thuế doanh thu thay đổi từ 1,5% đến 20%, thay cho thuế VAT đối với hàng hóa và dịch vụ do SME cung cấp.

Thuế tiêu thụ khác: Thuế tiêu thụ đặc biệt được áp cho nhập khẩu rượu mạnh, bia, rượu vang, thuốc thay thế thuốc lá, dầu thô, khí cacbonat (trừ khí tự nhiên) và dầu động cơ.

Các quy định và chứng từ nhập khẩu

Sau khi gia nhập biểu thuế hài hòa của EAEU (CET), các quy định về mã số hải quan thống nhất đã có hiệu lực tại Armenia. Các quy định của EAEU hiện đang giải quyết vấn đề thương mại trong khu vực hải quan tổng hợp. Mặc dù nỗ lực này hài hòa nhưng thủ tục hải quan vẫn là một trong những vấn đề chính đối với các công ty nước ngoài hoạt động tại thị trường Armenia. Trong khi chức năng chính của hải quan là kiểm soát và thống kê thì Armenia vẫn sử dụng hải quan như nguồn lưu chuyên dòng tiền của ngân sách.

Theo các quy định của EAEU thủ tục thông quan là một luật lệ chung, nên được thực hiện trong thẩm quyền của các bên tham gia tương ứng trong hoạt động kinh tế nước ngoài. Ví dụ, hàng hóa quá cảnh đến Armenia và / hoặc Kazakhstan từ các nhà cung cấp nước ngoài

qua Nga được thông quan tại biên giới bên ngoài của EAEU ở Nga. Đây là thủ tục tương tự cho các hạng mục nhập khẩu vào Armenia và Kazakhstan dành cho các quốc gia khác trong EAEU. Armenia không có biên giới chung với các thành viên EAEU, tất cả hàng hóa phải chuyển qua Georgia, làm tăng thêm sự phức tạp vốn chưa được giải quyết triệt để.

Hải quan yêu cầu người nhập khẩu phải xuất trình tờ khai hải quan với hóa đơn thương mại ghi rõ các chi tiết cụ thể, số lượng và giá trị hàng hoá nhập khẩu. Ngoài ra, để đảm bảo rằng hàng nhập khẩu sẽ được định giá theo phương pháp định giá giao dịch thì hồ sơ phải đáp ứng các quy định được liệt kê trong phần Biểu thuế nhập khẩu của hướng dẫn này. Ủy ban Hải quan Quốc gia đã thực hiện quy trình khai báo trực tuyến (Giao dịch viên trực tiếp hoặc "DTI") nhằm giảm tiếp xúc cá nhân giữa cán bộ hải quan và nhà nhập khẩu.

Armenia duy trì văn phòng thẩm tra của quốc gia về các tiêu chuẩn và các vấn đề đánh giá sự phù hợp thuộc Phòng Cơ sở hạ tầng Chất lượng của Bộ Kinh tế. Văn phòng này chịu trách nhiệm cung cấp tất cả các thông tin liên quan đến các tiêu chuẩn và quy chuẩn kỹ thuật.

Yêu cầu ghi nhãn / ghi nhãn

Theo quy định hiện hành, tất cả sản phẩm thực phẩm nhập khẩu vào Armenia phải có nhãn rõ ràng thể hiện các thông tin cơ bản, bao gồm:

- Tên nhà sản xuất,
- Thành phần và nội dung sản phẩm,
- Khối lượng (hoặc thể tích),
- Ngày sản xuất và hạn sử dụng (“Best Before” hoặc “Use By”),
- Thông tin về nhà nhập khẩu hoặc nhà phân phối trong nước (nếu có).

Armenia đã áp dụng thêm các quy định về ngôn ngữ bắt buộc đối với hàng nhập khẩu, đặc biệt là nhóm hàng thực phẩm. Theo quy định kỹ thuật của Liên minh Kinh tế Á – Âu

(EAEU), mọi sản phẩm thực phẩm lưu hành trong khối hải quan chung phải được ghi nhãn bằng tiếng Nga, đồng thời phải có ngôn ngữ chính thức của quốc gia thành viên nơi hàng hóa được tiêu thụ. Điều này đồng nghĩa rằng các sản phẩm nhập khẩu vào Armenia cần có nhãn bằng cả tiếng Nga và tiếng Armenia.

Doanh nghiệp nhập khẩu hoặc sản xuất thực phẩm nên tham khảo danh sách chi tiết các yêu cầu về ghi nhãn, bao bì và nội dung bắt buộc từ Viện Tiêu chuẩn và Chất lượng Quốc gia Armenia (SARM – Standards and Metrology National Body). Cơ quan này chịu trách nhiệm về các quy chuẩn kỹ thuật, tiêu chuẩn quốc gia (GOST và ISO), quy định về an toàn thực phẩm và quy trình đăng ký mã vạch sản phẩm.

Các doanh nghiệp muốn đăng ký mã vạch (barcode) cho sản phẩm cũng cần nộp hồ sơ tại SARM. Armenia hiện là thành viên của Tổ chức Tiêu chuẩn hóa Quốc tế (ISO) và đang hài hòa hóa hệ thống tiêu chuẩn quốc gia phù hợp với yêu cầu của ISO và tiêu chuẩn kỹ thuật của EAEU, dự kiến hoàn tất trong vài năm tới.

Tạm nhập

Danh mục hàng hóa được phép tạm nhập với miễn trừ hoàn toàn thuế hải quan và các loại thuế liên quan, cùng với điều kiện và thời hạn áp dụng miễn trừ, được quy định theo Bộ luật Hải quan của Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU Customs Code). Các quy định này được áp dụng thống nhất trong toàn khối EAEU, bao gồm Armenia, Nga, Belarus, Kazakhstan và Kyrgyzstan.

Để biết thêm thông tin chi tiết và danh mục hàng hóa cụ thể, doanh nghiệp và cá nhân có thể tham khảo tại trang thông tin chính thức của Liên minh Kinh tế Á – Âu (Eurasian Economic Union – EAEU): <https://eec.eaeunion.org>

Tạm nhập phương tiện giao thông của người nước ngoài

Người nước ngoài tạm thời nhập cảnh vào Armenia được phép mang theo một chiếc xe ô tô và/hoặc rơ-móc (toan moóc) miễn thuế, với điều kiện: Phương tiện này chỉ được sử

dụng cho mục đích cá nhân và phải được tái xuất (đưa ra khỏi Armenia) khi người đó rời khỏi lãnh thổ quốc gia.

Trong trường hợp xe hoặc rơ-moóc không được tái xuất khẩu, chủ sở hữu phải nộp toàn bộ các loại thuế và phí hải quan tương ứng, theo quy định hiện hành của Bộ luật Hải quan Armenia và quy tắc EAEU.

Cấm và hạn chế nhập khẩu

Theo quy định của Chính phủ Cộng hòa Armenia và Bộ luật Hải quan của Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU), một số loại hàng hóa bị cấm nhập khẩu hoặc chỉ được phép nhập trong các trường hợp đặc biệt có giấy phép của cơ quan có thẩm quyền.

Cụ thể, các mặt hàng bị cấm hoặc hạn chế nhập khẩu bao gồm:

- Vũ khí, đạn dược, vật liệu nổ, thiết bị quân sự và các linh kiện dùng để sản xuất hoặc lắp ráp chúng, cũng như đồng phục quân đội;
- Ma túy, chất hướng thần (psychotropic substances) và các thiết bị, dụng cụ chuyên dụng phục vụ cho việc sử dụng các chất này;
- Nội dung khiêu dâm dưới mọi hình thức (ấn phẩm, băng đĩa, tệp kỹ thuật số, v.v.);
- Vật liệu hạt nhân, chất phóng xạ hoặc bất kỳ hàng hóa nào phát ra bức xạ ion hóa, bao gồm các trường hợp vận chuyển quá cảnh (transit) qua lãnh thổ Armenia mà không được cấp phép đặc biệt;
- Một số loại hóa chất độc hại và dược phẩm nhất định, trừ khi được cơ quan có thẩm quyền trong lĩnh vực y tế hoặc an ninh cho phép bằng văn bản.

Tất cả các trường hợp ngoại lệ phải được cấp phép đặc biệt bởi Chính phủ Armenia hoặc cơ quan được ủy quyền (ví dụ: Bộ Y tế, Bộ Kinh tế, hoặc Cơ quan Hải quan Quốc gia).

Quy định hải quan

Bộ luật Hải quan của Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU Customs Code) hiện là văn bản pháp lý điều chỉnh phần lớn chế độ thương mại đối ngoại và các quy định hải quan của Armenia. Bộ luật này được áp dụng thống nhất cho tất cả các quốc gia thành viên của EAEU, bao gồm Armenia, Nga, Belarus, Kazakhstan và Kyrgyzstan, nhằm tạo ra một không gian hải quan chung với các quy tắc, thủ tục và biểu thuế quan đồng nhất.

Để biết thêm thông tin chi tiết, có thể tham khảo tại trang chính thức của Liên minh Kinh tế Á – Âu (Eurasian Economic Union – EAEU): <https://eec.eaeunion.org>

Cam kết quốc tế và cập nhật luật hải quan của Armenia

Là thành viên của Tổ chức Hải quan Thế giới (WCO), Công ước Tạm Nhập (Istanbul Convention) và Công ước Quốc tế về Mô tả và Hệ thống Mã hóa Hải hòa (Harmonized System Convention), Armenia có nghĩa vụ tuân thủ các quy định và thủ tục hải quan được quốc tế chấp nhận.

Năm 2014, Armenia đã tiến hành sửa đổi mã hải quan và luật hải quan quốc gia để hài hòa với Bộ luật Hải quan thống nhất của Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU Customs Code).

Bộ luật mới được Ủy ban Kinh tế Á – Âu (Eurasian Economic Commission) phát triển đã được các quốc gia thành viên phê chuẩn và chính thức có hiệu lực từ ngày 01/01/2018, thay thế các quy định trước đây có hiệu lực từ năm 2015.

Cơ quan thực thi và quản lý hải quan Armenia

Các vấn đề liên quan đến chính sách, quy trình và thực thi hải quan tại Armenia do Cơ quan Dịch vụ Doanh thu Quốc gia (State Revenue Committee – SRC) trực tiếp quản lý.

Cơ quan này là đầu mối thực thi các quy định về thuế, hải quan, thương mại quốc tế và quản lý biên giới, đồng thời giám sát việc tuân thủ Bộ luật Hải quan EAEU trong lãnh thổ Armenia.

Thông tin liên hệ:

Cơ quan Dịch vụ Doanh thu Quốc gia (State Revenue Committee)

Địa chỉ: 3 Movses Khorenatsi Street, Yerevan 0015, Armenia

Điện thoại: +374 (60) 544 444

Email: secretariat@customs.am

Tiêu chuẩn thương mại

1. Tổng quan

Các tiêu chuẩn thương mại của Armenia được xác định dựa trên cam kết quốc tế trong khuôn khổ Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU), Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO) và pháp luật quốc gia hiện hành.

Khung pháp lý trong khuôn khổ EAEU

Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU) đặt ra nguyên tắc ưu tiên áp dụng các tiêu chuẩn quốc tế, ngoại trừ một số trường hợp đặc biệt. Ủy ban Kinh tế Á – Âu (Eurasian Economic Commission – EEC), cơ quan điều hành của EAEU, chịu trách nhiệm:

- Phê duyệt danh mục sản phẩm thuộc phạm vi điều chỉnh của các quy định kỹ thuật EAEU;
- Ban hành quy trình phát triển và thông qua các quy định kỹ thuật;
- Thiết lập thủ tục đăng ký và công nhận các tổ chức chứng nhận và phòng thử nghiệm trong hệ thống đánh giá sự phù hợp của EAEU;
- Cấp giấy chứng nhận hợp chuẩn và tuyên bố hợp quy thống nhất trong toàn khối.

Sau khi Armenia gia nhập EAEU, các yêu cầu về tiêu chuẩn vệ sinh và kiểm dịch thực vật (SPS) trở nên nghiêm ngặt hơn nhằm phù hợp với tiêu chuẩn của Nga và các thành viên khác trong khối. Các doanh nghiệp Armenia được hưởng thời gian chuyển tiếp hai năm (từ 01/01/2016 đến 2022 đối với một số nhóm sản phẩm) để tuân thủ quy định kỹ thuật mới. Một số sản phẩm đặc thù như đồ nội thất hoặc phương tiện cơ giới có bánh được gia hạn đến năm 2019 hoặc 2022. Chính phủ Armenia khuyến nghị các doanh nghiệp nhập khẩu

và xuất khẩu chủ động áp dụng các quy định kỹ thuật EAEU càng sớm càng tốt. Sau khi kết thúc thời kỳ chuyên tiếp, tất cả hàng hóa sản xuất, nhập khẩu và lưu thông trong lãnh thổ EAEU phải đáp ứng đầy đủ các yêu cầu kỹ thuật thống nhất.

Các dự thảo quy định kỹ thuật của EAEU được công bố bằng tiếng Nga trên trang web của EEC trong ít nhất 60 ngày, sau đó được thông báo đến WTO. Các tổ chức hoặc cá nhân tại Armenia hoặc nước ngoài có thể gửi ý kiến phản hồi (bằng tiếng Nga) đến địa chỉ liên hệ trên trang web. Khi có hiệu lực, quy định kỹ thuật của EAEU sẽ có giá trị cao hơn các quy định tương ứng của Armenia đối với cùng loại sản phẩm.

Cơ cấu tổ chức tiêu chuẩn hóa quốc gia

Tại cấp quốc gia, các vấn đề liên quan đến tiêu chuẩn, quy định kỹ thuật và đánh giá sự phù hợp do các cơ quan thuộc Bộ Kinh tế Armenia quản lý.

Viện Tiêu chuẩn và Đo lường Quốc gia (SARM – National Body for Standards and Metrology) là tổ chức tiêu chuẩn hóa trung ương của Armenia, hoạt động dưới sự quản lý của Bộ Kinh tế. Chức năng chính của SARM bao gồm:

- Nghiên cứu, phát triển và công bố các tiêu chuẩn quốc gia (HST), liên quốc gia (GOST), khu vực (EN) và quốc tế (ISO);
- Duy trì danh mục tiêu chuẩn của Cộng hòa Armenia;
- Thực hiện chứng nhận chất lượng và an toàn sản phẩm, đặc biệt bắt buộc đối với thực phẩm, thuốc lá, đồ uống có cồn và sản phẩm dầu mỏ;
- Hợp tác với các tổ chức tiêu chuẩn hóa quốc tế và khu vực để hài hòa hóa hệ thống tiêu chuẩn quốc gia với các chuẩn mực ISO.

Ngoài SARM, các cơ quan liên quan khác bao gồm:

- Cơ quan Kiểm định Quốc gia (National Accreditation Body) – chịu trách nhiệm cấp phép và giám sát các tổ chức đánh giá sự phù hợp;
- Cơ quan Giám sát Thị trường (Market Surveillance Inspection Body) – đảm bảo thực thi

quy định kỹ thuật và kiểm tra hàng hóa lưu thông trên thị trường.

Hợp tác quốc tế về tiêu chuẩn hóa

Armenia hiện có các thỏa thuận hợp tác trong lĩnh vực tiêu chuẩn hóa, đo lường và chứng nhận với nhiều quốc gia, bao gồm Gruzia, Belarus, Turkmenistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Ukraina, Nga, Trung Quốc, Ấn Độ, Slovakia và Iran. Các hợp tác này nhằm trao đổi thông tin kỹ thuật, công nhận lẫn nhau về chứng nhận chất lượng và thúc đẩy thương mại song phương an toàn, minh bạch.

Các quy định kỹ thuật Xuất bản

SARM công bố các quy định kỹ thuật mới bằng tiếng Armenia, tiếng Nga và tiếng Anh.

Thông tin liên lạc

Phòng hạ tầng chất lượng

Bộ Kinh tế nước Cộng hòa Armenia

Địa chỉ: M. Mkrtchyan 5

Yerevan, 375010

Điện thoại: (374 -10) 56 69 25

Fax: (374-10) 52 65 77

Email: sarm@sarm.am

2. Tiêu chuẩn

Cơ quan tiêu chuẩn hóa quốc gia

Viện Tiêu chuẩn và Đo lường Quốc gia (SARM – National Body for Standards and Metrology) là tổ chức tiêu chuẩn hóa trung ương trực thuộc Bộ Kinh tế Armenia, chịu trách nhiệm chính về nghiên cứu, phát triển, ban hành và giám sát các tiêu chuẩn kỹ thuật quốc

gia. SARM duy trì Quỹ tiêu chuẩn quốc gia, bao gồm các bộ tiêu chuẩn quốc tế (ISO), liên quốc gia (GOST), khu vực (EN), quốc gia (HST) và các tiêu chuẩn nhà nước khác. Ngoài ra, SARM còn điều phối hoạt động của sáu ủy ban kỹ thuật tiêu chuẩn hóa.

Từ năm 1997, SARM là thành viên chính thức của Tổ chức Tiêu chuẩn hóa Quốc tế (ISO), tham gia vào 13 ủy ban kỹ thuật và 17 tiểu ban kỹ thuật ISO. Kể từ năm 2007, SARM trở thành đối tác tiêu chuẩn hóa (Partner Standardization Body – PSB) của Ủy ban Tiêu chuẩn hóa Châu Âu (CEN) và từ năm 2008 là thành viên liên kết, tham gia tích cực vào các hoạt động tiêu chuẩn kỹ thuật của nhiều ủy ban CEN.

Armenia cũng có các thỏa thuận hợp tác song phương trong lĩnh vực tiêu chuẩn hóa, đo lường và chứng nhận chất lượng với Gruzia, Belarus, Turkmenistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Ukraina, Nga, Trung Quốc, Ấn Độ, Slovakia và Iran, nhằm tăng cường công nhận lẫn nhau (mutual recognition) về tiêu chuẩn và thúc đẩy thương mại khu vực.

2. Hệ thống chứng nhận và đánh giá sự phù hợp

Giấy chứng nhận chất lượng hoặc an toàn do SARM cấp hoặc công nhận là bắt buộc đối với hầu hết các sản phẩm thực phẩm và phi thực phẩm, sản phẩm thuốc lá, đồ uống có cồn, sản phẩm dầu mỡ, cũng như các hệ thống quản lý chất lượng (ISO 9001) và hệ thống quản lý môi trường (ISO 14001).

SARM đồng thời là cơ quan chứng nhận được công nhận chính thức cho các sản phẩm, dịch vụ và hệ thống quản lý chất lượng trong hệ thống chứng nhận của Liên bang Nga. Các chứng nhận từ phòng thí nghiệm nước ngoài chỉ được chấp nhận nếu được công nhận hoặc xác thực bởi SARM.

Quy trình đánh giá sự phù hợp và đăng ký tiêu chuẩn được công bố bằng tiếng Armenia tại trang web chính thức: <http://www.sarm.am/en>

Tác động của Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU)

Sau khi Armenia gia nhập Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU), hệ thống chứng nhận và

tiêu chuẩn kỹ thuật đã được điều chỉnh để hài hòa với các quy định kỹ thuật chung của khối. Kết quả là, các nhà sản xuất và nhập khẩu hiện có thể xin cấp giấy chứng nhận hợp nhất và khai báo sự phù hợp chung cho toàn bộ các quốc gia thành viên EAEU.

- Bộ tài liệu thống nhất, bao gồm danh sách các cơ quan được công nhận và phòng thử nghiệm, được công bố trên trang chính thức của Ủy ban Kinh tế Á – Âu (Eurasian Economic Commission) tại: <http://www.eurasiancommission.org>

- Danh mục thống nhất các sản phẩm bắt buộc phải chứng nhận và khai báo sự phù hợp được ban hành trong Phụ lục II của Quyết định số 299 của Ủy ban Liên minh Hải quan ngày 28/5/2010 (sửa đổi bởi Quyết định số 456 ngày 11/11/2010).

Các sản phẩm yêu cầu Giấy chứng nhận đăng ký quốc gia (National Registration Certificate) – chủ yếu là hàng hóa có liên quan đến an toàn vệ sinh – phải được đăng ký theo danh mục này. Thủ tục cụ thể được hướng dẫn chi tiết trên trang web của Ủy ban EAEU.

Nghĩa vụ quốc tế về minh bạch hóa tiêu chuẩn

Là thành viên của Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO), Armenia có nghĩa vụ tuân thủ Hiệp định về Các Rào cản Kỹ thuật đối với Thương mại (Technical Barriers to Trade – TBT Agreement). Theo đó, mọi quy định kỹ thuật mới có khả năng ảnh hưởng đến thương mại quốc tế phải được thông báo chính thức cho WTO và mở để các nước thành viên góp ý.

Các dự thảo quy định kỹ thuật của EAEU cũng được công bố công khai bằng tiếng Nga trên trang web của EEC trong ít nhất 60 ngày, sau đó mới được ban hành chính thức và có giá trị cao hơn các quy định kỹ thuật tương ứng trong nước.

Cập nhật xu hướng và cải thiện tiêu chuẩn quốc gia

Những năm gần đây, Armenia đã có bước tiến đáng kể trong việc chuyển đổi ngôn ngữ kỹ thuật và thuật ngữ tiêu chuẩn sang hệ quốc tế, cũng như áp dụng các tiêu chuẩn châu Âu

và quốc tế hiện hành. Chỉ riêng trong năm 2016, SARM đã thông qua, đăng ký và đánh giá sự phù hợp cho hơn 200 tiêu chuẩn quốc tế và châu Âu, tập trung vào các lĩnh vực năng lượng, xây dựng và môi trường.

Tuy nhiên, một số tiêu chuẩn GOST cũ thời Liên Xô vẫn còn được duy trì và đang trong lộ trình thay thế nhằm hài hòa hoàn toàn với hệ thống ISO và EAEU.

Hướng dẫn liên hệ

Để được hướng dẫn chi tiết về quy trình chứng nhận, các sản phẩm cần chứng nhận, cũng như miễn trừ thuế hoặc kiểm định an toàn theo quy định EAEU, doanh nghiệp có thể liên hệ:

- Phòng Cơ sở hạ tầng Chất lượng – Bộ Kinh tế Armenia
- Cơ quan Đánh giá Sự phù hợp của Armenia
- Cơ quan Dịch vụ An toàn Thực phẩm Quốc gia (State Service for Food Safety)

Vitamin và các sản phẩm dược phẩm khác nhập khẩu phải được Bộ Y tế xác nhận trước khi lưu hành.

Hiệp định thương mại

Armenia là thành viên của Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU) do Nga lãnh đạo từ năm 2015, cùng với các quốc gia thành viên khác là Nga, Belarus, Kazakhstan và Kyrgyzstan. Trong khuôn khổ này, Armenia tham gia vào chính sách thương mại, hải quan và tiêu chuẩn hóa thống nhất của khối, đồng thời được hưởng lợi từ việc tiếp cận thị trường chung của hơn 180 triệu dân.

Ngoài ra, Armenia có các hiệp định thương mại tự do (FTA) song phương và đa phương với các nước thuộc Cộng đồng các Quốc gia Độc lập (CIS) như Nga, Belarus, Kazakhstan, Moldova, Tajikistan, Uzbekistan và Ukraine, cho phép hàng hóa được lưu thông trong khu vực mà không phải chịu thuế nhập khẩu. Armenia cũng đã ký Hiệp định Thương mại Tự

do song phương với Gruzia (Georgia), tạo thuận lợi cho việc trao đổi hàng hóa xuyên biên giới và thúc đẩy thương mại khu vực Nam Caucasus.

Đặc biệt, Armenia được hưởng ưu đãi tiếp cận thị trường của Hoa Kỳ và Liên minh châu Âu (EU) thông qua Chương trình Hệ thống Ưu đãi Phổ cập (Generalized System of Preferences – GSP), cho phép xuất khẩu nhiều loại hàng hóa sang thị trường Mỹ và EU với mức thuế ưu đãi hoặc miễn thuế. Các sản phẩm chủ yếu được hưởng GSP bao gồm hàng dệt may, thực phẩm chế biến, đồ uống, sản phẩm gỗ, đá quý và kim loại quý, sản phẩm công nghiệp nhẹ và hàng thủ công mỹ nghệ.

Việc tham gia các chương trình và hiệp định này giúp Armenia đa dạng hóa thị trường xuất khẩu, giảm phụ thuộc vào thương mại với Nga, và thúc đẩy hội nhập sâu hơn vào hệ thống thương mại toàn cầu.

Thông tin chi tiết về các hiệp định thương mại khu vực và song phương của Armenia có thể được tra cứu tại: Cơ sở dữ liệu Hiệp định Thương mại Khu vực của Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO Regional Trade Agreements Database) – <https://rtais.wto.org>

Yêu cầu cấp phép cho các dịch vụ chuyên nghiệp

Nhiều loại hình doanh nghiệp phải có giấy phép. Danh sách các hoạt động được cấp phép được quy định tại Chương VII, Điều 43 của Luật Cấp phép. Luật cung cấp hai loại giấy phép: Giấy phép đơn và giấy phép kép (tự động và không tự động). Nói chung, các nhà cung cấp dịch vụ đòi hỏi khả năng chuyên môn như bác sĩ, luật sư, ngân hàng, nhà môi giới tài chính và kiểm toán viên yêu cầu phải có giấy phép kép. Armenia đã thực hiện các cải cách quan trọng nhằm đơn giản hóa các yêu cầu và thủ tục để có được giấy phép. Thông tin bổ sung về cấp phép có thể được lấy trực tuyến tại website <http://www.e-gov.am/licenses>.

Để làm kế toán cấp cao trong một tổ chức có các tài khoản tài chính phải bắt buộc phải có bản công bố, giấy chứng nhận đủ tiêu chuẩn do Bộ Tài chính cấp. Các thông tin cần thiết

liên quan đến thủ tục đủ tiêu chuẩn có thể tải về và điền vào đơn đăng ký có sẵn tại website <http://minfin.am/en/page/accountant/>.

Khung pháp lý về cấp phép

Tại Armenia, nhiều loại hình hoạt động kinh doanh bắt buộc phải có giấy phép theo quy định của Luật Cấp phép (Law on Licensing). Danh mục đầy đủ các lĩnh vực phải xin cấp phép được quy định tại Chương VII, Điều 43 của luật này.

Luật phân loại hai hình thức cấp phép chính:

- Giấy phép đơn (single license) – áp dụng cho các ngành nghề có rủi ro thấp, quy trình cấp phép được thực hiện tự động khi doanh nghiệp đáp ứng đầy đủ điều kiện.
- Giấy phép kép (dual license) – áp dụng cho các lĩnh vực yêu cầu trình độ chuyên môn hoặc có ảnh hưởng đến lợi ích công cộng, quy trình cấp phép bao gồm thẩm định hồ sơ, kiểm tra năng lực và phê duyệt của cơ quan có thẩm quyền.

Các ngành nghề chuyên môn bắt buộc phải có giấy phép kép bao gồm:

- Y tế (bác sĩ, dược sĩ, cơ sở khám chữa bệnh);
- Luật (luật sư, công chứng viên, cố vấn pháp lý);
- Ngân hàng và tài chính (ngân hàng thương mại, công ty chứng khoán, nhà môi giới, kiểm toán viên);
- Bảo hiểm và dịch vụ tài chính trung gian khác;
- Dịch vụ kế toán và kiểm toán độc lập.

Armenia đã thực hiện các cải cách hành chính quan trọng nhằm đơn giản hóa quy trình cấp phép, giảm số lượng thủ tục và thời gian xử lý hồ sơ. Toàn bộ thông tin hướng dẫn, mẫu đơn, lệ phí và quy trình đăng ký có thể truy cập trực tuyến tại: <https://www.e-gov.am/licenses>

Chứng nhận hành nghề kế toán – tài chính

Theo quy định của Bộ Tài chính Armenia (Ministry of Finance), bất kỳ cá nhân nào muốn hành nghề kế toán cấp cao (senior accountant) trong các tổ chức có nghĩa vụ công bố và minh bạch báo cáo tài chính đều phải có Chứng chỉ hành nghề kế toán chuyên nghiệp (qualification certificate).

- Giấy chứng nhận đủ tiêu chuẩn được cấp sau khi ứng viên hoàn thành kỳ thi chuyên môn và đáp ứng các yêu cầu về trình độ, kinh nghiệm, đạo đức nghề nghiệp theo quy định của Bộ Tài chính.

- Hồ sơ đăng ký, quy trình đánh giá và danh sách các kế toán được chứng nhận được công bố công khai trên cổng thông tin của Bộ Tài chính Armenia tại: <http://minfin.am/en/page/accountant/>

Cải cách và xu hướng

Trong những năm gần đây, Chính phủ Armenia đã tích cực đẩy mạnh số hóa quy trình quản lý giấy phép thông qua Cổng dịch vụ công điện tử quốc gia (e-Gov.am). Hệ thống này cho phép doanh nghiệp nộp hồ sơ, theo dõi tiến độ và nhận kết quả cấp phép trực tuyến, qua đó tăng tính minh bạch, giảm chi phí tuân thủ và hạn chế tham nhũng hành chính.

Các chính sách cải cách cấp phép là một phần của chương trình hiện đại hóa quản trị công và nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia được Armenia triển khai từ năm 2018, phù hợp với Chiến lược Phát triển Chính phủ Điện tử 2021–2025.

Chương 6: Môi trường đầu tư

Tổng quan

Armenia, một quốc gia phần lớn phụ thuộc vào thương mại nước ngoài, đang nỗ lực thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài. Chính phủ đã áp dụng chính sách “mở cửa”, với các cơ chế Tối huệ quốc (MFN) và Nguyên tắc Đối xử quốc gia, và bảo vệ pháp lý để thúc đẩy đầu tư nước ngoài. Luật “Về đầu tư nước ngoài” đảm bảo môi trường kinh doanh rất thuận lợi cho các nhà đầu tư nước ngoài. Luật cũng cho phép sự tham gia không giới hạn đối với vốn nước ngoài trong các doanh nghiệp Armenia và đảm bảo sự bảo vệ của luật.

Trong nhiều năm qua, Armenia đã có được thứ hạng cao dành cho các chỉ số quốc tế về môi trường kinh doanh quốc gia và môi trường đầu tư. Armenia mang đến nhiều cơ hội cho các nhà đầu tư, và khung pháp lý, chính sách của chính phủ quốc gia này nhằm thu hút đầu tư, nhưng môi trường đầu tư không phải là không có thách thức. Những trở ngại bao gồm quy mô thị trường của Armenia nhỏ, sự cô lập địa lý tương đối do biên giới khép kín với Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan, những điểm yếu trong luật pháp và tham nhũng.

Nhà đầu tư nước ngoài được thực hiện đầu tư thông qua:

- Thành lập một công ty hoàn toàn thuộc sở hữu nước ngoài (bao gồm đại diện, các công ty con và các chi nhánh), hoặc mua một công ty hiện có;
- Thành lập công ty liên doanh mới với sự tham gia của các công ty hoặc công dân Armenia, hoặc mua cổ phần trong một công ty hiện có;
- Mua các loại chứng khoán khác nhau;
- Mua giấy phép sử dụng đất hoặc thỏa thuận nhượng quyền sử dụng tài nguyên thiên nhiên Armenia với sự tham gia của các công ty hoặc công dân Armenia.

Nằm trong vùng Caucasus giữa châu Á và châu Âu, Armenia có lực lượng lao động có trình độ cao và Chính phủ Armenia (GOA) chính thức chào đón đầu tư nước ngoài. Tuy

nhiên, môi trường đầu tư của Armenia đặt ra một số thách thức nghiêm trọng qua thị trường nhỏ (Armenia có dân số dưới 3 triệu người); vị trí địa lý tương đối cô lập do biên giới khép kín với Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan và mức độ tham nhũng cao. Đã 2 năm kể từ khi Armenia chính thức gia nhập khối thương mại Liên minh kinh tế Á-Âu, một thị trường kinh tế duy nhất có 176 triệu người giữa Armenia, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan và Nga. Vào tháng 5/2015, Armenia đã ký Hiệp định Khung Thương mại và Đầu tư (TIFA) với Hoa Kỳ.

TIFA thành lập Hội đồng Thương mại và Đầu tư Hoa Kỳ - Armenia để thảo luận về thương mại và đầu tư song phương và các vấn đề liên quan. Vào tháng 11 năm 2017, Armenia đã ký Thỏa thuận hợp tác toàn diện và nâng cao với Liên minh châu Âu, nhằm mục đích cải thiện môi trường đầu tư và môi trường kinh doanh của Armenia.

Dòng vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) ròng vào nước này đã vượt mức trung bình toàn cầu trong những năm gần đây, đạt 2,6% GDP vào năm 2021 và 5% GDP vào năm 2022. Năm 2023, tổng sản phẩm quốc nội (GDP) của Armenia tăng vượt kỳ vọng với mức tăng 8,7%, được thúc đẩy bởi các ngành thương mại, xây dựng và dịch vụ công nghệ thông tin và truyền thông (ICT).

Armenia áp đặt một số hạn chế đối với việc kiểm soát nước ngoài và quyền đối với sở hữu và thành lập công ty tư nhân. Thủ tục đăng ký kinh doanh rất đơn giản. Theo các công ty nước ngoài, các quy định, chính sách và luật pháp đôi khi bị ảnh hưởng bởi các vấn đề như thiếu tính độc lập, năng lực hoặc tính chuyên nghiệp trong các thể chế quan trọng, nhất là tư pháp.

Armenia không giới hạn việc chuyển đổi và chuyển tiền hoặc thu hồi vốn và thu nhập, bao gồm lợi nhuận chi nhánh, cổ tức, lãi suất, tiền bản quyền và phí quản lý hoặc dịch vụ kỹ thuật. Tuy nhiên, hiện có sự khác biệt về thuế cổ tức giữa các tổ chức trong và ngoài nước (5% đối với công dân Armenia và 10% đối với công dân nước ngoài) theo quy định về mã số thuế mới. Quy định này có hiệu lực từ ngày 01/01/2017 cho công dân nước ngoài và có hiệu lực từ ngày 01/01/2018 cho công dân Armenia. Hệ thống ngân hàng ở Armenia an

toàn và được quản lý tốt, nhưng lĩnh vực tài chính của Armenia không được phát triển cao. Cá nhân nước ngoài không có giấy phép cư trú đặc biệt không được sở hữu đất, nhưng có thể thuê đất; các công ty đăng ký bởi người nước ngoài tại Armenia là các doanh nghiệp Armenia có quyền mua và sở hữu đất đai. Không có giới hạn về quyền của công dân nước ngoài để mua, thành lập hoặc chuyển nhượng lợi ích kinh doanh ở Armenia. Nếu tranh chấp nảy sinh giữa một nhà đầu tư nước ngoài và Armenia thì nhà đầu tư có thể lựa chọn biện pháp khắc phục thông qua trọng tài quốc tế. Mặc dù pháp luật Armenia tuân thủ Thỏa thuận liên quan đến thương mại về sở hữu trí tuệ (TRIPS) và bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ (IPR), nhưng các nỗ lực thực thi và quyền truy đòi thông qua các tòa án vẫn cần cải thiện. Năm 2023, Armenia đã mở rộng các biện pháp kiểm soát và yêu cầu cấp phép cho người dùng cuối đối với việc xuất khẩu các mặt hàng sử dụng kép sang Danh sách Ưu tiên Cao chung của Hoa Kỳ, EU và Vương quốc Anh.

Sau cuộc xung đột vào năm 2020 liên quan đến khu vực Nagorno-Karabakh (NK), chính phủ đương nhiệm đã giữ vững quyền lực trong cuộc bầu cử quốc hội trước thời hạn vào tháng 6 năm 2021, cuộc bầu cử này đáp ứng các tiêu chuẩn dân chủ quốc tế. Dự kiến sẽ không có cuộc bầu cử quốc gia nào nữa cho đến năm 2026. Chính phủ tiếp tục thúc đẩy các cải cách kinh tế và chống tham nhũng, qua đó cải thiện môi trường kinh doanh. Nhìn chung, môi trường cạnh tranh tại Armenia đang được cải thiện, nhưng các hiệp hội doanh nghiệp cho rằng cần phải có những cải cách sâu rộng hơn trong các lĩnh vực tư pháp, thuế, hải quan, y tế, giáo dục và cơ quan thực thi pháp luật để củng cố những tiến bộ đạt được.

Mặc dù đã có những cải thiện rõ rệt làm tăng sức hấp dẫn của Armenia như một điểm đến đầu tư, các nhà đầu tư cho rằng vẫn còn nhiều vấn đề cần được giải quyết để đảm bảo một môi trường kinh doanh minh bạch, công bằng và có thể dự đoán được. Đại diện khu vực tư nhân bày tỏ lo ngại về chất lượng đối thoại giữa doanh nghiệp và chính phủ. Các nhà đầu tư cũng chỉ ra những vấn đề liên quan đến khả năng của các quan chức chính phủ trong việc giải quyết nhanh chóng các khó khăn mà họ gặp phải. Một tranh chấp đầu tư trong

ngành khai khoáng của nước này đã bắt đầu tiến triển sau nhiều năm đình trệ. Các hiệp hội doanh nghiệp và các tổ chức quốc tế cũng đã bày tỏ quan ngại về việc chính phủ nắm giữ cổ phần thiểu số trong một số công ty tư nhân lớn.

Tiêu chuẩn đánh giá	Năm	Chỉ số/ Xếp hạng	Website
Chỉ số cảm nhận tham nhũng (CPI) của Tổ chức Minh bạch quốc tế (TI)	2024	63 trên 180	https://www.transparency.org/en/cpi/2024
Chỉ số Sáng tạo Toàn cầu (Global Innovation Index)	2024	63 trên 133	https://www.wipo.int/gii-ranking/en/armenia
Thu nhập quốc dân bình tính theo quân đầu người của Ngân hàng Thế giới (GNI per capita)	2024	7.780	https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD

Mở cửa và hạn chế đối với đầu tư nước ngoài

1. Chính sách đầu tư trực tiếp nước ngoài

Chính phủ Armenia (GOA) chính thức chào đón đầu tư nước ngoài; thứ hạng về chỉ số tiêu chuẩn đánh giá môi trường kinh doanh trên toàn cầu của Armenia đã được cải thiện đáng kể. Bộ Đầu tư và Phát triển Kinh tế là cơ quan chính phủ chịu trách nhiệm xây dựng chính

sách đầu tư tại Armenia. Armenia đã đạt được thứ hạng đáng nể trên một số chỉ số toàn cầu về đo lường môi trường kinh doanh của quốc gia này. Chính sách đầu tư và thương mại của Armenia tương đối cởi mở; các công ty nước ngoài được pháp luật đối xử giống như các công ty Armenia (theo nguyên tắc đối xử quốc gia). Armenia có vốn nhân lực mạnh mẽ và dân số được giáo dục tốt, đặc biệt là trong lĩnh vực Khoa học, Công nghệ, Kỹ thuật và Toán học (STEM). Các lĩnh vực công nghệ cao và công nghệ thông tin (CNTT) đặc biệt thu hút đầu tư nước ngoài. Nhiều công ty quốc tế đã thành lập các chi nhánh hoặc công ty con tại Armenia để tận dụng lợi thế các chuyên gia có trình độ chuyên môn của Armenia. Hàng chục công ty công nghệ nước ngoài đã chuyển từ Nga sang Armenia sau chiến sự Ukraine - Nga năm 2022, làm tăng lực lượng lao động công nghệ cao của Armenia từ khoảng 20.000 lên hơn 30.000 người. Tuy nhiên, môi trường đầu tư của Armenia đặt ra một số thách thức do thị trường Armenia nhỏ (Armenia có dân số dưới ba triệu người); vị trí địa lý tương đối cô lập do biên giới khép kín với Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan và các mối quan tâm liên quan đến điểm yếu trong pháp luật.

Sau một sự thay đổi mạnh mẽ trong chính phủ vào tháng 4/ tháng 5 năm 2018, các lĩnh vực chính của nền kinh tế Armenia có lẽ đã trở nên cởi mở hơn để cạnh tranh. Theo các bên thứ ba, các doanh nghiệp lớn được hỗ trợ bởi lợi ích cho các lãnh đạo, ít có khả năng thu hút sự hỗ trợ của chính phủ để nâng đỡ vị thế trên thị trường của họ. Một chiến dịch chống tham nhũng lớn đã được triển khai sau khi chính phủ thay đổi năm 2018 và dẫn đến một loạt các vụ kiện cấp cao là một phần trong nỗ lực loại bỏ tham nhũng có hệ thống. Những điều này nhằm cải thiện môi trường đầu tư và môi trường cạnh tranh của Armenia; tuy nhiên, một số báo cáo rằng cuộc chiến chống tham nhũng cần phải được tiếp tục và được thể chế hóa trong dài hạn trong các lĩnh vực quan trọng như tư pháp, hoạt động thuế và hải quan, y tế, giáo dục, quân sự và thực thi pháp luật. Hơn nữa, các nhà đầu tư nước ngoài vẫn quan tâm đến các quy tắc của pháp luật và việc được đối xử bình đẳng. Các công ty nước ngoài cũng đã báo cáo rằng môi trường đầu tư bị xáo trộn do không bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ. Đã có những lo ngại về việc thiếu một cơ quan tư pháp độc lập và mạnh mẽ,

điều này đã làm suy yếu sự đảm bảo của chính phủ đối với việc đối xử bình đẳng và minh bạch và giảm quyền truy đòi của doanh nghiệp trong các trường hợp tranh chấp hợp đồng hoặc thuế.

Tuy nhiên, vào năm 2011, Cộng hòa Armenia đã trở thành quốc gia đầu tiên trong Cộng đồng các Quốc gia Độc lập (CIS) tham gia Hiệp định mua sắm chính phủ của WTO (GPA 1994). Armenia gia nhập GPA 2012 vào tháng 6/2015. Hiện tại Chính phủ Armenia đang sửa đổi Luật Đầu tư nước ngoài để hiện đại hoá và tăng cường bảo vệ các nhà đầu tư nước ngoài.

Tổ chức Phát triển Armenia (DFA) là cơ quan quốc gia của Armenia về xúc tiến đầu tư, xuất khẩu và du lịch, cung cấp các dịch vụ và thông tin cho các nhà đầu tư nước ngoài về môi trường kinh doanh, cơ hội đầu tư và pháp luật, hỗ trợ cho các nhà đầu tư, cũng như liên lạc với các tổ chức chính phủ. Thông tin thêm về pháp luật, thủ tục và đăng ký có thể tìm thấy tại website của DFA (<https://www.facebook.com/TInExArm/timeline>, email: info@dfa.am).

Quỹ Lợi ích Quốc gia Armenia (ANIF) và Trung tâm Hỗ trợ Đầu tư (Enterprise Armenia) chịu trách nhiệm thu hút và tạo điều kiện thuận lợi cho đầu tư trực tiếp nước ngoài. ANIF đã phải đối mặt với các cuộc điều tra và thay đổi lãnh đạo trong năm qua do bị cáo buộc hoạt động kém hiệu quả và kém hiệu quả.

2. Giới hạn việc kiểm soát của nước ngoài, quyền sở hữu và thành lập của tư nhân

Nhìn chung, có rất ít hạn chế đối với quyền sở hữu hoặc kiểm soát của nước ngoài đối với các doanh nghiệp thương mại. Có một số hạn chế đối với quyền sở hữu nước ngoài trong lĩnh vực truyền thông, hàng không thương mại và đất nông nghiệp. Việc thành lập công ty trong nước là bắt buộc để được cấp phép cung cấp dịch vụ kiểm toán tài chính.

Chính phủ Armenia nhìn chung không duy trì các cơ chế rà soát đầu tư, bao gồm cả đầu tư trực tiếp nước ngoài. Tuy nhiên, các khoản đầu tư vào một số lĩnh vực chiến lược vẫn cần

có sự phê duyệt từ cơ quan quản lý. Một số trường hợp gần đây liên quan đến thay đổi quyền sở hữu trong các doanh nghiệp then chốt đã làm dấy lên cuộc thảo luận về việc liệu Armenia có cần một cơ chế rà soát đầu tư chính thức để ngăn chặn các ảnh hưởng tiêu cực tiềm ẩn hay không. Việc phê duyệt của chính phủ là bắt buộc để được hưởng một số ưu đãi về thuế và hải quan và các nhà đầu tư nước ngoài phải tuân thủ các yêu cầu tương tự như các nhà đầu tư trong nước khi liên quan đến các phê duyệt theo quy định.

3. Các chính sách đầu tư khác

OECD đã công bố Chỉ số Chính sách dành cho Doanh nghiệp Vừa và Nhỏ (SME Policy Index) vào năm 2024. Vào năm 2019, Hội nghị Liên Hợp Quốc về Thương mại và Phát triển (UNCTAD) đã công bố bản đánh giá chính sách đầu tư đầu tiên dành cho Armenia. Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO) đã công bố Báo cáo Rà soát Chính sách Thương mại của Armenia vào năm 2018.

4. Tạo thuận lợi cho doanh nghiệp

Armenia có thứ hạng tốt trong báo cáo của Ngân hàng Thế giới về kinh doanh dễ dàng. Các công ty có thể đăng ký điện tử tại <http://www.e-register.am/en/>. Dịch vụ một cửa được đưa ra vào năm 2011 và cho phép các doanh nhân và công ty cá nhân được đặt tên, đăng ký kinh doanh và khai thuế tại một địa điểm duy nhất và cùng một lúc. Thời hạn pháp lý cho quá trình này là 2 ngày làm việc, nhưng đơn có thể được giải quyết trong một ngày. Công dân nước ngoài có thể nhận được chữ ký điện tử và thông tin chi tiết hơn từ cổng chữ ký điện tử tại <https://www.ekeng.am/en/>. Các công ty ở Armenia được tự do mở và duy trì tài khoản ngân hàng bằng ngoại tệ và không có yêu cầu về vốn tối thiểu đối với các công ty nước ngoài hoặc trong nước. Năm 2019, chính phủ đã ra mắt nền tảng quy định điện tử, cung cấp hướng dẫn từng bước về thủ tục kinh doanh và đầu tư. Nền tảng này có sẵn tại <https://armenia.eregulations.org/>. Theo ước tính mới nhất, phải mất bốn ngày để hoàn tất quy trình đăng ký công ty tại Armenia. Armenia tham gia Sáng kiến chung của WTO về

Tạo thuận lợi Đầu tư cho Phát triển.

5. Đầu tư ra nước ngoài

Chính phủ Armenia không hạn chế các nhà đầu tư trong nước đầu tư ra nước ngoài. Cư dân Armenia và công dân nước ngoài có thể mở tài khoản ngoại tệ, nhập khẩu, xuất khẩu và đối ngoại tệ tương đối tự do theo luật pháp Armenia.

Hiệp định đầu tư song phương và hiệp định thuế

Armenia có Hiệp định Đầu tư song phương có hiệu lực với 36 quốc gia: Hoa Kỳ, Argentina, Áo, Belarus, Bỉ, Bulgaria, Canada, Trung Quốc, Síp, Ai Cập, Phần Lan, Pháp, Georgia, Đức, Hy Lạp, Ấn Độ, Iran, Ý, Israel, Kuwait, Kyrgyzstan, Latvia, Lebanon, Lithuania, Hà Lan, Luxembourg, Romania, Nga, Tây Ban Nha, Thụy Điển, Thụy Sĩ, Syria, Ukraina, Vương quốc Anh, Uruguay và Việt Nam. Theo Hội nghị về Thương mại và Phát triển Liên hợp quốc (UNCTAD), Armenia cũng đã ký kết các Hiệp định Đầu tư song phương với Iraq, Jordan, Kazakhstan, Qatar, Tajikistan, Turkmenistan và Các Tiểu Vương quốc Ả Rập Thống nhất, nhưng các thỏa thuận này vẫn chưa có hiệu lực. Armenia là quốc gia ký kết Hiệp ước đa phương CIS về bảo vệ quyền lợi nhà đầu tư.

Armenia trở thành thành viên của Liên minh kinh tế Á-Âu do Nga dẫn đầu (EAEU) vào tháng 1 năm 2015, cùng với Nga, Belarus, Kyrgyzstan và Kazakhstan. Là một thành viên của EAEU, Armenia hiện đang tham gia vào các cuộc đàm phán về hiệp định thương mại tự do tạm thời giữa Liên minh kinh tế Á-Âu và Iran. Armenia cũng đã ký kết Thỏa thuận đối tác toàn diện và nâng cao (CEPA) với liên minh châu Âu vào tháng 11/2017. CEPA có hiệu lực đầy đủ vào ngày 1 tháng 3 năm 2021. Mặc dù CEPA sẽ không ảnh hưởng đến hải quan hoặc thuế, nhưng theo thời gian, hệ thống quy định và tiêu chuẩn của Armenia sẽ phù hợp với các quy định của EU càng nhiều càng tốt trong bối cảnh các nghĩa vụ của Armenia với EAEU.

Vào tháng 5 năm 2015, Armenia đã ký Hiệp định khung Thương mại và Đầu tư (TIFA)

với Hoa Kỳ. TIFA thành lập Hội đồng Thương mại và Đầu tư Hoa Kỳ - Armenia để thảo luận về thương mại, đầu tư song phương và các vấn đề liên quan và xem xét các cách để tăng cường mối quan hệ thương mại và đầu tư giữa hai nước.

Hiệp ước thuế: Theo Bộ luật Thuế mới của Armenia, bắt đầu từ ngày 01/01/2017, các nhà đầu tư cá nhân nước ngoài sẽ phải trả thuế cổ tức cao hơn 10% so với thuế cổ tức 5% cho các nhà đầu tư cá nhân trong nước, có hiệu lực vào tháng 01/2018.

Armenia có các hiệp ước tránh đánh thuế hai lần với hàng chục quốc gia khác. Hoa Kỳ và Armenia đã ký Hiệp định tuân thủ thuế tài khoản nước ngoài (FATCA), có hiệu lực từ tháng 7 năm 2019. Armenia là thành viên của Khung toàn diện OECD về Xói mòn cơ sở thuế và Chuyển lợi nhuận và là bên tham gia thỏa thuận tháng 10 năm 2021 của Khung toàn diện về giải pháp hai trụ cột cho các thách thức thuế toàn cầu, bao gồm thuế doanh nghiệp tối thiểu toàn cầu.

Hệ thống pháp lý

1. Tính minh bạch của hệ thống quản lý

Chính phủ Armenia trên danh nghĩa sử dụng các chính sách và luật rõ ràng, minh bạch để thúc đẩy cạnh tranh. Theo một số báo cáo, chính phủ mới Armenia đã theo đuổi việc thực thi các luật và chính sách mới một cách nhất quán hơn trong nỗ lực cải thiện cạnh tranh thị trường và xóa bỏ các rào cản không chính thức để gia nhập thị trường, đặc biệt là đối với các doanh nghiệp vừa và nhỏ. Pháp luật Armenia về bảo vệ cạnh tranh đã được cải thiện với các định nghĩa rõ ràng và các khái niệm mới được đưa ra cho các vấn đề như thao túng giá, áp dụng tiền phạt theo tỷ lệ phần trăm so với số tiền cố định trước đây và hình phạt cho các quan chức nhà nước. Việc này đã làm gia tăng thứ hạng Armenia trong các chỉ số đánh giá của quốc tế.

Những nỗ lực của Ủy ban Quốc gia về Bảo vệ Cạnh tranh Kinh tế (SCPEC) đã không có hiệu quả trong việc đảm bảo một sân chơi bình đẳng. Các công ty chỉ ra rằng những cải

tiến trong các tổ chức nhà nước và chính quyền khác hỗ trợ cạnh tranh, như tòa án, thuế và hải quan, mua sắm công và thực thi pháp luật là cần thiết. Việc giám sát ngân hàng được phát triển tương đối tốt và phần lớn phù hợp với Nguyên tắc cốt lõi của Hiệp ước Basel. Đầu năm 2006, Ngân hàng Trung ương Armenia (CBA) đã trở thành nhà điều hành chính cho tất cả các phân khúc trong lĩnh vực tài chính, bao gồm ngân hàng, chứng khoán, bảo hiểm và lương hưu. Armenia đã áp dụng Chuẩn mực Báo cáo Tài chính Quốc tế (IFRS) làm chuẩn mực kế toán cho doanh nghiệp. Dữ liệu về tài chính công và trách nhiệm trả nợ của Armenia được minh bạch rộng rãi và Bộ Tài chính công bố các báo cáo định kỳ trên trực tuyến.

Các quy định về an toàn và sức khỏe, phần lớn trong số đó được giữ lại từ thời Xô Viết, thường không cản trở hoạt động đầu tư. Thủ tục quan liêu vẫn có thể là gánh nặng, và quyết định tùy ý của các quan chức cá nhân vẫn tạo cơ hội cho các vụ tham nhũng nhỏ. Bất chấp những vấn đề dai dẳng với các quan chức tham nhũng, cả doanh nghiệp trong và ngoài nước đều khẳng định rằng kiến thức về thuế và luật hải quan và các quy định cho phép chủ doanh nghiệp tránh được phần lớn các yêu cầu hồi lộ bất hợp pháp. Nguyên tắc trực tuyến thống nhất để công bố dự thảo luật đã được đưa ra vào tháng 3/2017 tại <https://www.e-draft.am/eng>. Luật được đề xuất được cung cấp cho mọi người xem và người dùng đã đăng ký có thể gửi phản hồi và nhận tóm tắt các ý kiến về dự thảo luật. Tuy nhiên, khoảng thời gian dành cho công chúng ở Armenia có ý kiến thường không đủ để có phản hồi thích hợp. Các kết quả tham vấn trước đây đã không được chính phủ báo cáo. Chính phủ duy trì các cổng thông tin khác, bao gồm <http://www.e-gov.am> và <http://www.arlis.am>, công chúng sẵn sàng sử dụng cho các việc liên quan tới luật pháp và các quy định.

Cổng thông tin chính phủ <https://aipo.am/en/> là một nền tảng toàn diện cung cấp một loạt các dịch vụ liên quan đến đăng ký sở hữu trí tuệ. Một số quy định ảnh hưởng đến Armenia, bao gồm tiêu chuẩn và hải quan, được xây dựng trong Ủy ban Kinh tế Á-Âu, cơ quan điều hành của EAEU.

2. Lưu ý về quy định quốc tế

Armenia là thành viên của Liên minh kinh tế Á - Âu (EAEU) và tuân thủ các quy định kỹ thuật được thông qua trong EAEU. Armenia tham gia vào CEPA của EU sẽ thúc đẩy nước này theo đuổi các nỗ lực hài hòa với EU về luật pháp, quy định và chính sách liên quan đến các vấn đề kinh tế. Armenia cũng là thành viên của WTO và Chính phủ Armenia thông báo các quy định kỹ thuật dự thảo cho Ủy ban WTO về các rào cản kỹ thuật trong thương mại. Armenia là một bên ký kết Thỏa thuận Tạo thuận lợi Thương mại và đã gửi các thông báo về hạng mục A, B, và C đến WTO.

3. Hệ thống pháp luật và tư pháp độc lập

Armenia có một hệ thống pháp lý kết hợp bao gồm các yếu tố của luật dân sự và luật chung (thông luật). Mặc dù Armenia đang phát triển bộ luật thương mại quốc tế, các luật liên quan đến các vấn đề thương mại và hợp đồng hiện đang được quy định trong bộ luật dân sự. Vì vậy, do Armenia thiếu tòa án thương mại nên tất cả các tranh chấp liên quan đến hợp đồng, quyền sở hữu tài sản, hoặc các vấn đề thương mại đều được giải quyết bởi các đương đơn trong các tòa án thẩm quyền chung, xử lý cả vụ án dân sự và hình sự. Tuy nhiên, các tòa án xử lý các vấn đề dân sự bị choáng ngợp bởi số lượng vụ án tham nhũng. Bất chấp khả năng tòa án sử dụng quyền lực liên quan của Tòa thượng thẩm tối cao và Tòa án Nhân quyền châu Âu, nhưng nhiều thẩm phán không làm như vậy mà đưa ra các phán quyết không thể đoán trước của tòa án dân sự.

Theo những thay đổi về luật pháp vào năm 2022, hai tòa án hình sự và dân sự riêng biệt đang hoạt động tại thành phố Yerevan. Mặc dù tòa án có thể sử dụng thẩm quyền tiền lệ của Tòa án Giám đốc thẩm và Tòa án Nhân quyền Châu Âu, nhiều thẩm phán chuyên xử lý các vụ án dân sự lại không làm như vậy, làm gia tăng tính khó lường của các phán quyết của tòa án trong mắt các nhà đầu tư.

Nhiều tòa án Armenia có hiệu quả, tính độc lập và tính chuyên nghiệp thấp dẫn đến việc cần nâng cao bộ máy tư pháp của Armenia. Các đương đơn cần cảnh giác với việc chuyển

sang các tòa án ở Armenia để giải quyết vì thiếu sự độc lập tư pháp. Thẩm phán tại tòa án thẩm quyền chung không muốn đưa ra phán quyết mà không nhận được lời khuyên từ các thẩm phán tòa án tối cao. Do đó, các quyết định có thể bị ảnh hưởng bởi các yếu tố khác ngoài luật pháp và thành tích của vụ việc. Nói chung, chính phủ đánh giá cao các phán đoán từ cả hai tòa án trọng tài và tòa án quốc gia Armenia.

Do tính chất và sự phức tạp của các vấn đề thương mại và hợp đồng và số vụ án cần giải quyết trong thời gian cụ thể của các tòa án dân sự mà nhiều vấn đề liên quan đến tranh chấp đầu tư / thương mại mất hàng tháng hoặc hàng năm mới được giải quyết thông qua các tòa án dân sự. Ngoài ra, do sự thiếu hiệu quả và tham nhũng của các tòa án mà các vấn đề thường bị trì hoãn và kết quả không thể dự đoán được. Mặc dù Hiến pháp Armenia cung cấp cho các nhà đầu tư các công cụ để thực thi các phán quyết của tòa và quyền sở hữu của họ, nhưng có rất ít khả năng dự đoán những gì tòa án có thể làm.

Vào tháng 12 năm 2023, chính quyền Armenia đã đưa ra một cải cách yêu cầu các ngân hàng, tổ chức tín dụng và các công ty tiện ích nộp đơn khiếu nại tịch thu tài sản theo Đạo luật AMD 2.000.000 (khoảng 5.200 USD) trực tiếp cho các công chứng viên, thay vì yêu cầu sự chấp thuận của thẩm phán. Chính quyền Armenia ước tính biện pháp này sẽ giảm đáng kể khối lượng công việc của thẩm phán và đẩy nhanh tốc độ giải quyết các vụ việc như vậy.

4. Pháp luật và quy định về đầu tư trực tiếp nước ngoài

Các quy định pháp lý cơ bản về đầu tư nước ngoài được quy định trong Luật Đầu tư Nước ngoài năm 1994. Các công ty nước ngoài được pháp luật đối xử giống như các công ty địa phương Armenia (đối xử quốc gia). Chính phủ Armenia đã đệ trình lên quốc hội một dự thảo Luật Đầu tư Nước ngoài mới, để thay thế luật năm 1994. Luật đầu tư mới sẽ tăng cường bảo vệ cho các nhà đầu tư nước ngoài.

Luật Đối tác Công tư (PPP), được thông qua năm 2019, thiết lập khuôn khổ để chính phủ thu hút đầu tư cho các dự án tập trung vào cơ sở hạ tầng. Năm 2021, Luật PPP đã được sửa

đổi, đưa ra các tiêu chí rõ ràng để Chính phủ lựa chọn dự án PPP, đồng thời cho phép các nhà đầu tư nộp đề xuất dự án PPP lên Chính phủ. Vào tháng 7 năm 2022, Chính phủ đã ban hành các quy định để xác định thủ tục và điều chỉnh các khía cạnh thực tiễn khác của việc triển khai các dự án PPP.

Enterprise Armenia (<https://enterprisearmenia.am/>) là cơ quan xúc tiến đầu tư quốc gia của Armenia. Cơ quan này cung cấp thông tin cho các nhà đầu tư nước ngoài về môi trường kinh doanh, cơ hội đầu tư và luật pháp của Armenia; hỗ trợ các chuyến thăm của nhà đầu tư và đóng vai trò là đầu mối liên lạc với các cơ quan chính phủ.

5. Luật cạnh tranh và luật chống độc quyền

Ủy ban Bảo vệ Cạnh tranh (CPC) xem xét các giao dịch nhằm phát hiện những vấn đề liên quan đến cạnh tranh. Các luật, quy định, quyết định của ủy ban và thông tin khác có thể được tìm thấy trên trang web của CPC.

Các giao dịch tập trung, bao gồm sáp nhập, mua lại cổ phần hoặc tài sản, hợp nhất và thành lập công ty, đều chịu sự kiểm soát trước của CPC theo quy định của pháp luật. Bất cứ khi nào một sự tập trung công nghiệp làm dấy lên lo ngại về tác động tiêu cực đến cạnh tranh, bao gồm việc tạo ra hoặc củng cố vị trí thống lĩnh, CPC có thể cấm giao dịch đó hoặc áp đặt các biện pháp khắc phục nhất định.

Luật Bảo vệ Cạnh tranh Kinh tế của Armenia đã được sửa đổi nhiều lần trong những năm gần đây nhằm đưa khuôn khổ cạnh tranh của Armenia phù hợp với các yêu cầu của EAEU và CEPA. Theo đó, CPC đã có thêm nhiều quyền hạn mới, trong đó có quyền truy cập trực tiếp vào cơ sở dữ liệu của chính phủ để độc lập hơn trong việc điều tra các hành vi phản cạnh tranh, phối hợp với các cơ quan điều tra của Armenia. CPC cũng bắt đầu ban hành các ý kiến tư vấn cho doanh nghiệp về rủi ro tập trung kinh tế trước khi một giao dịch hoặc hoạt động dự kiến được tiến hành.

Năm 2023, CPC đã ra mắt sổ đăng ký trực tuyến về các khoản hỗ trợ nhà nước đã được

phê duyệt và hoàn tất việc xây dựng 18 quy định cần thiết để thực thi Luật Cạnh tranh mới được thông qua vào năm 2021. Các quy định và hướng dẫn này được đăng tải trên trang web của CPC. Các quyết định của CPC có thể bị khiếu kiện tại tòa án của Armenia..

6. Khai thác và bồi thường

Theo luật Armenia, các khoản đầu tư nước ngoài không thể bị tịch thu hoặc sung công ngoại trừ trường hợp khẩn cấp khi có lệnh của tòa án trong nước. Trong mọi trường hợp, phải có khoản bồi thường hợp lý và công bằng cho chủ sở hữu tài sản.

7. Giải quyết tranh chấp

a) Công ước ICSID và Công ước New York

Armenia là thành viên của Công ước ICSID và là bên ký kết công ước về việc công nhận và thực thi các phán quyết của Trọng tài nước ngoài (Công ước New York năm 1958).

Theo Điều 5 Hiến pháp Armenia, các hiệp ước quốc tế là một phần cấu thành của hệ thống pháp luật nước Cộng hòa Armenia. Theo Điều 5 của Hiến pháp Armenia, các điều ước quốc tế được Armenia phê chuẩn sẽ có giá trị ưu tiên hơn luật trong nước.

b) Giải quyết tranh chấp giữa Nhà đầu tư và Nhà nước

Theo Luật Đầu tư nước ngoài năm 1994, tất cả các tranh chấp phát sinh giữa nhà đầu tư nước ngoài và Cộng hòa Armenia phải được giải quyết tại các tòa án Armenia. Một đạo luật mới về Trọng tài thương mại được ban hành trong năm 2007, cung cấp cho các nhà đầu tư nhiều lựa chọn hơn để giải quyết các tranh chấp thương mại.

c) Trọng tài thương mại quốc tế và Tòa án nước ngoài

Tranh chấp thương mại có thể được đưa ra trước một người Armenia hoặc bất kỳ tòa án có thẩm quyền khác, theo quy định của pháp luật hoặc theo thỏa thuận của bên tham gia. Các tranh chấp thương mại được chấp nhận tại các tòa án thuộc thẩm quyền chung. Tòa án hành

chính chuyên trách xét xử các trường hợp chống lại các cơ quan nhà nước. Các phán quyết cuối cùng có thể được kháng cáo lên Tòa phúc thẩm và Tòa án thượng thẩm tối cao, cơ quan tư pháp cao nhất ở Armenia.

Luật về Tòa án Trọng tài và Thủ tục Trọng tài cung cấp các quy tắc chi phối việc giải quyết các tranh chấp theo trọng tài. Armenia là thành viên của Trung tâm Quốc tế về Giải quyết tranh chấp Đầu tư (Công ước ICSID) và Công ước về việc Công nhận và thực thi các Phán quyết của Trọng tài Nước ngoài (Công ước New York 1958). Các quy định của Công ước New York đã được đưa vào Điều 5 của Hiến pháp Armenia yêu cầu các tòa án trong nước phải công nhận các phán quyết của trọng tài nước ngoài.

Theo Luật Đầu tư nước ngoài năm 1994, tất cả các tranh chấp phát sinh giữa nhà đầu tư nước ngoài và Cộng hòa Armenia phải được giải quyết tại các tòa án Armenia. Một đạo luật mới về Trọng tài thương mại được ban hành trong năm 2007, cung cấp cho các nhà đầu tư nhiều lựa chọn hơn để giải quyết các tranh chấp thương mại.

Armenia có kế hoạch phát triển cơ chế giải quyết tranh chấp thay thế (ADR) bao gồm hòa giải và trọng tài. ADR sẽ được sử dụng không chỉ trong các vấn đề thương mại, bao gồm cả những vấn đề liên quan đến tài sản di động và các giao dịch bảo đảm, mà còn trong các trường hợp liên quan đến tranh chấp gia đình và lao động. Các lựa chọn ADR có sẵn cho những người tìm kiếm giải pháp thay thế để kiện tụng nhưng hiện không được sử dụng rộng rãi.

8. Quy định phá sản

Theo Luật Phá sản được thông qua vào năm 2006, chủ nợ, vốn chủ sở hữu và chủ hợp đồng (kể cả pháp nhân nước ngoài) có quyền tham gia và bảo vệ lợi ích của họ theo thủ tục tố tụng của vụ phá sản. Các chủ nợ có quyền truy cập vào tất cả các tài liệu liên quan đến vụ việc, gửi yêu cầu bồi thường cho tòa án liên quan đến việc phá sản, tham gia cuộc họp của chủ nợ và đề cử một ứng cử viên để quản lý vụ việc. Các phán quyết tài chính thường được thực hiện bằng đồng nội tệ. Bộ luật hình sự Armenia xác định các hình phạt cho việc phá

sản sai và cố ý phá sản, để che giấu của cải hoặc các tài sản khác của bên bị phá sản, hoặc các hoạt động bất hợp pháp khác trong quá trình phá sản.

Với việc thông qua Bộ luật Tư pháp mới năm 2018, Armenia đã quyết định thành lập một tòa án phá sản chuyên trách mới, bắt đầu hoạt động vào năm 2019.

UNCTAD nhận định rằng khuôn khổ pháp lý về thủ tục phá sản của Armenia cần được cải thiện, đồng thời cho biết các vụ phá sản thường tốn kém và hầu như luôn dẫn đến thanh lý. Armenia đã sửa đổi luật phá sản vào tháng 12 năm 2019 nhằm giảm chi phí thủ tục phá sản. Ngoài ra, mức thù lao đã được quy định cho các quản lý phá sản khi nộp kế hoạch phục hồi tài chính cũng như khi phục hồi tình trạng tài chính của một cá nhân phá sản, với mục tiêu nâng cao tỷ lệ phục hồi tài chính. Năm 2020, ngưỡng nợ để khởi động thủ tục phá sản đã được nâng lên nhằm tạo điều kiện cho các công ty có khả năng trả nợ nhiều hơn thay vì bị đóng băng tài sản.

Theo Chỉ số Dễ dàng Kinh doanh của Ngân hàng Thế giới 2019, Armenia đứng ở vị trí 95 trong bảng xếp hạng 190 nền kinh tế về việc dễ dàng giải quyết tình trạng mất khả năng thanh toán. Thời gian giải quyết việc mất khả năng thanh toán trung bình mất 1,9 năm và chi phí 11% tài sản của con nợ, với kết quả là công ty sẽ bị giải thể và bị bán. Tỷ lệ thu hồi trung bình là 38,2 cent / 1 USD.

Chính sách công nghiệp

1. Ưu đãi đầu tư

Armenia cung cấp ưu đãi cho các nhà xuất khẩu (ví dụ: không có thuế xuất khẩu, hoàn thuế VAT đối với hàng hóa và dịch vụ xuất khẩu) và nhà đầu tư nước ngoài (ví dụ: ngày lễ thuế thu nhập, khả năng chuyển lỗ vô thời hạn, hoãn thuế VAT và miễn thuế hải quan cho các dự án đầu tư). Bắt đầu từ ngày 1 tháng 1 năm 2018, chính phủ Armenia đã miễn thuế VAT từ nhập khẩu hàng hóa liên quan đến vốn đầu tư tại biên giới. Năm 2015, chính phủ Armenia miễn thuế hải quan cho việc nhập khẩu liên quan đến đầu tư thiết bị và nguyên

liệu của các quốc gia không phải thành viên EAEU. Chính phủ Armenia quyết định miễn thuế VAT và thuế hải quan dựa trên từng trường hợp cụ thể. Ngoài ra, theo Luật Đầu tư Nước ngoài, một số ưu đãi đặc biệt có thể được đàm phán trong từng trường hợp cụ thể đối với các khoản đầu tư nhắm vào các lĩnh vực nhất định của nền kinh tế hoặc có lợi ích chiến lược.

Chính phủ đang tập trung vào chương trình hiện đại hóa nền kinh tế, trong đó ưu tiên mua sắm thiết bị, số hóa và thu hút các chuyên gia, lao động tay nghề cao nước ngoài bằng cách hỗ trợ lãi suất cho các khoản vay và áp dụng ưu đãi thuế thu nhập. Luật về Cấp phép đã được sửa đổi vào năm 2021 nhằm đơn giản hóa yêu cầu cấp phép cho các công ty nước ngoài tham gia vào 13 loại hình hoạt động kinh doanh tại Armenia, bao gồm dịch vụ an ninh/thu tiền, dịch vụ bưu chính, đường sắt và taxi, phát triển đô thị và kỹ thuật, cũng như giám sát kỹ thuật trong xây dựng. Quỹ Lợi ích Quốc gia Armenia (ANIF) đã hợp tác với nhiều nhà đầu tư nước ngoài để triển khai các dự án chung tại Armenia.

Việc thúc đẩy đầu tư là một trong những trọng tâm chính của chính sách kinh tế Armenia. Mục tiêu chính là cung cấp ưu đãi cho các nhà đầu tư nước ngoài với mục tiêu tăng xuất khẩu của đất nước và kích thích việc làm, tạo môi trường kinh doanh và đầu tư thuận lợi, tăng tính minh bạch của khung pháp lý và đảm bảo tăng trưởng kinh tế bền vững ở Armenia. Armenia đã tuyên bố chính sách đầu tư “mở cửa” trong luật “Về đầu tư nước ngoài” và trong chính sách đầu tư của Armenia. Cộng hòa Armenia có một trong những cơ chế đầu tư mở cửa lớn nhất trong số các nước thị trường mới nổi.

Luật “Về đầu tư nước ngoài” bảo vệ các nhà đầu tư nước ngoài chống quốc hữu hóa hoặc sung công tài sản, ngoại trừ trường hợp khẩn cấp được xác định theo quyết định tư pháp và bồi thường đầy đủ và bắt buộc. Hiến pháp Armenia yêu cầu bồi thường trả trước cho tài sản bị sung công, trước khi tài sản được lấy từ chủ sở hữu. Các nhà đầu tư nước ngoài cũng được bồi thường thiệt hại và mất mát (bao gồm cả việc mất lợi nhuận) do hành vi trái pháp luật hoặc thực hiện nhiệm vụ không đúng của chính quyền nhà nước.

Luật “Về đầu tư nước ngoài” cung cấp bảo lãnh cho việc đối xử quốc gia và không phân biệt đối xử đối với các nhà đầu tư nước ngoài. Các luật áp dụng cho đầu tư nước ngoài không thể thuận lợi ít hơn so với các luật quản lý quyền sở hữu và hoạt động đầu tư của công dân và các tổ chức pháp nhân của Armenia. Không có hạn chế về sự tham gia của các nhà đầu tư nước ngoài trong bất kỳ hoạt động kinh tế nào ở Armenia hoặc tỷ lệ sở hữu một doanh nghiệp địa phương mà các nhà đầu tư nước ngoài có thể có được. Ngoại lệ duy nhất là công dân và người nước ngoài không có quốc tịch không có quyền sở hữu đất đai ở Armenia. Tuy nhiên, người nước ngoài được phép sử dụng đất thông qua các hợp đồng thuê dài hạn. Hơn nữa, người nước ngoài có quyền sở hữu các công trình xây dựng trên đất Armenia, và khai thác tài nguyên thiên nhiên tái tạo và không tái tạo thông qua các hợp đồng nhượng quyền do Chính phủ cấp.

Luật “Về đầu tư nước ngoài” có một điều khoản về việc miễn trừ. Trong trường hợp có bất kỳ thay đổi nào trong luật về đầu tư nước ngoài thì luật pháp thực thi tại thời điểm đầu tư vẫn có hiệu lực, theo yêu cầu của nhà đầu tư nước ngoài, luật tiếp tục được áp dụng trong thời hạn tối đa 5 năm kể từ ngày đầu tư. Luật cũng quy định rằng các tranh chấp liên quan đến đầu tư trong đó Nhà nước là một bên tranh chấp sẽ được giải quyết tại các tòa án Armenia. Tất cả các tranh chấp khác mà Nhà nước không phải là một bên tranh chấp có thể được xem xét bởi các tòa án Armenia hoặc bất kỳ cơ quan nào khác có liên quan đến việc giải quyết tranh chấp kinh tế hoặc, tùy theo thỏa thuận của các bên, trong các tòa án trọng tài. Armenia là người ký kết Công ước quốc tế về tranh chấp đầu tư, cho phép giải quyết tranh chấp bởi Trung tâm Quốc tế về giải quyết tranh chấp đầu tư (ICSID).

Theo luật pháp hiện hành, không có hạn chế về chuyển đổi và chuyển tiền hoặc hồi hương vốn, thu nhập, cổ tức, lãi suất, tiền bản quyền, phí quản lý hoặc phí dịch vụ kỹ thuật. Các nhà đầu tư nước ngoài và nhân viên được bảo đảm quyền tự do hồi hương tài sản, lợi nhuận hoặc các tài sản khác do đầu tư đem lại sau khi đã thanh toán tất cả các khoản thuế đến hạn.

Armenia có một hệ thống trao đổi tự do, và nói chung, không có hạn chế về việc chuyển

đổi hoặc chuyển tiền liên quan đến đầu tư sang đồng tiền có thể sử dụng tự do, và theo tỷ lệ thanh toán bù trừ thị trường hợp pháp. Việc trao đổi ngoại tệ có ở khắp nơi, và đồng tiền địa phương, đồng dram của Armenia (AMD) được tự do chuyển đổi. Việc duy trì tài khoản ngoại tệ tại Armenia cũng được cho phép.

Armenia hiện đang cung cấp ưu đãi cho các nhà xuất khẩu (không có thuế xuất khẩu, hoàn thuế GTGT đối với hàng hóa và dịch vụ xuất khẩu) và các nhà đầu tư nước ngoài (thời gian miễn thuế thu nhập, khả năng chuyển lỗ không thời hạn, khấu trừ thuế GTGT và miễn thuế hải quan đối với dự án đầu tư). Chính phủ Armenia đã sửa đổi luật thuế GTGT năm 2005 cho phép các công ty trì hoãn các khoản thanh toán thuế GTGT từ 01 đến 02 năm đối với một số mặt hàng nhập khẩu được sử dụng trong sản xuất. Sau cuộc khủng hoảng tài chính toàn cầu năm 2008, chính phủ đã thực hiện các sửa đổi bổ sung cho cùng một luật lệ, và các khoản thanh toán VAT đối với vốn đầu tư liên quan đến hàng nhập khẩu có thể được hoãn lại tối đa 03 năm. Năm 2015, Chính phủ Armenia miễn thuế nhập khẩu hàng hóa liên quan đến đầu tư thiết bị và nguyên liệu từ các nước không phải thành viên Liên minh kinh tế Á - Âu. Việc khấu trừ thuế GTGT và miễn thuế hải quan được thực hiện dựa trên quyết định của Chính phủ theo từng trường hợp cụ thể. Ngoài ra, theo Luật Đầu tư nước ngoài, một số ưu đãi tùy vào tình hình cụ thể có thể được thương lượng theo từng trường hợp đối với các khoản đầu tư nhắm vào các lĩnh vực nhất định của nền kinh tế và/ hoặc tầm quan trọng chiến lược đối với nền kinh tế.

Nhà đầu tư nước ngoài có thể hưởng lợi từ các ưu đãi đầu tư sau đây:

- **Quyền sở hữu:** 100% quyền sở hữu được cho phép.
- **Tiếp cận:** Không cần kiểm tra và không cần có giấy phép cụ thể để thực hiện đầu tư.
- **Quyền sở hữu đất đai:** Các công ty do người nước ngoài đăng ký tại Armenia có quyền mua đất. Mặc dù công dân nước ngoài không được phép sở hữu đất đai ở Armenia, nhưng công dân nước ngoài được cung cấp hợp đồng thuê dài hạn.
- **Nhập khẩu:** Đối với các dự án đầu tư, thuế GTGT đối với hàng hóa nhập khẩu vượt

quá 300 triệu AMD được hoãn lại trong 03 năm.

- **Thuế xuất khẩu và hạn chế:** Không.
- **Thuế GTGT xuất khẩu:** Armenia áp dụng mức thuế 0% cho hàng hóa và dịch vụ được xuất khẩu theo cơ chế hải quan “Miễn doanh thu” và “Tái xuất”.
- **Bảo lãnh đầu tư:** Trong trường hợp có bất kỳ thay đổi nào về pháp luật, nhà đầu tư nước ngoài có thể chọn luật nào để sử dụng trong thời gian 5 năm (điều khoản miễn trừ 5 năm)
- **Các khu vực kinh tế tự do:** Các công ty hoạt động trong khu vực kinh tế tự do được miễn hoàn toàn thuế thu nhập, thuế tài sản, thuế lợi nhuận và thuế hải quan, cũng như thuế VAT đối với các dịch vụ được giao hàng cho các công ty tổ chức và nhà điều hành và các sản phẩm trong lãnh thổ của khu vực kinh tế tự do. Xác định thu nhập chịu thuế của người nộp thuế là người quản lý khu vực kinh tế tự do cả năm, thu nhập tổng hợp được giảm bằng lượng thu nhập từ các hoạt động được thực hiện trong khu vực kinh tế tự do.
- **Kiểm soát trao đổi:** Tự do trao đổi ngoại tệ.
- **Chuyển tiền:** Không hạn chế về kiều hối.
- **Lợi nhuận:** Miễn phí hồi hương lợi nhuận.
- **Tuyển dụng nhân viên:** Không hạn chế.
- **Vị trí:** Không có hạn chế về địa lý hoặc lĩnh vực cụ thể đối với đầu tư.

Ngoài các ưu đãi đầu tư cụ thể được mô tả ở trên, các yếu tố sau làm cho Armenia hấp dẫn đối với đầu tư trực tiếp nước ngoài:

+ **Tình hình kinh tế vĩ mô ổn định**

Armenia có khung chính sách kinh tế vĩ mô thận trọng và đặc trưng bởi môi trường kinh tế vĩ mô tổng thể ổn định, được công nhận bởi các tổ chức quốc tế lớn. Luật và các quy

định kinh tế tuân thủ theo các tiêu chuẩn quốc tế và các yêu cầu của WTO.

+ **Hệ thống ngân hàng bền vững phù hợp với tiêu chuẩn quốc tế**

Hệ thống ngân hàng của Armenia hoạt động theo các tiêu chuẩn cốt lõi của Basel II. Miễn phí hoạt động đối với các tài khoản ngoại tệ có hiệu lực. Hiện tại không có hạn chế về kiều hối. Nhà tổ chức của thị trường chứng khoán là NASDAQ OMX Armenia OJSC, là một phần của tập đoàn quốc tế NASDAQ OMX Group, Inc. NASDAQ OMX Armenia là thành viên của Liên đoàn các Sàn giao dịch chứng khoán châu Á - châu Âu (FEAS) và Hiệp hội giao lưu quốc tế của Cộng đồng các Quốc gia Độc lập (IAEx của CIS).

+ **Lực lượng lao động có kinh nghiệm cao, sáng tạo, chi phí hiệu quả và được đào tạo tốt**

Chất lượng của lực lượng lao động có tay nghề cao và được đào tạo tốt của Armenia được các nhà đầu tư nước ngoài được công nhận rộng rãi. Lực lượng lao động địa phương tương đối rẻ và mang lại lợi thế cạnh tranh tương đối rõ ràng cho Armenia.

+ **Cộng đồng Armenia**

Armenia có cộng đồng người Do Thái rất lớn sống ở nước ngoài khoảng 6 triệu người - chủ yếu ở Trung Đông, Hoa Kỳ, Liên bang Nga và Tây Âu - tạo thành một tổ hợp tiềm năng đầy sôi động của các nhà đầu tư tìm kiếm cơ hội đầu tư vốn ở quê nhà.

+ **Khách sạn và an toàn**

Armenia là một quốc gia có truyền thống hiếu khách mạnh mẽ và là một quốc gia rất an toàn để đến thăm và du lịch.

2. Khu vực ngoại thương/ Cảng miễn phí/ Thuận lợi thương mại

Các khu vực kinh tế tự do (FEZs) ở Armenia tạo cơ hội duy nhất cho các doanh nghiệp thành lập doanh nghiệp trong các lĩnh vực chiến lược của nền kinh tế và chế biến, sản xuất và xuất khẩu hàng hóa với mức thuế phải trả đã được giảm. Các khu vực kinh tế tự do cho

phép xuất khẩu hàng hóa mà không có bất kỳ hạn chế nào đối với thị trường quốc tế với hơn 500 triệu người tiêu dùng. Luật “Về các khu vực kinh tế tự do” và luật thuế cho phép miễn thuế lợi nhuận, thuế thu nhập, thuế tài sản, thuế GTGT và nghĩa vụ thanh toán thuế hải quan cho các công ty hoạt động trong khu kinh tế tự do.

Luật về các khu vực kinh tế tự do cấp các ưu đãi sau đây cho các nhà tổ chức và người điều hành FEZ:

- Không có thuế GTGT đối với các dịch vụ giao hàng và cung cấp hàng hóa trong lãnh thổ FEZ;
- Miễn thuế lợi nhuận cho các công ty pháp nhân và không có thuế thu nhập đối với chủ sở hữu duy nhất là nhà điều hành hoặc nhà tổ chức của các khu vực kinh tế tự do;
- Không đánh thuế tài sản đối với các tòa nhà công nghiệp và tòa nhà công cộng và các công trình kiến trúc thuộc sở hữu hoặc cho thuê nằm trong khu kinh tế tự do;
- Không áp dụng phí hải quan và các quy định phi thuế quan đối với việc xuất khẩu hàng theo cơ chế hải quan “Nhập khẩu vào khu kinh tế tự do” hoặc cho các hàng hóa khác sử dụng trong lãnh thổ của khu kinh tế tự do;
- Được phép tự do chuyển đổi tiền tệ với vai trò là phương tiện trao đổi khi giao dịch trong các khu kinh tế tự do, không giống như trên toàn bộ lãnh thổ của Cộng hòa Armenia, nơi mà giao dịch chỉ được phép thông qua việc sử dụng đồng tiền quốc gia.

Các dịch vụ do các cơ quan Nhà nước đưa ra trong các khu vực kinh tế tự do được thực hiện trên cơ sở "một cửa".

Hai khu kinh tế tự do sẽ sớm hoạt động ở Armenia. Một trong số đó sẽ nằm trong khu vực nông nghiệp, trong khu vực giáp với sân bay quốc tế “Zvartnots”. FEZ này sẽ tập trung vào việc lưu kho, phân loại, làm đông lạnh nhanh và đóng gói trái cây và rau quả tươi. FEZ thứ hai, được thành lập trong phạm vi của Công ty cổ phần RAO Mars và Yerevan Research Institute of Mathematical Machines, khu kinh tế tự do này sẽ chuyên sản xuất và xuất khẩu

các công nghệ tiên tiến trong lĩnh vực điện tử, kỹ thuật chính xác, dược phẩm và công nghệ sinh học, công nghệ thông tin, năng lượng thay thế, thiết kế công nghiệp và viễn thông (thiết kế và sản xuất thiết bị công nghệ, hệ thống và các vật liệu chuyển dữ liệu/ thông tin).

Vào tháng 6/2011, Armenia đã thông qua Luật về các khu Kinh tế Tự do (FEZ) sửa đổi vào tháng 10 năm 2018 nhằm thu hút đầu tư nước ngoài vào các khu kinh tế tự do: miễn thuế VAT (thuế giá trị gia tăng), thuế lợi tức, thuế hải quan và thuế tài sản. FEZ “Alliance” được mở cửa vào tháng 8/2013 và hiện có chín doanh nghiệp đang tận dụng lợi thế các cơ sở của mình. Trọng tâm của FEZ “Alliance” là các ngành công nghệ cao bao gồm công nghệ thông tin và truyền thông, điện tử, dược phẩm và công nghệ sinh học, kiến trúc và kỹ thuật, thiết kế công nghiệp và năng lượng thay thế. Năm 2014, chính phủ mở rộng hoạt động trong Liên minh FEZ bao gồm sản xuất công nghiệp miễn là không có hoạt động sản xuất tương tự diễn ra ở Armenia. Năm 2015, FEZ “Meridian” khác mở cửa ở Yerevan, tập trung vào sản xuất đồ trang sức, chế tạo đồng hồ và cắt kim cương, với 06 doanh nghiệp hoạt động. Các chương trình đầu tư cho các công ty này vẫn phải được chính phủ phê duyệt. Chính phủ Armenia đã phê duyệt chương trình xây dựng khu kinh tế tự do Meghri ở biên giới với Iran và mở cửa vào năm 2017. Một FEZ mới được khai trương vào cuối năm 2018 và đặt tại Hrazdan. FEZ này tập trung vào các lĩnh vực công nghệ thông tin và công nghệ cao.

3. Các quy định thực hiện và nội địa hóa dữ liệu

Trong quá khứ, GOA đã áp đặt các yêu cầu về việc thực hiện đối với các nhà đầu tư như một phần thỏa thuận tư nhân hóa, đặc biệt là đối với việc tư nhân hóa các doanh nghiệp nhà nước có quy mô lớn như khai thác mỏ hoặc mạng viễn thông. Không có quy định thực hiện đối với đầu tư dưới dạng ủy nhiệm lao động tại địa phương. Quy trình để có được thị thực, giấy phép cư trú hoặc giấy phép làm việc, v.v... khá đơn giản. Chính phủ không áp đặt các điều kiện đối với việc cho phép đầu tư, bao gồm cả thuế quan và hàng rào phi thuế quan.

Armenia không tuân theo bất kỳ chính sách nào buộc các nhà đầu tư nước ngoài sử dụng thành phần nội địa trong hàng hóa và công nghệ. Không có yêu cầu đối với các nhà cung cấp CNTT nước ngoài chuyển mã nguồn hoặc cung cấp khóa mã hóa. Cũng không có yêu cầu lưu trữ dữ liệu trong nước.

Quyền sở hữu và thành lập tư nhân

Không có giới hạn về sở hữu và kiểm soát của các doanh nghiệp thương mại nước ngoài. Cũng không có hạn chế cụ thể theo từng ngành.

Bảo vệ quyền sở hữu

1. Bất động sản

Luật Armenia bảo vệ bảo đảm lợi ích về tài sản của cá nhân và doanh nghiệp. Luật pháp Armenia cung cấp khung cơ bản cho việc bảo đảm cho vay, thế chấp và cam kết, và cung cấp cơ chế hỗ trợ các hoạt động cho vay hiện đại và đăng ký quyền sở hữu. Theo hiến pháp Armenia, công dân nước ngoài bị cấm sở hữu đất đai, dù vậy họ có thể thuê dài hạn. Trong báo cáo về Dễ dàng kinh doanh của Ngân hàng Thế giới 2019, Armenia xếp thứ 14 trong số 190 nền kinh tế về việc dễ đăng ký tài sản. Việc thiếu giấy tờ xác nhận quyền sở hữu đất đai ở Armenia không phải là vấn đề. Armenia không phải là thành viên của Công ước Cape Town năm 2011 về Thiết bị di động (CTC) và Nghị định thư về các vấn đề liên quan đến thiết bị hàng không (Aircraft Protocol).

2. Quyền sở hữu trí tuệ

Armenia có khuôn khổ pháp lý và quy định chặt chẽ để bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ (IPR). Luật pháp trong nước, bao gồm Luật về quyền tác giả và các quyền liên quan năm 2006, Luật Nhãn hiệu năm 2021, Luật Sáng chế năm 2021 và Luật Thiết kế Công nghiệp năm 2021, quy định về bảo vệ IPR đối với các tác phẩm văn học, khoa học và nghệ thuật (bao

gồm các chương trình và cơ sở dữ liệu máy tính), bằng sáng chế và các quyền khác về sáng chế, kiểu dáng công nghiệp, bí quyết, bí mật thương mại, thương hiệu và nhãn hiệu dịch vụ. Cơ quan Sở hữu trí tuệ (IPA) thuộc Bộ Kinh tế Armenia chịu trách nhiệm cấp bằng sáng chế và giám sát các vấn đề khác liên quan đến IPR. Armenia không yêu cầu đăng ký bản quyền cấp nhà nước. Cơ quan quản lý chung ARMAUTHOR quản lý về các quyền kinh tế của tác giả. Thương hiệu và bằng sáng chế cần phải có đăng ký quốc gia bởi IPA. Không có luật bí mật thương mại đặc biệt nào ở Armenia, nhưng việc bảo vệ bí mật thương mại được quy định trong Bộ luật Dân sự. Việc đăng ký chính thức dễ dàng và minh bạch, cơ sở dữ liệu đăng ký IPR được công khai và các ứng dụng đăng ký sở hữu trí tuệ được công bố trực tuyến trong 2 tháng đối với các đánh giá của bên thứ ba.

Luật pháp của Armenia tuân thủ Thỏa thuận về những khía cạnh liên quan tới thương mại của quyền sở hữu trí tuệ (TRIPS). Năm 2005, Armenia đã thành lập Đơn vị thực thi IPR thuộc Bộ Tội phạm có tổ chức của Cảnh sát Armenia, tuy nhiên đơn vị này mặc nhiên không có quyền và các hành động chỉ dựa trên các khiếu nại của chủ sở hữu.

Mặc dù có sự tồn tại của luật pháp và các cơ quan điều hành của chính phủ có liên quan, nhưng khái niệm về IPR vẫn không phần lớn dân số địa phương công nhận. Thiếu sót về khiếu nại IPR vẫn còn với bên bị xâm phạm IPR. Cảnh sát khẳng định rằng đa số các vi phạm bản quyền được giải quyết thông qua thủ tục tố tụng ngoài tòa án, trong khi các vụ xâm phạm nhãn hiệu thường được đưa ra tòa án. Mặc dù GOA đã thực hiện một số tiến bộ về các vấn đề IPR nhưng vấn đề tăng cường các cơ chế thực thi vẫn cần thiết. UNCTAD báo cáo rằng nhận thức thấp và việc giám sát yếu kém đối với các vi phạm IPR gây ảnh hưởng tiêu cực đến môi trường kinh doanh.

Luật bản quyền mới đã được soạn thảo và lưu hành trong Chính phủ. Luật bao gồm các điều khoản từ các thỏa thuận quốc tế mới và cung cấp thêm chi tiết về nhiều điều khoản trong luật hiện hành. Quyền ký hợp đồng bản quyền được xác định rõ hơn và các ví dụ về hợp đồng bao gồm giữa người dùng và chủ sở hữu. Quyền của nhà sản xuất bản ghi âm được hài hòa với quyền của chủ bản quyền và kéo dài đến 70 năm. Luật mới cũng bao gồm

các điều khoản cụ thể từ Hiệp ước Marrakesh và Bắc Kinh, quy định quyền của các nghệ sĩ tàn tật và các công việc của trẻ mồ côi IPA cũng đã soạn thảo và đệ trình lên chính phủ hai luật mới, Luật Sáng chế và Luật Thiết kế Công nghiệp. IPA và Bộ Tư pháp cũng đã đề xuất những thay đổi đối với Bộ luật dân sự và Bộ luật hình sự nhằm cải thiện các biện pháp bảo vệ IPR bằng cách xác định cụ thể hơn thông tin mà tòa án cần xem xét khi xác định đền bù, thù lao công bằng và tính toán thiệt hại. Luật mới này được đệ trình lên Quốc hội để phê duyệt vào mùa thu năm 2017.

Cơ quan hải quan Armenia theo dõi số liệu thống kê liên quan đến việc tịch thu hàng giả, nhưng các báo cáo không được cập nhật định kỳ. Các thông tin liên quan mới nhất có thể được tìm thấy trên website <http://www.customs.am/Content.aspx?itn=csVLCustomsHousesReg> và các bản mô tả về các vụ buôn lậu có thể được tìm thấy bằng tiếng Armenia trên website <http://www.customs.am/Content.aspx?itn=csVLDepFightAgainstSmug>

Armenia không có trong danh sách Báo cáo 301 Đặc biệt của USTR hoặc Báo cáo Thị trường của Notorious. Để biết thêm thông tin về luật quốc gia và các đầu mối liên hệ tại các cơ quan sở hữu trí tuệ địa phương, có thể tham khảo hồ sơ quốc gia của WIPO tại <http://www.wipo.int/directory/en/>

3. Nguồn thông tin dành cho chủ sở hữu IPR

Liên hệ: Raphael Sambou, Cán bộ kinh tế

Điện thoại: + 374-10-49-44-02

Email: sambour@state.gov

Để biết thêm thông tin về luật pháp quốc gia và các địa chỉ liên hệ các văn phòng IP địa phương, vui lòng tại website của [WIPO](http://www.wipo.int).

Lĩnh vực tài chính

1. Thị trường vốn và danh mục đầu tư

Hệ thống ngân hàng ở Armenia đầy đủ, hoàn chỉnh và được quản lý tốt, nhưng lĩnh vực tài chính của Armenia không được phát triển cao. Ước tính của IMF cho thấy tài sản của ngành ngân hàng chiếm hơn 80% tổng tài sản trong lĩnh vực tài chính. Trung gian tài chính yếu kém, do các ngân hàng Armenia tính phí dịch vụ và các khoản phí khác, lãi suất thực tế do khách hàng trả có thể cao hơn lãi suất danh nghĩa được các ngân hàng đưa ra. Gần như tất cả các ngân hàng đều yêu cầu tài sản thế chấp ở Armenia, và các yêu cầu tài sản thế chấp lớn thường gây cản trở cho người vay tiềm năng xâm nhập vào thị trường. Đây vẫn là rào cản chính đối với các doanh nghiệp vừa và nhỏ và các công ty mới thành lập.

Chính phủ Armenia (GOA) chào đón đầu tư gián tiếp nước ngoài và Armenia có hệ thống và khung pháp lý cho các khoản đầu tư tại chỗ. Tuy nhiên, thị trường chứng khoán của Armenia không được phát triển tốt và chỉ có hoạt động giao dịch tối thiểu thông qua sàn giao dịch NASDAQ-OMS. Thanh khoản đối với việc chuyển một số tiền lớn có thể khó khăn do thị trường tài chính và nền kinh tế tổng thể của Armenia có quy mô nhỏ. GOA hy vọng rằng kết quả của cải cách hưu trí năm 2014 đã mang hai nhà quản lý tài sản quốc tế (Amundi và C-Quadrat) đến Armenia, thị trường vốn sẽ đóng một vai trò nổi bật hơn trong lĩnh vực tài chính của đất nước. Theo Điều VIII của IMF, Armenia hạn chế các khoản thanh toán và chuyển khoản đối với các giao dịch quốc tế hiện tại. Tín dụng được phân bổ theo điều kiện thị trường và nhà đầu tư nước ngoài có thể tiếp cận tín dụng tại địa phương. Các ngân hàng thương mại Armenia báo cáo khó khăn với một số giao dịch tài chính có liên quan đến Nga do các lệnh trừng phạt tài chính quốc tế liên quan đến chiến sự của Nga - Ukraine.

2. Hệ thống tiền và ngân hàng

Kể từ năm 2020, lĩnh vực ngân hàng đã chống chịu được cú sốc kép do COVID-19 và xung đột Nagorno-Karabakh gây ra. Các chỉ số về mức độ lành mạnh tài chính, bao gồm tỷ lệ an toàn vốn và tỷ lệ nợ xấu, nhìn chung vẫn duy trì ở mức tích cực. Ngành này có vốn hóa

tốt và tính thanh khoản cao. Nợ xấu vẫn ở mức thấp, khoảng 3%. Tình trạng đô la hóa vẫn cao đối với tiền gửi và cho vay. Có 18 ngân hàng thương mại đang hoạt động tại Armenia. Tổng tài sản ngân hàng ở Armenia vào cuối năm 2023 đạt gần 23,4 tỷ USD; GDP của Armenia năm 2023 ước tính khoảng 24,2 tỷ USD. Nhìn chung, lĩnh vực ngân hàng của Armenia được các tổ chức tài chính quốc tế (IFIs) đánh giá là tương đối lành mạnh.

Yêu cầu vốn tối thiểu đối với các ngân hàng là 30 tỷ AMD (khoảng 76 triệu USD). Không có hạn chế nào đối với người nước ngoài trong việc mở tài khoản ngân hàng. Cư dân và công dân nước ngoài có thể nắm giữ tài khoản ngoại tệ cũng như nhập khẩu, xuất khẩu và trao đổi ngoại tệ tương đối tự do theo quy định của Luật về Quản lý và Kiểm soát Ngoại hối. Các ngân hàng nước ngoài có thể thành lập công ty con, chi nhánh hoặc văn phòng đại diện, và các đơn vị này được phép cung cấp cùng loại dịch vụ như các ngân hàng thuộc sở hữu trong nước.

Ngân hàng Trung ương Armenia (CBA) chịu trách nhiệm về quy định và giám sát ngành tài chính. Thẩm quyền và trách nhiệm của CBA được thiết lập theo Luật Ngân hàng Trung ương Armenia. Nhiều điều khoản khác của pháp luật và các quy định hỗ trợ cho việc giám sát ngành tài chính.

3. Ngoại hối và kiều hối

a) Ngoại hối

Armenia không có giới hạn về việc chuyển đổi và chuyển tiền hoặc thu hồi vốn và doanh thu, bao gồm lợi nhuận của chi nhánh, cổ tức, lãi suất, tiền bản quyền, phí quản lý hoặc phí dịch vụ kỹ thuật. Hầu hết các ngân hàng có thể chuyển tiền quốc tế trong vòng 02 đến 04 ngày. Armenia duy trì đồng Dram của Armenia (AMD) như một đồng tiền tự do chuyển đổi theo chế độ tỷ giá thả nổi có điều tiết. Tỷ giá hối đoái AMD/USD nhìn chung ổn định trong những năm gần đây. Tuy nhiên, đồng dram đã tăng giá đáng kể so với đồng đô la sau chiến sự Nga - Ukraine vào năm 2022, dòng người nhập cư và vốn chảy vào đất nước này.

Theo luật năm 2005 về Quy chế tiền tệ và Kiểm soát tiền tệ, giá cả tất cả hàng hóa và dịch vụ, tài sản và tiền lương phải được tính bằng AMD. Tuy nhiên, có những trường hợp ngoại lệ đối với các giao dịch giữa các doanh nghiệp cư trú và không cư trú và đối với một số giao dịch liên quan đến hàng hóa được giao dịch theo giá trên thị trường thế giới. Luật yêu cầu rằng lãi suất đối với các tài khoản ngoại tệ được tính bằng loại tiền tệ đó, nhưng được thanh toán bằng AMD.

b) Chính sách chuyển tiền

Armenia không có giới hạn đối với việc chuyển đổi và chuyển tiền hoặc hồi hương vốn và thu nhập, bao gồm lợi nhuận chi nhánh, cổ tức, tiền lãi, tiền bản quyền, trả tiền thuê, nợ nước ngoài tư nhân, phí quản lý hoặc phí dịch vụ kỹ thuật.

4. Quỹ đầu tư nhà nước

Tháng 10 năm 2022, Quỹ Lợi ích Quốc gia Armenia (ANIF) đã trở thành thành viên liên kết của Diễn đàn Quốc tế về Quỹ Đầu tư Nhà nước (IFSWF). ANIF là một doanh nghiệp nhà nước được thành lập để cùng đầu tư với các nhà đầu tư và đối tác công nghiệp hàng đầu thế giới vào các dự án lớn tại Armenia.

Khác với các quỹ đầu tư nhà nước thường dùng để đầu tư nguồn thu dư thừa từ tài nguyên thiên nhiên trong và ngoài nước, ANIF chủ yếu đóng vai trò thu hút và thúc đẩy đầu tư vào Armenia thông qua các dự án hợp tác công – tư (PPP). Các dự án phải trải qua quy trình rà soát nội bộ trong chính phủ, được Hội đồng Đầu tư phê duyệt và nội các thông qua trước khi triển khai chính thức.

Doanh nghiệp nhà nước

Hầu hết các doanh nghiệp nhà nước của Armenia (DNNN - SOEs) được tư nhân hóa vào những năm 1990 và đầu những năm 2000; các DNNN vẫn hoạt động trong lĩnh vực trực địa/ bản đồ và năng lượng. Các DNNN ở Armenia hoạt động dưới hình thức công ty cổ

phần quốc gia do nhà nước sở hữu và được quản lý bởi Bộ Bất Động sản Quốc gia của Chính phủ Armenia và các tổ chức phi thương mại quốc gia (trường học, trường đại học, doanh nghiệp lâm nghiệp). Không có luật hoặc quy tắc nào đảm bảo vai trò chính hoặc vai trò hàng đầu cho DNNN trong bất kỳ ngành cụ thể nào. Armenia là một bên tham gia Hiệp định Mua sắm Chính phủ (GPA) của WTO và các DNNN được bảo hiểm theo Hiệp định GPA. DNNN ở Armenia phải chịu cùng chế độ thuế giống như đối thủ cạnh tranh của họ, và các doanh nghiệp tư nhân ở Armenia có thể cạnh tranh với DNNN với cùng các điều khoản và điều kiện. Một danh sách công khai các công ty cổ phần quốc gia có thể được tìm thấy trực tuyến tại website [SPM](#). Bộ Quản lý Tài sản Nhà nước duy trì một danh sách công khai các công ty cổ phần quốc gia do nhà nước sở hữu dưới hình thức công ty cổ phần đóng trên website của mình.

Các doanh nghiệp nhà nước Armenia tuân thủ các Nguyên tắc OECD về Quản trị Doanh nghiệp đối với DNNN. Các doanh nghiệp thuộc sở hữu của nhà nước đang cung cấp các dịch vụ công cộng, như trục địa hoặc phát điện hạt nhân và không ảnh hưởng đến môi trường cạnh tranh trong nước.

Chương trình tư nhân hóa

Hầu hết các doanh nghiệp nhà nước của Armenia được tư nhân hóa vào những năm 1990 và đầu những năm 2000. Tuy nhiên vẫn còn nhiều quá trình tư nhân hoá tài sản lớn của Armenia không cạnh tranh và minh bạch và công bằng.

Cục Quản lý Bất động sản Quốc gia - [SPM](#) hiện đang triển khai Chương trình Quản lý Bất động sản Quốc gia giai đoạn 2015 - 2017, trong đó nêu rõ danh sách các tài sản quốc gia được đề xuất tư nhân hóa trong các khung thời gian cụ thể. SPM công bố các thông báo về đấu thầu và đấu giá trên trang web. Trước đó, đã có báo cáo rằng quá trình đấu thầu tư nhân hóa và đấu giá không phải lúc nào cũng cạnh tranh và minh bạch.

Luật hiện hành về tư nhân hóa, lần thứ năm, là Luật về Chương trình Tư nhân hóa tài sản nhà nước 2017-2020, trong đó liệt kê 47 thực thể để tư nhân hóa, trong đó 24 thực thể là

bổ sung mới và 23 thực thể được ghi chú trong các luật trước đó nhưng không được tư nhân hóa. Cục quản lý tài sản nhà nước chịu trách nhiệm quản lý cổ phần của các đơn vị nhà nước trong chương trình tư nhân hóa.

Hoạt động kinh doanh có trách nhiệm

Hiểu biết về cách tiếp cận thẩm định (due diligence) trong thực hiện kinh doanh có trách nhiệm (RBC) tại Armenia vẫn đang trong quá trình phát triển, nhưng một số công ty lớn có vốn sở hữu hoặc quản lý nước ngoài đã áp dụng khái niệm này trong những năm gần đây. Các sáng kiến, nếu có, chủ yếu giới hạn trong phạm vi các hoạt động trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp (CSR). Các chương trình RBC hiện có lại được nhìn nhận tích cực. Một số tổ chức xã hội dân sự và hiệp hội doanh nghiệp đang đóng vai trò tích cực hơn trong việc thúc đẩy RBC và nâng cao nhận thức chung.

Những trụ cột chính của quản trị doanh nghiệp tại Armenia bao gồm Luật về Công ty Cổ phần, Luật về Ngân hàng và Hoạt động Ngân hàng, Luật về Thị trường Chứng khoán và Bộ Quy tắc Quản trị Doanh nghiệp. Các quan sát viên quốc tế lưu ý rằng hệ thống pháp luật này còn sự thiếu nhất quán và nhìn chung đánh giá thực tiễn quản trị doanh nghiệp ở mức yếu đến trung bình. Cộng đồng doanh nghiệp địa phương chỉ ra một số lĩnh vực có thể cải thiện, bao gồm: nâng cao chất lượng kiểm toán nội bộ và kiểm toán độc lập cho các công ty, tăng cường quyền hạn của các giám đốc độc lập trong hội đồng quản trị và củng cố quyền của cổ đông.

Armenia đã đưa ra các cam kết về cải cách quản trị doanh nghiệp, bao gồm liên quan đến kiểm toán bắt buộc, kế toán và báo cáo tài chính, trong khuôn khổ Thỏa thuận Dự phòng (Stand-By Arrangement) đang được triển khai với Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF).

Armenia đã gia nhập Sáng kiến Minh bạch trong Công nghiệp Khai thác (EITI) vào tháng 3 năm 2017 với tư cách là quốc gia ứng viên. Báo cáo quốc gia EITI đầu tiên của Armenia được công bố vào tháng 1 năm 2019. Bắt đầu từ ngày 1 tháng 1 năm 2023, tất cả các pháp nhân tại Armenia đều phải nộp báo cáo về quyền sở hữu hưởng lợi cho cơ quan đăng ký

nhà nước. Thông tin chi tiết kèm theo các văn bản pháp luật tham chiếu có sẵn trên trang web của EITI Armenia. (<https://www.eiti.am/en/beneficial-ownership-disclosure/>)

Armenia không phải là bên ký kết Văn kiện Montreux về các Công ty An ninh và Quân sự Tư nhân và Armenia không là thành viên của Bộ Quy tắc Ứng xử Quốc tế dành cho Hiệp hội các Nhà cung cấp An ninh Tư nhân. Luật pháp và quy định trong nước liên quan đến lao động, quyền lao động, bảo vệ người tiêu dùng và bảo vệ môi trường không phải lúc nào cũng được thực thi hiệu quả. Những luật lệ và quy định này không thể bị bãi bỏ để thu hút đầu tư nước ngoài.

Khí hậu

Armenia gần đây đã bắt đầu lồng ghép và tích hợp các yếu tố liên quan đến biến đổi khí hậu vào chính sách phát triển quốc gia và ngành. Vào tháng 5 năm 2021, chính phủ đã phê duyệt Chương trình Hành động Quốc gia về Thích ứng với Biến đổi Khí hậu, bao gồm Danh mục các biện pháp. Đóng góp do quốc gia tự quyết định (NDC) của Armenia cho giai đoạn 2021 - 2030 theo Thỏa thuận Paris đã được thông qua vào tháng 4 năm 2021 và gửi lên Ban Thư ký Công ước Khung của Liên Hợp Quốc về Biến đổi Khí hậu (UNFCCC) vào tháng 5 năm 2021. Văn kiện này đưa ra mục tiêu giảm phát thải vô điều kiện mới là giảm 40% so với mức phát thải năm 1990, đạt được vào năm 2030.

Chiến lược Phát triển và Phát thải Thấp Dài hạn (LEDS) của Armenia đã được thông qua vào tháng 12 năm 2023. Gần đây, chính phủ đã gia hạn miễn thuế VAT đối với việc nhập khẩu xe điện đến hết năm 2024 và miễn thuế hải quan đến cuối năm 2025. Chính phủ cũng đã ban hành luật cho phép xe điện được miễn phí tại Yerevan và đang xem xét việc đưa các sửa đổi về mua sắm xanh vào pháp luật quốc gia. Ngoài ra, chính phủ còn trợ cấp một phần lãi suất vay đối với các khoản vay phục vụ cải tạo công trình tiết kiệm năng lượng và lắp đặt pin năng lượng mặt trời tại hộ gia đình.

Tham nhũng

Sau cuộc bầu cử quốc hội năm 2021, được các quan sát viên quốc tế đánh giá là bảo đảm các quyền và tự do cơ bản, chính phủ Armenia tiếp tục thực hiện những bước đi có ý nghĩa nhằm giảm tham nhũng. Chính phủ đã tái khẳng định cam kết đối với hành động chính sách và cải cách hệ thống, đồng thời thúc đẩy các hành động lập pháp để thành lập các cơ quan chống tham nhũng trong lĩnh vực điều tra, truy tố và tư pháp, mặc dù xã hội dân sự vẫn chưa hài lòng với tốc độ cải cách. Chính phủ đã thông qua Chiến lược và Kế hoạch hành động chống tham nhũng giai đoạn 2023 - 2026 sau quá trình tham vấn rộng rãi với các bên liên quan. Chiến lược chống tham nhũng trước đó đã thiết lập một khuôn khổ thể chế mới về chống tham nhũng với các cơ quan riêng biệt phụ trách các chức năng phòng ngừa, điều tra và truy tố, cũng như Tòa án Chuyên trách Chống tham nhũng.

Được thành lập vào năm 2019, Ủy ban Phòng ngừa Tham nhũng (CPC) là cơ quan chủ chốt chịu trách nhiệm ngăn chặn tham nhũng và xây dựng tính liêm chính trong toàn bộ chính phủ và xã hội. Vào tháng 6 năm 2022, CPC đã ban hành bộ quy tắc ứng xử chính thức đầu tiên dành cho công chức và tiếp tục đạt được tiên bộ trong các lĩnh vực kê khai tài sản và kiểm tra tính liêm chính, bao gồm cả các ứng cử viên thẩm phán chống tham nhũng và điều tra viên của Ủy ban Chống tham nhũng. Tuy nhiên, CPC vẫn chưa hoàn thành các nhiệm vụ giám sát tài chính của các đảng chính trị, ban hành hướng dẫn đánh giá rủi ro tham nhũng và hiện đang trong quá trình thiết lập hệ thống báo cáo quà tặng.

Ủy ban Chống tham nhũng, với tư cách là một cơ quan điều tra, được thành lập vào tháng 9 năm 2021 để chỉ đạo các thủ tục tố tụng hình sự trước khi xét xử đối với các tội danh tham nhũng bị cáo buộc bằng cách thực hiện cả hoạt động điều tra và hoạt động tình báo. Các sửa đổi đối với Bộ luật Tư pháp về việc thành lập Tòa án Chuyên trách Chống tham nhũng (SACC) đã được thông qua vào ngày 14 tháng 4 năm 2021, qua đó đánh dấu việc hoàn thành việc tạo ra khuôn khổ thể chế mới của chính phủ để chống tham nhũng. SACC là tòa án sơ thẩm, và các thẩm phán chuyên trách về các vụ án chống tham nhũng sẽ làm việc tại Tòa Phúc thẩm Hình sự và Phòng Chống tham nhũng của Tòa Giám đốc thẩm. Tiếp theo việc thông qua Luật "Về Tịch thu Dân sự Tài sản Bất hợp pháp", bộ phận xử lý

các vụ án tịch thu dân sự tài sản bất hợp pháp đã được thành lập vào tháng 9 năm 2020 thuộc Văn phòng Tổng Kiểm sát. Nhìn chung, các tác nhân xã hội dân sự đang ngày càng chỉ trích hiệu quả và tốc độ thực hiện các biện pháp chống tham nhũng của chính phủ, mặc dù điểm số của Armenia trên các chỉ số tham nhũng quốc tế vẫn tiếp tục được cải thiện vào năm 2023.

Mặc dù đã có những cải thiện, tham nhũng vẫn là một thách thức đối với đầu tư tại Armenia, đặc biệt là liên quan đến các lĩnh vực quan trọng như hệ thống tư pháp và các vấn đề liên quan đến pháp quyền, việc thực thi luật pháp và quy định hiện hành, cũng như sự đối xử bình đẳng. Các nhà đầu tư cho rằng các lĩnh vực y tế, giáo dục, quân sự, cải huấn và thực thi pháp luật thiếu minh bạch trong mua sắm và trước đây đã sử dụng biện pháp cưỡng chế có chọn lọc để hối lộ. Các thẩm phán chuyên xét xử các vụ án dân sự vẫn bị công chúng coi là tham nhũng và chịu ảnh hưởng của các chính quyền cũ.

Hiệu quả và tính độc lập của các thể chế chống tham nhũng mới thành lập vẫn còn phải chờ xem. Một số cá nhân đã bày tỏ lo ngại về việc liệu một số đại diện tư pháp và lãnh đạo thực thi pháp luật có được lựa chọn một cách khách quan hay không. Điều này bao gồm một số vụ bổ nhiệm và bãi nhiệm tư pháp đã vấp phải sự chỉ trích rộng rãi của xã hội. Khả năng bị tác động từ bên ngoài, mang động cơ chính trị, lên các thể chế chống tham nhũng này, cũng như các cơ quan thực thi pháp luật và cơ quan công tố, cũng vẫn là một mối lo ngại.

Tổ chức Minh bạch Quốc tế (Transparency International) đã công bố Chỉ số Nhận thức Tham nhũng (CPI) năm 2023, xếp hạng Armenia ở vị trí thứ 62 trong số 180 quốc gia. Theo báo cáo, điểm CPI của Armenia năm 2023 đã cải thiện so với năm 2022 (46 điểm). Điểm số của Armenia cao hơn mức trung bình toàn cầu của CPI là 43, cho thấy khu vực công của Armenia được các chuyên gia và doanh nhân đánh giá là ít tham nhũng hơn mức trung bình toàn cầu.

Luật Dịch vụ Dân sự, có hiệu lực từ năm 2002, cũng như Luật Dịch vụ Thành phố (2005)

và Chính quyền địa phương (2002), cấm sự tham gia của các công chức dân sự và thành phố, cũng như các quan chức chính quyền địa phương (thị trường và các ủy viên hội đồng) trong các hoạt động thương mại. Tuy nhiên, các quan chức có quyền ở cấp quốc gia, huyện hoặc địa phương thường có quyền kiểm soát trực tiếp, một phần hoặc gián tiếp đối với các công ty tư nhân. Việc kiểm soát được thực hiện thông qua một đối tác ẩn hoặc thông qua phần lớn quyền sở hữu của các công ty mẹ hoàn toàn riêng tư. Sự tham gia này cũng có thể gián tiếp, ví dụ, thông qua người thân và bạn bè thân thiết. Những hành động này thúc đẩy chủ nghĩa bảo hộ, khuyến khích việc hình thành nên tình trạng độc quyền gây cản trở cạnh tranh và làm suy yếu hình ảnh của chính phủ với vai trò là một người hỗ trợ phát triển cho khu vực tư nhân. Do sự liên kết chặt chẽ giữa các lĩnh vực kinh tế và chính trị nên Armenia không thể phân biệt giữa 2 lĩnh vực này và đưa ra luật để khuyến khích các quy tắc đạo đức nghiêm khắc và ngăn ngừa hối lộ trong lĩnh vực kinh doanh. Năm 2016, Armenia đã thông qua luật về hình phạt hình sự cho việc không tuân thủ hoặc nộp tờ khai sai và làm giàu bất hợp pháp.

Armenia là thành viên của Công ước Liên hợp quốc về Chống tham nhũng. Mặc dù không phải là thành viên của Công ước OECD về Chống Hối lộ Công chức Nước ngoài trong Giao dịch Kinh doanh Quốc tế, Armenia là thành viên của Mạng lưới Chống Tham nhũng OECD khu vực Đông Âu và Trung Á và đã ký kết Kế hoạch Hành động Istanbul. Armenia cũng là thành viên của sáng kiến Đối tác Chính phủ Mở toàn cầu và Sáng kiến Minh bạch trong Ngành Công nghiệp Khai khoáng.

Không có luật cụ thể nào bảo vệ các tổ chức phi chính phủ tham gia điều tra chống tham nhũng.

1. Nguồn báo cáo tham nhũng

Ủy ban Chống Tham nhũng (ACC)

Địa chỉ: 13A Vagharsh Vagharshyan Street

Yerevan, Armenia

Điện thoại: [+374 11] 900 002

Email: press@investigatory.am

Tổ chức Minh bạch Quốc tế

Liên hệ: Sona Ayvazyan, Giám đốc Điều hành

Trung tâm Chống Tham nhũng,

Địa chỉ: 12 Đường Saryan, Yerevan, Armenia

Điện thoại: +374 10 569 589

Email: sona@transparency.am

Môi trường chính trị và an ninh

Armenia có một lịch sử các cuộc biểu tình chính trị, một số trong đó đã biến thành các cuộc đối đầu bạo lực giữa cảnh sát và người biểu tình. Tuy nhiên, tần suất các cuộc biểu tình bạo lực đã giảm đáng kể.

Sau chiến dịch quân sự của Azerbaijan tại Nagorno-Karabakh vào tháng 9 năm 2023, các cuộc biểu tình đã nổ ra tại Yerevan. Trong một số trường hợp, những người biểu tình đối lập đã có hành vi hung hăng và bạo lực, yêu cầu Thủ tướng từ chức và cố gắng xông vào tòa nhà Chính phủ nơi thủ tướng làm việc. Cảnh sát đã đáp trả bằng cách sử dụng vũ lực với mức độ nhẹ và lựu đạn gây chói sáng. Có rất ít báo cáo về việc cảnh sát sử dụng vũ lực quá mức trong các cuộc biểu tình đó. Các nhóm khác đã tổ chức các cuộc biểu tình ôn hòa về nhiều vấn đề khác nhau và Chính phủ có rất ít giới hạn cho việc tụ tập ôn hòa. Trên khắp Armenia, những người biểu tình sử dụng chặn đường như một chiến thuật phổ biến để thể hiện sự bất mãn, thường là với Chính phủ về các vấn đề cấp cộng đồng và quốc gia. Sự gián đoạn do các cuộc chặn đường và biểu tình gây ra hậu quả tối thiểu và ngắn hạn. Các cuộc biểu tình không gây ra bất kỳ thiệt hại nào cho các dự án hoặc cơ sở của các doanh

ngành quốc tế.

Các vụ giao tranh lẻ tẻ trong cuộc xung đột kéo dài hàng thập kỷ giữa Armenia và Azerbaijan vẫn tiếp diễn, dẫn đến thương vong cho dân thường. Vào ngày 19 – 20/9/2022, Azerbaijan đã tiến hành một chiến dịch quân sự nhằm giành quyền kiểm soát hoàn toàn Nagorno-Karabakh, khiến hơn 100.000 cư dân Nagorno-Karabakh - hầu như toàn bộ người Armenia trong khu vực - phải chạy trốn sang Armenia. Theo Ủy ban Điều tra Armenia, 225 người đã thiệt mạng do cuộc tấn công, bao gồm 25 thường dân, với 244 người khác bị thương, trong đó có 76 thường dân. Không có trường hợp tử vong nào do hoạt động quân sự ở Armenia, mặc dù đã có nhiều báo cáo về các vụ vi phạm lệnh ngừng bắn dọc theo biên giới Armenia-Azerbaijan trong những ngày trước cuộc tấn công và các cáo buộc vi phạm lệnh ngừng bắn vẫn tiếp tục lẻ tẻ kể từ đó.

Lực lượng Nga đã đóng vai trò kiểm soát việc ra vào dọc theo các tuyến đường cao tốc gần biên giới. Lực lượng Biên phòng Nga tuần tra biên giới Iran và Thổ Nhĩ Kỳ với Armenia, theo thỏa thuận năm 1992. Lực lượng Biên phòng Nga cũng có mặt tại Sân bay Quốc tế Zvartnots của Yerevan, mặc dù chính phủ Armenia đã yêu cầu họ rời đi trước ngày 1 tháng 8 năm 2024.

Vào mùa thu năm 2014 và đầu năm 2015, bạo lực đối với các nhà hoạt động dân sự và chính trị gia tăng dẫn đến những vụ bắt giữ và thương tích. Không có sự cố nào trong số này gây ra bất kỳ thiệt hại nào cho các dự án hoặc việc thành lập cũng như không gây cản trở hoạt động của các doanh nghiệp trong nước. Vào ngày 17/7/2016, nhóm vũ trang Sasna Tsrer đã xông vào và chiếm đóng cơ quan cảnh sát ở Yerevan, giết chết ba sĩ quan và bắt giữ con tin của cảnh sát. Trong suốt hai tuần chờ đợi sau đó, Sasna Tsrer lấy thêm cảnh sát và nhân viên y tế làm con tin, đòi hỏi những thay đổi chính trị. Trong thời gian chờ đợi, nhiều cuộc biểu tình và các cuộc biểu tình ủng hộ Sasna Tsrer đã diễn ra tại Yerevan và các vùng khác ở Armenia. Các viên chức thực thi pháp luật tham gia vào các vụ bắt giữ bất hợp pháp, không cân xứng và sử dụng quá nhiều vũ lực đối với những người biểu tình hòa bình, lạm dụng các nhà báo, và các vụ lạm dụng nhân quyền nghiêm trọng khác, đặc biệt

là vào đêm 29/7, khi cảnh sát giải tán sự ủng hộ nhu cầu chính trị của Sasna Tsrer. Những cuộc đụng độ này đã không gây ra bất kỳ thiệt hại cho các doanh nghiệp. Năm 2018, Armenia đã trải qua một cuộc cách mạng hòa bình dẫn đến thay đổi chính phủ. Công dân hòa bình ở Yerevan và một số thành phố khác có những hành vi bất tuân đã dẫn đến việc chặn 1 số đường, bao gồm cả đường đến sân bay quốc tế Yerevan, nhưng không cản trở hoạt động kinh doanh thông thường hoặc gây tổn hại cho sự ổn định kinh tế vĩ mô của đất nước. Những hành động này đã không dẫn đến bất kỳ thiệt hại cho các dự án hoặc công trình.

Việc ngừng bắn với Azerbaijan đã có hiệu lực từ năm 1994 đối với cuộc xung đột xung quanh khu vực tranh chấp Nagorno - Karabakh. Tuy nhiên, tiếng súng dọc theo vạch ngừng bắn và dọc theo biên giới với Azerbaijan vẫn tiếp tục, dẫn đến chấn thương và tử vong. Đã có sự gia tăng bạo lực dọc theo tuyến đường tiếp xúc và biên giới quốc tế của Liên bang Armenia và Azerbaijan từ ngày 02 – 05/4. Các vụ đụng độ nặng nề dẫn đến số người chết cao nhất kể từ khi ký kết thỏa thuận ngừng bắn năm 1994. Không có mối đe dọa đối với các doanh nghiệp thương mại từ các cuộc đụng độ tại các khu vực biên giới.

Hoạt động và các chính sách lao động

Vốn nhân lực của Armenia là một trong những nguồn lực mạnh nhất của Armenia. Lực lượng lao động thường được đào tạo tốt, đặc biệt là trong lĩnh vực Khoa học, Công nghệ, Kỹ thuật và Toán (STEM). Gần 100% dân số Armenia biết chữ. Số học sinh ghi danh vào trường trung học trên 90%, và ghi danh vào trường trung học khoảng 85%. Mức thất nghiệp chính thức là khoảng 12%. Phụ nữ và thanh niên chiếm phần lớn tỷ lệ thất nghiệp và có vấn đề về tình trạng thiếu việc làm đáng kể. Trong vài năm qua, lao động nhập cư từ Ấn Độ và Nga đã đến Armenia, góp phần đáng kể vào việc làm trong lĩnh vực dịch vụ.

Phần lớn đầu tư nước ngoài mới ở Armenia vào lĩnh vực công nghệ cao. Phần lớn đầu tư nước ngoài ở Armenia cũng diễn ra trong lĩnh vực công nghệ thông tin và truyền thông (ICT) và kỹ thuật. Các công ty công nghệ cao đã thành lập các chi nhánh hoặc công ty con

tại Armenia để tận dụng lợi thế các chuyên gia có trình độ về kỹ thuật điện và máy tính, kỹ thuật quang học và thiết kế phần mềm. Armenia thiếu hụt nhân lực về giáo dục nghề nghiệp đủ điều kiện trong nhiều ngành nghề. Khoảng 20% lực lượng lao động phi nông nghiệp được sử dụng trong nền kinh tế phi chính thức, chủ yếu trong lĩnh vực dịch vụ. Luật Armenia bảo vệ các quyền của người lao động trong khu vực chính thức để tổ chức và tham gia các công đoàn độc lập, với các trường hợp ngoại lệ đối với nhân viên lực lượng vũ trang và các cơ quan thực thi pháp luật. Luật cũng quy định quyền đình công, tuy nhiên các quy định pháp lý quá nghiêm ngặt khiến hầu như không thể tổ chức đình công hợp pháp. Luật cho phép thương lượng tập thể. Luật quy định quyền của người lao động không bị hạn chế do là thành viên trong một công đoàn. Luật cũng phân biệt giữa sa thải và cắt hợp đồng với trợ cấp thôi việc. Các tổ chức lao động vẫn còn yếu kém do phản ứng chủ lao động, tỷ lệ thất nghiệp cao và điều kiện kinh tế kém; thương lượng tập thể không phổ biến ở Armenia. Theo một số báo cáo, kể từ khi thay đổi chính phủ năm 2018, Armenia đã có những báo cáo nhất quán về các phong trào ở cơ sở để tạo ra các công đoàn trong các lĩnh vực khác nhau, bao gồm cả bác sĩ, giáo viên và hội viên học viện. Trong vài năm gần đây, một số phong trào công đoàn cơ sở nhỏ trong các lĩnh vực giáo dục và y tế công cộng cũng đã xuất hiện. Các công đoàn lao động thường không hoạt động ngoại trừ những công đoàn liên kết với các ngành công nghiệp khai thác và hóa chất. Các công đoàn được gắn chặt với chính phủ. Luật lao động không được miễn để giữ lại hoặc thu hút đầu tư.

Bộ luật Lao động hiện tại phần lớn phù hợp với các tiêu chuẩn quốc tế. Luật quy định tuần làm việc 40 giờ tiêu chuẩn, với 20 ngày nghỉ phép có hưởng lương bắt buộc hàng năm. Tuy nhiên, có nhiều báo cáo nhất quán rằng một số nhân viên khu vực tư nhân, đặc biệt là trong lĩnh vực dịch vụ, không được nghỉ hưởng lương và bị yêu cầu làm việc nhiều hơn 8 giờ một ngày mà không được bồi thường thêm. Việc đối xử lao động ở các khu vực kinh tế tự do (FEZs) không khác gì so với các nơi khác ở Armenia. Người sử dụng lao động ở nước này nói chung có thể dàn xếp việc làm trong điều kiện thị trường biến động. Việc cắt hợp đồng thường không quá 60 ngày làm việc. Lợi ích cho công nhân bị sa thải vì lý do kinh

tế, như bảo hiểm thất nghiệp và các chương trình an toàn xã hội, chủ yếu giới hạn ở việc đào tạo nâng cao trình độ chuyên môn cho người thất nghiệp và hỗ trợ tìm kiếm việc làm.

Tranh chấp lao động cá nhân thường có thể được giải quyết thông qua các tòa án; tuy nhiên, các tòa án thường bị quá tải, gây ra sự chậm trễ. Tranh chấp lao động tập thể cần được giải quyết thông qua thương lượng tập thể.

Cơ quan Thanh tra Y tế và Lao động Armenia (HLIB) có nhiệm vụ giám sát các vấn đề về sức khỏe và an toàn nghề nghiệp. Số lượng thanh tra lao động được coi là đủ để thực thi việc tuân thủ theo các tiêu chuẩn của Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO). Các thanh tra không thể tiến hành các cuộc kiểm tra đột xuất nhưng có thể khởi xướng việc xử phạt. Các hình phạt đối với vi phạm luật tiền lương và giờ làm việc tương xứng với các tội danh tương tự và thường xuyên được áp dụng đối với những người vi phạm.

Mức lương tối thiểu hợp pháp hiện hành là 75.000 AMD (khoảng 188 USD) mỗi tháng. Hầu hết các công ty cũng trả tiền thưởng thêm không chính thức trong tháng vào kỳ nghỉ năm mới. Tiền lương trong lĩnh vực công thường thấp hơn nhiều so với khu vực tư nhân.

OPIC và các chương trình bảo hiểm đầu tư khác

Từ năm 1992, Armenia đã có thỏa thuận với Tổng công ty Đầu tư tư nhân nước ngoài (OPIC). OPIC huy động vốn tư nhân để hỗ trợ giải quyết các thách thức phát triển quan trọng, cung cấp cho nhà đầu tư về tài chính, bảo lãnh, bảo hiểm rủi ro chính trị và hỗ trợ cho các quỹ đầu tư cổ phần tư nhân. OPIC đã tham gia vào một số dự án ở Armenia, bao gồm việc mở rộng Yerevan Marriott, mở rộng hoạt động của Công ty thế chấp đầu tiên và cho vay đối với Tổ chức tín dụng quốc tế FINCA, một phần của tổ chức đa quốc gia, khoản vay 45 triệu USD trong 7 năm cho FINCA Microfinance Holding về vay vi mô (Microlending là thực tiễn cho các khoản vay nhỏ cho những người có nhu cầu. Các khoản vay này thường được sử dụng bởi các doanh nhân đang bắt đầu kinh doanh, hoặc những người cần thêm tiền để mở rộng). Năm 2019, OPIC đã ký kết thỏa thuận gia hạn tài chính 10 triệu USD cho Công ty First Mortgage để mở rộng nguồn vốn của các khoản vay thế

chấp nhà dài hạn. Armenia cũng là thành viên của Cơ quan bảo lãnh đầu tư đa phương của Ngân hàng Thế giới (MIGA).

Đầu tư trực tiếp nước ngoài và Thống kê đầu tư nước ngoài

Theo Báo cáo Đầu tư Thế giới 2024 của UNCTAD, dòng vốn FDI vào Armenia đạt 443 triệu USD trong năm 2023, giảm 55,6% so với năm 2022, nhưng vẫn cao hơn đáng kể so với mức trung bình giai đoạn 2019 – 2021. Tính đến cuối năm 2023, tổng vốn FDI tích lũy (FDI stock) ước đạt 7,5 tỷ USD.

Tỷ lệ FDI ròng so với GDP và Tổng hình thành vốn cố định (GFCF) của Armenia dao động mạnh trong thập niên qua. Trong giai đoạn đại dịch COVID-19 (2020), dòng vốn FDI giảm xuống mức thấp nhất trong nhiều năm; tuy nhiên, đến năm 2022, FDI đã phục hồi mạnh, đạt mức kỷ lục tương đương hơn 25% GFCF, cho thấy tầm quan trọng ngày càng lớn của FDI đối với nền kinh tế Armenia.

Từ 2020 – 2023, hơn 52% các dự án FDI greenfield (đầu tư mới) tập trung vào phần mềm và công nghệ thông tin, so với 22% trong giai đoạn 2014 – 2019, phản ánh sự dịch chuyển cơ cấu đầu tư từ công nghiệp nặng sang công nghiệp tri thức và công nghệ cao.

Các nguồn đầu tư chính đến từ Nga, Hy Lạp, Síp và Đức, bên cạnh dòng vốn kiều bào Armenia trên toàn cầu (ước tính khoảng 6 triệu người) cũng đóng vai trò quan trọng. Các lĩnh vực FDI chủ yếu gồm:

- Công nghệ cao (ICT và phần mềm);
- Năng lượng và năng lượng tái tạo;
- Viễn thông;
- Luyện kim và khai khoáng;
- Khách sạn, du lịch và hàng không.

Chính sách và môi trường đầu tư

Theo Ngân hàng Thế giới, Armenia đứng đầu các nước CIS về mức độ hấp dẫn FDI. Nhờ vào nhiều cải cách pháp lý và thể chế, quốc gia này được mệnh danh là “Con hổ vùng Caucasus” (The Caucasian Tiger).

Chính phủ Armenia đã ban hành nhiều chính sách ưu đãi đầu tư, bao gồm:

- Các khu kinh tế tự do (Free Economic Zones – FEZs) dành cho ngành công nghệ cao, điện tử, chế tạo và ICT, trong đó doanh nghiệp được hưởng ưu đãi miễn hoặc giảm thuế thu nhập doanh nghiệp, VAT, thuế tài sản và thuế nhập khẩu.
- Luật Đầu tư nước ngoài đảm bảo quyền sở hữu và kiểm soát của nhà đầu tư nước ngoài, không hạn chế tỷ lệ sở hữu ngoại trừ trong truyền thông và hàng không thương mại.
- Thủ tục đăng ký doanh nghiệp được đơn giản hóa và số hóa hoàn toàn, có thể thực hiện trực tuyến thông qua cổng dịch vụ e-Gov.am trong vòng 1 – 2 ngày làm việc.

FDI cũng được thúc đẩy thông qua Hiệp định Đối tác Toàn diện và Nâng cao EU – Armenia (Comprehensive and Enhanced Partnership Agreement – CEPA), ký năm 2017 và có hiệu lực từ 2021, tạo điều kiện tiếp cận thị trường châu Âu, chuyển giao công nghệ và hỗ trợ kỹ thuật.

3. Xu hướng mới và các yếu tố ảnh hưởng

Chiến sự Nga – Ukraine năm 2022 đã thúc đẩy dòng dịch chuyển đầu tư và nhân lực công nghệ cao từ Nga sang Armenia. Nhiều tập đoàn đa quốc gia có văn phòng tại Moscow đã di dời trụ sở khu vực sang Yerevan, trong khi làn sóng chuyên gia và doanh nhân Nga di cư đã góp phần tăng cường nguồn nhân lực trình độ cao và năng lực đổi mới sáng tạo cho Armenia.

Tuy nhiên, nền kinh tế Armenia vẫn phụ thuộc mạnh vào tình hình kinh tế của Nga và EU, trong khi thị trường nội địa nhỏ và nạn tham nhũng còn tồn tại là những rào cản đáng kể. Nhiều doanh nghiệp nước ngoài vẫn bày tỏ lo ngại về tính minh bạch và hiệu quả của hệ thống tư pháp, thuế, hải quan, y tế và hành chính công, đòi hỏi cải cách toàn diện để củng cố

cổ môi trường đầu tư.

Chỉ số cạnh tranh và đổi mới

- Chỉ số Đổi mới Toàn cầu 2024 (Global Innovation Index): Armenia xếp thứ 63/133 nền kinh tế.

- Chỉ số Tự do Kinh tế (Index of Economic Freedom 2024): Armenia xếp thứ 57/184 quốc gia.

- Báo cáo Kinh doanh 2020 (Doing Business) của Ngân hàng Thế giới xếp Armenia thứ 47/190 quốc gia về môi trường kinh doanh tổng thể.

Các chỉ số này cho thấy Armenia đang cải thiện khả năng cạnh tranh và hội nhập quốc tế, song vẫn cần đẩy mạnh cải cách thể chế và quản trị để duy trì vị thế hấp dẫn FDI trong dài hạn. Triển vọng

Trong bối cảnh kinh tế toàn cầu dịch chuyển về đầu tư công nghệ cao, chuyển đổi số và năng lượng xanh, Armenia có tiềm năng trở thành trung tâm công nghệ và đổi mới của khu vực Nam Caucasus, với nguồn nhân lực chất lượng cao, chi phí vận hành thấp và vị trí địa chiến lược giữa châu Âu – châu Á. Nếu chính phủ tiếp tục cải thiện thể chế, hạ tầng logistics và chính sách ưu đãi, dòng vốn FDI trong giai đoạn 2025 – 2030 được dự báo sẽ tăng trưởng ổn định và bền vững hơn, đặc biệt trong các ngành công nghệ cao, năng lượng tái tạo, dịch vụ số và sản xuất sạch.

Các chỉ số FDI

Đầu tư trực tiếp nước ngoài	2022	2023	2024
Dòng vốn FDI đổ vào (Triệu USD)	976	580	139
Vốn FDI tích lũy (Triệu USD)	7.124	7.639	7.754
Số lượng khoản đầu tư mới	25	14	9

Giá trị khoản đầu tư mới (Triệu USD)	264	664	154
---	-----	-----	-----

Nguồn: UNCTAD

So sánh giữa các quốc gia về mức độ bảo vệ nhà đầu tư

So sánh giữa các quốc gia về mức độ bảo vệ nhà đầu tư	Armenia	Đông Âu và Trung Á	Hoa Kỳ	Đức
Chỉ số minh bạch trong giao dịch	7,0	7,5	7,0	5,0
Chỉ số trách nhiệm của nhà quản lý	6,0	5,0	9,0	5,0
Chỉ số quyền lực của cổ đông	8,0	6,8	9,0	5,0

Nguồn: Doing Business

Nguồn và điểm đến của FDI

Đầu tư trực tiếp từ/ trong dữ liệu kinh tế đối tác
Từ 5 nguồn hàng đầu/ đến 5 điểm đến hàng đầu (Triệu USD)

Đầu tư trực tiếp đổ vào			Đầu tư trực tiếp ra nước ngoài		
Tổng đầu tư đổ vào	4,323	100%	Tổng đầu tư ra nước ngoài	161	100%
Nga	1,374	31.8%	Latvia	56	34.8%
Cộng hoà Síp	410	9.5%	Bulgaria	36	22.3%
Jersey	329	7.6%	Hoa Kỳ	3	1.8%
Anh	295	6.8%	N/A	N/A	N/A
Hoa Kỳ	250	5.8%	N/A	N/A	N/A
"0" phản ánh số tiền được làm tròn đến +/- 500.000 USD.					

Source: IMF Coordinated Direct Investment Survey (CDIS), 2017

Những điều cần cân nhắc nếu bạn đầu tư vào Armenia

1. Điểm mạnh

Sức hấp dẫn của Armenia có liên quan đến tốc độ tăng trưởng kinh tế bền vững trong mười năm qua và một loạt cải cách và được đề cập đến các yếu tố sau:

- Ổn định chính trị
- Vị trí địa lý cho phép tiếp cận các nước cộng hòa thuộc Liên Xô cũ
- Hội nhập tốt với kinh tế thế giới: trong khu vực là thành viên Liên minh kinh tế Á - Âu và liên lục địa
- Một lực lượng lao động lành nghề và tương đối rẻ
- Một nền kinh tế đang phát triển với các lĩnh vực cần đầu tư nước ngoài (chẳng hạn như viễn thông)
- Lạm phát được kiểm soát ở mức thấp

- Mong muốn bình thường hóa quan hệ với Thổ Nhĩ Kỳ, gợi ý khả năng mở cửa biên giới
- Tài nguyên khoáng sản đáng kể (molybden, đồng, vàng)

Sức hấp dẫn của Armenia đối với các nhà đầu tư quốc tế bắt nguồn từ tốc độ tăng trưởng kinh tế bền vững trong hơn một thập kỷ qua, cùng với một loạt cải cách thể chế và chính sách khuyến khích đầu tư. Các yếu tố nổi bật góp phần tạo nên môi trường đầu tư thuận lợi bao gồm:

- Ổn định chính trị và an ninh vĩ mô: Armenia duy trì nền chính trị ổn định, tạo điều kiện cho sự dự đoán trong chính sách và lòng tin của nhà đầu tư nước ngoài.
- Vị trí địa lý chiến lược: Quốc gia nằm ở giao điểm giữa châu Âu và châu Á, cho phép tiếp cận thuận lợi các nước Cộng hòa thuộc Liên Xô cũ (CIS), cũng như các thị trường khu vực Caucasus và Trung Á.
- Hội nhập kinh tế quốc tế mạnh mẽ: Armenia là thành viên của Liên minh Kinh tế Á – Âu (EAEU) và có quan hệ đối tác nâng cao với Liên minh châu Âu (EU) thông qua Hiệp định CEPA, giúp quốc gia này hội nhập sâu vào hệ thống thương mại toàn cầu.
- Nguồn nhân lực lành nghề và chi phí lao động cạnh tranh: Armenia sở hữu lực lượng lao động có trình độ học vấn cao, đặc biệt trong các lĩnh vực khoa học, công nghệ thông tin, kỹ thuật và tài chính, trong khi chi phí nhân công vẫn thấp hơn so với các nước châu Âu.
- Các lĩnh vực kinh tế năng động, giàu tiềm năng đầu tư: Nhiều ngành đang trong quá trình mở rộng và cần vốn đầu tư nước ngoài, đặc biệt là viễn thông, năng lượng, công nghệ thông tin, sản xuất chế tạo và du lịch.
- Chính sách tiền tệ ổn định và lạm phát được kiểm soát: Ngân hàng Trung ương Armenia duy trì tỷ lệ lạm phát thấp và ổn định, hỗ trợ môi trường đầu tư an toàn và dễ dự đoán.
- Cam kết bình thường hóa quan hệ quốc tế: Chính phủ Armenia thể hiện mong muốn cải thiện quan hệ ngoại giao với Thổ Nhĩ Kỳ, mở ra khả năng mở cửa biên giới và thúc đẩy thương mại song phương trong tương lai.

- Nguồn tài nguyên thiên nhiên phong phú: Armenia có tài nguyên khoáng sản đáng kể, đặc biệt là molybden, đồng, vàng và các kim loại hiếm, tạo nền tảng cho các ngành khai khoáng, luyện kim và xuất khẩu kim loại.
- Hệ thống tài chính – ngân hàng an toàn và phát triển: Ngành tài chính Armenia được quản lý chặt chẽ, minh bạch và hiện đại hóa, với sự tham gia của nhiều ngân hàng nước ngoài và các quy định phù hợp với chuẩn mực quốc tế.

2. Điểm yếu

Bên cạnh những lợi thế rõ rệt về vị trí chiến lược, nguồn nhân lực và môi trường chính trị ổn định, Armenia vẫn phải đối mặt với nhiều thách thức cấu trúc và rủi ro kinh tế – xã hội có thể ảnh hưởng đến hiệu quả đầu tư nước ngoài và tăng trưởng dài hạn. Các hạn chế chính bao gồm:

- Thị trường nội địa nhỏ và sức mua hạn chế: quy mô thị trường Armenia còn khiêm tốn, hạn chế khả năng mở rộng quy mô sản xuất và tiêu thụ trong nước, khiến doanh nghiệp phải phụ thuộc mạnh vào xuất khẩu để đạt lợi nhuận.
- Chi phí logistics và vận chuyển cao: Do biên giới với Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan bị đóng cửa vì lý do chính trị, mọi hàng hóa phải quá cảnh qua Gruzia hoặc Iran, làm tăng đáng kể chi phí và thời gian vận chuyển, ảnh hưởng đến tính cạnh tranh của hàng hóa xuất khẩu.
- Phụ thuộc kinh tế lớn vào Nga và Liên minh châu Âu (EU): Nga là đối tác thương mại, đầu tư và lao động xuất khẩu lớn nhất của Armenia; do đó, biến động kinh tế hoặc chính trị tại Nga và EU có thể tác động trực tiếp đến nền kinh tế Armenia, đặc biệt thông qua kiều hối, đầu tư, năng lượng và thương mại.
- Rủi ro thiên tai: Armenia nằm trong khu vực chịu rủi ro cao về động đất và hạn hán, khiến việc đầu tư vào hạ tầng, năng lượng và sản xuất công nghiệp phải đi kèm với chi phí bảo hiểm và biện pháp phòng ngừa đáng kể.
- Tỷ lệ nghèo và bất bình đẳng thu nhập cao: Mặc dù đã giảm trong thập niên qua, khoảng

25% dân số vẫn sống dưới mức nghèo tương đối, làm hạn chế nhu cầu tiêu dùng nội địa và khả năng mở rộng thị trường bán lẻ hoặc dịch vụ.

- Rủi ro về quản trị công và minh bạch: Armenia vẫn đối mặt với nguy cơ tham nhũng, gia đình trị (nepotism) và can thiệp hành chính ở cấp chính quyền, đặc biệt trong quá trình đấu thầu, cấp phép và thực thi pháp luật kinh tế. Những vấn đề này khiến nhiều nhà đầu tư nước ngoài phải dành thêm chi phí để bảo đảm tuân thủ và quản lý rủi ro pháp lý.

- Hệ thống ngân hàng dễ bị tổn thương: Dù đã có bước tiến về hiện đại hóa và giám sát, ngành ngân hàng Armenia vẫn chịu ảnh hưởng mạnh từ các biến động ở Nga và Đông Âu, với rủi ro thanh khoản và tín dụng phụ thuộc lớn vào dòng kiều hối và vốn ngắn hạn.

- Rủi ro địa chính trị khu vực: Căng thẳng dai dẳng giữa Armenia và Azerbaijan, cùng với vị thế chính trị phức tạp trong khu vực Nam Caucasus, tiếp tục tạo ra yếu tố bất định đối với các quyết định đầu tư dài hạn, đặc biệt trong lĩnh vực cơ sở hạ tầng và năng lượng xuyên biên giới.

Nhìn chung, Armenia vẫn duy trì môi trường đầu tư hấp dẫn nhờ cải cách chính sách, vị thế địa lý trung chuyển và nguồn nhân lực chất lượng cao. Tuy nhiên, các yếu tố hạn chế về quy mô thị trường, hạ tầng logistics, quản trị và rủi ro địa chính trị cần được giải quyết thông qua chiến lược cải cách thể chế và đa dạng hóa kinh tế để đảm bảo thu hút và giữ chân dòng vốn FDI bền vững trong giai đoạn 2025–2030.

3. Các biện pháp của Chính phủ để tạo động lực hoặc hạn chế FDI

Chính phủ Armenia nhận thức rõ tầm quan trọng của việc xây dựng môi trường đầu tư minh bạch, ổn định và cạnh tranh nhằm thúc đẩy tăng trưởng kinh tế dài hạn. Trong thập kỷ qua, quốc gia này đã thực hiện hàng loạt cải cách thể chế và pháp lý để nâng cao niềm tin của nhà đầu tư và khuyến khích dòng vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI).

Các cải cách trọng tâm bao gồm:

- Đối xử bình đẳng giữa nhà đầu tư trong và ngoài nước, đảm bảo quyền và nghĩa vụ như

nhau trong hoạt động kinh doanh.

- Không giới hạn tỷ lệ sở hữu nước ngoài trong hầu hết các lĩnh vực, ngoại trừ một số ngành nhạy cảm như truyền thông và hàng không thương mại.
- Tự do chuyển lợi nhuận, cổ tức và vốn đầu tư ra nước ngoài mà không bị áp đặt các biện pháp kiểm soát ngoại hối nghiêm ngặt.
- Giảm thiểu sự can thiệp của Nhà nước vào hoạt động kinh doanh và đẩy mạnh quá trình bãi bỏ quy định (deregulation) trong các lĩnh vực tài chính, thương mại và đầu tư.
- Luật giảm nghèo và chống tham nhũng, cùng các chương trình cải thiện môi trường kinh doanh được ban hành và thực thi từ năm 2015, góp phần tăng tính minh bạch và hiệu quả hành chính công.

Trong những năm gần đây, lĩnh vực công nghệ cao và công nghệ thông tin – truyền thông (ICT) đã trở thành điểm sáng thu hút FDI. Nhờ lực lượng nhân sự kỹ thuật trình độ cao, chi phí nhân công cạnh tranh, cùng chính sách ưu đãi thuế và khu công nghệ, nhiều tập đoàn quốc tế đã thành lập văn phòng và trung tâm nghiên cứu tại Armenia để tận dụng lợi thế nhân lực và vị trí chiến lược của quốc gia này.

Năm 2015, Chính phủ Armenia thành lập Quỹ Phát triển Armenia (Development Foundation of Armenia – DFA) nhằm thúc đẩy đầu tư nước ngoài, quảng bá du lịch và mở rộng xuất khẩu. Từ năm 2018, cơ quan này hoạt động dưới tên mới Business Armenia, với vai trò là đầu mối xúc tiến đầu tư, cung cấp thông tin, tư vấn và hỗ trợ pháp lý cho nhà đầu tư quốc tế. Business Armenia phối hợp chặt chẽ với Bộ Kinh tế, Cơ quan Đầu tư Armenia (Enterprise Armenia) và Phòng Thương mại và Công nghiệp Armenia (ACCI) trong việc tổ chức hội nghị xúc tiến đầu tư, chương trình B2B, và hỗ trợ cấp phép nhanh cho các dự án đầu tư chiến lược.

Bên cạnh đó, Chính phủ cũng khuyến khích các mô hình đối tác công – tư (PPP) trong lĩnh vực cơ sở hạ tầng, năng lượng tái tạo, logistics và đổi mới công nghệ, tạo cơ hội cho nhà đầu tư nước ngoài tham gia vào các dự án quy mô lớn với chính sách ưu đãi thuế, tín dụng

và miễn giảm hải quan.

4. Các thủ tục liên quan đến đầu tư nước ngoài

Tự do thành lập: Quyền tự do thành lập được đảm bảo.

Mua lại cổ phần: Là một phần của chương trình tư nhân hóa do chính phủ Armenia khởi xướng, nhà đầu tư nước ngoài có thể có được lợi ích trong một công ty trong nước (cả công và tư) thông qua việc mua cổ phần hoặc tài sản của công ty đó. Các tài sản và công ty thuộc sở hữu của Nhà nước cần phải được tư nhân hóa trước khi được nhà đầu tư nước ngoài mua lại. Quá trình tư nhân hóa trong nước được điều chỉnh bởi 'Luật Tư nhân hóa tài sản Nhà nước'.

Nghĩa vụ kê khai: Các nhà đầu tư nước ngoài chỉ có thể đầu tư vào Armenia thông qua việc thành lập các công ty hoàn toàn do nước ngoài sở hữu (bao gồm cơ quan đại diện, công ty liên kết và chi nhánh) hoặc mua các công ty và chứng khoán hiện có hoặc thành lập các công ty liên doanh. Không có giới hạn về số lượng và loại hình sở hữu nước ngoài, số lượng nhân viên nước ngoài cũng như khả năng tiếp cận các nguồn tài chính.

Ngoài ra, theo quy định của pháp luật Cộng hòa Armenia, nhà đầu tư nước ngoài phải chịu trách nhiệm về bất kỳ vi phạm pháp luật nào xảy ra tại địa phương. Tài sản của nhà đầu tư nước ngoài, bao gồm vốn lưu động và các quyền tài sản có thể được nhà đầu tư đó sử dụng để bảo đảm bất kỳ loại nghĩa vụ nào.

Chương 7: Tài trợ dự án và thương mại

Phương thức thanh toán

Phương thức và các điều khoản thanh toán khác nhau tùy thuộc vào mô hình kinh doanh của công ty nước ngoài và mối quan hệ với đối tác Armenia. Việc yêu cầu thanh toán trước cho hàng hóa và dịch vụ từ một khách hàng Armenia có thể là một vấn đề cần thận trọng đối với các công ty mới gia nhập thị trường, cho đến khi cả hai bên chứng minh được khoản tiền đã thanh toán tích cực. Khi một công ty nước ngoài đã thiết lập mối quan hệ vững chắc với đối tác thương mại Armenia, họ có thể xem xét việc mở rộng tín dụng ngắn hạn và tín dụng dài hạn lâu dài như một cách để tăng doanh số bán hàng. Điều này nên được thực hiện một cách thận trọng và chỉ sau khi thực hiện đánh giá cẩn thận và xác minh các khoản thanh toán thành công.

Các ngân hàng lớn của Armenia cung cấp dịch vụ giao dịch ngoại thương. Phương thức thanh toán thường bao gồm thư tín dụng hoặc thanh toán tạm ứng. Để thực hiện các giao dịch thông qua ngân hàng, người mua và người bán phải có hợp đồng bằng văn bản. Doanh thu giữa các công ty trong nước hoặc quốc tế chủ yếu được thực hiện bằng chuyển khoản ngân hàng (đặc biệt là trong khu vực nhà nước), thư tín dụng hoặc trên cơ sở đổi hàng. Vào tháng 3 năm 2010, ACBA Credit-Agricole Bank đã trở thành đại diện American Express đầu tiên tại Armenia và thực hiện nhiều giao dịch bằng thẻ American Express và ngân phiếu của khách du lịch.

Trong khi một số cơ sở chỉ chấp nhận tiền mặt, thì thẻ tín dụng ngày càng được chấp nhận tại các khách sạn, nhà hàng và cửa hàng.

Armenia có một phòng tín dụng được cấp phép, Cơ quan báo cáo tín dụng Armenia (ACRA). Không có tổ chức chuyên đòi nợ được cấp phép.

Hệ thống ngân hàng

Nền kinh tế của Armenia vẫn dựa trên cơ sở tiền mặt. Hầu hết các giao dịch bán lẻ đều trả bằng tiền mặt nhưng thẻ tín dụng ngày càng được chấp nhận nhiều hơn. Vai trò của kiều hối lớn và sự phụ thuộc vào các đối tác nước ngoài đã làm tăng tầm quan trọng của việc chuyển khoản ngân hàng. Việc sử dụng thẻ ghi nợ và thẻ tín dụng ngày càng tăng do mạng lưới máy rút tiền tự động (ATM) và các điểm bán hàng (POS) mở rộng. Các ngân hàng Armenia cung cấp một loạt các dịch vụ ngân hàng tiêu chuẩn, bao gồm chuyển khoản ngân hàng, các chương trình cho vay, tài khoản tiền gửi của công ty, hoạt động thẻ nhựa, tài trợ thương mại (bao gồm LOC, thu và bảo lãnh) cũng như các hoạt động đáng tin cậy, các giao dịch của đại lý/ môi giới và các giao dịch khác.

Hệ thống ngân hàng đang trải qua quá trình củng cố và tái cấu trúc đáng kể khi Ngân hàng Trung ương Armenia yêu cầu tăng vốn cổ phần cho các ngân hàng từ 5 lên 30 tỷ AMD hoặc 72,1 triệu USD. Các ngân hàng phải tuân thủ quy định này vào năm 2017 tuy nhiên hầu hết các ngân hàng đã tăng vốn và một số vụ sáp nhập ngân hàng được dự báo.

Kiểm soát trao đổi ngoại hối

Armenia có cơ chế tự do đối với quy định ngoại hối. Người dân Armenia và công dân nước ngoài có thể nắm giữ tài khoản ngoại tệ, nhập khẩu, xuất khẩu và trao đổi ngoại tệ tương đối tự do theo quy định của Ngân hàng Trung ương của Armenia và Luật Kiểm soát tiền tệ có sẵn ở website: http://www.parliament.am/law_docs/211204HO135eng.pdf?lang=eng

Ngân hàng đại lý địa phương

Ngân hàng Trung ương Armenia duy trì một danh sách các ngân hàng Armenia bao gồm thông tin SWIFT và các mối quan hệ ngân hàng đại lý.

	<p><u>"ACBA-CREDIT-AGRICOL BANK" CJSC</u></p> <p>Organization Head: Hakob Andreamyan Address: Arami str. building No 82-84, territory No 87,89,99,100, Yerevan Branch: 59 Phone: 565 858 Fax: 54-34-85 E-mail: acba@acba.am</p>
	<p><u>"Ameriabank" CJSC</u></p> <p>Organization Head: Artak Hanesyan Address: V. Sargsyan str.2, Yerevan Branch: 16 Phone: 58-99-06, 56-11-11, 56-43-19 Fax: 56-59-58 Email: info@bank.am</p>
	<p><u>"ARARATBANK" OJSC</u></p> <p>Organization Head: Ashot Osipyanyan Address: Pushkini str. 19, Yerevan Branch: 61 Phone: 547 895 Fax: (37439) 07033 Email: araratbank@araratbank.am</p>
	<p><u>"Ardshinbank" CJSC</u></p> <p>Address: G.Lusavorchi 13, G.Lusavorchi 13/1, Yerevan Branch: 60 Phone: 52-85-13 Fax: 567486</p>

	Email: office@ashib.am
	<p><u>"ARMECONOMBANK" OJSC</u> Organization Head: Aram Khachatryan Address: Amiryan str. 23/1, Yerevan Branch: 49 Phone: 563 332, 510 910 Fax: 53-89-04, 53-05-06 Email: bank@aeb.am</p>
	<p><u>"ArmSwissBank" CJSC</u> Organization Head: George Machanyan Address: Vazgen Sargsyan str.10 Yerevan Phone: (37410) 584 419 Fax: (37410) 540 675 Email: info@armswissbank.am</p>
	<p><u>"ArtsakhBank" CJSC</u> Organization Head: Artak Balayan Address: Charents str. 1b, Yerevan Branch: 23 Phone: (+374 60) 747 769, 747 779 Fax: (+374 60) 747 739 Email: info@artsakhbank.am</p>
	<p><u>"Byblos Bank Armenia" CJSC</u> Organization Head: Hayk Stepanyan Address: Amiryan str.18/3, Yerevan Branch: 3 Phone: 53-03-62 Fax: 53-52-96 Email: infoarm@byblosbank.com</p>

	<p><u>"Converse Bank Corp"</u> Organization Head: Arthur Hakobyan Address: V.Sargisyan str. 26/1, Yerevan Branch: 34 Phone: 511200, 511205, 511211 Fax: 54 09 20 Email: post@conversebank.am</p>
	<p><u>"EVOCABANK" CJSC</u> Organization Head: Emil Soghomonyan Address: Hanrapetutian str.44/2, Yerevan Branch: 11 Phone: 56-20-36, 52-17-05, 58-29-77 Fax: (3741) 54-57-19 Email: info@prometeybank.am</p>
	<p><u>"HSBC Bank Armenia" CJSC</u> Organization Head: Paul Edgar Address: Teryan str. 66, Yerevan Branch: 9 Phone: (3741) 515000, 515000 Fax: (3741)515001 Email: hsbc.armenia@hsbc.com</p>
	<p><u>"InecoBank" CJSC</u> Organization Head: Tigran Davtyan Address: Tumanyan str. 17, Yerevan Branch: 24 Phone: 510 510 Fax: (3741) 510 573</p>

	<p><u>"Mellat Bank" CJSC</u></p> <p>Organization Head: Seyedgholamreza Moussavi</p> <p>Address: Tumanyan 5a, No 45, Yerevan</p> <p>Phone: 58-17-91, 58-15-23</p> <p>Fax: 54-08-85</p> <p>Email: mellat@mellatbank.am</p>
	<p><u>"UniBank" OJSC</u></p> <p>Organization Head: Mesrop Hakobyan</p> <p>Address: Charents str. building12, No 1-5, No 53, Yerevan</p> <p>Branch: 46</p> <p>Phone: 592 259</p> <p>Fax: 555 140</p> <p>Email: unibank@unibank.am</p>
	<p><u>"VTB Bank Armenia" CJSC</u></p> <p>Organization Head: Ivan Telegin</p> <p>Address: Moskovyan str. 35, territory 68-73, Yerevan</p> <p>Branch: 67</p> <p>Phone: (+37410) 513 749</p> <p>Fax: (+37410) 56-55-78</p> <p>Email: headoffice@vtb.am</p>
	<p><u>"ID Bank" CJSC</u></p> <p>Address: Vardanants str. 13, Yerevan</p> <p>Branch: 14</p> <p>Phone: 593 300, 593 301</p> <p>Fax: 22-65-81</p> <p>Email: info@idbank.am</p>

Tài trợ dự án

Ngân hàng tư nhân hạn chế hoạt động cho vay đối với các khoản vay ngắn hạn bằng nội tệ với lãi suất cao (18 - 24%). Có các khoản phí bổ sung do ngân hàng tính, chẳng hạn như: phí một lần cung cấp dịch vụ cho tài khoản, phí không sử dụng, phí trả trước, phí mặc định, lãi suất mặc định và phí vi phạm giao ước. Các khoản phí này tính thêm vào chi phí cho lãi suất thực tế. Các ngân hàng thường yêu cầu tài sản thế chấp có giá trị thị trường đầy đủ hoặc cao hơn (nhà cửa, xe hơi, vàng, v.v...). Tài trợ dự án rất hạn chế trừ khi được thực hiện thông qua các chương trình cho vay được tài trợ bởi chính phủ nước ngoài và các tổ chức tài chính đa phương, và nhằm phát triển việc kinh doanh cá nhân đối với các loại hình tổ chức cụ thể. Ngay cả các khoản vay bán bảo đảm có xu hướng có lãi suất hàng năm tăng lên đến 15%. Một số cơ quan chính phủ cung cấp tài trợ dự án, tài trợ xuất khẩu và dịch vụ bảo hiểm cho các nhà đầu tư ở Armenia. Hầu hết các dự án được tài trợ bởi các tổ chức quốc tế như Ngân hàng Thế giới, EBRD hoặc ADB được ký hợp đồng trên cơ sở đấu thầu.

1. Các ngân hàng phát triển đa phương

- **Công ty Tài chính Quốc tế (International Finance Corporation – IFC) tài trợ các dự án đầu tư và bảo hiểm ở Armenia.**

Văn phòng địa phương: 9 Grigor Lousavorich Street, Yerevan 0015, Armenia

Điện thoại: (374-10) 545-241, 545-242, 545-243

Fax: (374-10) 545-245

Đại diện liên hệ: Thomas Lubeck

Trưởng khu vực, Caucasus, TLubeck@ifc.org

Giám đốc đầu tư: Arman Barkhudaryan, ABarkhudaryan@ifc.org.

- **ADB Armenia Resident Mission**

Địa chỉ: 10 V. Sargsyan Street, 3rd Floor, Offices 79-81, Piazza Grande,
Yerevan 0010, Republic of Armenia

Điện thoại: (374-10) 546373

Các hoạt động trong khu vực tư nhân của Ngân hàng Phát triển Châu Á (ADB) đang dần mở rộng ở Armenia, và ADB vẫn hỗ trợ các dự án khu vực công. Vào tháng 3 năm 2010, ADB đã phê duyệt đầu tư cơ sở hạ tầng khu vực tư nhân đầu tiên ở Armenia.

- **Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu (The European Bank for Reconstruction and Development - EBRD) cũng tích cực hỗ trợ phát triển khu vực công và tư nhân ở Armenia.**

Trưởng đại diện: Mr. Valeriu Razlog

Địa chỉ: 105/1, Teryan Street, 4-th floor, Suite 407

Điện thoại: (37410) 51-48-05, 51-48-06, 51-48-07, 51-48-08, 51-48-09

Fax: (37410) 54-04-30

Email: razlogv@ebrd.com.

Dịch vụ Thương mại duy trì các Cơ quan Liên lạc Thương mại tại mỗi Ngân hàng Phát triển Đa phương chính, bao gồm Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu, Ngân hàng Phát triển Châu Á và Ngân hàng Thế giới. Các tổ chức này cho vay hàng tỷ USD ở các nước đang phát triển trong nhiều dự án nhằm thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và phát triển xã hội bằng cách giảm nghèo và bất bình đẳng, cải thiện sức khỏe và giáo dục và thúc đẩy phát triển cơ sở hạ tầng. Doanh nghiệp có thể tìm hiểu thêm thông tin bằng cách liên hệ Văn phòng Liên lạc Thương mại với Ngân hàng Tái thiết và Phát triển Châu Âu, Ngân hàng Phát triển Châu Á và Ngân hàng Thế giới.

2. Nguồn thông tin tham khảo dành cho doanh nghiệp

- Commercial Liaison Office to the European Bank for Reconstruction and Development
- Commercial Liaison Office to the Asian Development Bank
- Commercial Liaison Office to the World Bank

Chương 8: Đi lại

Văn hóa kinh doanh ở Armenia

Người Armenia rất hiếu khách. Người nước ngoài nên lưu ý rằng người Armenia có thể đi kèm theo nhiều người có mối liên hệ kinh doanh và xã hội của họ trong các bữa ăn lớn. Người Armenia cũng thường tặng quà và đưa khách đến thăm các di tích lịch sử. Người Armenia không quen với các tiêu chuẩn kinh doanh của phương tây nên người Armenia có thể xem việc từ chối sự hiếu khách truyền thống của người Armenia như các bữa ăn dài hoặc đi chơi cả ngày là sự thiếu tôn trọng.

Do sự khác biệt trong diễn giải và hiểu một số thuật ngữ kinh doanh, một số thuật ngữ rất mới đối với người Armenia, nên các doanh nghiệp nước ngoài được khuyến khích phải đảm bảo hoàn toàn hiểu rõ nội dung liên lạc, đàm phán và thỏa thuận với các đối tác Armenia.

Tham nhũng là một yếu tố trong phần lớn các tổ chức nhà nước ở Armenia, bao gồm các cơ quan thực thi như các cơ quan cảnh sát, thuế và hải quan. Mặc dù người nước ngoài đôi khi tránh được vụ tham nhũng nhỏ nhưng có thể có nhiều trường hợp các cán bộ sẽ trì hoãn việc xử lý, và gợi ý cho doanh nghiệp các "mẹo" tốt hoặc thuê một công ty nào đó để hỗ trợ, có thể sửa mọi thứ ngay lập tức.

Khi đến kinh doanh ở Armenia, ngôn ngữ chính thức được nói là tiếng Armenia, gọi là Hayeren. Phần lớn người Armenia theo đạo Tin lành Armenia. Một số thủ tục nhất định trong giao dịch kinh doanh thường được tuân theo.

Các doanh nghiệp cần biết rằng chỉ có 10-15% người nộp đơn tự thành lập doanh nghiệp trên thị trường đạt được mục tiêu đề ra. Và việc tuân theo các quy tắc về nghi thức kinh doanh và đạo đức trong giao tiếp kinh doanh là chìa khóa để thành công trong kinh doanh. Nói cách khác, tuân thủ các quy tắc của nghi thức kinh doanh và đạo đức kinh doanh là một trong những yếu tố thiết yếu của tính chuyên nghiệp của bạn.

1. Ngôn ngữ

Người Armenia có bảng chữ cái và ngôn ngữ riêng biệt và độc đáo. Những chữ cái được Mesrob Mashdots sáng tạo và gồm 36 chữ. 96% dân số trong nước nói tiếng Armenia, tuy 75.8% dân số còn sử dụng các ngôn ngữ khác như tiếng Nga kết quả của chính sách phổ biến tiếng Nga thời Xô viết. Tỷ lệ biết chữ ở người trưởng thành tại Armenia là 99%.

Tiếng Armenia là ngôn ngữ chính thức của Armenia và được sử dụng cho tất cả các tài liệu chính thức. Đa số người trưởng thành tại Yerevan có thể sử dụng tiếng Nga. Tiếng Anh là ngôn ngữ thứ ba bắt buộc ở nhiều trường, và các trường đại học địa phương đào tạo được ngày càng nhiều chuyên gia tiếng Anh. Việc tìm kiếm một thông dịch viên hoặc dịch giả thường không khó.

Bên ngoài thủ đô, bạn có thể dễ dàng giả định rằng không ai nói tiếng Anh. Ngôn ngữ được nói là tiếng Armenia với bảng chữ cái của Armenia.

Bạn có thể nhận thấy người Armenia nói tiếng Nga khá tốt vì đây là ngôn ngữ nước ngoài phổ biến nhất trong nước và nhiều người Armenia hiểu nó. Biển báo đường bộ thường bằng tiếng Anh và tiếng Armenia.

Hãy thử học một vài từ như hello (barev) và cảm ơn bạn (mersi), điều này được nhiều người địa phương đánh giá cao. Hầu hết chỗ ở và nhà cung cấp dịch vụ du lịch chỉ có thể nói được tiếng Anh đủ để có thể sắp xếp mọi thứ.

Người Armenia rất thân thiện và sẽ cố gắng hết mình để giúp bạn, ngay cả khi họ không nói được một từ tiếng Anh. Sẽ không có gì kỳ lạ khi việc bạn hỏi đường sẽ thu hút một nhóm khoảng 10 người Armenia chỉ nói được 1 hoặc 2 từ bằng tiếng Anh chỉ đường cho bạn.

2. Chuyện trò, nói và viết ngôn ngữ tốt

Nói chung người Armenia rất thân thiện và cởi mở. Hãy để người Armenia bắt đầu cuộc trò chuyện. Ở Armenia, mọi người có xu hướng rất trực tiếp và nói chính xác điều họ muốn

nói. Người Armenia thường không có gì giữ lại những gì cần nói.

Nắm đấm và đặt ngón cái giữa ngón trỏ và ngón giữa là cử chỉ tục tĩu. Người Armenia thường dễ dàng bày tỏ cảm xúc và sử dụng ngôn ngữ phức tạp với phóng đại thường xuyên.

- **Chủ đề thảo luận:** tất cả các khía cạnh về văn hóa Armenia; lịch sử, văn học, âm nhạc, nghệ thuật
- **Chủ đề cần tránh:**
 - + Không đề cập đến cuộc diệt chủng Armenia năm 1917, hay quan điểm chính thức của Thổ Nhĩ Kỳ về chủ đề này.
 - + Đừng đề cập đến Azerbaijan, chiến tranh Nagorno-Karabakh.

Tất cả mọi thứ bạn nói và viết, nên được trình bày tốt bằng ngôn ngữ, việc biết chữ như một tách cà phê tốt từ một máy bán hàng tự động. Khả năng giao tiếp thường cho thấy cơ hội để ký kết một hợp đồng cụ thể. Người kinh doanh để thành công phải nắm vững nghệ thuật hùng biện, đó là kỹ năng hùng biện. Trong giao tiếp kinh doanh không bao giờ sử dụng thuật ngữ và lạm dụng ngôn ngữ, học cách lắng nghe người khác và điều đó cho thấy rằng bạn quan tâm.

3. Phong tục chúc mừng và nghỉ việc

Lời chúc mừng là điều bình thường, do đó, một cái bắt tay và nụ cười là một điều tế nhị. Cái bắt tay có thể kéo dài hơn một chút so với thông thường. Mọi người có thể đứng gần hơn một chút.

“Hôn hay bắt tay? Hôn bao nhiêu lần? Hoặc chỉ nói “barev” (“hi”)? Đây là một số câu hỏi mà bạn sẽ phải cố gắng ghi nhớ khi bạn được giới thiệu với một người lần đầu tiên gặp ở Armenia. Trên thực tế, mọi thứ dễ dàng hơn bạn nghĩ. Mặc dù người Armenia được coi là nồng hậu và dễ thương nhưng họ thường không hôn một người mà họ mới gặp lần đầu tiên như một lời chào hoặc tiễn biệt. Bắt tay là cách chào hỏi phổ biến nhất. Sau khi bạn đã kết

bạn với người Armenia, bạn có thể hôn lên má và ôm một lần khi chào hỏi và nói “tạm biệt”.

Đi dạo trên đường phố Armenia bạn có thể quan sát thấy những người đàn ông hôn nhau trong khi chào hỏi. Đó là một phong tục tự nhiên và cho thấy sự gần gũi thực sự và tình bạn. Từ góc nhìn của một người nước ngoài, họ có thể là người đồng tính, nhưng đừng để nó đánh lừa bạn. Ngược lại, xã hội Armenia (đặc biệt là đàn ông) khá thận trọng và vẫn chống lại các mối quan hệ đồng giới tính. Đối với phụ nữ Armenia, bạn có thể thấy nhiều người trong số họ nắm tay nhau nhưng đó không phải là dấu hiệu của đồng tính, đó chỉ là một hành vi thể hiện cảm xúc ấm áp và gần gũi.

4. Trang phục

Trang phục kinh doanh truyền thống. Đối với nam giới, trang phục được chấp nhận là một bộ comple tối màu và cà vạt. Đối với phụ nữ, trang phục kinh doanh là một bộ comple chất lượng cao với váy dài đến đầu gối và màu tối hơn. Phụ nữ Armenia có giá trị cao khi ăn mặc thanh lịch và trang nhã. Trang phục bình thường thường không được chấp nhận trong các cuộc gặp kinh doanh.

Điều quan trọng là bạn cần ăn mặc phù hợp với môi trường làm việc. Quần áo nên thể hiện sở thích cá nhân của bạn.

5. Danh xưng

Thông thường, chủ nhà người Armenia sẽ giới thiệu bạn trước tiên, thay vì bạn tự giới thiệu mình. Trong tiếng Armenia, tên gọi chính thức gồm ba phần theo thứ tự: danh xưng, họ và tên. Từ dùng để gọi “ông” là Baron, dùng để gọi “bà” là Deegeen và “cô” là Oryort. Vì vậy, nếu một người có họ là Khanjian, và là nam giới thì bạn sẽ gọi tên người đó là Baron Khanjian.

6. Các cuộc họp và thương lượng

Khi nói chuyện với người Armenia, tiếp xúc trực tiếp với mắt được ưu tiên. Đừng nản chí trước những câu trả lời muộn về các yêu cầu, thư từ, và fax, hoặc thiếu câu trả lời. Trung tâm của cuộc họp là thiết lập các mối quan hệ cá nhân. Trong cuộc họp với người Armenia, bạn nên sắp xếp thời gian tham dự các cuộc hẹn đúng giờ, mặc dù chủ nhà của bạn có thể đến trễ. Việc gián đoạn được chấp nhận đó không phải là một lỗi lầm. Hãy tham gia và sử dụng các cuộc trò chuyện nhỏ nhưng nhớ tránh các vấn đề về cá nhân và tôn giáo, những chủ đề hay là ẩm thực, thể thao, thời tiết và lịch sử. Nói chung, người Armenia thân thiện và cởi mở và cách để ngoại giao với họ là bạn hãy bắt đầu và kết thúc cuộc trò chuyện bằng tiếng Armenia. Việc thương lượng là chấp nhận được nhưng không phải là điều luôn được mong muốn trong các cuộc đàm phán. Người Armenia rất nhạy cảm với từ “không” vì vậy tránh nói “không” một cách trực tiếp. Các quyết định đàm phán thường không được đưa ra ngay lập tức. Nếu bạn có cảm giác nặng nề trong cuộc họp, hãy kiềm chế đừng để đối tác Armenia biết.

7. Tặng quà

Khi tặng quà, một món quà được mong đợi là một món quà được gói cẩn thận và những món quà văn phòng như bộ quà tặng bút hoặc đồ chặn giấy là lựa chọn tốt nhất của bạn. Nếu bạn được tặng quà, bạn không nên mở quà ở nơi công cộng.

- **Quà tặng thích hợp:** quà tặng văn phòng như bộ bút hoặc chặn giấy
- **Quà tặng cần tránh:** quà tặng cá nhân

8. Giao tiếp kinh doanh - đúng giờ trong tất cả

Cố gắng đúng giờ cho các cuộc hẹn, ngay cả khi chủ nhà của bạn đến muộn.

Đối với người Armenia, sự chậm trễ sẽ gây cản trở công việc và không thể dựa vào một người như vậy. Đối với một doanh nhân, khả năng tính toán thời gian cần thiết để thực hiện một công việc cụ thể là rất quan trọng.

Ngoài ra, việc chậm trễ luôn luôn khiến cho công việc phải mất nhiều thời gian hơn bạn mong đợi, và quan trọng nhất, hãy nhớ rằng luôn luôn có một số việc mà bạn cần phải làm trước khi thực hiện công việc. Một quy tắc khác cần ghi nhớ là nếu mọi thứ diễn ra quá suôn sẻ, chẳng bao lâu điều gì đó sẽ xảy ra. Do đó, bạn nên phân bổ nhiều thời gian hơn so với dự tính vì những có thể có những vấn đề nảy sinh.

9. Đừng nói quá nhiều

Mỗi nhân viên có nghĩa vụ giữ bí mật về tổ chức của họ, quy tắc này áp dụng cho tất cả các phòng ban của một công ty hoặc tổ chức: từ nguồn nhân sự đến hỗ trợ công nghệ. Điều tương tự cũng áp dụng cho cuộc nói chuyện với đồng nghiệp về cuộc sống cá nhân của họ.

10. Đừng chỉ suy nghĩ về bạn

Bạn không thể điều hành một doanh nghiệp thành công, nếu bạn không xem xét các ý kiến và quyền lợi của đối tác, người ủy thác và khách hàng. Thường thì những lý do thất bại trong kinh doanh chủ yếu do sự ích kỷ chỉ tập trung vào lợi ích riêng của bản thân và ham muốn làm tổn hại đối thủ cạnh tranh, thậm chí cả đồng nghiệp.

Hãy luôn kiên nhẫn lắng nghe, học cách tôn trọng và hiểu ý kiến của người khác, và bỏ tính cố chấp khi bất đồng ý kiến.

11. Phong tục và truyền thống Armenia: Thái độ đối với trẻ em

Người Armenia thường bảo vệ con cái của họ (và đôi khi bảo vệ quá mức). Thông thường, trẻ em sống với cha mẹ cho đến khi họ kết hôn, và cha mẹ đôi khi quản lý giáo dục, hôn nhân và các sự kiện quan trọng khác của con cháu họ. Đây được coi là điều bình thường trong xã hội Armenia so với phương Tây. Bên cạnh đó, người Armenia cũng rất chú ý đến trẻ em trên đường phố. Vì vậy, nếu bạn đi du lịch đến đất nước này với con mới sinh của bạn, bạn sẽ thấy thái độ đặc biệt đối với con của bạn từ tất cả những người lạ. Đôi khi họ có thể bắt đầu nói chuyện với con bạn, đặt câu hỏi hoặc khen ngợi sự dễ thương của trẻ.

Bạn không phải lo lắng vì đó là một biểu hiện tình cảm đối với con cái của bạn, không có gì nguy hiểm.

Nhìn chung, người Armenia dễ chịu và thân thiện với khách du lịch, vì vậy, ngay cả khi bạn vô tình phá vỡ một số phong tục và truyền thống, họ cũng sẵn lòng sửa cho bạn và chỉ cho bạn cách người Armenia giải quyết huống đó như thế nào. Bạn sẽ được tận hưởng sự khác biệt văn hóa ở đất nước Armenia hiếu khách và ấm áp.

12. Văn hóa tiền tip

Sau dùng bữa với một món ăn ngon của người Armenia trong một nhà hàng hay quán cà phê, bạn sẽ phải đối mặt với tình thế tiến thoái lưỡng nan khác là tip hay không tip? Theo quy định, tiền tip sẽ được tính gộp vào trong hóa đơn (thường là tối đa 10% đối với các món ăn và đồ uống mà bạn đặt). Nếu tiền tip không tính chung vào hóa đơn, thì bạn sẽ được đánh giá cao nếu để lại tiền tip từ 5 - 10% (hoặc nhiều hơn, nếu là dịch vụ đặc biệt).

13. Phong tục sinh nhật

Nếu bạn đang đến thăm những người bạn Armenia và được mời đến một bữa tiệc sinh nhật, bạn nên biết một vài dấu hiệu đặc biệt để tránh những tình huống đáng xấu hổ.

Trước hết, nếu bạn đã lên kế hoạch gặp gỡ những người khác ở một địa điểm nhất định tại một thời điểm nhất định, đừng lo lắng nếu bạn đến đúng giờ mà vẫn chưa có ai đến, ngay cả chủ tiệc. Nhận thức về khái niệm thời gian khác nhau giữa các nền văn hóa. Ví dụ, bạn có thể nhận ra “việc đúng giờ” của người Armenia có thể là "quá trễ" đối với người Đức. Vì vậy, có thể bạn sẽ phải đợi khoảng 15 - 30 phút khi tất cả mọi người bên tập hợp lại.

Đối với việc tặng quà sinh nhật, đây là điều đầu tiên bạn nên làm khi đến buổi tiệc, người được tặng quà có thể mở hoặc không mở quà ở nơi công cộng tùy vào quyết định của họ.

Nếu đây là lần đầu tiên bạn ghé thăm nhà của một người Armenia, bạn sẽ cảm nhận được nét đặc biệt về tính hiếu khách nổi tiếng của Armenia. Bạn nên để bụng đôi khi đến bởi vì

bạn sẽ gần như bị buộc phải nếm thử mọi thứ mà chủ nhà làm. Nếu bạn từ chối, đó là một sự xúc phạm đối với họ. Người Armenia có một câu nói như sau: "Một vị khách là một món quà của Thượng đế", và hầu hết người Armenia sẽ chăm sóc người khách của họ sao cho khi vị khách ra về với một cái bụng no và khuôn mặt hạnh phúc. Bên cạnh đó, người Armenia không cố định về thời gian cho bữa ăn, họ yêu thích các bữa ăn tối muộn (thỉnh thoảng lúc nửa đêm), ví dụ, “ăn tối” với một người Armenia có thể hẹn vào khoảng 15h – 20h.

Bạn có thể được mời đến một bữa tiệc nướng ngoài trời, một bữa ăn yêu thích ở Armenia. Nếu bạn được mời tham gia tiệc nướng ngoài trời, bạn có thể mang theo rượu hoặc bia của bạn.

Bạn có thể được mời vodka, trà, cà phê và ngủ qua đêm nếu bạn là khách. Vodka có thể đặc biệt mạnh, vì vậy hãy chú ý đến điều này khi uống. Có thể có nhiều bánh mì nướng trong bữa ăn do người Armenia thích điều này.

Các nguồn thông tin tham khảo về Armenia

- [Armenian Info](#)
- [The government of the Republic of Armenia](#)
- [Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Armenia](#)
- [DFA](#)

Tư vấn đi lại

1. Luật và phong tục địa phương

Armenia là một quốc gia Cơ đốc giáo và phụ nữ thường có thể mặc trang phục bình thường kiểu phương Tây. Người dân bên ngoài thủ đô bảo thủ hơn và việc ăn mặc không phù hợp sẽ thu hút sự chú ý.

Thường xuyên mang theo bản sao hộ chiếu.

Việc sử dụng các loại thuốc bất hợp pháp sẽ bị phạt tiền và ngồi tù trong khoản thời gian dài. Buôn lậu thuốc sẽ bị phạt tù từ 4 đến 10 năm.

Không chụp ảnh các địa điểm như căn cứ quân sự và nơi đặt thiết bị quân sự. Đây được coi là khu vực nhạy cảm và du khách sẽ bị giam giữ và đặt câu hỏi khi cố gắng chụp ảnh những nơi này.

2. Thông tin liên lạc qua điện thoại và internet

Giao tiếp qua điện thoại và email đôi khi có thể khó khăn đặc biệt ở một số vùng.

Truy cập wifi trong quán cà phê và nhà hàng đang lan rộng nhưng không được bảo đảm. Hầu hết các khách sạn đều cung cấp dịch vụ wifi nhưng có thể chậm và đôi khi không đáng tin cậy. Hãy chắc chắn rằng gia đình và bạn bè biết được điều này để tránh những lo lắng không cần thiết.

3. An toàn khi đi lại

Mức độ tội phạm thấp. Nhưng có các vụ móc túi, cướp giật, trộm cắp xe hơi và trộm cắp liên quan đến người nước ngoài. Các vụ bắn nhau thường xuyên xảy ra, chủ yếu liên quan đến tội phạm có tổ chức. Người nước ngoài khi đến Armenia luôn được khuyên phải thận trọng mọi lúc mọi nơi, vì có thể gặp rủi ro khi các vụ bắn nhau xảy ra.

- Không để hộ chiếu, thẻ tín dụng, vé du lịch và tiền cùng một chỗ.
- Để tiền mặt, hộ chiếu và đồ vật có giá trị ở nơi an toàn.
- Thực hiện các biện pháp phòng ngừa an toàn cá nhân giống nhau trên đường phố và khi sử dụng máy ATM.
- Đặc biệt cẩn thận nếu sử dụng máy ATM sau khi trời tối, đặc biệt là nếu bạn đi một mình. Kiểm tra không ai theo dõi bạn sau khi tiến hành giao dịch của bạn.

Không bao giờ chia sẻ thông tin cá nhân bao gồm ngày sinh, địa chỉ hoặc thông tin tài chính cho người mà bạn chưa từng gặp.

Tham khảo thêm thông tin về giá cả và chi phí sinh hoạt, ăn ở tại website: <http://hikersbay.com/asia/armenia?lang=en>

Yêu cầu thị thực

1. Quy định về thị thực

Để nhập cảnh vào Armenia, công dân nước ngoài phải có hộ chiếu hợp lệ, visa nhập cảnh hoặc giấy tờ về tình trạng cư trú. Du khách nước ngoài theo cơ chế miễn thị thực có thể ở lại Armenia tối đa 180 ngày trong một năm, trừ phi bị cấm theo hiệp ước quốc tế.

Du khách nước ngoài quá cảnh qua Armenia cần phải xuất trình vé đến quốc gia thứ ba hoặc visa nhập cảnh vào quốc gia thứ ba, và có thể ở lại Armenia không quá 72 giờ, trừ trường hợp khẩn cấp. Người nước ngoài được phép ở lại trong Khu vực quá cảnh tối đa 48 giờ nếu không nhập cảnh, trừ trường hợp khẩn cấp. Người nước ngoài đến Armenia bằng đường bộ có thể xin thị thực quá cảnh mà không cần vé hoặc thị thực của nước thứ ba.

Du khách có thể nhận được visa khi đến Sân bay Quốc tế Zvartnots. Quá trình xử lý hồ sơ mất khoảng 20 - 25 phút. Visa điện tử cũng có sẵn cho công dân nước ngoài tại website <https://evisa.mfa.am>. Nói chung, thị thực điện tử được phê duyệt và cấp trực tuyến trong vòng 02 ngày làm việc. Các thẻ tín dụng dùng để thanh toán cho visa điện tử được chấp nhận gồm:

- American Express
- MasterCard
- Visa
- Diner's Club / Carte Blanche

Thị thực Armenia được cấp cho tối đa 120 ngày và có thể gia hạn thêm 60 ngày, nếu không có thời hạn nào khác bị hủy bỏ theo thỏa thuận quốc tế. Công dân của một số quốc gia được hưởng cơ chế miễn thị thực đối với một số loại hộ chiếu nhất định. Du khách đến từ các quốc gia này chỉ có thể xin thị thực Armenia khi được mời tại đại diện ngoại giao của văn phòng lãnh sự Armenia. Tuy nhiên, lời mời không cần thiết phải có khi xin thị thực đối với các công dân mang quốc tịch Armenia, hoặc công dân của các nước không được đề cập trong danh sách.

2. Biểu phí xin thị thực Armenia

https://www.mfa.am/en/fees/?fbclid=IwAR3JD0NbZMIQZXyzUzhTwQQBsU5AQxeNyWAdKNmUg8uNJUmzb5fAzYnixkU#help_usd

Loại Visa	Biểu phí (Đơn vị tính: AMD)
Du lịch, nhập cảnh 1 lần, thời gian lưu trú lên đến 21 ngày	3.000 (8 USD)
Du lịch, nhập cảnh 1 lần, thời gian lưu trú lên đến 120 ngày	15.000 (40 USD)
Du lịch, nhập cảnh nhiều lần, thời gian lưu trú lên đến 60 ngày, có hiệu lực 6 tháng	20.000 (54 USD)
Du lịch, nhập cảnh nhiều lần, thời gian lưu trú lên đến 120 ngày, có hiệu lực 1 năm	40.000 (107 USD)
Visa Công vụ	0
Visa Ngoại giao	0
Visa quá cảnh, nhập cảnh 1 lần	10.000 (27 USD)
Visa quá cảnh, nhập cảnh nhiều lần	18.000 (48 USD)
Các loại visa đối với trẻ dưới 18 tuổi	0

Để biết thêm chi tiết, vui lòng truy cập mục “Visa” trong mục “Dịch vụ lãnh sự” của Bộ Ngoại giao Cộng hòa Armenia trên website chính thức www.mfa.am.

Armenia xác định các dạng cư trú sau đây cho người nước ngoài:

- Tạm trú. Tình trạng tạm trú được cấp cho bất kỳ người nước ngoài nào chứng minh được việc đảm bảo cư trú của mình tại Armenia trong một năm hoặc lâu hơn. Thời hạn tạm trú được cấp lên đến một năm và có thể gia hạn cho một năm một lần.
- Thường trú. Thời hạn thường trú được cấp cho thời gian 5 năm và khả năng gia hạn mỗi lần là 5 năm. Việc cấp phép tạm trú hoặc thường trú được cơ quan cảnh sát Armenia giải quyết.
- Tình trạng cư trú đặc biệt được cấp phép trong thời hạn 10 năm dành cho người nước ngoài gốc Armenia. Visa cư trú đặc biệt cũng có thể được cấp cho những người nước ngoài khác có các hoạt động kinh tế hoặc văn hóa tại Armenia. Loại visa này có thể gia hạn được. Cơ quan cảnh sát Armenia giải quyết việc cấp phép cư trú đặc biệt, và nếu việc cấp phép được thực hiện ở nước ngoài, thì sẽ do cơ quan đại diện ngoại giao Armenia hoặc lãnh sự Armenia thực hiện. Tổng thống Armenia là người có thẩm quyền sau cùng đối với việc cấp phép hoặc từ chối tình trạng cư trú đặc biệt. Các quyết định này được đưa ra sau cùng và không được kháng cáo.

Thuế cấp phép cư trú áp cho người nước ngoài là 105.000 AMD (tương đương 263 USD) đối với tạm trú, 140.000 AMD (350 USD) đối với thường trú và 150.000 AMD (375 USD) cho tình trạng cư trú đặc biệt.

Người mang hộ chiếu ngoại giao Việt Nam được miễn visa Armenia, người mang hộ chiếu phổ thông phải làm visa trước khi đến Armenia. Visa Armenia được cấp cho nhập cảnh một lần hoặc nhiều lần có giá trị trong 01 năm. Download mẫu xin cấp visa Armenia tại website: www.vietnam.mfa.am/u_files/file/consulate/visaappform.pdf

3. Các loại thị thực Armenia

a) Visa du lịch

Thị thực du lịch được cấp khi người nước ngoài muốn nhập cảnh vào Cộng hòa Armenia với mục đích du lịch, thăm thân nhân hoặc kinh doanh, vận chuyển và các hoạt động chuyên nghiệp khác, điều trị y tế hoặc các kỳ nghỉ ngắn hạn khác. Thị thực du lịch được cấp cho một lần nhập cảnh hoặc nhiều lần nhập cảnh có giá trị 01 năm.

b) Visa công vụ

Visa công vụ dành cho người có hộ chiếu công vụ (Official or Service Passports)

- + Thị thực nhập cảnh nhiều lần dành cho nhân viên ngoại giao của cơ quan đại diện ngoại giao nước ngoài hoặc tổ chức quốc tế và gia đình của họ có giá trị 3 năm
- + Visa nhập cảnh một lần hoặc nhiều lần có giá trị 1 năm dành cho các quan chức nước ngoài đến Armenia theo lời mời của cơ quan chức năng Armenia hoặc cơ quan đại diện ngoại giao nước ngoài hoặc các tổ chức quốc tế
- + Visa nhập cảnh một lần hoặc nhiều lần có giá trị 1 năm đối với thành viên của các đoàn đại biểu công vụ có hộ chiếu phổ thông

c) Thị thực quá cảnh

Visa nhập cảnh một lần hoặc nhiều lần có giá trị 1 năm với thời gian lưu trú tại Armenia không quá 3 ngày và có khả năng gia hạn tối đa trong 4 ngày.

Bộ Ngoại giao Armenia cấp và gia hạn visa công vụ và visa ngoại giao, và cấp thị thực điện tử. Thị thực du lịch và quá cảnh được cấp và gia hạn bởi Cục Hộ chiếu và Thị thực thuộc Cảnh sát Armenia.

Thị thực Armenia được cấp tối đa 120 ngày và có thể gia hạn thêm 60 ngày nếu không có điều khoản nào khác được xác định bởi các thỏa thuận quốc tế của Cộng hòa Armenia.

Lưu ý quan trọng: Các điểm kiểm soát biên giới chỉ được cấp thị thực quá cảnh 3 ngày và thị thực du lịch 21/120 ngày. Người nước ngoài có thể du lịch đến Armenia chỉ khi được

mời và không thể xin thị thực Armenia tại các điểm kiểm soát biên giới.

d) Các thông tin khác

Bạn có thể xem danh sách các quốc gia, công dân có thể xin thị thực Armenia chỉ khi được mời và chỉ tại cơ quan đại diện ngoại giao của văn phòng lãnh sự của Cộng hòa Armenia tại website www.vietnam.mfa.am/u_files/file/consulate/Visa/invitation_only_eng.pdf.

Người mang quốc tịch Armenia là công dân của những quốc gia trong danh sách này có thể xin thị thực Armenia mà không cần thư mời mời và có thể xin thị thực khi đến các điểm kiểm soát biên giới.

Lời mời có thể được gửi đến Bộ Ngoại giao bởi

+ Pháp nhân đăng ký ở Armenia

+ Cơ quan chức năng của Armenia và các cơ quan đại diện ngoại giao hoặc các tổ chức quốc tế hoặc đại diện của họ (những người gửi lời mời đến Cục Hộ chiếu và Thị thực thuộc Sở cảnh sát)

• Đến Armenia

Người nước ngoài nhập cảnh vào lãnh thổ của Cộng hòa Armenia thông qua các điểm kiểm soát biên giới. Người nước ngoài nhập cảnh phải có hộ chiếu hợp lệ, visa nhập cảnh hoặc hồ sơ về tình trạng cư trú trừ khi luật pháp Armenia hoặc các thỏa thuận quốc tế xác định không có thủ tục nào khác.

Trẻ vị thành niên người nước ngoài có thể nhập cảnh vào Armenia với cha mẹ, hoặc bất kỳ đại diện pháp lý hoặc một tổ chức tiếp nhận.

Nếu một người nước ngoài đến Armenia mà không có bất kỳ giấy tờ tùy thân hợp lệ hoặc visa hoặc nếu người đó bị từ chối visa Armenia thì họ không thể nhập cảnh vào lãnh thổ nước Cộng hòa Armenia và phải quay về nước ngoài trừ mục đích đến tị nạn.

Công dân nước ngoài được miễn thị thực có thể lưu trú trên lãnh thổ nước Cộng hòa

Armenia không quá 180 ngày trong một năm nếu không có điều khoản nào khác được xác định bởi các thỏa thuận quốc tế của Cộng hòa Armenia.

- **Khởi hành từ Armenia**

Người nước ngoài có thể rời khỏi Armenia khi có hộ chiếu hợp lệ và giấy tờ xác nhận thời gian lưu trú trước ở Armenia nếu luật pháp hoặc thỏa thuận quốc tế của Armenia không xác định thời hạn nào khác.

- **Quá cảnh ở Armenia**

Nếu người nước ngoài quá cảnh ở Armenia thì phải xuất trình vé đến quốc gia thứ ba hoặc visa đến quốc gia thứ ba và có thể ở lại Armenia không quá 72 giờ trừ trường hợp khẩn cấp.

Người nước ngoài quá cảnh ở Armenia qua đường bộ có thể xin thị thực quá cảnh mà không cần phải có vé hoặc thị thực của nước thứ ba.

Người nước ngoài có thể ở trong Khu vực Quá cảnh không quá 48 giờ nếu không nhập cảnh vào Armenia, trừ trường hợp khẩn cấp.

4. Lãnh sự quán Armenia tại Việt Nam

Lãnh sự: ông Vahram Kazhoyan

Địa chỉ: Số 73, D5C Vườn Đào, Phú Thượng, Tây Hồ, Hà Nội, Việt Nam

Lịch làm việc: từ thứ Hai đến thứ Sáu, từ 09h đến 18h

Tel: (+84) 24 3758 5228

Fax: (+84) 24 3758 5229

Email: armvietnamembassy@mfa.am

Website: <http://vietnam.mfa.am/en/>

Tiền tệ

Đơn vị tiền tệ của Armenia hiện nay là đồng Dram (AMD) và được sử dụng cho tất cả các giao dịch chính thức trong nước. Tỷ giá tiền tệ trung bình so là 1 USD = 478 AMD trong năm 2015. Tỷ giá vẫn tương đối ổn định trong suốt cả năm. Tính đến ngày 29/4/2016, tỷ giá trung bình trong năm 2016 là 1USD = 477 AMD.

Việc phát hành và cung cấp dịch vụ thẻ thanh toán tại Armenia được thực hiện thông qua hệ thống thanh toán thẻ thống nhất ArCa theo sáng kiến của Ngân hàng Trung ương và các ngân hàng thương mại hoạt động tại Armenia. Hiện tại, các ngân hàng thành viên của hệ thống phát hành và cung cấp dịch vụ thẻ ArCa nội địa và thẻ quốc tế như Visa và MasterCard. Dịch vụ cung cấp hiện nay là thẻ quốc tế Diners Club và Amex cũng như thẻ của Tập đoàn HSBC. Ngoài việc rút tiền mặt, chủ thẻ có thể sử dụng máy ATM để thanh toán các dịch vụ tiện ích công cộng (gas, nước, điện thoại, điện), kiểm tra số dư tài khoản thẻ và thanh toán thẻ điện thoại di động. Các ngân hàng Armenia đang cung cấp dịch vụ thẻ thông minh của hệ thống thẻ Visa và Master với mạng lưới các điểm bán hàng (POS) và máy ATM. Việc sử dụng thẻ ghi nợ và thẻ tín dụng ngày càng tăng khi mạng lưới các máy rút tiền tự động (ATM) và các điểm bán hàng (POS) mở rộng.

Tại Armenia, ngân phiếu du lịch không được chấp nhận tại các cửa hàng bán lẻ và các trung tâm dịch vụ như một phương tiện thanh toán. Thông thường ngân phiếu chỉ có thể được rút tại ngân hàng. Một số ngân hàng chấp nhận ngân phiếu du lịch như Visa, American Express, Thomas Cook, Citicorp và cung cấp tiền mặt bằng đồng Dram hoặc ngoại tệ cho người giữ ngân phiếu. Một số ngân hàng khác ở Armenia chấp nhận ngân phiếu được rút ra ở các ngân hàng nước ngoài, việc thanh toán thường được thực hiện khi ngân phiếu được thu và thanh toán từ ngân hàng nước ngoài nhận được.

Viễn thông/ Điện

Beeline và UCom cung cấp dịch vụ điện thoại thông thường tại Armenia. Để biết thông tin về các dịch vụ đường dài, hãy liên hệ:

- **Beeline, Long Distance Telephone Exchange**

Địa chỉ: Azatutian Avenue, Yerevan, 375044, Armenia

Điện thoại: (37410) 288151, 151002

Fax: (37410) 151333

- **UCOM Telecommunications**

Địa chỉ: 40/1 Sayat-Nova Street, 0025, Yerevan, Armenia

Điện thoại: (+374 60) 444 444

Fax: (+374 60) 444 441

Email: info@ucom.am

Armenia có ba nhà cung cấp điện thoại di động. Ngoài Beeline, cả Vivacell và UCom đều cung cấp dịch vụ di động và internet:

- **VivaCell (K-Telecom CJSC)**

Địa chỉ: Argishti, 4/1, Yerevan, Armenia

Điện thoại: (37410) 568 777

Fax: (37410) 569 222

Email: info@vivacell.am

- **UCOM Telecommunications**

Địa chỉ: 40/1 Sayat-Nova Street, 0025, Yerevan, Armenia

Điện thoại: (+374 60) 444 444

Fax: (+374 60) 444 441

Email: info@ucom.am

Để đăng ký dịch vụ viễn thông quốc tế, liên hệ:

- **Bộ Thông tin và Giao thông Vận tải**

Địa chỉ: Union Bldg., Republic Square, Yerevan 375010

Điện thoại: (37410) 5266 32

Fax: (37410) 151446

Các nhà cung cấp dịch vụ internet và email khác:

- **ARMINCO LLC**

Địa chỉ: 28 Isahakyan St. PO OX 10, Yerevan, 0009, Armenia

Điện thoại: +374 60 27 00 00

Fax: +374 60 27 11 11, +374 10 54 45 90

Email: support@arminco.com, administration@arminco.com

- **UCOM Telecommunications**

Địa chỉ: 40/1 Sayat-Nova Street, 0025, Yerevan, Armenia

Điện thoại: (+374 60) 444 444

Fax: (+374 60) 444 441

Email: info@ucom.am.

Giao thông ở Armenia

Armenia nằm ở vị trí giao nhau của châu Âu và châu Á - giữa Black See, Caspian Lake và Biển địa trung hải. Mặc dù Armenia không mở cửa biên giới đất liền với hai nước láng giềng là Thổ Nhĩ Kỳ và Azerbaijan, nhưng có thể dễ dàng tiếp cận Armenia bằng bất kỳ phương tiện giao thông nào từ Georgia và Iran.

Bạn có thể đến Armenia bằng máy bay, tàu hỏa, xe hơi, xe đạp và đi bộ.

1. Du lịch đường bộ

Bạn có thể lái xe ở Armenia với giấy phép lái xe quốc tế. Tiêu chuẩn lái xe địa phương thấp. Hãy chuẩn bị tâm lý sẵn sàng đối với việc tài xế lái xe bất chấp và không theo luật. Đường xấu, đặc biệt là trong những tháng lạnh nhất (tháng 11 đến tháng 2). Nếu bạn đang đi bộ, hãy cẩn thận khi băng qua đường và sử dụng tàu điện ngầm nếu có.

a) Du lịch đến Armenia bằng xe hơi

Khá dễ dàng để đi đến Armenia bằng xe hơi. Có 02 con đường nhập cảnh quốc tế đến Armenia là từ Georgia và Iran.

Bạn có thể thuê xe hơi Sixt và lấy xe tại Yerevan và trả xe ở Tblisi, Georgia.

Nếu bạn thuê xe của các công ty quốc tế như Sixt, Hertz, ví dụ, chiếc xe rẻ nhất sẽ là khoảng 40 USD/ngày. Thông thường bạn có thể nhận được các thỏa thuận rẻ hơn với các công ty địa phương.

Đảm bảo bạn nhận được bảo hiểm đầy đủ vì đường đi có thể khá xấu. Nếu bạn không thực sự muốn đi xa ở vùng núi thì không nhất thiết phải cần đến 4WD ở Armenia vì bạn có thể đến hầu hết mọi nơi, đôi khi đôi khi đường đi hơi gập ghềnh.

Nếu bạn không có xe hơi riêng, bạn có thể thuê một chiếc xe hơi có tài xế để đi đến Armenia. Các thủ tục ở biên giới Armenia không khó khăn, vì vậy bạn có thể dễ dàng nhập cảnh Armenia bằng xe hơi riêng hoặc xe hơi thuê. Du lịch đến Armenia bằng xe hơi sẽ tốn kém hơn so với xe lửa hoặc xe buýt, nhưng sẽ rất thoải mái và mang lại cho bạn sự linh hoạt trong suốt chặng đường đến Armenia.

b) Xe buýt – Taxi

Xe buýt và taxi chia sẻ (marshrutkas) giúp bạn đến hầu hết các địa điểm chính với giá rẻ.

Bạn có thể ngắm cảnh đẹp khi tự lái xe và ngừng ở các điểm dừng chân thú vị trên đường. Hàng ngày, nhiều chuyến xe buýt du lịch lớn đến Armenia từ cả Georgia và Iran. Hầu hết các xe buýt thuộc về hoặc quản lý bởi các công ty du lịch. Các công ty này cung cấp các tour du lịch có tổ chức, vận chuyển và các dịch vụ khác dành cho du khách ghé thăm Caucasus, bao gồm cả du lịch đến Armenia.

Dịch vụ vận tải hành khách thường xuyên giữa Georgia và Armenia chủ yếu được cung cấp bởi các xe buýt nhỏ và xe tải - được gọi là "marshrutkas".

Các điểm khởi hành/ điểm đến của xe buýt nhỏ là các bến xe buýt thành phố. Vé không đắt khi di chuyển từ Tbilisi, khoảng 20-35 USD.

Dịch vụ xe buýt thường xuyên hoạt động giữa Iran và Armenia. Những xe buýt hiện đại này bắt đầu chạy từ Tehran hoặc Tabriz. Giá vé vào khoảng 50 đến 60 USD. Vé có thể mua tại các đại lý du lịch Iran.

Một lựa chọn khác là đến biên giới Armenia bằng taxi từ thành phố Jolfa của Iran với chi phí khoảng 15 - 20 USD. Từ điểm kiểm soát biên giới, bạn có thể đi taxi đến Meghri - thành phố gần nhất của Armenia, và từ Meghri đi bằng phương tiện công cộng là xe buýt nhỏ đến Yerevan. Con đường từ Meghri đến Yerevan là miền núi và sẽ mất khoảng 7 - 9 giờ để đến Yerevan.

Tránh sử dụng xe buýt địa phương hoặc xe buýt nhỏ vì các loại xe này thường được bảo trì kém và đôi khi quá tải.

Hệ thống giao thông công cộng của Armenia bao gồm một hệ thống xe buýt nhỏ đông đúc và một tàu điện ngầm một tuyến ở Yerevan. Taxi có nhiều trên đường phố với nhiều đại lý taxi. Không phải tất cả taxi đều tính theo đồng hồ. Taxi bảng màu vàng được sở hữu bởi các công ty tư nhân và hầu hết sẽ được tính theo đồng hồ. Taxi với bảng màu trắng là của cá nhân và hầu hết không tính theo đồng hồ. Người nước ngoài sẽ phải trả 1.200 - 2.000 Dram (khoảng 3 - 5 USD tính theo tỷ giá hối đoái hiện hành) đối với cước phí taxi trong vùng Yerevan, và 3.000 - 3.500 Dram (khoảng 8 - 9 USD) đến sân bay. Aerotaxi là taxi

chính thức của sân bay, nhưng người lái xe thường xuyên bỏ đồng hồ tính km (200 Dram/km) và hành khách phải thương lượng giá, thường là khoảng 6000 Dram. Một chiếc xe kèm theo tài xế có giá khoảng 100 USD/ngày tính luôn chi phí xăng.

c) Du lịch đến Armenia bằng xe đạp

Du khách đi xe đạp có thể dễ dàng đi đến Armenia từ Georgia và Iran. Không có trở ngại hoặc thủ tục đặc biệt nào nếu bạn đi bằng xe đạp của bạn.

d) Đi bộ đến Armenia

Những người yêu thích tour du lịch leo núi có thể đến Armenia và nhập cảnh vào Armenia bằng cách đi bộ từ Iran và Georgia. Thủ tục như nhau và khá đơn giản như đối với các trường hợp khác. Thủ tục qua biên giới Armenia không khó khăn. Thông thường phải mất khoảng 20 phút.

2. Du lịch đường sắt

Giao thông công cộng thường đông đúc và được bảo trì kém. Nếu bạn phải đi bằng tàu hỏa, hãy giữ cẩn thận vật dụng có giá trị, đừng rời khỏi khoang mà không chú ý quan sát, và khóa cửa từ bên trong.

Xe lửa đến Armenia chỉ từ Georgia, gồm 02 chuyến:

- Tbilisi - Yerevan trong cả năm. Thời gian đi khoảng 10 giờ.
- Batumi - Yerevan vào mùa hè. Thời gian đi khoảng 15 giờ.

Giá vé khá hợp lý, từ khoảng 25 - 30 USD.

Điều kiện và dịch vụ trên tàu không đáp ứng theo tiêu chuẩn Châu Âu, nhưng khá chấp nhận được đối với những khách du lịch dễ dàng. Các đoàn tàu sạch sẽ và an toàn.

3. Du lịch bằng đường hàng không

Armenia có một trong những sân bay quốc tế hiện đại và tốt nhất trong khu vực. Sân bay Yerevan của Sân bay quốc tế Armenia (trước đây là sân bay Zvartnots) là sân bay hiện đại nhất của Liên Xô cũ. Tuy nhiên, vào thời điểm đó, sân bay này được thiết kế để phục vụ số lượng hành khách giới hạn, chủ yếu là từ các nước Cộng hòa Xô viết, không phải từ các nước khác. Do đó, sau khi Armenia giành được độc lập, Chính phủ Armenia đã ký một hợp đồng nhượng quyền với một nhà đầu tư nước ngoài gốc Armenia để mở rộng và cải tạo sân bay Yerevan.

Hiện nay, Armenia có sân bay quốc tế hiện đại và an toàn được công nhận và đánh giá cao bởi cộng đồng quốc tế và các công ty hàng không.

Armenia có hai sân bay chở khách lớn tại thủ đô Yerevan và thành phố Gyumri, cả hai đều do công ty hàng không quốc tế Armenia quản lý.

Sân bay chính của Armenia cách thủ đô Yerevan 12 km. Sân bay có khu vực quá cảnh và cho phép bạn ghé thăm thành phố. Sân bay quản lý tất cả các loại máy bay thương mại.

Sân bay Yerevan được kết nối với hơn 50 thành phố của châu Âu, Nga, châu Á và châu Phi. Các thành phố có chuyến bay thẳng đến Yerevan là: Paris, Berlin, London, Vienna, Prague, Amsterdam, Athens, Rome, Verona, Barcelona, Birmingham, Warsaw, Riga, Minsk, Kiev, Kharkov, Dnepropetrovsk, Donetsk, Odessa, Simferopol, Moscow, Sochi, Krasnodar, Anapa, Samara, Rostov, Volgograd, Voronezh, Chelyabinsk, Ekaterinburg, Saratov, Vladikavkaz, Saint Petersburg, Krasnoyarsk, Surgut, Tyumen, Kazan, Novosibirsk, Nizhni ovgorod, Orenburg, Perm, Ufa, Tbilisi, Tehran, Aleppo, Aktau, Tel-Aviv, Deli, Beirut, Dubai, Istanbul.

29 công ty máy bay quốc tế có các chuyến bay thường xuyên đến Yerevan, Armenia. Danh sách các công ty hàng không có chuyến bay đến Yerevan gồm: Air France, Austrian Airlines, Armavia Air Company, Aeroflot-Russian Airlines, British Midland Airways, Czech Airlines, Air Baltic, Syrian Arab Airlines, Caspian Airlines, Belavia, Atlasjet, Aeroflot-Don, Constanta Airlines, Donbassaero, Kavminvodavia, Kuban Airlines,

Orengburg Airlines, Russia State Transport Company, Air Company atarstan, Samara Airlines, Saratov Airlines, Ural Airlines, Volga viaexpress, Yamal Airlines, Air Company Scat, UTAIR, Krasair, Vim AviaPolet.

Máy bay là cách thuận tiện và thoải mái nhất để đến Armenia.

Năm 2007, Tổ chức Hàng không Dân dụng Quốc tế kiểm tra giám sát an toàn hàng không cho thấy mức độ thực hiện các yếu tố quan trọng trong việc giám sát an toàn ở Armenia cao hơn mức trung bình toàn cầu.

Bạn có thể tìm thấy danh sách các hãng hàng không bị cấm hoạt động trong EU trên trang web của Ủy ban châu Âu. Danh sách này dựa trên việc kiểm tra ngẫu nhiên máy bay của các hãng hàng không vận hành các chuyến bay đến và đi từ các sân bay của EU. Thực tế là hãng hàng không không được đưa vào danh sách không có nghĩa là hãng hàng không đáp ứng được các tiêu chuẩn an toàn hiện hành.

Hiệp hội Vận tải Hàng không Quốc tế công bố danh sách các hãng hàng không đã đăng ký đã được kiểm tra và đáp ứng một số tiêu chuẩn an toàn hoạt động. Danh sách này không đầy đủ và việc thiếu tên một hãng hàng không trong danh sách này không nhất thiết có nghĩa là hãng hàng không đó không an toàn.

a) Di chuyển từ sân bay Armenia

Các sân bay dân dụng tại Armenia đều được đầu tư và trang bị vô cùng hiện đại, phục vụ tất cả các loại máy bay trên tất cả các cung đường từ Armenia đi và đến hầu khắp các quốc gia, vùng lãnh thổ trên thế giới.

Để di chuyển từ các sân bay về khu trung tâm Armenia quý khách có thể gọi taxi tại sảnh lớn phía trước của sân bay, hoặc có thể đi xe buýt từ sân bay về trung tâm thành phố rồi từ đó thuê xe taxi về những điểm gần hơn để tiết kiệm chi phí. Còn nếu bạn đã hẹn trước nhân viên khách sạn đón tại sân bay thì nên viết tên của bạn lên tấm bảng và giơ cao để người đón có thể nhanh chóng tìm thấy bạn lúc sân bay đông người.

b) Hãng hàng không khai thác đường bay từ Việt Nam đến Armenia

Ngày càng có nhiều hãng hàng không khai thác đường bay từ Việt Nam đến Armenia. Trong đó có thể kể đến một số hãng hàng không có tần suất phục vụ khá lớn như: Vietnam Airlines (liên danh Siberia Airlines), Thai Airways (liên danh Emirates), Pacific Airlines (liên danh Emirates), Korean Air (liên danh Transaero Airlines)...

Tại Việt Nam có 3 cảng hàng không quốc tế phục vụ cho các chuyến bay từ Việt Nam đến Armenia và ngược lại là: Cảng hàng không Nội Bài (Hà Nội), Đà Nẵng (Đà Nẵng) và Tân Sơn Nhất (Tp.HCM).

c) Chặng bay và giá vé máy bay từ Việt Nam đi Armenia

Thời điểm hiện tại, chưa có bất kỳ hãng hàng không nào phục vụ đường bay thẳng từ Việt Nam đến Armenia, do đó tùy thuộc vào hãng hàng không mà bạn chọn lựa đồng hành, chuyến bay của bạn sẽ có sự chênh lệch về thời gian, giá vé, địa điểm dừng chuyến.

Các chuyến bay từ Việt Nam đến Armenia đều sẽ dừng chân tại thủ đô Yerevan. Tùy thuộc vào điểm xuất phát của mình mà bạn có thể chọn cho mình những cung đường bay với thông tin tham khảo sau đây:

- **Đường bay Hà Nội – Yerevan:** đường bay này hiện được cung cấp bởi các hãng hàng không sau: Vietnam Airlines, Thai Airways, Pacific Airlines, Korean Air, China Southern Airlines... khai thác với tần suất trung bình 31 chuyến bay/ngày. Trong đó, Vietnam Airlines là hãng hàng không đưa ra mức giá vé rẻ nhất. Hành trình từ Hà Nội đến Yerevan sẽ mất khoảng 22 giờ bay và quá cảnh tại một số thành phố như: Moscow (Nga), Bangkok (Thái Lan), Dubai (Tiểu Vương Quốc Ả Rập Thống Nhất), Quảng Châu, Thượng Hải (Trung Quốc), Vience (Áo)... Giá vé cho chặng bay này dao động từ 450 USD – 2303 USD.
- **Đường bay Tp.HCM – Yerevan:** hiện nay các hãng hàng không khai thác đường bay này là Vietnam Airlines, Pacific Airlines, Qatar Airways, Jet Airways (India), Korean

Air... với tần suất khai thác trung bình 39 chuyến bay/ngày. Chuyến bay từ Tp.HCM (Sài Gòn) đến Yerevan sẽ có tổng thời gian hành trình là 24 giờ và quá cảnh tại một số thành phố như: Bangkok (Thái Lan), Dubai (Tiểu Vương Quốc Ả Rập Thống Nhất), Doha (Quata), Mumbai (Ấn Độ)... Giá vé cho chặng bay này dao động từ 450 USD – 5223 USD.

- **Đường bay Đà Nẵng – Yerevan:** được cung cấp bởi các hãng hàng không: Vietnam Airlines, Pacific Airlines, Korean Air, Asiana Airlines, Dragonair... khai thác với tần suất trung bình 30 chuyến bay/ngày. Hành trình từ Đà Nẵng đến Yerevan sẽ có tổng thời gian bay là 28 giờ và quá cảnh tại một số thành phố như: Hà Nội, Tp.HCM, Seoul (Hàn Quốc), Bangkok (Thái Lan)... Giá vé cho chặng bay này dao động từ 450 USD – 3369 USD.

Giờ địa phương, Giờ làm việc & Ngày lễ

Múi giờ của Armenia là: GMT + 4 (trong suốt cả năm)

Giờ làm việc: Thứ Hai - Thứ Sáu, từ 9 giờ sáng đến 6 giờ tối

Ngày lễ quốc gia như sau:

- Năm mới, ngày 31/12 - ngày 02/01
- Giáng sinh, ngày 06/01
- Ngày quốc khánh Armenia, 21/9
- Ngày quốc tế phụ nữ, 08/3
- Ngày tưởng niệm diệt chủng Armenia, 24/4
- Ngày Lao động, 01/5
- Ngày Chiến thắng và Hòa bình, 09/5
- Ngày Cộng hòa đầu tiên, 28/5

- Ngày Hiến pháp, 05/7
- Ngày quốc khánh, 21/9

Tạm nhập vật liệu và đồ dùng cá nhân

Công dân Armenia và nước ngoài có thể được miễn thuế nhập khẩu các vật phẩm có giá trị lên đến 300 USD, với một số trường hợp ngoại lệ. Miễn thuế 100 USD hoặc 20 kg đối với hàng hóa không mang theo cá nhân qua biên giới. Những người đến Armenia thường trú có thể nhập khẩu một số đồ dùng cá nhân miễn phí. Không có giới hạn về nhập khẩu tiền tệ ở Armenia.

Chương 9: Thông tin liên hệ

Các Bộ ngành của chính phủ Armenia

- **Bộ Quốc phòng**

Địa chỉ: Bagrevandi 5, Yerevan

Tel: 29-44-30, 29-46-99

Email: modpress@mil.am press@mil.am

Website: <http://www.mil.am/>

- **Bộ Giáo dục, Khoa học, Văn hóa và Thể thao**

Địa chỉ: 0010, Vazgen Sargsyan 3, Yerevan

Tel: 59-96-00 , 59-96-01

Fax: (37410) 52-73-43

Email: info@escs.am

Website: <http://www.escs.am>

- **Bộ Kinh tế**

Địa chỉ: 5 M. Mkrtchyan street, Yerevan 0010

Tel: 011-59-71-10

Email: secretariat@mineconomy.am

Website: <http://www.mineconomy.am>

- **Bộ Công nghiệp Công nghệ cao**

Địa chỉ: Yerevan 0010, Vazgen Sargsyan 3/3

Tel: (37410) 59-01-40

Fax: (3741)527343

Email: info@hti.am

Website: <http://www.hti.am>

- **Bộ tình trạng khẩn cấp**

Địa chỉ: Yerevan, Davitashen 4-th b., A. Mikoyan 109/8

Tel: 36-20-15

Fax: 36-20-15

Email: mes@mes.am

Website: <http://www.mes.am>

- **Bộ Môi trường**

Địa chỉ: Government Building 3, Republic Square, Yerevan 0010

Tel: 52-10-99

Email: minenv@env.am

Website: <http://www.env.am>

- **Bộ Tài chính**

Địa chỉ: 1 Melik-Adamyan, Yerevan 0010

Tel: 011-800-156

Email: press@minfin.am

Website: <http://www.minfin.am/>

- **Bộ Ngoại giao**

Địa chỉ: 0010, Vazgen Sargsyan 3/8, Yerevan

Tel: (060) 62-00-00, 54-40-41, 52-35-31

Fax: (060) 62-00-62

Email: info@mfa.am

Website: <http://www.mfa.am>

- **Bộ Y tế**

Địa chỉ: Government Building 3, Republic Square, Yerevan 0010

Tel: (060) 80-80-03 / 1112

Email: info@moh.am

Website: <http://www.moh.am>

- **Bộ Tư pháp**

Địa chỉ: 0010, Vazgen Sargsyan 3/8, Yerevan

Tel: (010) 59-40-04

Email: info@moj.am

Website: <http://www.moj.am/>

- **Bộ Lao động và Xã hội**

Địa chỉ: Government Building 3, Republic Square, Yerevan 0010

Tel: 52-68-31

Email: info@mlsa.am

Website: <http://www.mlsa.am>

- **Bộ Quản lý Lãnh thổ và Phát triển cơ sở hạ tầng**

Địa chỉ: Government Building 3, Republic Square, Yerevan 0010

Tel: 51-13-62, 51-13-54

Email: mta@mta.gov.am

Website: <http://www.mtad.am/hy/>

Văn phòng Thủ tướng

- **Phòng các mối quan hệ với Quốc hội**

Tel: (+37410) 51-58-24

Email: anahit.stepanyan@gov.am

- **Ban đối ngoại**

Tel: (+37410) 51-57-62

Email: hrachia.tashchian@gov.am

- **Phòng pháp chế**

Tel: (+37410) 51-57-77

Email: legal@gov.am

- **Phòng các chương trình giám định**

Tel: (+37410) 51-56-77

Email: aram.melqonyan@gov.am

- **Phòng Tổ chức cán bộ và quản trị nguồn nhân lực**

Tel: (+37410) 51-57-50

Email: lusine.aleksanyan@gov.am

- **Ban các vấn đề về xã hội**

Tel: (+37410) 51-57-93

- **Ban các vấn đề về Môi trường và Phát triển Lãnh thổ**

Tel: (+37410) 51-58-30

Email: karen.mukhsyan@gov.am

- **Phòng Thông tin và Quan hệ Công chúng**

Tel: (+37410) 52-87-12

Email: armen.khachatryan@gov.am

- **Phòng tiếp Công dân và Thảo luận các Kiến nghị**

Tel: (+37410) 51-58-70

Email: aleksandr.ghazaryan@gov.am

- **Ban Kế toán và Tài chính**

Tel: (+37410) 51-58-60

Email: susanna.sahadyan@gov.am

- **Ban Tài chính – Kinh tế**

Tel: (+37410) 51-58-50

Email: mari.karapetyan@gov.am

- **Ban Quản trị**

Tel: (+37410) 51-59-90

Email: vahan.papikyan@gov.am

- **Phòng các Vấn đề về Dân tộc Thiểu số và Tôn giáo**

Tel: (+37410) 51-57-40

Email: vardan.ascatryan@gov.am

- **Vụ Nhà nước và Pháp lý**

Tel: (+37410) 51-57-80,

Email: hamazasp.torosyan@gov.am

- **Vụ lễ tân**

Tel: (+37410) 51-58-90

Email: artak.hakobyan@gov.am

- **Ban phụ trách các chương trình vận động**

Tel: (+37410) 51-57-88

Email: mher.torchyan@gov.am

- **Phòng tổng hợp**

Tel: (+37410) 51-59-10

Email: nune.harutyunyan@gov.am

- **Ban Ân xá, Công dân, Khen thưởng và Danh hiệu**

Tel: (+37410) 51-56-73

Email: karen.grigoryan@gov.am

- **Phòng Hệ thống Thông tin Đặc biệt và Công nghệ Thông tin**

Tel: (+37410) 51-59-06

Email: lilit.avagyan@gov.am

- **Văn phòng Hội đồng Bảo an**

Tel: (+37410) 59-02-01

Email: hayk.petrosyan@gov.am

- **Phòng Dịch vụ Công dân**

Tel: (+37410) 52-01-81

- **Phòng Phối hợp các Hoạt động Thanh tra**

Tel: (+37410) 58-87-07

Email: artur.asoyan@gov.am

Các cơ quan hỗ trợ doanh nghiệp

- **Cơ quan Phát triển Armenia**

Địa chỉ: 5 Mher Mkrtchyan st., 9th floor, 0010, Yerevan, Armenia

Tel: (374-10) 570170/111

Fax: (374 10) 570170/207

Email: info@ada.am

- **Quỹ “Phát triển Doanh nghiệp vừa và nhỏ Quốc gia” của Armenia**

Địa chỉ: 5a Mher Mkrtchyan, 0010, Yerevan, Armenia

Tel: (374 10) 541648, 563714, 583261

Fax: (374 10) 541642

Email: info@smednc.am

- **Hội đồng Công nghiệp**

Sở Chính sách Công nghiệp thuộc Bộ Kinh tế Armenia

Địa chỉ: 5 Mher Mkrtchyan, 0010, Yerevan, Armenia

Tel: (374 10) 593175

Fax: (374 10) 526577

Email: hmirzoyan@mineconomy.am

Website: www.mineconomy.am

- **Tổ chức tài trợ Cuộc thi Quốc gia của Cộng hòa Armenia**

Địa chỉ: 5 Mher Mkrtchyan, 0010, Yerevan, Armenia

Tel: (374 10) 54-31-67

Email: info@cf.am

- **Tổ chức Doanh nghiệp Armenia**

Tổ chức Doanh nghiệp Armenia (tên trước đây gọi là Tổ chức tài trợ Phát triển Armenia) được chính phủ Armenia thành lập năm 2015, với nhiệm vụ xúc tiến phát triển kinh tế quốc gia.

Địa chỉ: 5 Mher Mkrtchyan, Yerevan, Armenia

Tel: +374 11 597808

Email: info@businessarmenia.am

Website: businessarmenia.am

Sự kiện nổi bật tại Armenia

1. Industrial Armenia Expo 2026 (Triển lãm Công nghiệp Armenia 2026)

Thời gian: 04 – 06/9/2026

Địa điểm: Khu liên hợp thể thao/hòa nhạc Karen Demirtchian, Yerevan, Armenia

Gới thiệu: Triển lãm là sự kiện hàng đầu giới thiệu những đổi mới và tiến bộ mới nhất trong lĩnh vực công nghiệp. Triển lãm này sẽ quy tụ các nhà lãnh đạo ngành, nhà sản xuất và nhà đổi mới sáng tạo từ khắp khu vực, tạo nên một nền tảng cho việc kết nối, hợp tác và chia sẻ kiến thức. Khách tham dự sẽ có cơ hội khám phá một loạt các triển lãm đa dạng, nổi bật với các công nghệ tiên tiến, thực hành bền vững và các xu hướng mới nổi trong bối cảnh công nghiệp.

Quy mô: 10.000 lượt khách tham quan và 110 nhà triển lãm.

2. Expo Food And Drinks 2026 (Triển lãm Thực phẩm và Đồ uống 2026)

Thời gian: 04 – 06/9/2026

Địa điểm: Trung tâm LOGOS EXPO, Yerevan, Armenia

Gới thiệu: Sự kiện hàng đầu này sẽ quy tụ những người đam mê thực phẩm và đồ uống, các chuyên gia trong ngành và các thương hiệu sáng tạo từ khắp nơi trên thế giới. Khách tham dự sẽ được trải nghiệm một bầu không khí sôi động với các buổi nếm thử, trưng bày sản phẩm và những cuộc thảo luận sâu sắc. Triển lãm sẽ làm nổi bật những xu hướng mới nhất trong ẩm thực, thực hành bền vững và nghệ thuật ẩm thực, tạo nền tảng cho việc kết nối và hợp tác.

Quy mô: 11.000 lượt người tham quan và 250 đơn vị triển lãm.

3. Caucasus: Building and Reconstruction Expo 2026 (Triển lãm Xây dựng và Tái thiết 2026)

Thời gian: 27 – 29/3/2026

Địa điểm: Khu liên hợp thể thao/hòa nhạc Karen Demirtchian, Yerevan, Armenia

Gới thiệu: Được tổ chức bởi Trung tâm Triển lãm Logos, sự kiện này dự kiến sẽ thu hút một lượng lớn khách tham quan, với số lượng khách tham quan dự kiến khoảng 9.000 người. Triển lãm sẽ có khoảng 120 đơn vị triển lãm trưng bày những đổi mới và phát triển mới nhất trong lĩnh vực xây dựng và kiến trúc. Sự kiện này nhằm mục đích kết nối các

chuyên gia, bên liên quan và những người đam mê từ Armenia và các quốc gia khác, thúc đẩy các cơ hội kết nối, hợp tác và trao đổi ý tưởng trong lĩnh vực xây dựng và tái thiết.

Quy mô: 10.000 lượt khách tham quan và hơn 500 đơn vị triển lãm.

4. Lady Expo 2026

Thời gian: 4 – 6/9/2026

Địa điểm: Khu liên hợp thể thao/hòa nhạc Karen Demirtchian, Yerevan, Armenia

Giới thiệu: Triển lãm này là một nền tảng năng động, chuyên giới thiệu những thành tựu của phụ nữ trên nhiều lĩnh vực, bao gồm kinh doanh, sức khỏe, làm đẹp và phong cách sống. Khách tham dự sẽ được trải nghiệm một chương trình phong phú với những buổi nói chuyện truyền cảm hứng, hội thảo hấp dẫn và hàng loạt đơn vị triển lãm trưng bày các sản phẩm và dịch vụ sáng tạo dành riêng cho phụ nữ. Triển lãm Lady Expo hứa hẹn sẽ thúc đẩy kết nối, khơi nguồn cảm hứng sáng tạo và tôn vinh sức mạnh cũng như sự kiên cường của phụ nữ trong xã hội ngày nay.

Quy mô: 5000 - 10000 lượt khách tham quan và hơn 500 đơn vị triển lãm.

5. Build Expo-Armenia 2026 (Triển lãm Xây dựng Expo-Armenia 2026)

Thời gian: 04 – 06/9/2026

Địa điểm: Khu liên hợp thể thao/hòa nhạc Karen Demirtchian, Yerevan, Armenia

Giới thiệu: Sự kiện sẽ giới thiệu những đổi mới và tiến bộ mới nhất trong lĩnh vực xây dựng, quy tụ các chuyên gia trong ngành, kiến trúc sư và nhà thầu xây dựng từ khắp nơi trên thế giới. Khách tham dự sẽ được trải nghiệm một bầu không khí sôi động với nhiều cơ hội giao lưu, hội thảo chuyên đề bổ ích và triển lãm trưng bày công nghệ và vật liệu tiên tiến.

Quy mô: 10.000 lượt khách tham quan và hơn 500 đơn vị triển lãm.

6. Health Service & Pharmacy Expo 2025 (Triển lãm Dịch vụ Y tế & Dược phẩm)

Thời gian: 05 – 07/12/2025

Địa điểm: Khu liên hợp thể thao/hòa nhạc Karen Demirtchian, Yerevan, Armenia

Giới thiệu: Triển lãm Dịch vụ Y tế & Dược phẩm là triển lãm quốc tế chuyên ngành y tế.

Triển lãm mang đến cơ hội gặp gỡ các chuyên gia hàng đầu trong nhiều lĩnh vực y tế và thiết lập các mối quan hệ kinh doanh mới. Triển lãm trưng bày các sản phẩm và dịch vụ y tế liên quan đến y học dự phòng, y học lâm sàng, nha khoa, chẩn đoán, v.v.

Quy mô: 10.000 lượt khách tham quan và hơn 500 đơn vị triển lãm.

7. Pan armenian Expo

Thời gian: 10 – 12/10/2025

Địa điểm: Khu liên hợp thể thao/hòa nhạc Karen Demirtchian, Yerevan, Armenia

Giới thiệu: Sự kiện sôi động này nhằm mục đích giới thiệu di sản văn hóa phong phú và tinh thần đổi mới của cộng đồng người Armenia trên toàn cầu. Khách tham quan sẽ được chiêm ngưỡng một loạt các triển lãm đa dạng, trưng bày các doanh nghiệp, sản phẩm thủ công mỹ nghệ và ẩm thực Armenia, cùng các hội thảo hấp dẫn và cơ hội giao lưu. Triển lãm đóng vai trò là một nền tảng năng động để thúc đẩy sự kết nối giữa người Armenia và quảng bá những đóng góp độc đáo của văn hóa Armenia trong nhiều lĩnh vực.

Quy mô: 20.000 lượt khách tham quan và 100 - 500 đơn vị triển lãm.

8. Trans Expo Armenia

Thời gian: 04 – 06/9/2026

Địa điểm: Khu liên hợp thể thao/hòa nhạc Karen Demirtchian, Yerevan, Armenia

Giới thiệu: Sự kiện này sẽ là nền tảng quan trọng cho các chuyên gia và những người đam mê trong lĩnh vực vận tải, giới thiệu những đổi mới, công nghệ và xu hướng mới nhất. Người tham dự có thể mong đợi một chương trình năng động với sự góp mặt của các nhà lãnh đạo trong ngành, những cuộc thảo luận chuyên sâu và các cơ hội kết nối, thúc đẩy hợp tác và phát triển. Trong bối cảnh Armenia tiếp tục phát triển cơ sở hạ tầng giao thông, Trans Expo Armenia hứa hẹn sẽ là một điểm đến thiết yếu cho những ai muốn định hình tương lai của bức tranh giao thông khu vực.

Quy mô: 10.000 lượt khách tham quan và 100 - 500 đơn vị triển lãm.

9. World of Childhood EXPO 2026

Thời gian: 04 – 06/9/2026

Địa điểm: Khu liên hợp thể thao/hòa nhạc Karen Demirtchian, Yerevan, Armenia

Giới thiệu: Sự kiện sôi động này được thiết kế để tôn vinh và khám phá thế giới đa dạng của tuổi thơ, quy tụ nhiều nhà triển lãm, nhà giáo dục và gia đình. Người tham dự có thể mong đợi những buổi hội thảo hấp dẫn, các buổi trưng bày tương tác và những cuộc thảo luận sâu sắc tập trung vào sự phát triển, giáo dục và hạnh phúc của trẻ em.

Quy mô: 20.000 lượt khách tham quan và 100 - 500 đơn vị triển lãm.

**10. Yerevan International Tourism & Related Industries Exhibition (YITE Show)
(Triển lãm Du lịch Quốc tế Yerevan và các ngành công nghiệp liên quan)**

Thời gian: 18 – 20/4/2025

Địa điểm: Khu liên hợp thể thao/hòa nhạc Karen Demirtchian, Yerevan, Armenia

Giới thiệu: Sự kiện hoạt động như một nền tảng quốc tế hàng đầu cho các quốc gia, khu vực và công ty từ Armenia và các dịch vụ trên thế giới để giới thiệu các sản phẩm và dịch vụ du lịch và khách sạn của họ trên trường quốc tế.

Quy mô: 5000 lượt khách tham quan và 250 đơn vị triển lãm.